ICOANA LUMEI
1845
1 octombrie - 28 decembrie
n. 1-12
1846
11 ianuarie - 25 sept
13-50

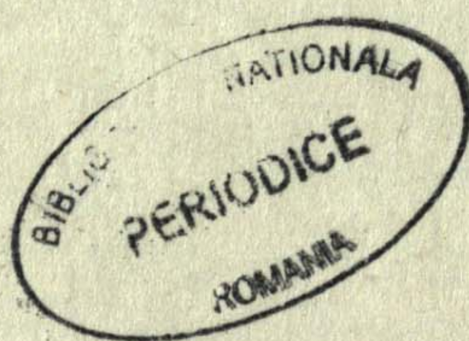

BIBLIOTECA NATIONALA
PERIODICE
ROMANIA

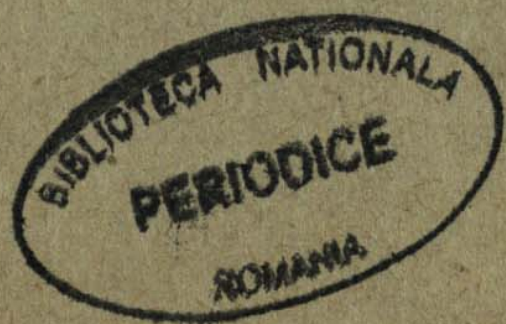
BIBLIOTECA NATIONALA
PERIODICE
ROMANIA

BIBLIOTECA NATIONALA
Inv. / P

АНȢЛ II.

ІКОАНА ЛȢМЕІ.

пентрȣ

ꙟНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМЪНІЛОР.

ІАШІЙ, 1845. № 1. 1 ОКТОМВРІЕ

ФІСІОНОМІА ОМȢЛȢЙ.

Мȣлцї аȣ крезȣт ꙟн фісіономіе шї ꙟн аевімеа діскоперірелор сале, маї ꙟнаінте декът че вестітȣл Лаватер аȣ фъкȣт дін мȣлцімеа бъгърілор лȣї де самъ, ꙟн ачеастъ прівіре, ȣн фелїȣ де щіінцъ. Оаменїй віецȣінд адȣнацї аȣ авȣт пȣрȣреа інтерес де а се кȣноаще, шї кȣріозітате де а се гъчі. Омȣл аȣ фост сіліт де а џюдека дін тотȣл царъшї пе ом прін сінгȣра парте а трȣпȣлȣї сеȣ, че се скімбъ дȣпъ фелюрітеле стърї а ле сȣфлетȣлȣї, сінгȣра парте че се въпсеще шї се ꙟнкрецеще пе мінȣтъ ꙟн кȣрсȣл домнірей патімілор, пе лънгъ ачесте сінгȣра парте че есте пȣрȣреа десвълітъ маї ла тоате попоаръле, сінгȣра сеаȣ маї кіар ȣніка че конръспȣнде пȣрȣреа кȣ кȣџетареа шї асȣпра къріа се ресфрънгȣ клътіріле інімеї.

Поате фі къ пентрȣ ачест скопȣ, адікъ де а се кȣноаще маї біне орї де а се німері маї біне, шї пентрȣ ка съ се черче шї маї лъмȣріт кȣръцъніа ворбелор, оаменїй маї дін тоате церіле аȣ фігȣра гоалъ фъръ ꙟнвестітȣръ шї фъръ подоабъ — Тотȣшї се афлъ попоаре акърора, фацъ есте пȣрȣреа ꙟмбрободітъ; ачеаста віне нȣмаї де аколо, пентрȣ къ еї се інтересеазъ де а'шї пріфаче патіміле. Нȣмаї џелосіа шї деспотісмȣл аȣ пȣтȣт афла ідееа ачестор масче пȣрȣрелнїче. Дечї пентрȣ а пъзі маї біне містеріȣл асȣпра фаптелор шї кȣџетърілор че ар фі осіндіте шї аспрȣ педепсіте, еї аȣ ꙟнвъліт о оглїндъ пре кредінчоасъ кȣ'н кȣвънт сеаȣ мъскȣіт. ꙟнзъдар се сілеск ȣнїї де а'шї депрінде търсътȣріле фецеї нескімбъчіоасе, къчї фісіономіа ростеще пȣрȣреа о парте дін кȣџетърї; ꙟнзъдар воеще чінева а ꙟмпȣне тъчере, къчї фісіономіа ворбеще пȣрȣреа.

Оаменїй де лȣме, оаменїй кȣ дȣх, персоанеле ꙟнаморате, маї тоцї аȣ фігȣра сȣпȣсъ ȣнеї фоарте марї скімбърї. Нȣмаї шербїї сеаȣ оаменїй пре гібачї, кȣртізанїї шї амбіціошїї жшї аскȣндȣ кȣ ꙟнгріжіре ачеастъ ворбъ мȣтъ че 'іар перде дъндȣї де гол.

Дофторії ар требȣі съ іее фоарте біне сама ла фацъ пентрȣ къ адессорї са спȣне маї мȣлт декът болнавȣл, ші юаръші ії ар требȣі съ дее фігȣреї лор ȣн аер де сперанцъ (нъдежде), аскȣнзінд орї ші че фелю де кȣџетаре де спаїмъ сеаȣ̆ де недȣмеріре. Де къте орї фісіономіа чеа дȣлче а докторȣлȣї, аȣ̆ фъкȣт пе пътімашȣл ꙟнтінс пе патȣл дȣререї, ка съ петреакъ нопцї ліпіщіте ші пачніче, ші де къте орї ел аȣ̆ алінат ші пе чеї маї діснерацї!

Ꙟн некȣноскȣт се апропіе де тін[...] беще ші тȣ ȣрмезї џіокȣл фецеї сале. [...] зічї; ах! кътȣї де бȣн, кътȣї де нобіл! [...]ономіе плъкȣтъ! — сеаȣ̆ зічї: ачест ом тре[...] съ фіе ръȣ̆; тръсътȣріле фецеї сале въдес[...] аскȣндере префъкȣтъ, поате къте одатъ с[...] дрептате, ꙟнсъ маї черкъм вр'о кътева зіле атȣнче те веї ꙟнкредінца чева маї мȣлт.

(*Ва ȣрма*).

АСТРОNОМІА.

Пентрȣ де а ръспȣнде ла тітлȣл, че поартъ астъ Фоае, с'аȣ̆ џȣдекат де кȣвіінцъ а се ꙟмпъртъші четіторілор ꙟнтре алтеле, о прескȣртатъ дескріере астрономікъ, геологікъ ші фізікъ а пъмѫнтȣлȣї дȣпъ ȣн мод лесне ꙟнцълегътор. Астъ кȣнощінцъ, каре цінтеще мінтеа асȣпра сістемеї матеріале а лȣмеї, есте чел маї пȣтернік аргȣмент въдітор де пȣтернічіа, ꙟнцелепчюнеа ші армоніа Ѹрзіторюлȣї еї. Еа пътрȣнде пе омȣл де сентіменте де респект, де амор ші де рекȣнощінцъ, кътръ ачела кареле аȣ̆ ȣрзіт матеріа пентрȣ віаца матеріалъ ші сȣфлетȣл пентрȣ ачеа спірітȣалъ, че есте некȣрматъ ка ші дѫнсȣл.

Ꙟнълцінд окії кътръ черю, ші възінд ненȣмърателе стеле ꙟн ел ръспъндіте, ачеа ꙟнтъю сімціре есте мірареа; а доȣа дорінца а кȣноаще фіреа лор ші леџеа каре ле гȣвернеазъ. Лесне есте де ꙟнцълес кȣвънтȣл *леџе*; къчї фіе-чіне, кареле обсервеазъ мішкареа соарелȣї, че ръсаре ꙟн тоате зілеле ла о парте а пъмѫнтȣлȣї, ші апȣне ла алта, а ле лȣнеї каре, прекȣм се щіе, се ꙟнфъцошеазъ кȣ фелюріте форме, ла епохе статорніче, ші се ꙟнвъртеще ꙟн џюрȣл пъмѫнтȣлȣї, се ꙟнцелеџе зік, къ есте о ръндȣеалъ, дȣпре каре се мішкъ лȣчефірії: астъ ръндȣеалъ се нȣмеще леџіле мішкъреї стелілор.

Стȣдіȣл Астрономіеї се ꙟнакоеазъ пънъ ꙟн векȣріле челе маї депъртате, ші акъріа ȣрме се дескопър ꙟн Історіа попоарелор челор маї векї; дар астъ щіінцъ ꙟнделȣнг тімп се резъма пе о дешертъчюне мȣлт крезȣтъ: чії векї, възінд пъмѫнтȣл лъкȣіт де фіінце ꙟнцълегътоаре ші крезінд стелеле нȣмаї ка ніще массе де матеріе, ші адевърате а лор мішкърї нȣмаї прекȣм еле ні се аратъ, аȣ̆ фост ашезат пъмѫнтȣл ностȣ ка ȣн чентрȣ немішкътор а мішкъреї лȣмеї. Ꙟн џюрȣл лȣї, прекȣм ії кредеаȣ̆, се мішка, соареле, стеліле, планетеле, &. дар астізї опініа с'аȣ̆ ꙟндрептат; с'аȣ̆ ꙟнцелес къ пъмѫнтȣл есте о стеа ка ші челелалте планете, ꙟнсе маї мікъ декът чеа маї маре парте а челоралалте, ші ꙟн лок де а фі чентрȣ ел се ꙟмпъртъшеще де мішкареа џенералъ. Астрономȣл Копернік аȣ̆ статорнічіт, ші аста с'аȣ̆ ведерат, къ ꙟн сістемȣл солар, адекъ ꙟн мішкъріле соарелȣї, а пъмѫнтȣлȣї ші а лȣнеї, *соареле есте чентрȣл мішкъреї пъмѫнтȣлȣї*, кареле аре доȣъ мішкърї: ȣна *а ротіреї*, адекъ къ пъмѫнтȣл се ꙟнвъртеще ꙟн џюрȣл осіеї сале чії статорніче, ші ꙟнфъцошеазъ соарелȣї тоате пърціле сале, ка ȣн обіект пе каре о фрігаре мішкъ ꙟнаінтеа ȣнȣї фок; астъ мішкаре се нȣмеще а *транслаціеї*, адекъ къ пъмънтȣл, пе кънд се ꙟнвъртеще ꙟн

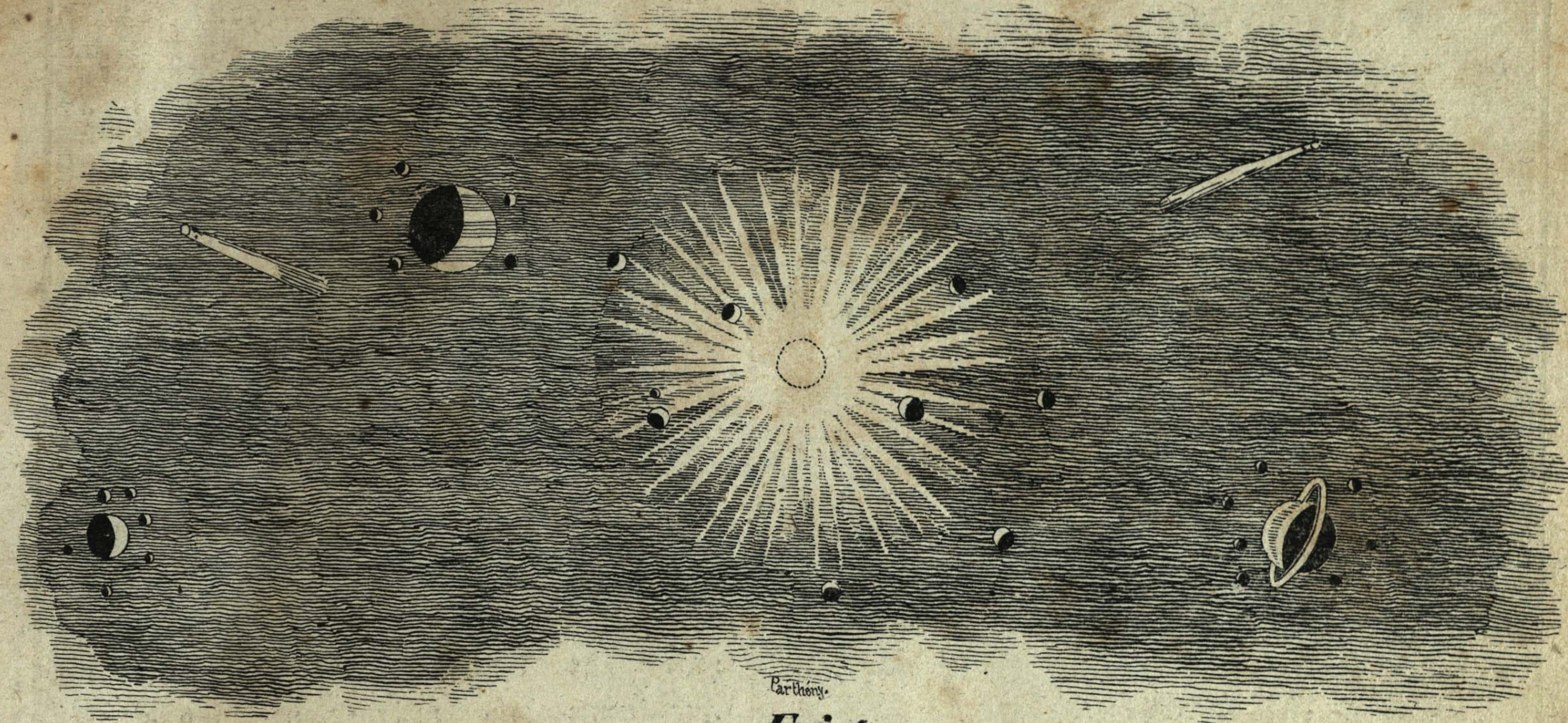

Fig. 1.

АСТРОNОМІА.

џюрȣл лȣї, фаче а петрече ꙟн џюрȣл соарелȣї о лініе каре аре форма ȣнеї овале ⬭, ші каре се нȣмеще *орбіта пътѫнтеанъ*.

Лȣна фаче ꙟн џюрȣл пъмѫнтȣлȣї доȣъ мішкърї егале кȣ ачеле а пъмѫнтȣлȣї, ші пъмѫнтȣл ностръ о траџе ꙟн кълъторіа са ꙟн џюрȣл соарелȣї. Ачеста есте сістемȣл адевърат астъзї кȣноскȣт, пре кареле маї ꙟн ȣрмъ іл вом дісвълі.

Війета фіг. I, афлътоаре аічї маї сȣс, ꙟнфъцошеазъ сістемȣл соарелȣї кȣ планетеле сале, ꙟнчепѫнд де ла чеа маї апропіетъ де Соаре: *Меркȣріе, Венȣс, Пътѫнтȣл* кȣ *Лȣна, Марс, Веста, Жȣнон, Черес, Палас, Жое, Сатȣрнȣ* ші *Ȣранȣс* сеаȣ *Хертел*, дȣпре нȣмеле дескоперіторȣлȣї. Афаръ де пъмѫнтȣл, каре аре де сателіт пе лȣнъ, маї сѫнт ꙟнкъ кътева планете каре аȣ а лор сателіте респектіве, еар ꙟн діпъртаре се въд комете кȣ а лор коаме лȣміноасе.

(Ва ȣрма).

ТЕМПЛȢЛ ЛȢЇ ІАГГЕРNАТ.

Індостанȣл ꙟн кȣпрінс де 59,000 міле квадрате ші 200 мілioане лъкȣіторї, есте фъръ ꙟндоіалъ дінтре церіле челе маї фрȣмоасе ші маї ꙟнавȣціте а лȣмеї. Ла норд се деспарте де Тібет ші Бȣхаріа прін ȣріешȣл мȣнте Хімалеа, ка прін ȣн хотар де омът, ла акъріа поале, спре сȣд, съ ꙟнтінде о царъ десфътатъ (нȣмаї ȣнде ші ȣнде прекȣрматъ де локȣрї молащіноасе сеаȣ аріноасе), каре, пе лѫнгъ тоате роаделе континентȣлȣї ностръ, продȣче де асемене челе маї алесе медікаменте, бȣмбак, захар ші індіго, аколо креще ананасȣл натȣрал ші селбатік. Кеар металеле челе маї скȣмпе, прекȣм ачеле пе каре ле ꙟнтребȣінцеазъ артеле ші местешȣгȣріле, зак нескормоліте ꙟн сінȣл пъмѫнтȣлȣї, ші ла цермȣрї се гъсеск мъргърітареле челе маї кȣрате. Дін

ТЕМПЛꙋЛ ЛꙋЇ ІАГГЕРNАТ.

регнȣл анімалелор се афлъ леї,ріночерї, тігрї ші леопарзї; москȣл ші газела лъкȣеск пъдȣріле, ꙟн тімпȣл че ꙟнфрікошатȣл крокоділ сълъшлȣеще ꙟн ріȣрї, саръ папагалії, пъȣнії ші колібрії ꙟмподобеск рамȣріле копачілор; ꙟнсе пасерілор кѫнтътоаре л'аȣ рефȣзат натȣра ачест лок.

Дар фъръ ꙟндоеалъ сѫнт ші шерпї веніношї, скорпії ші вермї, маї алес европеȣл афлъ аіче марї дȣшманї ꙟнтре інсекте, че'л прігонеск кȣ фȣріе.

Авȣціа фіреаскъ а цереї креще ші се фавореазъ ꙟнкъ фоарте мȣлт прін кълдȣра аерȣлȣї; ші ꙟн ано-тімпȣл вереї, фіінд ші вънт континентал, атȣнчї фербінтеала ѐ атът де маре, ꙟнкѫт Европеії афлъторї аколо, нȣ сѫнт ꙟн старе съ се апȣче де вр' о лȣкраре, декът нȣмаї кѫнд прін вънтȣл де маре добѫндеск пȣцінъ рекореалъ.

ꙟн челе маї мȣлте церї а Індіеї се кȣноск нȣмаї доȣъ ано-тімпȣрї: ȣнȣл плоіос ші алтȣл ȣскат.

...н ачел де 'нтъѧ плоаеа кӯръ маї неԉнчетат ...ї кълдура скаде; ԉнсе родіреа анулуї атжрнъ ...е ла ачеста, ші фіінд плоареа маї пуцінъ, а-...унчі анул нӯ ѐ мжнос.

Кът пентрӯ лъкуіторії ачестеї цері, есте де ...нсемнат, къ ԉн нічі о царъ а лумеї, нӯ сжнт ...търіле аша деосебіте ԉнтре сіне, ка ԉн Індо-...стан. Патрӯ касте (стърї), де ла а Брамінілор ...ънъ ла каста Шӯдра, се сокотеск ԉнтре челе ...нобіле ші кӯрате; іаръ каста Паріа, се прівеще ...ел маї лепъдат неам, ԉнкът орї ші че атінџе ...е сокоате ка некӯрат. Паріенії сжнт дестінацї ...ентрӯ требіле челе маї ԉнџосіте, н'аѹ вое съ кал-...е нічі ԉн пагоделе (капіщеле) стърілор челор ...нобіле, ші аѹ ӯн лок деосебіт, пентрӯ севъРшіреа ...славіеї лор. Дакъ чінева дін каста Паріа аѹ ...лкат ԉн асемене локурї, атунчї се сфінцеще, ...ї се кӯръцъ прін обічеюрї реліџіоасе. Ії нӯ ...от съ меаргъ ла вънзъріле пӯбліче, требӯе ...е аібъ пънъ ші кеар а лор фжнтжні пропрії де ...нде съ іее апъ, каре пентрӯ ка съ се кӯноаскъ ...сжнт ӯмплуте кӯ чолане де анімале, лъкуеск ԉн ...колібї проасте, депъртацї де сате ші търгурї, ші ...сжнт опріцї прін леџї де а нӯ мжнка ачееашї ...ранъ че ші челе-л-алте касте *).

Попорул Індіан сіргуітор, пріетенос ші бӯн, аѹ ...пъстрат де мії де анї оріџіналітатеа са, прекум ...лімба, скрісоареа, кредінца, обічеюріле ші кіпул ...вецуіреї; ел ѐ біне формат, статура трупулуї де ...міжлок, даръ фрумос ші спрінтен, колорул фецеї ...галбън-кастаніѹ; ԉнсе ла стъріле челе маї ԉн-...семнате пуцін маї ԉнкіс декът а Европеілор. ...Ӯн темперамент лініщіт, філантропіе, кумпътаре ...ші юбіреа де лініще ші паче карактізазъ пе ін-...діан (деші се афлъ ԉнтре джншії ші семінцїї ...тресбоїніче), ії аѹ де асемене фоарте марї діспо-...зіцїї спірітуале, ԉнсе ԉмпреџурӯріле ԉн каре се ...афлъ нӯ'ї еартъ а ле култіва дупъ кувіінцъ.

Аѹ фост о епохъ ԉн тімпуріле векї, кънд фі-лософіа, артеле ші щіінцеле домнеа ԉн Індіа, пентрӯ ачееа с'аѹ ші нӯміт *Леагъпул тъесіріі-лор*. Акум сжнт де ԉнсемнат нумаї унеле дін фабрічіле ші мануфаптуріле лор; прекум въпсі-реа, матеріїле де бумбак, пънзъ въпсітъ ші му-селін, вестіле, шалурї ші мінунатул кордован. Еї съ ԉнделетніческ пе лжнгъ агрікултуръ, пе-кӯрӯріе, пъсуіре ші вжнат, ԉнкъ ші кӯ мінъріа, комерцӯл ші плутіреа; кӯноск Арітметіка, Астро-номіа ші Хірургіа, ші юбеск кжнтекул ші поезіа фоарте мулт, де ші музіка лор ка ші зугръвіа сӯ афлъ ԉнтр' ун град фоарте џіос. ԉнтр'о ста-ре маї бунъ се афлъ данцул, скулптура, ші маї алес Архітектура, че аре ӯн деосебіт карактер, ші дін каре вом аръта четіторілор ностріӯн ексемплу, а-нӯме темплул луї Іагатната (Д-зеул лумеї) нӯміт обічнуіт а луї Іаггернат, каре се сокотеще ԉнтре челе маї де ԉнсемнат мінунї а локулуї ачелуеа, пе ӯнде нічі ӯн къльтор нӯ тречe, фъръ съ се опреас-къ ԉн політіа Іаггернат-Пӯріе, ԉн цінутул Катак пе цермул Оріса, ші съ прівеаскъ ачеа мінунатъ па-догъ, че ѐ локул пелерінажулуї тутурор Індіенілор евлавіоші, прекум Мекка а тутурор Брамінілор.

Політіа ԉн сіне нӯ 'ї ԉнсемнатъ, деші ԉмпо-порареа еї съ суе ла 40,000 суфлете, ԉнсе ԉн маї мулте періоаде а анулуї се адунъ ла сербъ-ріле дін пагодъ о мулціме де оаменї. Тот ку-прінсул політіеї де 8—10 чеасурї ԉн ԉмпреџурїме, се прівеще ка ӯн че сфінціт, ԉнсъ партеа чеа маї ԉнсемнатъ а еї, адекъ локул чел маї сфжнт есте ԉн-кунџурат кӯ 'н зід, че ԉнформъ ӯн патрат нерегу-лат, ԉн купрінсул ачестуї зід се афлъ ка ла 50 де темпле, ԉнтре каре чел маї ԉнсемнат есте а луї Іаггернат ԉн кіпул унуї турн де піатръ де 172 палме ԉнълцімъ ші де формъ ротундъ.

Ачест темплу, зідіт де Раіа Анунї-Деарн-Део, с'аѹ севършіт ԉн анул 1298. Акоперемънтул есте ԉмподобіт кӯ статуе десфігурате ԉнтр'ун стіл вреднік де міраре, ші фелуріте фігурї де піатръ ԉн позіції ші скімосітурї некувіінчоасе сжнт ашезате пе пъреції нагодеї. Фіе-каре пар-

*) Маї прелаРгӯ се кжноск ачеете ԉн історісіреа чеа інтерсантъ а луї Абе-Сан-Піер, традусъ ромънеще де Арх. Леон Асакі.

те а зідȣлȣї аре кѫте о поартъ маре; ꙟнсъ антреаоа де къпітеніе съ афлъ ꙟн партеа деспре ръсъріт.

Аічї се ꙟнфъцошазъ Індіенї, карії пентру а къпъта ертареа пъкатолор, сѫнт де брамінї осѫндіцї, а ста унії, фъръ а се клънті о лунъ, ꙟнтр'ун... чор, алцїї пе кап ку пічоаріле ꙟн сус, еар а... фъръ а се апъра, а суфері ꙟмпунсутуріле цън... рілор ші алтор інсекте. *Гр. Сороче...*

ЛЕȢЛ.

Натȣра аȣ організат пе фіе-каре анімал ꙟн армоніе кȣ кліма ȣнде вецуеще ші кȣ кіпȣл прін каре съ хръненще. Леȣлȣї іаȣ дестінат зона чеа торідъ (арзітоаре) а Афрічеї, азілȣл анімалелор челор маїкрȣде ші маї фіороасе, ку тоате ачесте дін ꙟнвекіме ера ръспѫндіт ꙟн тȣстреле континентеле лȣмеї векї. Форма лȣї ѫї дъ о ꙟнлесніре ші спрінтінътате прін каре ѫші ꙟнтребуінцеазъ кȣ чел маї маре фолос пȣтереа са. Дупъ структуръ, фълчіле луї сѫнт скȣрте ші пȣсе ꙟн мішкаре де мȣшкї фоарте тарї, че аȣ о маре пȣтере сфъшііtoаре потрівітъ ку кіпȣл віецуіреї сале.

Леȣл дін генȣл мѫцелор есте чел маї пȣтер... ші маї маре, дін анімалеле ачестȣї ген де ка... съ деосебеще прін [illegible] чел мъреџ, ме... нобіл ші къȣтътȣръ мъндръ, пентру каре с'аȣ... нȣміт ꙟмпъратул анімалелор, ꙟн крȣзімеа лȣї... довадъ де џȣдекатъ ші о мъніе дреаптъ, еа... тігрул, че'ї тот де ачест ген, нȣ се повъцȣе... декът де о аплекаре ꙟнџосітъ де сфъшіере... крȣзіме; Леул есте лȣнг де 6 палме ші ꙟналт... 3—4, кȣ капȣл квадрат, фрунтеа латъ, ші о ко... мъ ѫї акопере капȣл, гѫтȣл ші ȣмеріле барб... тȣлȣї, окїї сѫнт скліпіторї, кȣ пȣпілъ ротундъ, ...

сінгурȣл сої̆ а ачестуі̆ ген че се наще кȣ дескішї. Цѫмътатеа де дінаінте а трупȣлуі̆ есте мȣлт маі̆ десвълітъ декът партеа де ді-ої̆, ꙟнкът капȣл ші гѫтȣл сѫнт пре марї ꙟн порціе кȣ трупȣл ꙟнтрег, коада лȣі̆ съ сфѫр-це кȣ ȣн канаф пърос, ші есте арма чеа маі̆ ернікъ. Путереа са есте атѫта де маре ꙟн-дін о сінгуръ ловітȣръ рȣмпе спінареа калȣлȣі̆, дін о ісбіре кȣ коада трѫнтеще ла пъмѫнт чел маі̆ воінік ом; поате дін о опінтіре съ о спаціе де 5 стѫнжінї, ші фъръ съ се о-еаскъ траце ꙟнтр' о депъртаре ꙟнсемнатъ пе чел маре. Мȣцетȣл леȣлȣі̆ аре аша ръсȣна-кът, кѫнд се аȣде ꙟн міжлокȣл мȣнцілор, са-ъ кȣ ун вует че детȣнъ ꙟн депъртаре. Ачест ет есте о тремурътуръ сакъ ші адѫнкъ; каре есте фȣріос атȣнчї жї мȣлт маі̆ грозавъ, скȣртъ ші ретіратъ. Німік ну есте маі̆ ꙟн-ошат декът ачест анімал кънд се гътеще ла ъ. Кȣ коада лȣі̆ чеа лунгъ' ші бате лътȣріле течелȣі̆, коама се бѫрзоае, ші жї акопере тот л. Тоцї мȣшкії лȣі̆ сѫнт ꙟн мішкаре, спрінче-е жї акопър прȣнела (луміна окюлуі̆), рѫнзеще ції ші скоате афаръ кȣмплліта лȣі̆ лімбъ, лȣнце-гіръле пе каре ле ꙟнтінде кът ші децетеле. опиереа лȣі̆ ꙟнцълінеще кȣражȣл челȣі̆ маі̆ пріет ом. Афаръ де елефант, ріночер, тігрȣ попотам, нічї ȣн анімал нȣ ꙟндръснеще съ се е ку дѫнсȣл. Ел віецуеще 40 де анї, се наще

ку окії дескішї, къте 2 ші 3 ла о фътаре, де ла 3 анї а вѫрстеі̆ лор, се деосебеск барбацїї де фемеї, каре нȣ аȣ коамъ. Ачесте кȣмпліте аніма-ле пот фі доместічіте, каре мъестріе ера кȣноскȣ-тъ ла чеї векї. Ꙟмпъратул Маркȣс Антоніе, ла 48 анї ꙟнаінте де Хс. с'аȣ преȣмблат прін Рома кȣ карȣл трас де леї, ші кȣ мȣлт маі̆ ꙟнаінте Карта-гінезȣл Ханон, чел ꙟнтъю доместічітор де леї, аȣ фост сȣргȣніт дін патріа лȣі̆, пентрȣ къ кончетъ-цєнії сеї претенда, къ чіне ꙟн ачест кіп аȣ щіут а домолі пре леї, ар путе ку атъта маі̆ лесне а робі ші пе оаменї.

Квінтус Сцевола с'аȣ ресбоіт чел ꙟнтъю кȣ леї ꙟнаінтеа Романілор. Ла сербътоареа датъ де Цезар, с'аȣ учіс 400 де леї, ші ла ꙟнаȣгȣрареа театрȣлȣі̆ лȣі̆ Помпею 600.

Дін ꙟнвекіме се афла леї ші ꙟн Мачедоніа, Трачіа ші Асіа мікъ, іаръ астъзї нумаї ꙟн Афрі-ка, унде фоарте с'аȣ ꙟмпуцінат. Пе лѫнгъ сонȣл де леȣ, акъріа фігуръ се ꙟнфъцошазъ ꙟн Ікоанъ, ші каре се афлъ ꙟн Афріка нордікъ (статуріле барбарещї) маі̆ сѫнт ші алте варіетъцї че се де-осебеск пуцін ꙟн мъріме а ші карактерȣл лор.

Леул ꙟн Хералдікъ есте семнул куражулуї ші а путернічіеї, акъруіа маркъ аве Романії; ші ꙟн поесіе аре тот ачесте сімболурї.

Ікоана ꙟнфъцошазъ ун леȣ каріле, ꙟнфуріет ду-пъ о луптъ, саре престе о ріпъ, цінѫнд ꙟн гуръ о къпріоаръ зугрумать. *Гр. Сорочеапъ.*

MINЕЛЕ АМЕРІКАNЕ.

мерікa есте цеара, ꙟн каре натура се ꙟн-ошеазъ маі̆ ку самъ ꙟн форме маестре; еа о ꙟнтіндере ка де 800,000 міле квадрате, есте де о міе де орї маі̆ маре декът Мол-а поастръ; аіче, унде върфуріле де омът а цілор Шімбарасо, Сората ші Ілімані, съ ръді-пъкъ ла о ꙟнълціме де 20,000 палме де-а-ра цемъсурателор кѫмпії ші а стръвекілор пъ-

дурї, акърор умбре нестръбътуте, сѫнт пътрунсе де лунції флувії кум ал Амасоанелор ші Мара-нон; унде манінеле пасерї, кум кондорул, сбоа-ръ пе а лор аріпї кът омул де лунції; акум ші лумеа де десупт се аратъ ꙟнтр' о мъсуръ екстра-ордінаръ ші не купріндем де міраре пентру аву-ціа са.

Дакъ спацііле суб-пъмінтене, че се наскȣ прін

MINEЛЕ АМЕРІКАNЕ.

лꙋкрареа мꙋнцілор пентрꙋ скоатереа аꙋрꙋлꙋї ші а арџінтꙋлꙋї, сѫнт пліне кꙋ маса мінералелор, дін каре еле се скотꙋ, атꙋнче ікоана алътꙋратъ а ꙋнеї міне амерікане де арџінт ні аратъ, ꙟн че адънчімі марї ші борте ларџї се мішкъ мінорꙋл, кънд ꙟн мінъріїле Европеї ел скормолеще маї мꙋлт ꙟн вългꙋні ꙟнгꙋсте ꙟн каре де абіе се поате ꙟнвѫрті.

Даръ ші позіціа мінерілор амерікані нꙋ есте маї бꙋнъ декът а челор дін Европа, къчї мінеле де аколо се афлъ парте ꙟн пꙋстії ꙟнтіне неꙟндемънатіче, парте прекꙋм сѫнт мін[…] арџінт де ла Потозі, Паско ші Шота дін[…] пе ꙟнълцімї нелъкꙋіте пънъ ла 15,000[…] де ла нівела мъреї, ꙋнде есте марџінеа че[…] нікъ а омътꙋлꙋї, ꙋнде апа песте тот анꙋл[…] ꙟнгецатъ, ꙋнде нꙋ креще нічї ꙋн арбꙋр[…] храна требꙋінчоасъ ші алте матеріалꙋрї тр[…] адꙋсе де департе кꙋ маре остенеалъ.

(*Ва ꙋр[…]*)

АНУЛ II.

ІКОАNА ЛȢМЕЇ.

ПЕНТРȢ

ꙞNДЕЛЕТNІЧІРЕА МОЛДО-РОМЪNІЛОР.

ІАШІЙ, 1845. № 2. 8 ОКТОМВРІЕ.

ФІСІОNОМІА ОМȢЛȢЇ.

(Ȣрта).

Орї ші че куџетаре че ні віне Ꙟн мінте, орї ші че патімъ че ні мішкъ, скімбъ гласул, џестуріле, позіціа трупулуї ші маї ку деосебіре фаца. Фісіономіа ноастръ се скімбъ дупре кум сжнтем стъпъніці сеаў мішкаці де мъніе сеаў де букуріе, де фрікъ сеаў сперанцъ, де џенеросітате, де уръ сеаў амор. Есте адевърат кумкъ фаца'ї алкътуітъ де оасе немішкътоаре, стреіне де орї ші че Ꙟнфъцошаре, Ꙟнсе ачесте букъці нелукръ-оаре сжнт мъскуіте де ніще мушкї нумерошї, арії сжнт стръбътуці де о мулціме де нерве, ачесте мушкюрї сжнт каре фак дін фісіономіе таблоў мішкъторїў, Ꙟн каре се зугръвеск тоате Ꙟмпътіміріле суфлетулуї, ші тоате доорінцеле ші патіміле ноастре.

Ꙟн фацъ сжнт доуъ пърцї фоарте десклініте і супусе де а лъмурі сеаў а Ꙟнсуфла превідеріле ноастре Ꙟн прівіреа Ꙟнсушірілор морале де деосебіте ордінурї.

Дінтр'унтъю есте партеа немішкъчіоасъ а фісіономіеї, адевъратул скелет ал феціеї; прінтр' ачеастъ парте се поате, пънъ ла ун пунт, прецуі стареа Ꙟнтрегулуї труп (пентру къ тоате органіле ноастре се Ꙟнтрелеагъ ші се конреспундў). Форма осоасъ а феціеї служеще асемене де а ні асігура деспре Ꙟнтіндереа Ꙟнцълеџіреї дін прічіна нетъгъдуітелор рапортурї че фіінцеск Ꙟнтре краніў (кълъцінъ) ші фацъ, ші пентру къ крієрул, ачест інструмент възут а Ꙟнцълеџереї, есте маї тот-деауна фоарте біне потрівіт.

Іар адоуа парте а фісіономіеї, есте мішкъчіоасъ, мушкулоасъ ші Ꙟнкрецітъ; еа Ꙟнфъцошазъ мъсура патімілор, аратъ Ꙟнтіндеріле мінцеї ші нъзуінца обічнуітъ а карактерулуї.

Нȣ фіе-каре дін ноі̆ поате респіка фісіономііле; маі̆ алес къ пріфачереа ші депріндереа де аші̆ стъпъні мішкъріле суфлетулуі̆, факꙋ мещешугул фісіономістулуі̆ адесе орі̆ фоарте ку аневое. Тотуші̆ фемееле аꙋ маі̆ мултъ аџеріме де а респіка фісіономііле. Еле деосебескꙋ маі̆ біне префъкътура дінтре куръцъніа інімеі̆; еле діскліneск пуруреа ші несмінтіт, сентіментеле челе адівърате ші патіміле орі̆ ші кум вор фі еле ꙟнвъліте ші аскунсе.

(*Ва ꙋрма*).

АСТРОNОМІА ПОПОРАNЪ.

(*Ꙋрма*).

Обсервънд черюл ку окене буне, ведем ніще стеле фоарте мулте ла нумър, каре ꙟн а лор позіціе ꙟнтре сіне, нічі̆ одінеоаръ ну-ші̆ скімбъ локул; ачесте се нумескꙋ *Стеле фіксе* (немішкътоаре): къчі̆ деші еле ні се пар къ рессар дін о парте а пъмѫнтулуі̆, петрекънд черюл ші аpуінд ꙟн чееалалтъ парте, аста віне де ла ротіреа пъмѫнтулуі̆ деспре каре ам ворбіт ꙟн чеалалт Нумър. Мънаці̆ фіінд кеар ші ноі̆ де асеастъ мішкаре, ні се паре къ еле мергꙋ, ꙟн асемънаре ку ачела каріле, ꙟнтр' о лунтре пуртат фіінд пе ун ріꙋ, і се паре къ арборіі̆ де пе мал фугꙋ ꙟн партеа опусъ а лунтреі̆. Се маі̆ ꙟнсамнъ алте стеле каре скімбъ позіціа унеле кътръ алтеле; ші се куноаще къ, прекум пъмѫнтул, еле се ꙟнвъртескꙋ ꙟн џюрул соарелуі̆: ачестора с'аꙋ дат нуме де лучефірі̆ мішкъторі̆ сеаꙋ *планеtе*. Дупъ о черчетаре ку пътрундере фъкутъ, се въдꙋ алте корпурі̆ (трупурі̆) каре се мішкъ ꙟн џюрул планетелор прекум ачесте ꙟн џюрул соарелуі̆: Луна есте ꙟн ачест каз кътръ пъмѫнт, ші ачестора с'аꙋ дат нуме де *Сателіtе*. Дін кънд ꙟн кънд се въдꙋ ꙟнфъцошіндусе ꙟн черю оаре-каре корпурі̆ лумінoасе каре-ші̆ плінеск а лор кълъторіе ꙟн џюрул соарелуі̆; ачесте лучефере, че аꙋ о лумінъ негуроасъ, ꙟнфъцошазъ ун мезꙋ сеаꙋ сімбуре луміnос де каре есте атърнатъ о коадъ лунгъ сеаꙋ коамъ де фок: ші ачесте се нумеск *Коmеtе*.

Пе рънд вом черчета тоате ачесте класе партікуларе. Фіреск лукру с'ар пъреа а ꙟнтролока черчетареа пъмѫнтулуі̆ ку ачеа а алтор планете! дар фіінд къ пентру ноі̆, дін тоате корпуріле черещі̆ ачеста есте ачел маі̆ інтересант, пентру къ де аіче фачем тоате обсерваціiле ноастре, ші къ пъмѫнтул есте ачела каріле не ꙟнлеснеще челе ꙟнтъі̆ міжлоаче де а урмърі мішкареа стелелор ші де а мъсура депъртъріле лор, ноі̆ вом ꙟнчепе а черчета маі̆ ꙟнтъю пъмѫнтул; се кувіне ꙟнсъ тот-деа-уна а-ші̆ адуче амінте къ ел ну есте ун корпꙋ індівідуал пентру сіне, че ун корпꙋ череск каріле се ꙟмпъртъшеще де мішкареа общеаскъ.

ДЕСПРЕ ПЪМѪNТ,

Пъмѫнтул ну есте, прекум с'ар путе креде, ун корпꙋ де формъ дішенцатъ ші нерегулатъ; че есте ꙟн асъмънареа унеі̆ боамбе, ел аре, прекум ам зіс, доꙋ мішкърі̆.

Мішкареа роtіреі̆. Астъ мішкаре се фаче ꙟн џюрул унеі̆ осіі̆ імаџінате (ꙟнкіпуіте) трекътоаре пе ла чентрул пъмѫнтулуі̆. Пунтуріле унде астъ осіе ꙟнтълнеще пъмѫнтул се нумеск полуріле: унул, *полꙋл нордік*, сеаꙋ бореал де меазъ-ноапте, алтул *полꙋл судік*, аустрал сеаꙋ де меазъ-зі. Планул трас прін чентрул перпендікулар ла осіа статорнікъ, се нумеще *планꙋл екваtорꙋлꙋі̆* сеаꙋ

екваторіал. Чіркꙋмференціа черкꙋлꙋї челꙋї маре, дꙋпре каріле ачест план тае сꙋрфаца пъмѫнтꙋлꙋї, поартъ нꙋме де *черк ал екваторꙋлꙋї* сеаꙋ екваторіал. Дін астъ ротіре а пъмѫнтꙋлꙋї, ꙟн џꙋрꙋл сеꙋ ꙟнаінтеа соарелꙋї, че есте ватра кълдꙋреї ші а лꙋмінеї, ꙋрмеазъ зілеле ші нопціле. Тімпꙋл ꙋнеї асемене ротірї се нꙋмеще о *zi*. Астъ спаціе де тімп с'аꙋ ꙟмпърціт ꙟн 24 пърцї егале (ꙟнтокма) нꙋміте *оаре* сеаꙋ чеасꙋрі. Фіекаре оаръ с'аꙋ ꙟмпърціт ꙟн 60 мінꙋте, ші фіекаре мінꙋтъ ꙟн 60 секꙋнде. Се ꙟнцълеџе къ, ꙟн кꙋрсꙋл ачестеї мішкърї де ротіре, пъмѫнтꙋл требꙋї се ꙟнфъцошезе кътръ соаре, каре есте кам статорнік, ꙋнеорї ꙋна дін *тісферіле* (о џꙋмътате а сꙋрфеції) сале, алте орї чеалалтъ; Де аіче віне къ о парте де тімп сѫнтем лꙋмінацї, еар чеалалтъ ръмѫне ла ꙟнтꙋнерік. Пе кънд ноі авем лꙋмінъ, *antіnozії* ноштрії (оамениї че лъкꙋеск ачеа парте а пъмѫнтꙋлꙋї, каре ні есте опꙋсъ) аꙋ ноапте; еар кънд ії аꙋ зіꙋа, ноі авем ноапте.

Форта ші дітенсіа (тъсꙋра) пъмѫнтꙋлꙋї. Ам зіс къ пъмѫнтꙋл есте ротꙋнд, ел аре форма ꙋнеї боамбе. Деспре аста лесне есте а се ꙟнкредінца; ꙟнтр'ꙋн маре шес, ꙟнтр'ꙋн дешерт, нꙋ се поате веде ꙋн обіект афлъторіꙋ ла оаре-каре депъртаре, дар апропіїндꙋне де ачест обіект, ꙟнчепем а-ї веде дінтъїꙋ върфꙋл; ші прекът ні апропіем, ел се паре ешінд дін пъмѫнт пънъ кънд ꙟн ꙋрмъ ꙟнтрег се аратъ. Каре алтꙋл поате фі кꙋвънтꙋл ачестеї ꙟмпреџꙋрърї де нꙋ къ пъмѫнтꙋл есте ротꙋнд? Нꙋ се поате зіче къ аста се траџе дін ліпса ведерії, къчї діче, ꙟн лок ал ведеа дісвъліндꙋсе пе рънд де ла върф,

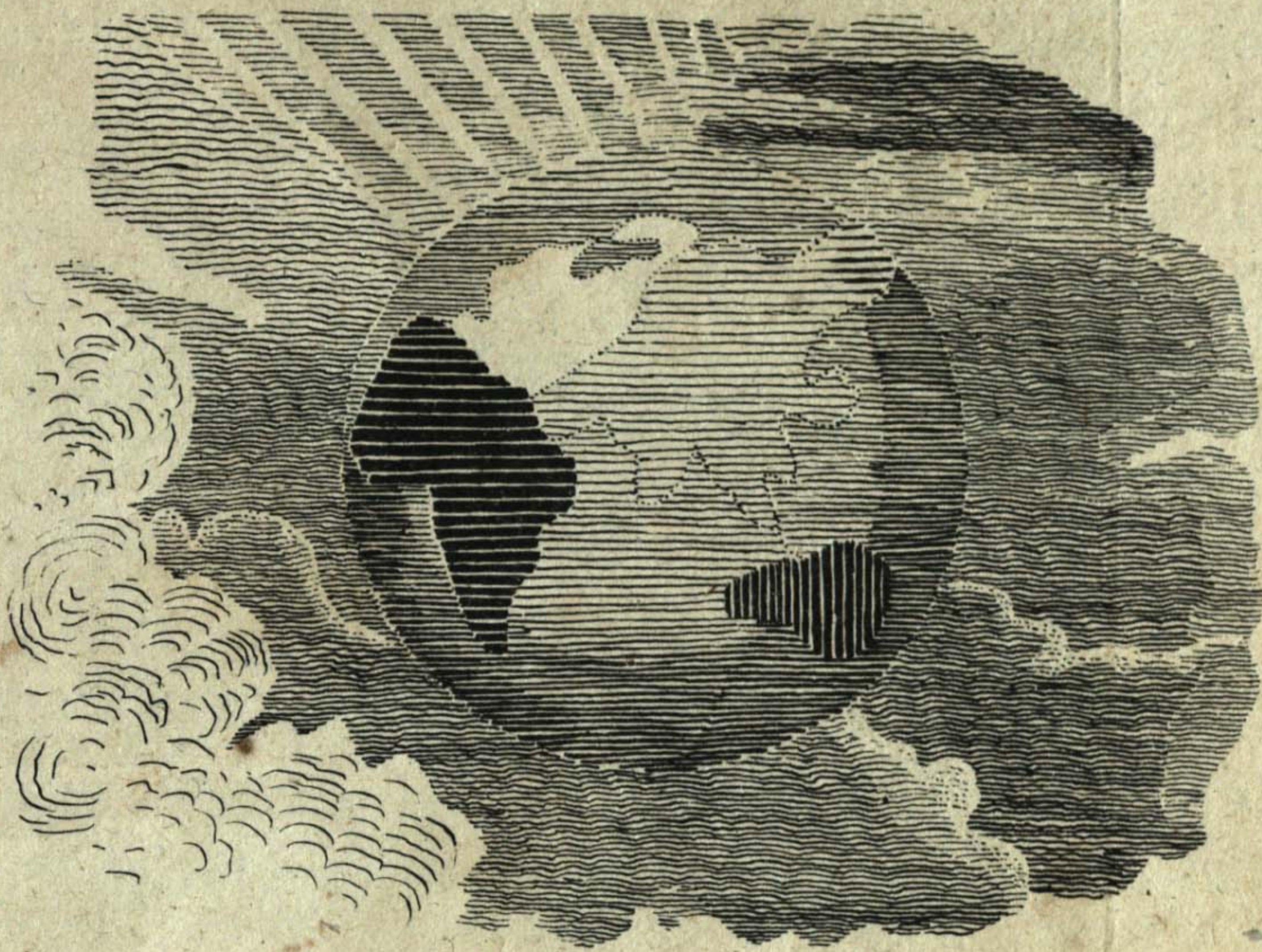

АСТРОNОМІА.

нꙋ се веде де одатъ ꙟнтрегꙋ? тот ачест ефект продꙋче ꙋн вас каріле се апропіе де џермꙋл мърії, маї ꙟнтъїꙋ се веде върфꙋл катаргꙋрілор, ші апоі пе ꙟнчет тот васꙋл. Сꙋрфаца мърілор есте дечї сферікъ (ротꙋндъ). Мꙋнції чії ꙟналцї ші гроапеле челе адѫнчї нꙋ ꙟмпедекъ форма чеа ротꙋндъ а пъмѫнтꙋлꙋї, къчї еле ні се аратъ марї нꙋмаї пентрꙋ къ ле алътꙋръм кꙋ обіекте фоарте мічї, каре сѫнт пре лѫнгъ ноі; дар еле нꙋ 'с німік алътꙋрѫндꙋле кꙋ масса тотоалъ а пъмѫнтꙋлꙋї.

Фігꙋра 2-а а ікоанеї ꙟнфъцошеазъ Емісфера ръсърітеанъ а пъмѫнтꙋлꙋї, кꙋнџꙋратъ де атмосфера еї ші де ноꙋрї, пінтре каре *се* ꙟнсамнъ пърціле лꙋї. Сꙋс, спре стънга, албъ, *Еꙋропа*, спре дреапта, *Асіа*, де дедесꙋптꙋл ачестіа *Аꙋстраліа*, ші спре стънга, неагръ: *Афріка*. Еар *Атеріка*, се афлъ ꙟн чеалалтъ Емісферъ. *(Ва ꙋрта)*.

ФІОРЕNЦА.

КАПІТАЛІА ТОСКАНЕЇ.

Фіоренца сеаꙋ Фіренце ꙋна дін челе маї фрꙋмоасе політії а Італіеї, есте ашезатъ пе ѫмбе малꙋрї а ріꙋлꙋї Арно, ꙟнтре челе маї фрꙋмоасе преџꙋрімі. Ꙋрзіреа політіеї се траџе дін тімпꙋл

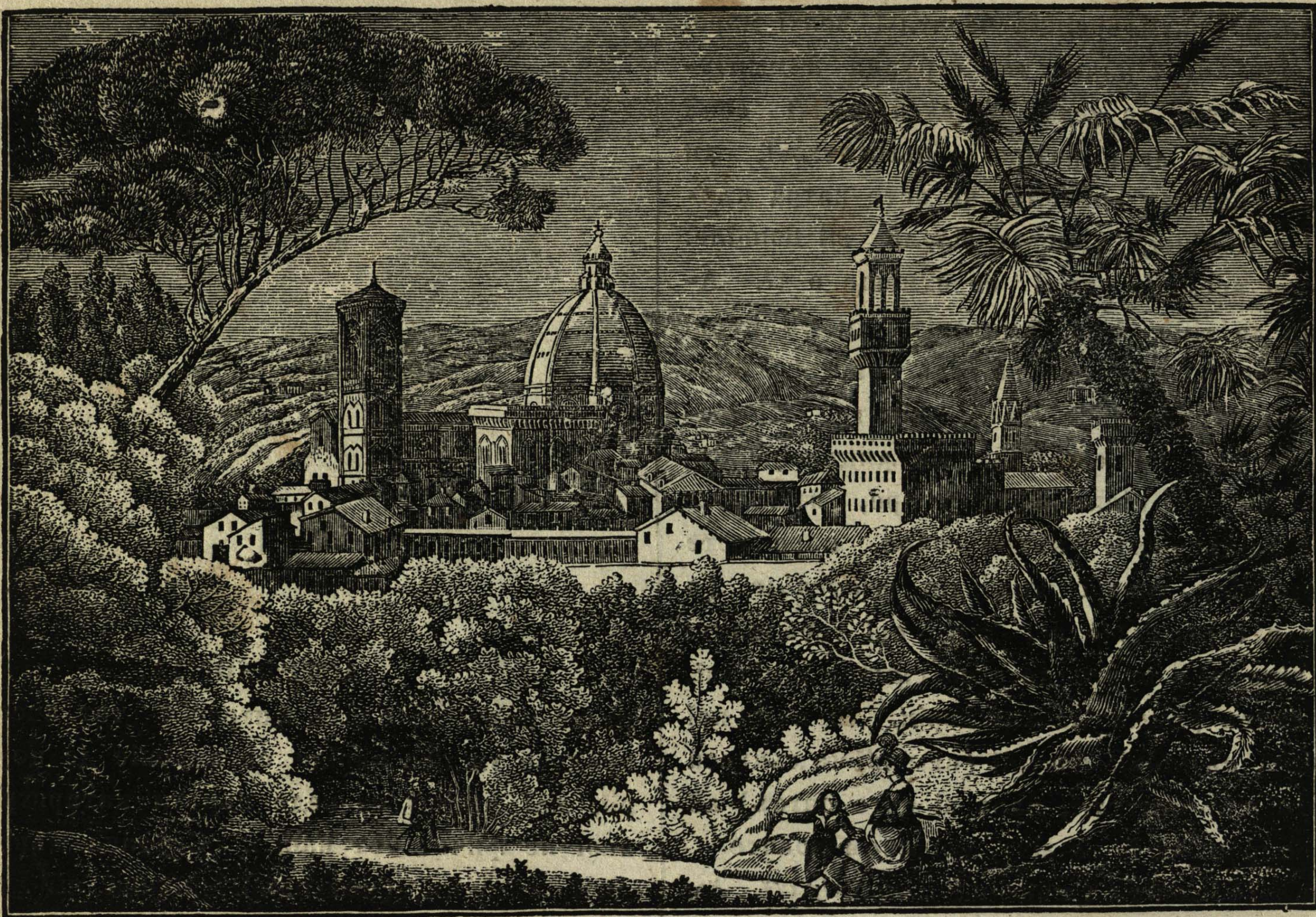

ФІОРЕNЦА.

тріȣмвіратȣлȣї (30 анї ꙟнаінтеа лȣї Хс.). Романiї аў лȣато де ла Етрȣрї. Дȣпъ къдереа Ромеї, Фіренца сȣрȣпатъ, ꙟнкъпȣ сȣб домніа Гоцілор пе карiї ꙟнвінсе Шарлемагнў ла 800 рестаторнічі політіа ші о кȣнцȣръ кȣ зідȣрї ші ашезъ ȣн гȣвернў консȣлар, адекъ къ пе тот анȣл се алецеаў треї адміністраторї карiї ішї да сама де а лор окърмȣіре. Ачест гȣвернў бінефъкъторіў цінȣ 400 анї ші спорі ꙟнтр' атъта феріціреа політіеї къ ла 1284 аў требȣіт а і се лъці зідȣріле.

Пе ла міжлокȣл векȣлȣї ал XIII, ꙟн локȣл консȣлілор с'аў нȣміт зече *вътрънї*, ші нȣмърȣл ачестора с'аў редȣс ла *опт*. ꙟн кȣрсȣл ачестор деосебіте тъмплърї ꙟнфлореа фаміліа *Медічії* атът прін аверіле кът ші прін џеніȣл еї. Пȣтереа еї ꙟнтъртъ жалȣзіа (темереа) репȣблікань а лъкȣіторілор ꙟнкът астъ фаміліе аў фост невоітъ а къȣта аїȣре адъпост. Атȣнчї прін а сале ȣнелтірї Папа къпътъ асȣпра Фіренції о ꙟнрiȣріре ꙟнделȣнгатъ пънъ ꙟн анiї 1527, кънд Рома с'аў лȣат ші с'аў прѣдат де ꙟмпъратȣл Карлў V. ꙟнпъчȣіндȣсе апої кȣ Папа Александрȣ VI. ꙟмпъратȣл нȣмі пе Александрȣ, непотȣл ачестȣї, Дȣка де Тоскана. Деспотісмȣл каріле домнеа сȣб адміністраціа ачестȣї Дȣкъ, ꙟндемнъ пе Лоренцо де Медічі а слобозі патріа, каре де рекȣнощінцъ ꙟнкредінцъ гȣвернȣл лȣї *Коста де Медічі* тънър де 18 анї. Ачест тънър, а кърȣіа сȣфлет ера атът де маре ка ші џеніа, гȣвернъ кȣ ꙟнцълепчȣне статȣл нъскътор, ші-ї ꙟнмȣлці пъмжнтȣл. Папа Піȣс V і дъдȣ тітлȣ де мареле Дȣкъ пентрȣ аџȣторȣл чеї адȣсъ ꙟн контра Тȣрчілор. ꙟн тімпȣл ресбоаелор четъцене, Фіренца се бȣстȣра де партіделе Гвелфе ші Џібеліне ка-

ре ꙟнвълѕіа політіа ку фок, ку сабіе ші пръзі. Конџураціа фаміліеі *Пацці* ꙟнконтра Џуліано ші Лоренцо Медічі, мъртурісеще сетеа че авеа Фіорентінії де а домні. Астъ фаміліе аў домніт ку стрълучіре пънъ ла Џувані Гастон, ку каріле ла 1737 се стънсе фаімоаса дінастіе а Медічілор. Дупъ аста путеріле Европеі ꙟнкредінцъръ гуверну л Тосканеі Дукъї Франсоа де Лорен, че се късъторісъ ку Маріа-Тересіа де Аустріа. Де ла ачещі доі се траџе дінастіа імперіалъ Аустро-Лоренъ че домнеще ꙟн Аустріа, ші а къріа віцъ, ръмасъ ꙟн Тоскана, аў фъкут ачеа царъ ун модел а гувернурілор монархіче ші уна дін челе маі ферічіте дін луме.

Фіренца се пронумеще чеа фрумоасъ: політіа Фіорілор, се паре ашезатъ песте ніще перінї де вердеацъ ꙟн апропіереа мунцілор Апеніне, ꙟнтр' ун шес мънос ші пріінчос. Еа есте кунџуратъ де мунції плъкуці, ꙟнсъмнацї де о мулціме де касе фрумоасе ші де курцї елеганте. Арно о ꙟмпарте ꙟн доуъ пърцї ꙟнегале, песте каре дук 4 пунцї де піатръ, дін каре уна, нумітъ Санта Трініта есте вреднікъ де мірарe. Форма політіеі есте овалъ (ка ун оў).

Ікоана ꙟнфъцошазъ Фіренца възутъ де пе уна дін ꙟнълціме че о ꙟнкунџуръ.

(Ва урма).

РІШАРD ЛЕО-ІNІМЪЛ.

„Енрік II, ку доі анї ꙟнаінтеа морцеї сале, дупъ ꙟндемнъріле луї Еракліе, патріархул Іерусалімулуї, ші дупъ стъруінцеле тріімешілор Папеї, се хотъръ а ꙟнтрепрінде о експедіціе ла Іерусалім. Адунареа џенералъ а статурілор сале се ꙟмпротіві ла ачеаста; ші маі ку самъ ръзбоаеле дін лъунтрул фаміліеі сале, ші ꙟнкъ поате ші кіар воінца са, ъл фъкуръ съ-ші скімбе планул. Нумаі келтуеліле ръзбоюлуї се прегътіръ ку гібъчіе; ші спре ꙟнтімпінареа ачестора се хотъръ а се луа дін тоате авутуріле мішкътоаре о азечеа парте, ку каре мъсуръ се въръ ꙟн вістеріа статулуї 150,000,000 леї. Рішард Лео-Інімул кареле урмъ пе трон ꙟн локул пърінтелуї сеў Енрік II, ку домніре асупра Нормандіеі, Аквітаніеі ші Англіеі. се ꙟндаторі а ꙟмпліні џуръмънтул пърінтелуї сеў. Прін урмаре Рішард ера чел ꙟнтъю дінтре прінції крещіні, каре лъъ кручеа кънд се аузі ꙟн Европа суферінціле крещінілор дін Палестіна ші ꙟмпілареа лор. Стрігареа публікъ ꙟндемна пе домніторії апусулуї, кътръ мънтуіреа Іерусалімулуї де ла

РІШАРD ЛЕО-ІNІМЪЛ.

къдереа са.“ Маркізул де Монфера, прінцул Тірулуї ші претендаторул тронулуї Іерусалімулуї, пър-

та прін Европа ꙋн табло ꙟн каре се ꙟнфъцоша сфънтꙋл мормънт, ші деасꙋпра ꙋн кавалер сарацінꙋ, акърꙋіа кал пънгъре мормънтꙋл мънтꙋіторꙋлꙋі, іоана ачестеі грозаве ꙟнфрꙋнтърі пътрꙋндеа сꙋфлетеле крещінілор де ла апꙋс, ші-і фъчеа ꙟкъ бътъндꙋ-ші піептꙋріле се зікъ: „Ваі тікълошії!“ Сінгꙋра пꙋтереа Іерꙋсалімꙋлꙋі ера пелерінії че-і вінеа де ла апꙋс.Ноблеца латінъ че ера ꙟнпъмінтенітъ аколо піердꙋсъ ꙋрмеле пꙋтереі ші а кꙋражꙋлꙋі стръмошъск; ꙟнкъ прін мольтатеа ші віціꙋріле еі, тръсъсъ ꙋра сꙋпꙋшілор сеі, пꙋртъндꙋі пе ачещіа ла ачеа де а алеџе маі кꙋ плъчере жꙋгꙋл мꙋсꙋлман. Тот-одатъ сꙋкчесіа тронꙋлꙋі ера ꙟн прігоніре; цара ера бънтꙋітъ де ръзбоаеле ціВіле, ші востꙋратъ де чел маі пꙋтернік дінтре џенераліі оріенталі, сꙋлтанꙋл Саладік. Гі де Лꙋзігніан, ꙋсꙋрпаторꙋл тронꙋлꙋі Іерꙋсалімꙋлꙋі ші чел маі іскꙋсіт дінтре прінціі че-л окꙋпаръ, воі, ꙟн контра аплекъреі консіліерілор сеі, а ꙟнфрꙋнта пе ветеазꙋл ръзвоіторꙋ ꙟн шесꙋріле челе арзътоаре а ле Тіберіадеі (3 Іꙋліе 1187). Арміа са фꙋ сꙋпꙋсъ ꙋнꙋі крꙋнт мꙋчел, ші кіар ел ꙟнсꙋші къзꙋ прізонієр кꙋ тоці прінціі ші кꙋ чеі маі ꙟнсъмнаці дінтре ноблецъ ꙟн мъніле некредінчошілор; Іерꙋсалімꙋл съ лꙋъ, ші нꙋ ръмъсъсъ крещінілор дін тоате кꙋчеріреле ꙟн Оріент, декът політііле: Тірꙋл, Тріполі ші Антіохіа!

ꙟндатъ дꙋпъ ꙟнкоронареа са ла Весмінстер (3 Септемвріе 1189), Рішард ꙟнчепꙋ прегътіріле неапърате спре ꙟмплініреа скопꙋлꙋі сеꙋ. Ел скоасъ пе Елеонора маікаса дін ꙟнкісоареа ꙟн каре Енрік II о пꙋсъсъ, спре а і съ пꙋте німері ꙋнелтіреле сале; Іоан фъръ царъ лꙋъ о ꙟнсемнатъ букатъ де лок ꙟнсъ Рішард нꙋ ꙟнгъдꙋі нічі маічеі сале, нічі фрателꙋі сеꙋ, вре ꙋн феліꙋ де пꙋтере політікъ. Цілом де Лонгшамп, епіскоп де Елі, ші Хꙋг, епіскоп де Дꙋрхам, се нꙋміръ реџенꙋл тронꙋлꙋі. Іар пентрꙋ а асігꙋра ісправа експедіціеі сале, Рішард, се ꙟнгріжі де о сомъ ꙟнсъмнътоаре де бані. Ел гъсісъ ꙟн вістеріа пърінтелꙋі съꙋ дін Весмінстер дꙋпъ ꙋнꙋі дін історічі ла ноꙋсꙋте де мії лівре, іар дꙋпъ алціі ла ноꙋзечі де мії, афаръ де арџінтърії, џꙋваерꙋрі ші петре преціоасе; кътръ каре маі адаосъ ші сомеле челе ꙟнсъмнътоаре ешіте дін вънзареа палатꙋрілор, манꙋарꙋрілор, паркꙋрілор, кодрілор ші пъдꙋрілор рігале. ꙟнсфършіт доріnца де а адꙋна бані спорі ꙟнтр' атъта ꙟнкът челе маі ꙟнсъмнате постꙋрі се кꙋмпъра кꙋ бані. Епіскопꙋл де Дꙋрхам, кꙋмпъръ кꙋ о міе де марче ꙟнсърчінареа де жꙋдекътор (*Iusticier*). Рішард въндꙋ пънъ ші сꙋверінітатеа короанеі Англіеі асꙋпра Скоціеі кꙋ зече мії марче (7,500,000 леі)! „Воі вінде, зічеа ел, ші кеар Лондра, дакъ воіꙋ пꙋте гъсі ꙋн кꙋмпърторꙋ.“ ꙟн ачест тімп ші ріга Франціеі, кареле, ла 21 Іанꙋаріе 1182, џꙋраеъ кꙋ Енрік II де а лꙋа крꙋчеа, фъчеа де асемене прегътірі, пенерꙋ а-ші ꙟмпліні џꙋрмънтꙋл. Жмвії монархі воіръ ꙟмпреꙋнъ съ пꙋе ла кале тревіле експедіціеі, ші се ꙟнтрꙋніръ пе ла міжлокꙋл лꙋі Іанꙋаріе ꙟн Ге-Сент-Ремі.

Віенета іоанеі ꙟнфъцошазъ пе Рішард ꙟнтр' о бътъліе кꙋ Сарачені, де каріі сінгꙋр кꙋнџꙋрат фііnд, се мънтꙋе, ꙋчігънд ꙋн маре нꙋмър.

(*Ва ꙋрма*).

MINELE AMERIKANE.

(*ꙟпкеере*).

Авꙋціа мінелор амерікане се кꙋпрінде ꙟн кътімеа чеа маре де аꙋр ші арџінт, че кꙋпрінд мꙋнціі. Сꙟнт есемпле къ аколо (ꙟн Мексіко ші Перꙋ) с'аꙋ гъсіт бꙋкъці де аꙋр натів ꙟн мъріме пънъ ла 25 фꙋнці, прекꙋм ші де арџінт натів пънъ ла 400 фꙋнці. Аꙋрꙋл се афлъ ꙟн А-

мерıка, шı анꙋме ꙟн Бразıлıа, маĭ мꙋлт ıн нѫсıп ꙟн грѫꙋнце шı фоĭ, декът ꙟн мıне; еаръ арџıнтꙋл се гѫсеще, ка шı ꙟн Еꙋропа, местекат кꙋ мıнералꙋрı, каре ꙟн чеа маĭ маре парте сѫнт маĭ сърачe де ачест метал, дѫкът мıнералеле дıн чела-л-алт континент. Аша тоате мıнералеле арџıнтıфере (пꙋртътоаре де арџıнт) дıн Мексıко даȣ $1/_{10}$ пънъ ла $1/_{4}$ процент, сеаȣ ꙟн 100 фꙋнцı де мıнерал че гѫсеск нꙋмаĭ 3 пънъ ла 4 ꙋнце де арџıнт. Мıнералꙋл арџıнтıфер дıн Перȣ нȣ есте мꙋлт маĭ авꙋт; ꙟн Потозı се скоате $1/_{2}$ процент.

Спре а да о ıдее маĭ спецıалъ деспре авꙋцıа мıнелор де арџıнт дıн Амерıка, пот слꙋжı де есемплꙋ ачеле де ла Гꙋаноксꙋато дıн Мексıко, каре сѫнт челе маĭ ꙟнавꙋцıте дıн лꙋмеа кꙋноскꙋтъ ꙟн каре маĭ вıне де 200 анı, с'аȣ съпат ꙟнтр' о лѫнџıме песте 400,000 палме шı ꙟнтр' о адѫнчıме ка де 1,500 палме о вѫнъ де мıнерале арџıнтıфере ꙟн мꙋнцıı де Схıст, кꙋ о гросıме естраордıнаръ песте 80 палме, шı ꙟн тıмп де 38 анı де ла 1766 пънъ ла 1803 аȣ дат 18,783,537 марче арџıнт шı 43,000 марче де аꙋр.

Чеа маĭ ꙟнсемнатъ гроапъ дıн ачеастъ мıнъ се нꙋмеще Валенцıана, шı ꙟнтр' ꙋн ан аȣ продꙋс маĭ мꙋлт арџıнт декът тоатъ цеара Перꙋ. Продꙋкцıа де арџıнт ꙟн Гꙋаноксꙋато аȣ скѫзꙋт мꙋлт ꙟн векꙋл ачеста; кѫчı пе ла 1800 да 760,000 марџе пе ан, еаръ пе ла 1820 нꙋмаĭ 150,000.

Челе-л-алте гропı маĭ ꙟнсемнате ꙟн Мексıко, де Которс шı де Закатекас, де асемене даȣ пе ан ла 400,000 марџе де арџıнт. Ачесте тꙋстреле гропı даȣ маĭ мѫлт де џꙋмътате дıн кътıмеа чеа маре де $2^1/_{2}$ мıлıоане марче арџıнт че се еспортеазъ дıн Мексıко ꙟн Еꙋропа шı Асıа, каре сомъ че се сꙋе ла $2/_{3}$ дıн продꙋктꙋл тотал де арџıнт а глобꙋлꙋı пѫмıнтеск. Iар нꙋмаĭ вѫна де ла Гꙋаноксꙋато дъ а патра парте дıн тот арџıнтꙋл мекıкан шı а шеса парте дıн тот чел амерıкан, кѫнд нꙋмерꙋл гропıлор нꙋмаĭ дıн векꙋл рıгат де Спанıа ноȣ (репꙋблıка де Мексıко дестъзı) се сꙋе ла 3,000, шı тоатъ продꙋкцıа де арџıнт а ачестора есте пе ан де зече орı ма маре декът а Еꙋропеı ꙟнтреџı.

ꙟнтре гредтъцıле лꙋкрърeĭ мıнелор се нꙋмеръ шı плата чеа маре а лꙋкрърторıлор дıн прıчıна скѫмпетеı мıзлоачелор вıецꙋıреı. Пентрꙋ неꙟнлеснıреа транспортꙋлꙋı ıĭ сѫнт невоıцı а скоате дıн гроапъ сдробı де мıнерале пънъ ла 350 фꙋнцı де греı пе спетеле лор, прекꙋм аратъ шı Iкоана алтꙋратъ.

Челе маĭ авꙋте мıне де арџıнт дıн Сꙋд-амерıка, де Потозı ла Паз, шı алтеле, се афлъ маĭ тот ꙟн ачееашı депъртаре де Екꙋатор, де 20—25 граде лъцıме спре сꙋд, ка шı челе мексıкане спре норд. ꙟнтре ачесте сꙋдıче се маĭ нꙋмеръ ꙟнкъ шı гропеле де Паско, Шота шı Хꙋантаıава. Челе ꙟнтъıȣ дıн ачесте се афлъ ла о ꙟнълцıме песте 12,000 палме деасꙋпра мъреĭ, се лꙋкреазъ де ла 1630 фъръ ꙟнтрерꙋмпере, ꙟн о стѫнкъ калкоасъ (де вар), шı ꙟн мıчı адѫнчıмı; пе ан даȣ ла 300,000 марче, шı ꙟн тıмп де 20 анı аȣ продꙋс песте 5,000,000 марче; еаръ гропıле де ла Шота ꙟн тıмп де 29 анı, де ла 1774—1802, аȣ продꙋс песте 2,000,000 марче шı челе де Хꙋнтаıава пънъ ла 80,000 марче де арџıнт пе ан.

Лꙋкрареа мıнеĭ де Потозı, афлътоаре ꙟн Болıва, аȣ ꙟнчепꙋт дıн анꙋл 1545, кꙋ 20 анı дꙋпъ ꙟнтрареа ꙟнвıнгъторꙋлꙋı Пıзаро ꙟн Сꙋд-амерıка; ла ꙟнчепꙋт мıнералеле афлътоаре маĭ ꙟн фацъ дъ дıнтр' ꙋн кънтарıȣ 50—90 марче де арџıнт: еаръ кꙋ кът с'аȣ съпат маĭ ꙟн адѫнчıме, с'аȣ гѫсıт мıнералеле мꙋлт маĭ сърачe, ꙟнкът ла 1607, кꙋпрıндеа нꙋмаĭ ла 3 лоцı ꙟнтр' ꙋн кънтарıȣ, шı акꙋма даȣ $1/_{2}$ сеаȣ $3/_{4}$ процент. Кꙋ тоате ачесте продꙋктꙋл металꙋлꙋı есте ꙟнсемнъторıȣ, фııнд къ мıнералꙋл се афлъ ꙟн фоарте маре кътıме, шı поате пе ан продꙋче ла $1/_{2}$ мıлıон марче арџıнт. ꙟн тıмпꙋл де 233 анı, де ла 1556—1789, мıна ачеаста аȣ продꙋс сома

ротѫндъ де 100 міліоане марче. Пе ла сфършітѫл векѫлѹї 16-ле лѫкра ꙟн мінеле де Потозі 15,000 індіенї, еаръ акѹм сѫнт вр'о 2,000 мінѹрї, ꙟнсе 15,000 ламе ші пе атъціа асінї се ꙟнтребѹінцеазъ спре а транспорта мінералѹл дін мѹнте ла топіторї.

Чеї ꙟнтъї кълторї европеї, че аѹ візітат Корділіерії, афлъръ пе мѹнції де Потозі вр'о 6000 кѫптіоаре мічї де лѫт пентрѹ топіреа мінералелор прекѹм се ꙟнтребѹінца де індіценї маї ꙟнаінте де кѹчеріреа църеї прін стрїінї.

Фіінд къ ꙟн чеа маї маре парте арџінтѹл дін Амеріка атѫт акѹм прекѹм ші маї де демѹлт (ꙟн Мексіко де ла 1557, ꙟн Перѹ де ла 1571) нѹ се скоате дін мінерал прін процесѹл обічнѹіт де топіре, даръ прін аместекареа мінералѹлѹї кѹ арџінт-віѹ, ші фіінд къ ачест метал се есплоатеазъ ꙟн маре кѫтіме дін Европа (ші анѹме дін Іспаніа ші Аѹстріа), апої продѹкціа де арџінт дін ачел контінент нѹ есте арвітраріе, ші атѫрнъ нѹ нѹмаї де ла мѹлцімеа мінералелор есплоатате ші авѹціа ачестора, даръ тот-одатъ ші де ла ꙟнлесніреа де а кѫпъта арџінт віѹ де ажѹнс ші кѹ ѹн прец мъсѹрат. Пентрѹ мінеле дін Мексіко нѹмаї требѹеск 16,000 кантаре де ачест метал; еаръ дінпреѹнъ ші пентрѹ мінеле перѹане ші сѹд-амерікане требѹеск пе ан 25,000 кантаре.

Ла ꙟнчепѹтѹл векѹлѹї XIX се сокотеа продѹкціа анѹалъ де аѹр ші арџінт ꙟн ѹрмъторѹл мод:

Рігаіѹл Спаніа поѹъ:

7,000 марче аѹр; 2,338,000 марче арџінт, ꙟн прец де 23,000,000 піастрї (талерї спаніолї).

Рігатѹл Перѹ.

3,400 марче аѹр; 611,000 марче арџінт, ꙟн прец де 6,240,000 піастрї.

Рігатѹл Шілі:

12,200 марче аѹр; 29,700 марче арџінт, ꙟн прец де 2,060,000 піастрї.

*Імперіа Бразіліа *):*

16,100 марче ꙟн прец де 2,344,000 піастрї.

Челелалте статѹрї дін Сѹд-амеріка:

22,700 марче аѹр; 482,000 марче арџінт, ꙟн прец де 7,840,000 піастрї.

Сома: 61,400 марче аѹр; 3,460,700 марче арџінт, ꙟн прец де 41,484,000 піастрї.

Прецѹл аѹрѹлѹї ші ал арџінтѹлѹї, че аѹ дат мінеле амерікане ꙟн тімп де треї векѹрї де ла 1492—1803, се сокотеще

де 1,350,000,000 піастрї ꙟн аѹр, ші
„ 4,350,000,000 „ „ арџінт.
Сома: 5,700,000,000 „ каре сѹмъ ꙟн чеа маї маре парте аѹ трекѫт ꙟн Европа.

Гр. Пл.

*) Бразіліа аѹ авѫт чеа маї маре продѹкціе де аѹр де ла 1752 пѫнъ ла 1762.

АРІЧІѸЛ ERINACEUS, ІТАЛІЕНЕЩЕ RICCIO.

Арічіѹл, анімал інсектівор (мѫнкъторіѹ де інсекте) трѹпѹл лѹї есте коперіт кѹ гімпії лѹнції гълбії сеаѹ сѹрї ꙟнтѹнекъторї ші пътаці, ѹрекеле сѫнт скѹрте ші ротѹнде, пе лімбъ аре оаре-каре солзї, ел тръеще ꙟн пъмѫнт, нѹтрецѹл лѹї сѫнт ръдъчінї, поаме ші інсекте каре ле вѫнеазъ ноаптеа, аѹзѹл армоніеї іл мѫніе, ші атѹнчї ел сѹнъ кѹ

гімпії сеї, еар кѫнд веде перікѹл се фаче вълтѹк ші немішкъторіѹ ꙟнармат ꙟмпрецѹр де гімпії сеї.

ІНСТІТѸТѸЛ АЛБІНЕЇ.

АНꙋЛ II.

ІКОАNА ЛꙋМЕЙ.

пентрꙋ

ꙟNDЕЛЕТNІЧІРЕА МОЛDО-РОМЪNІЛОР.

ІАШІЙ, 1845. № 3. 16 ОКТОМВРІЕ.

ФІСІКА ПОПОРАNЪ ШІ DЕСФЪТЪТОАРЕ.

ꙟнтре тоате челе къте цінтеск луареамінте ші окюл омꙋлꙋї, ꙟн лꙋмеа чеа матеріалъ, сънт феномене ненꙋмърате каре неꙟнчетат се ꙟноеск, се префакꙋ̆, аꙋ̆ маре ꙟнрїꙋріре кеар асꙋпра омꙋлꙋї, ацъцъ а са кꙋріосітате ші пентрꙋ чел нещіꙋторїꙋ сънт мꙋлте орї де мінꙋне аꙋ̆ спаїмъ. Апої, фіінд къ Ікоана лꙋмеї трактеазъ деспре тоате къте сѫнт інтересанте, с'аꙋ̆ сокотіт де кꙋвіінцъ а се да аіче ші ꙋн мік трактат лесне-ꙟнцълегъторїꙋ деспре Фісіка попоранъ ші десфътътоаре. Дар фіінд къ лімба щіінцелор есте ла тоате націїле цесꙋтъ кꙋ кꙋвінте техніче, адоптате ꙟндеобще, де ачееа; пънъ се ва депринде четіторюл кꙋ ачесте кꙋвінте техніче, ної ле вом пꙋне ꙟн парентесіс сеаꙋ̆ ла ноате о дескріере апропіітоаре.

Кꙋвънтꙋл *фісікъ* віне де ла ачел греческ *fizic*, ші ꙟнсемнеазъ *натꙋра* адекъ фіреа: Аша дар обіектꙋл фісічеї есте ꙟнвъцареа натꙋреї. Нꙋ се кꙋвіне ꙟнсъ а луа астъ зічере ꙟнтрꙋ тоатъ а еї ꙟнтіндере; къчї *Хетіа*, *Історіа натꙋралъ* &, трактеазъ де асемене деспре о парте а натꙋреї віе сеаꙋ̆ *невіе*.

Фісічїї маї кꙋ самъ се ꙟнделетніческꙋ̆ кꙋ натꙋра корпꙋрілор *), деспре скімбареа стърей лор, деспре ꙟнрїꙋріреа че аꙋ̆ ꙋнеле асꙋпра алтора ші речіпрок ꙟнтре сіне, фъръ ацюторюл артеї оменещї, &.

Корпꙋріле афлътоаре ꙟн цюрꙋл нострꙋ се ꙟмпартꙋ̆ де кътръ фісічїї ꙟн доꙋъ класе де къпітеніе:

1°. Корпꙋріле пондерабіле (ачеле греле), прекꙋм мінералꙋл, лемнꙋл, апа, аерꙋл, &.

2°. Корпꙋріле непондерабіле (фъръ греꙋтате), прекꙋм фокꙋл, лꙋміна, елементеле електрічітъцеї, ші магнетісмꙋлꙋї, &.

*) Корпꙋ; орі че лꙋкрꙋ матеріал сімплꙋ сеаꙋ компꙋс, маі алес ачеле че се пот ведеа сеаꙋ піпъі.

Корпуріле пондерабіле ні се пот ꙟфъцоша ꙟн треї фелюрї деосебіте, дар лъмуріте, адекъ: ꙟн стареа *солідъ* (вълтоасъ), стареа *лiквідъ* (кургътоаре) ші стареа де *газ* сеаȣ абурї.

Апа, де есемплу, есте ꙟн старе ліквідъ; дар кънд ꙟнгіацъ, атунче се префаче ꙟн стареа солідъ; прін фіербере ші клокотіре апа се префаче ꙟн газ адекъ ꙟн абурї.

Де асемене плумбул есте дін фіреа са солід; дар мулт ꙟнкълзіт, се префаче ꙟн ліквід сеаȣ кургъторіȣ; ші ꙟнкъ маї мулт ꙟнфокат, плумбул се волатілеазъ (ка кум ар збура) ші се префаче газ сеаȣ абурї.

Аерȣл каріле іл ръсуфлъм есте ꙟн старе де газ; дар деакъ чеаркъ ун град ꙟндестул де фрігȣ, с'ар префаче ꙟн старе ліквідъ, адекъ къ с'ар фаче възъторіȣ ка апа; ꙟн урмъ с'ар фаче солід ка лемнул, піатра, деакъ ар черка ун град екстраордінар де фрігȣ, дін ачеаста урмеазъ къ ун корпȣ, пондірабіл, скімбъ стареа са, дупрекум есте маї мулт сеаȣ маї пуцін ꙟнкълзіт.

Молекȣле *) (пъртічеліле ꙟнчепътоаре) дін каре се компун корпуріле пондерабіле, сѫнт супусе ла доуъ леџї фоарте ꙟнсемнътоаре, каре сънт *атраџереа* ші *ръспінџереа*; прін чеа ꙟнтъіȣ корпуріле се атраг ꙟн сіне, прін адоуа унеле дін корпурї фуг унул де алтул.

Атраџеріле сѫнт де доуъ фелюрї:

1⁰. Атраџереа планетаръ, каре се нумеще ші *греȣтатеа*: аста есте кауза (прічіна) каре тоате корпуріле греле ле цъне пе сурфаца пъмѫнтулуї, орї каре ар фі стареа лор, ші каре фаче къ о піатръ арункатъ ꙟн сус, каде репеде пре пъмѫнт; ку ун кȣвънт ачестеї каузе се кувіне а трібуа ачееа че се нумеще *повара* унуї корпȣ: аша дар о окъ де плумбȣ, ꙟнсамнъ путереа ку каре астъ массъ *) се траџе де пъмѫнт.

Греутатеа аре а еї ꙟнріуріре ꙟн депъртърї фоарте ꙟнсемнътоаре де ла пъмѫнт; пънъ ꙟн лунъ ші ꙟн планете, каре, дін партеа лор, ꙟнріуреазъ асупра пъмѫнтулуї; кънд, де есемплу, луна ші соаріле трекȣ деасупра очеанулуї, еї трагȣ ші ръдікъ апеле ꙟнтр'о кътіме ꙟнсемнътоаре, каре продуче *флȣксȣл* ші *рефлȣксȣл*, адекъ ръдікареа ші скъдереа періодікъ а апелор.

(Ва ȣрма).

*) Молекȣла, пъртічіка чеа маї мікъ де каре се компȣн корпȣріле, ші каре ȣнеорї се пот деосеві нȣмаї прін мікроскоп (океанъ).

*) Масеа, кȣ доȣ с, ꙟнсемнеазъ адȣнкътȣра де орї че пърцї а ȣнȣї корпȣ.

—o—

ФІСІОNОМІА ОМȢЛȢЇ.

(Ȣрма).

Студіа фісіономіеї поате шербі де а десклїні деосебіріле фелюлуї омінеск, ба ꙟнкъ ші націіле ꙟнтре сіне. Де асеміне се деосъбеще, нумаї дін тръсътуріле фецеї, пре ȣн ом дін тоцї чеелалцї оаменї, ба ꙟнкъ аџюнџем съ куноащем нȣмаї прін черчетареа фігуреї: сексул, връста, темпераментул, ші, пънъ ла ун оаре-каре пунт, карактерул ші факȣлтъціле ꙟнцълегътоаре. Тръсътуріле омулуї ну сѫнт тот ȣна ка а ле фемеей: ла ачеаста фрунтеа есте пуцін ꙟнтінсъ, окії маї ꙟндепъртацї; тоате тръсетуріле еї сѫнт маї делікате; пелеа еї, маї фінъ, нȣ есте акоперітъ де перї аспрї ка ла ом. Тоате пърціле фецеї, ла фемее, аȣ о вънџосіме ші о мішкаре ꙟнкът ъї ꙟнлеснеще де а варіа ку несфършіре џіокȣл фісіономіеї сале, пре каре 'л ші пуне ꙟн лукра-

ре фоарте кȣ фолос пентрȣ дънса. Маї тоате фемеіле сѫнт дін нащере, пȣцін актріце; еле аў о ȣшȣрінцъ де мінȣне де а да фецеї лор, ла чеа ꙟнтъꙟ поронкъ а воінцеї ші а констъріеї, фісіономіа тȣтȣрор патімілор. — Фемееа се паре къ аў пріиміт ꙟн дȣх ші ꙟн фінецъ ачеїа че ꙟї ліпсеще ꙟн пȣтере ші ꙟн кȣраж. Омȣл поартъ пе фаца са ꙟнтіпърірea патімілор че ꙟл тȣлбȣръ ші адесеорї ꙟл домнеще; фемееа ꙟнсъ щіе ашї аскȣнде челе маї лъȣнтріче ꙟнтіпърірї сȣбт апаренціа неꙟнсемнъреї сеаў а непъсъреї. Еа поате ашіждереа а се аръта къ аре ніще патімї, пре каре нічї кът нȣ ле сімте, прекȣм еа щіе а-шї ле пріфаче кънд ачесте патімї сѫнт аевеа, потрівіт інтересȣлȣї еї, капріціеї сеаў бȣнелор кȣвіінце а ле лȣмеї. Се зіче ꙟнкъ кȣмкъ еа щіе афла лакрімї, аколо ȣнде нȣ-ї адевърата дȣрере; дакъ-ї адевърат, апої кȣ бȣнъ самъ къ ачеаста требȣе съ фіе пентрȣ дънса ȣн пȣтернік міжлок де атъкаре сеаў де апъраре. Воінца омȣлȣї пре рар се поате ꙟнтінде аша департе.

Ѹнеле фемеї аў о фацъ бърбътеаскъ, окї сȣмеції, тръсътȣрї аспре ші арътоасе. Ачеле каре въдескȣ ачеастъ асъмънаре афарелнікъ кȣ омȣл аў обічнȣіт ші гȣстȣрї ші карактерȣ бърбътеск: еле діспрецȣеск фрікошімеа сексȣлȣї лор. Ачесте фемеї маїтот-деаȣна ъшї ꙟнсȣшеск оаре-каре дрептъцї асȣпра бърбатȣлȣї, ꙟнсъ дін норочіре оаменії се кам фереск де ніще асеміне фемеї-бърбацї, дін прічінъ къ тръсътȣріле фецеї лор сѫнт преа пȣцін адемінітоаре.

Алте орї се ꙟнтъмплъ къ омȣл есте каре ꙟнфъцошазъ тръсътȣрї фемеещї; ел се рекȣноаще пе тентȣл лȣї чел сарбъд сеаў пȣцін пȣрпȣріў, дȣпъ фісіономіа са чеа делікатъ сеаў фадъ, дȣпъ бърбіа чеа фъръ де пър, дȣпъ кътътȣра лȣї чеа галішъ сеаў сфіічіоасъ, дȣпъ гласȣл сеў чел слаб ші несігȣр. Ѹн асеміне ом ꙟн чеа маї маре парте се асамънъ кȣ фемеіле.

(Ва ȣрма).

САN-КАРЛО БОРРОМЕО.

Фаптеле челе віртȣоасе ші евлавіоасе дȣк ла портȣл мѫнтȣіреї сȣфлетȣлȣї, еар пре пъмѫнт ла немȣріре ꙟнтре адȣчереа оаменілор. Прін асемене фапте нȣ нȣмаї сфінції мартірї ал адевърȣлȣї релігіос, че ші ачіі че аў евангеліт адевърȣл морал прін кȣвінте ші прін фапте, аў аџȣнс ла градȣл ꙟнкінъреї пȣбліче. Ферічіт де бърбатȣл, каріле ꙟнзестрат де дарȣрї, поате ꙟнтребȣінца а са авере моралъ сеаў ачеа матеріалъ, ꙟнтрȣ плініреа біне-фачерілор, кътръ чії че аў невое а се ꙟнвъска кȣ дарȣл лȣмінеї сеаў а матеріеї. Проніа, че прівігеазъ асȣпра оменіреї, н'аў лъсат а се стънџе дінтре оаменї асемене сентіменте нобіле ші філантропіче, прекȣм ꙟн епоха де міжлок аў ꙟнсȣфлеціт пе бърбатȣл че-л дескріем.

Конте Карло Борромео с'аў нъскȣт ꙟн 2 Октомвріе 1538, ла Арона, лънгъ лакȣл нȣміт Маџіоре ꙟн Ломбардіа. Академіа де Павіа л'аў промотат Доктор де леџї, ꙟн върстъ де 12 анї. Прін міжлочіреа ȣнкюлȣї сеў Папа Піȣс IV се нȣмі архіепіскоп де Мілано ꙟн върстъ де 22 анї. Зелȣл каре Борромео аў дісвъліт ꙟн інтереселе гȣвернȣлȣї ші анȣме ꙟнтрȣ ꙟмбȣнътъціреа дісціплінеї бісерічещї, аў ръспȣнс ла о ꙟнкредере аша де маре. Тоате фаптеле сале мъртȣрісеаў пе пъсторюл тȣрмеї! ꙟн кȣрсȣл чюмеї ші а фоаметеї, ȣрмате ла Мілано ꙟн 1570 ші 1576, аў жъртвіт тоатъ авереа са чеа ꙟнсемнътоаре пентрȣ ꙟндестȣлареа сърачілор ші зідіреа ȣнȣї спітал кȣ 10,000 къмърї, каре ші астізї се въд.

Катедрала де Мілано, нумітъ Домо, де ел с'аȣ ӑнфрумусецат, ші дупъ че аȣ ӑнсъмнат а са віацъ пъмінтеанъ прін евлавіе, віртуте ші дъныреа ӑнтрецеі аверї, де мулте міліоане, ӑнтру фачереа де біне, аȣ трекут ла віаца немурітоаре ӑн 11 Ноемвріе 1584, еар Папа Піус ал V, л'аȣ канонісат адекъ л'аȣ фъкут сфънт.

Італіа, ші ӑн спеціал Ломбардіа ее ӑнмъндрескȣ ку ачест бървaт, ші воіажорії ку евлавіе ші респект візітеазъ інсуліле ӑнкънтътоаре нуміте Борромее.

Пе ріпеле челе пітоpесче а лакулуї Маџіоре се веде ун кастел (четъцуе) ӑн каре се нъску Сан-Карло. Ачест ӑмбунътъціт бървaт, стрълучіт прін а са ӑнвъцътуръ, прін авере ші постул че окупа, ші каре аȣ консфінціт нумаі пентру аџіторюл оменіреі, віазъ аічі прін ненумърате фапте буне че аȣ урзіт.

Спре а ӑнвечнічі адучереа-амінте а ле ачестуї біне-фъкъторȣ: лъкуіторії Ароней аȣ ӑнълцат пе о стънкъ о статуъ колосалъ, кътръ каре дуче ун друм де жмбе пърці плін де о фрумусеце де параклісе.

Іст колос, лукрат де Сіро-Дзанета де Павіа, есте фъкут дін арамъ чіокъніть, афаръ де капул ші мъніле скулпіте де Черано. Пропорціїле сжнт фоарте фрумоасе маі алес ла о мъріме аша де ӑнсъмнатъ, къчі статуа, фъръ педесталул, есте де 24 палме ӑнълціме адекъ де 4 орі ші џумътате маі мулт декът ун ом натурал, еар піедесталул де граніт мъсуръ 14 палме ӑнълціме. Ӑн лъунтрул статуеі есте о пірамідъ де каре есте ферекатъ статуа. О скаръ пе дін лъунтру дуче пънъ ӑн капȣ, ші черчетъторюл поате комод се шадъ ӑн насул еі.

САN-КАРЛО БОРРОМЕО.

Ікоана ӑнфъцошазъ вредніка де міраре статуъ ал ачестуї бървaт — *сфънт* — *філософ* ші *філантроп*. Тітлурї че поате къщіга фіе-каре ом віртуос, кънд дупре а са путере, ва контрібуї мъкар ку ун дінар, кътръ зідіреа чеа маре а філантропіеі.

РОТЕРДАМ.

Провінціїле афлътоаре ла гура рїурілор Рен, Мас (Мозела) ші Шелда се нумеск Батавіа сеаȣ *Церіле де џіос*, пентру къ фіінд еле ӑнтре деосебіте гурї ачестуї рїȣ ші Мареа Германъ сжнт аша де џіос ашезате, ӑнкът де мулт с'ар фі ӑмпресурат де апъ, деакъ лъкуіторії ну ар фі пърат ачеле шесурї ку езетурї путерніче, каре се опун ла фуріа апелор, ші каре зідірї се но

РОТЕРDАМ.

нȣмі мінȣні а індȣстріеї оменещі. Тоатъ цара есте бръздȣітъ де каналȣрі кȣ еклȣзе (ставіле), ꙟнтре каре лъкȣіторії, ꙟн арініші ꙟнгръшет, кȣ маре остенеалъ кȣлтівеазъ, гръне ші поаме. Лъкȣіторії сѫнт ȣн неам де Германї, акърора лімбъ самънъ кȣ чеа германъ. Астъ провінціе кȣ Оланда сеаȣ̆ цара де сȣс; ꙟнформа одінеоаръ о пȣтернікъ репȣблікъ домнітоаре ꙟн лȣме прін політікъ, арме ші авȣціе. Дȣпъ мȣлте революції, с'аȣ̆ деліберат (слобозіт) де Спаніолї, прін фаміліа Оранїа, каре сȣб тітлȣ де Статхȣдер аȣ̆ домніт пънъ ла революціа Францієї. Наполеон префъкȣ Оланда ꙟн рігат, ші ꙟн провінціе францезъ, еар де атȣнчї каса Ораніеї еар с'аȣ̆ ашезат пе тронȣл церії. Ꙟнтре деосебіте політії, каре тоате се окȣпъ кȣ негȣціторіе дін тоате пърціле а лȣмеї, се деосебеще *Ротердат*.

Астъ політіе ꙟнсъмнътоаре, прін а еї аверї ші комерц есте адоȣа дін 7 провінції. Еа нȣмъръ 6,600 касе ші 62,000 лъкȣіторї. Форма еї есте трїȣнгеръ ші еа се разъмъ пе рїȣл Мас аȣ̆ Мозела, ꙟн каре се скȣрџе пърѫȣл *Рот*, де ȣнде се траџе нȣмеле де *Ротердат* (езетȣръ роші). Політіа есте ꙟнпопоратъ де негȣціторї, карії пе тот анȣл ꙟнкаркъ ші діскаркъ песте 1,500 васе марї пе *къїле*, че сѫнт фоарте біне ꙟн апъ зідіте. Катедрала а сѫнтȣлȣї Лоренц кȣпрінде фрȣмоасе мормінте а патріоцілор морції ꙟн ръсбоае пентрȣ патріе, пе лѫнгъ ачесте сѫнт мȣлте бісерічї а деосебітелор реліції. Ꙟнтре фабрічї се деосебеще ачеа а захарȣлȣї, а ачілор, а плȣтілор ші де лакмȣс.

Ротердам аре о Академіе де арте фрȣмоасе ші де щіінце прекȣм ші о соціетате ꙟнвъца-

тъ че поартъ тітлꙋ де *Деосевіреа* ші *Ꙟтві-пареа.*

Іоана ꙟнфъцошазъ портꙋл де Ротердам кꙋ деосебіте вассе де комерц каре ꙟнкаркъ ші діс-каркъ продꙋкте.

КЪМІЛА ПЕРДȢТЪ.

Ȣн дервіш (кълꙋгър мохаметан) кълъторіа сінгȣр прін пȣстіе, кънд де одатъ ѫл ꙟнтѫлнеск доі негꙋціторі.

„Аці пердȣт о къмілъ?“ ъі ꙟнтребъ ел.

„Аша!“ респȣнсъръ ії.

„Нȣ ера кіоаръ де окюл дрепт, ші шкіоапъ де пічорȣл стѫнг?“

„Аша!“

„Нȣ есте фъръ ȣн дінте де дінаінте?“

„Аша!“ адаосъ негꙋціторії.

„Ші нȣ ера ꙟнкъркатъ де о парте кȣ міере, іаръ де алта кꙋ гръꙋнце?“ ꙟнтреба неꙟнчетат дервішȣл.

„Аша, ꙟн адевър, репетъръ негȣціторії, ші фїінд къ аї възꙋто нꙋ де мꙋлт ші аї обсервато аша кȣ де амънȣнтȣл, апоі ні веі аѫꙋта ка с'о пȣтем рекъпъта!“

„Іȣбіцілор пріетіні! респȣнсъ дервішȣл, еȣ н'ам възȣт къміла воастръ, нічі ам аȣзіт чева деспре дънса, афаръ де челе че міаці спȣс!“

„Ꙟн адевър фрȣмоасъ історіе, стрігъръ негȣціторії. Даръ ȣнде сѫнт ѫȣваереле че фъчеа о парте дін ꙟнкъркътȣра еі!“

„Еȣ н'ам възꙋт нічі къміла воастръ, нічі ѫꙋваереле воастре,“ адаосе дервішȣл.

Атꙋнчі негꙋціторії ѫл апꙋкъръ де гꙋлер ші 'л трасъръ дінаінтеа кадіꙋлꙋі (ѫꙋдекъторꙋл). Аічі ѫл черчетъръ кȣ де амънȣнтȣл; ꙟнсе нȣ афлъ німікъ, нічі пȣтȣръ къпъта вр' о лъмꙋріре де ла дънсꙋл. Німе нȣ 'л пꙋтеа ꙟнвіновъці нічі де мінчінос нічі де тълхарю.

Ера апроапе мінȣтꙋл де а трага пе дервішȣл ка пе ꙋн маџік, кънд ел кȣ лініще ꙟнчепȣ а ворбі ꙟнаінтеа трібȣналꙋлȣі ꙟн ꙋрмъторюл кіп: „Мірареа воастръ міаȣ фъкȣт маре мȣлцъміре, ші еȣ ꙟнсꙋші мъртꙋрісеск къ есте оаре каре темею ла препꙋсꙋл востру; ꙟнсе еȣ ам віецꙋіт ꙟнделꙋнгат ші віаца ам петрекꙋто сінгꙋратік, ші пот афла мꙋлте оказії нȣмероасе де обсерваціе, кіар ші ꙟн пꙋстії. Еȣ ам ꙟнсемнат ȣрма ꙋнеі къміле че се веде къ фȣџісе де ла домнꙋл сеȣ, пентрꙋ къ н'ам възꙋт нічі о ȣрмъ де пічор оменеск пе ачел дрꙋм; ам ꙟнцелес къ къміла требꙋеа се фіе фост кіоаръ де ꙋн окю, кꙋчі еа мънкасе бꙋрꙋеніле афлътоаре нꙋмаі де о парте де дрꙋмꙋл сеȣ; ші пꙋтем се ꙟнкею къ ера скіоапъ де ꙋн пічор, пентрꙋ къ маі нічі декꙋм нꙋ атінсъсъ де о парте аріна. Къ анімалꙋл ар фі фост фъръ ꙋн дінте, ам пꙋтȣт препꙋне, пентрȣ къ пе ꙋнде мꙋшкасъ плънтеле, ремъсесъ къте о мікъ парте ꙟн мізлокꙋл лор неатінсъ. Іаръ пентрȣ чееа че се атінџе де ꙟнкъркътꙋра къмілеі, ам ꙟнцелес де ла ꙟнделетнічіреа фȣрнічілор къ еа пꙋрта де о парте гръȣнце, ші де ла роітȣл мȣщелор, къ де алтъ парте ера ꙟнкъркатъ кꙋ міере.“

Гр. Пл.

РІШАРД ЛЕО-ІNІМꙊЛ.

(Ꙋрта).

Ла ачеаетъ ꙟнтълніре Рішард ші Філіп жші [џ]урръ о пріетеніе речіпрокъ; ші хотъръръ къ дакъ унꙋл дін доі се ва ꙟнтъмпла съ моаръ ꙟн курсꙋл кълъторіеі, челалалт съ іее баніі, ші команда арматеі сале; ꙟнсфършіт ꙟнтълніреа џенералъ о лъсъ пентрꙋ зіоа сфънтꙋлꙋі Іоан (1190), ꙟнсъ ꙟнаінте де а порні, Рішард, претінсъ, ка фрателе сеў прінцꙋл Іоан, ші Годефроа, фрателе сеў чел фіреск, че се гъсеа атꙋнчі архіепіскоп де Іорк, се фъгъдꙋеаскъ къ треі ані нꙋ се вор ꙟнтꙋрна ꙟн Англіа. Апропіиндꙋсъ тімпꙋл џенералеі ꙟнтълнірі, жмбіі ріџі се пꙋсеръ ꙟн фрꙋнтеа арміілор лор, ші се ꙟндрептъръ кътръ щесꙋріле [д]е Везелеі, ꙋнде ші аџꙋнсъ кътръ капътꙋл лꙋі [Іꙋ]ніе. Арміле ачестеі крꙋчіеџі нꙋ ера ка ачелор де маі ꙟнаінте алкътꙋіте дін трꙋпе недесціпінате, ші дезърмате. Ріџіі де Франца ші Ан[гл]іа лꙋасеръ кꙋ сіне пе чеі маі алеші кавалері, [ші] кънд ъші ꙟнтрꙋніръ трꙋпеле, кꙋ фалъ зічеа кꙋ о асеміне арміе ера ꙟн старе а фаче чемаі марі іспръві. Тоатъ арміа де 100,000 порні дін Візелеі ла 1 Іꙋліе, ші ꙟнтрꙋнітъ а[со]къ спре Ліон, ꙋнде се діспърціръ Ріџіі. Рішард се ꙟмбаркъ ла Марсіліа, пе флота са, юар [Ф]іліп, трекънд ла Џенꙋа, се ꙟмбъркъ пе галеле џеновезе.

[А]мбеле флоте сосіръ ла Месіна маі тот ꙟн ачелаші тімп (14 ші 16 Септемвріе 1190) ші ашезъръ пънъ 'н прімъваръ пе џермꙋріле Січіліеі, юар ріџіі кꙋ арміле лор алеасеръ де џенеквартіръ політіа ші фобꙋргꙋріле Месінеі, ꙋнші петрекꙋ ꙟн деосебіте пълчері. Танкред, [ріџеле] Січіліеі, кареле воеа а се дізвіновъці де [а] тръгъре че фъкꙋ ріџінеі въдꙋве Іоана, [сора] рігъі Рішард, ꙟнкъркъ пе ачесте де дарꙋрі; апоі сосі фійка рігъі Санше, Беранжер, фрꙋмоаса прінцесъ де Навара, де кареа се ші ꙟнаморъ Рішард; ꙟнсъ дін ненорочіре ніще асемене пітречері къшꙋнъръ дꙋшмъніа ші ꙋра ꙟнтре ріџі. Філіп Авгꙋст, порніт де мъніе асꙋпра лꙋі Рішард де чінстеа че ачестꙋіа 'і да маі кꙋ деосебіре фіекаре; ші тот-одатъ, възънд къ ел ꙋітъ фъгъдꙋінца че-і дъдꙋ къ ва лꙋа ꙟнтрꙋ ꙟнсоціре пе сора-са Аделаіда, пъръсі Месіна фъръ ꙟнтързіере (30 Мартіе 1191) ші се ꙟндреаптъ кътръ Сен-Жан д' Акре ꙋнде ші сосі дꙋпъ чінчіспрезече зіле. Рішард, плекъ дін Месіна ла 10 Апріл пе о флотъ де доꙋъ сꙋте васе, сеаў галере, ꙟнсоціт де Беранжер, ші де Реџіна Іоана; ші ꙟн кале се опрі пентрꙋ а кꙋчері інсꙋла Кіпрꙋ; де ꙋнде пе лънгъ о прадъ ꙟнсъмнътоаре, ръпі ші пе о прінцесъ акъріеа фрꙋмꙋсецъ фърмекъ лꙋмеа, ші кареа 'л ꙋрмъ ꙟн експедіціа са. Ꙟнсфършіт ла 8 Іꙋніе, сосі дінаінтеа політіеі Сен-Жан д' Акре, аседіатъ де арміле крещіне кꙋ доі ані ꙟн ꙋрмъ.

Сосіреа ꙋнеі асемене пꙋтері, ші фіінца ꙋнꙋі рігъ, фаімос ꙟнтре тоці крещініі прін бравꙋра са, діщептъръ чел маі ꙟнсемнъторꙋ кꙋраж ꙟнтре крꙋчіаці, ꙟнкът Аседіа, че ста ꙟн кꙋмпънъ де маі мꙋлте лꙋні, фꙋ ꙟмпінсъ кꙋ пꙋтере. Мꙋріі (зідꙋріле) се бомбърдъръ зі ші ноапте; асалтꙋрі се фъкꙋръ ꙟн маі мꙋлте ръндꙋрі, ші ꙟнсфършіт медіаціі діенъдъждꙋіці а маі пріімі вр' ꙋн фелꙋ де аџꙋторꙋ екстернꙋ̆, каре тот-одатъ съ ле поатъ фі де вр' ꙋн фолос, се плекъръ а капітꙋла політіа, де а ꙟнапоі крꙋчеа, кꙋ 2,500 прізоніері крещіні дін чеі маі ꙟнсемнаці, ші се плътеаскъ жмбілор ріџі о даре де 2,000 галбені пентрꙋ пріншіі — де ръзбоꙋ мꙋсꙋлмані, каріі се гъсе ꙟн мъніле крещінілор. Ꙟн ачест кіп ꙋрмъ аседіа ачеастъ вреднікъ де амінтіре, каре, ꙟн кꙋр-

џере де доі ані, пусъ пе Европа ші Асіа ѧн маре нелінище, каре ръпусе треі суте де міі оамені, ші ѧн каре онтспрезече прінції аі вісерічеі ші чінчі суте бароні ші конції ѫші афлъръ моартеа!

Ѧндатъ дупъ кучеріреа Акреі, Філіп, супт кувънт къ кліма Палестінеі есте непріітоаре сънътъцеі сале, се прегъті де ѧнтурнаре ѧн Европа. Ѧнсъ маі німеріт е а се зіче: къ ѧнгънфареа луі Філіп фу жігніть де чінстіріле че Рішард, ѫші агонісі ла Месіна; ші мъніа са ку ѧтъта спорі маі мулт, ку кът възу къ Ріга Англіеі, васалул сеу, ѧнкунџурат де чінстіріле челор маі де къпітеніе командірі аі арміеі крещіне карії венісъ пънъ ла ачел пунт, ѧнкът зічеа къ фъръ де Рішард, Акре ну ар фі фост кучерітъ; апоі пе лънгъ тоате-ачесте Філіп, маі авеа урзіте ѧн мінте оаре-каре планурі деспре кіпул ку каре съ поатъ дін ноу пуне мъна пе посесііле дін Франца а Рігъі Англіеі. Контеле де Фландра мурісъ дінаінтеа Акреі, фъръ съ-і ръмънъ вре ун фечор де кліроном, ші Філіп сокотеа ѧ сіне, къ ку фіінца са ѧн Франца, ѫші ва асігура тоатъ сеау чел пуцін о парте дін авереа ръмасъ. Ѧнскурт, ел реноеще фъгъдуінца де се фері де посесііле енглезе дін Франціа, ѧнкт тімп ріга се ва гъсі ѧн Палестіна, ші ѧнаін де патру-зечі зіле дупъ ѧнтурнареа ѧн стату ле сале. Ѧнсъ, кред къ щіці, кът ера де ст торніче фъгъдуінціле прінцілор де пе ачеле ті пурі. Дар ку тоате-ачесте ел лъсъ рігъі де А гліа, супт аскултареа дукъі де Бургундіа, о п те дін Арміа са, ші се ѧмбъркъ ла Тір ку с та, ѧн 3 Август 1191, пе треі панере џенове ші ла 27 Декемвріе віітору се гъсеа ѧн ка тала са.

(*Ва урма*)

—⁂—

ZIMБРУЛ СЕАУ БО-УРУЛ.

Ѧнтре анімалеле румігътоаре се нумъръ: *Боул*, *Таурул* думеснік ші куноскут, *Цебул* дін Індіа ку доуъ гебе пе спінаре, ші *Урул* сеау *zімбрул*.

Ачест дін урмъ аре о фрунте ръдікатъ ші ѧналтъ, грумазул ші спетеле акоперіте ку пері лунџі, ел есте селбатік, ну се поате думеснічі, Молдова і ера ѧн ѧнвекіме патріа, де унде апоі, де деаса ѧнпопораре с'ау ѧнтеріт пънъ ѧн кодрії Літваніеі.

Ла адоуа а лор дескълікаре Молдо-Ромъніі, суб повъцуіреа луі Драгош, прекум Історіа не спуне, вънънд ун асемене анімал ѧнфіорат, пе малул Молдовеі, іау тъет капул, ші ка ун семн гібъчіеі, л'ау ѧнфіпт ѧн о ланче, дупъ каре л'ау ші луат де Стема џереі, еар локул вънътоареі л'ау нуміт *Боурені*. Ѧнкът ші дін аста се дереазъ къ Стема Патріеі ноастре, ну есте пул боулуі комун, че ачелуі нуміт лътінеще *urus*, адекъ *Бо-урул*, прекум пънъ астізі прі кументе ші прін традіціе се нумеще *Бо-урул* фігура хералдікъ че ѧнсемнеазъ Стема цер

АНȢЛ II.

ІКОАNА ЛȢМЕЇ.

ПЕНТРȢ

ꙞNДЕЛЕТNІЧІРЕА МОЛДО-РОМЪNІЛОР.

ІАШІЇ, 1845. № 4. 31 ОКТОМВРІЕ.

ФІОРЕNЦА.

КАПІТАЛІА ТОСКАНЕЇ.

(Ȣрма).

Фіренца аре 17 піаце, 170 монȣменте статȣе ȣбліче, 20 фънтънї, 6 колоане, 2 обелісче, 28 ісерічї ші 8,000 касе, кȣ 90,000 лъкȣіторі. Евреїї аў ȣн квартал деосебіт.

Катедрала, Санта Маріа дел Фіоре есте ȣн рȣмос монȣмент ꙟнчепȣт де Арнȣлфо дел Іапо ла 1100. Зідіреа аў цінȣт 160 ані. Лъргімеа бісерічеї пе дін нъȣнтрȣ есте де 67 коці, ар лȣнцімеа 257, ꙟнълцімеа болтеї мъсȣръ 50 коці, темплȣл фънарȣлȣї 36, боамба 4 ші рȣчеа 8 коці. Зідȣріле сѫнт пе дінафаръ ꙟмръкате кȣ марморъ. Вреднікъ де мірарe есте ъ Брȣнелескі, ла 1200, зіді Кȣбъȣа чеа маре ъръ калȣп ші фъръ скеле, декът кȣ о машінъ ценіоасъ, че нȣ с'аў пȣтȣт іміта. Спȣн къ Мікел-Анџело, дȣкъндȣсе ла Рома спре а зіді Кȣбъȣа сѫнтȣлȣї Петрȣ, лъȣ адіо де ла ачеа де Фіренцъ, зікънд: ръмѫї сънътоасъ, прієтінъ, мъ дȣк съ зідеск ȣна че 'ці ва съмъна, дар нȣ 'ці ва фі егалъ (ꙟнтокма). Ꙟн астъ бісерікъ сѫнт мормінтеле фаімосȣлȣї генерал Фарнезе, а лȣї Брȣнелескі, ші Џіото че аў рестаторнічіт зȣгръвіа,

Аічї ла 1478 с'аў тъмплат атентатȣл конџȣраціілор Паццї асȣпра Медічіс, Џȣліо ші Лоренцо де Медічіс гȣверна ꙟн Фіренца. Франческо деї Паццї, аџȣторат де алцї кȣнџераці дін марї фамілії, фъкȣ комплотȣл чел кȣмпліт де аї ȣчіде ꙟн бісерікъ ꙟн мінȣтȣл кънд преотȣл ва серва сѫнта комȣнікаре. Ла ачест семн кȣнџȣрації атакъ пе Лоренцо ші пе Џȣліано, карії де ші ръніці се апъръ кȣ атъта бърбъціе, къ ȣчіга-

шіі Паццi се мънтȣеск кȣ фȣга, ꙟн каре, аџѫнші фіінд, се ѵчід де попорȣл ꙟнфȣріет асȣпра ребелілор, пе карії нȣмаї завістіа аȣ пȣтȣт ꙟнарма асȣпра ѵнуї домнітор че аȣ фъптȣіт ферічіреа ші фаіма патріеї сале.

Лънгъ катедралъ се афлъ ѵн тȣрн квадрат нȣміт Кампанілȣл (клопотніца), ꙟмбръкат кȣ марморъ де деосеџіте колоаре ші ꙟмподобіт кȣ статȣе. Зідіреа се фъкȣ ла 1334 дȣпъ планȣл лȣї Џіото, каріле дін џеран арътор се фъкȣ чел маї маре зȣграв, ші дȣпъ мȣлте лȣкрърі, че астізі кȣ респект се пъстреазъ, мȣрі плін де фаімъ ші де авȣції. Тот ꙟн ачеа піацъ се веде фаімосȣл *Баптістеріȣ* сеаȣ бісеріка сѫнтȣлȣї Іоан, де формъ октогонъ (опт-ѵнгеръ) каре се зіче къ фі фост ѵн темплȣ а зінȣлȣї Марц. Пе дін ꙟнтрȣ есте ꙟмбръкат кȣ марморъ, кобеоа мозаікъ. Баптістеріȣ аре треї порції де бронз бареліеве фоарте фрȣмоасе. Мікел-Анџело зіч деспре ачесте порції: къ ераȣ вредніче а ꙟнкі парадісȣл. Параклісȣл дȣкал а сѫнтȣлȣї Лорецо, есте зідіреа чеа маї преціоасъ, де формъ оtогонъ, тоці пъреції сѫнт ꙟнвръкаці кȣ піетре преціоасе: граніте, топазії, рȣбінії, се ꙟнтре ꙟнтрȣ ꙟнподобіреа ачестȣї темплȣ, Дȣка домторȣ аȣ пȣс а се съвърші лȣкрȣл негътіт, кȣ келтȣеалъ де 6 міліоане фіоріні.

(Ва ѵрма).

ФІСІОНОМІА ОМȢЛȢЇ.

(Ѵрма).

Се афлъ ꙟн фіе-каре ом о ꙟнорънд ȣіре деосевітъ де органе, ѵн оарекаре акорд, о сȣбꙟнорънд ȣіре де пърції, каре се дескопър мȣлт маї біне пе тръсътȣріле феціеї декът пе чеелалтъ ръмъшіцъ а трȣпȣлȣї. Ачестор фелȣріте ꙟнтрȣнірі де органе, акърора потрівіре ші ꙟнрїȣріре се скімбъ фоарте мȣлт ꙟн фіе-каре дін ноі, фісіолоџістії ле аȣ дат нȣме де *темпераменt*.

Кȣноштінца темпераментелор прівеще маї кȣ самъ пе доктори; ꙟнсъ нȣ-ї де мік інтерес фісіономістȣлȣї ші моралістȣлȣї. Къчї ꙟн фаптъ, темпераментȣл ѵнелтеще ꙟнрїȣріреа са, нȣ нȣмаї асȣпра сънътъцеї, дар ꙟнкъ ші асȣпра ꙟнцъледжереї, асȣпра патімілор ші асȣпра характерȣлȣї. Організаціа ноастръ чеа фісікъ модіфікъ стареа моралъ маї атъта прекът ші ꙟмпреџȣрърїле ꙟн мізлокȣл кърора омȣл ъші ротеще віаца са.

Кȣ аплекърї ші кȣ доріннце ꙟнкъ дін нащере кам потрівіте, доѝ оамені кȣ темперамент діосъвіт, лȣкреазъ ші гъндеск ꙟнтрȣ о ꙟнпончіш възȣт: ачеаста віне дін ачеїа кȣмкъ кріер ѵнȣл дін органеле трȣпȣлȣї ші інстрȣментȣл в зȣт а кȣџетърілор, се афлъ модіфікат ші фоа мȣлт ꙟнрїȣріт прін органеле че ъл ꙟнтовъ шескȣ ші каре-л аџȣторъ.

ꙟнрїȣріреа трȣпȣлȣї фісік асȣпра стъреї мор ле ъї мȣлт маї пȣтернікъ ꙟнкъ кънд органе сънт дȣрероасе, трȣпȣл сȣферітор ші болнав.

Съ стȣдіем дечї темпераментȣріле, характері лор, фісіономіа лор ші ꙟнрїȣріреа лор асȣпра хȣлȣї ші ѵморȣлȣї (кефȣлȣї). Ачела дін то каре се аратъ пе дінафаръ прін челе маї ст лȣчіте апаренції есте темпераментȣл сънџер Се веде маї кȣ самъ ла персоанеле акърора нътате есте ꙟнфлорітъ, ла тінері, ші маї ꙟн обще ла ачіа каре віецȣескȣ пачнік, фъръ гріжірі ші неказȣрі, ꙟн міжлокȣл ѵнеї сочіет чівілізате ші сімцелнікъ; маї обічнȣіт ла оам

декът ла фемеї. — Оаменії ꙟн каре ачест темперамент предомнеще аꙋ фаца плінъ, тентꙋл ꙟнфлоріт, бꙋзеле рꙋмене ші таре рошіетічї, дінції фрꙋмоші ші ашъзаці кꙋ оръндꙋеалъ. Пърꙋл блонд сеаꙋ кастаніꙋ дескіс есте кам ꙟндеобще тꙋфос ші ꙟнкреціт; окії лор, маї тот-деаꙋна де колор албъстріꙋ, въдеск веселіе ші гꙋстꙋл плъчерілор, ші къте одатъ ші пꙋцінъ непъсаре. Дін кꙋпрінсꙋл ачестор діосъвіте тръсътꙋрї се наще о фісіономіе рїзітоаре, о фігꙋръ слободъ ші дескісъ, ꙋн аер де норочіре, де мꙋлцъміре ші десфътаре.

Оаменії кꙋ карактерꙋл сънџерос ꙟндеобщіе нꙋ преа аꙋ патімї преа енерџіче, нічї талентꙋрї пре де міраре; її се пар нъскꙋці пентрꙋ віаца лꙋкрътоаре ꙟнсъ де рънд, пентрꙋ а кꙋџета преа пꙋцін ші а сімці преа мꙋлт.

(Ва ꙋрма).

АСТРОNОМІА ПОПОРАNЪ.

(Ꙋрма).

Маї 'наінте де а ворбі деспре ротꙋнзімеа пъмжнтꙋлꙋї, есте неапърат а аръта четіторілор чева деспре ꙟнсꙋшімеле ачестеї форме. Ꙋн черк фігꙋра (I) есте о лініе ротꙋндъ нꙋмітъ черкꙋмференціе, а кърїа тоате пꙋнтꙋрї сънт де о потрівъ депъртате де ла ꙋн пꙋнт, ашезат ла міжлок ші нꙋміт *чентрꙋл ч*. Лініа че мъсоаръ астъ депъртаре се нꙋмеще *раꙁа ч а*, лініа *а р*, каре де ла ꙋн пꙋнт а періферії мергънд пънъ ла алтꙋл, трече пін чентрꙋл се нꙋмеще *діаметрꙋл*, еар о парте а ле черкꙋлꙋї се зіче *аркꙋ а b*. Черкꙋл, де орї че мъріме, се ꙟмпарте ꙟн 360 пърці, нꙋміте граде. Тоате ачесте нꙋмїрї се аплікъ ші ла корпꙋл ротꙋнд нꙋміт *сфера*, кꙋ деосебіре къ пе о сферъ се пот ꙟнсемна атъте черкꙋрї къте пꙋнтꙋрї се афлъ пе сꙋрфаца еї, ꙟн фігꙋра алътꙋратъ каре ар ꙟнкіпꙋї ші пъмжнтꙋл. Лініа *NC*. ар фі осіа са, пꙋнтꙋл *р* ръсърітꙋл, пꙋнтꙋл *а* апꙋсꙋл, еар лініа *а р*, че ар ꙟнкꙋнџꙋра пъмжнтꙋл, се нꙋмеще бръꙋл, зона аꙋ екваторꙋл пъмжнтꙋлꙋї. Дістанціа ꙋнꙋї град с'аꙋ мъсꙋрат къ аре 15 міле џеографіче сеаꙋ 25 де Франціа, каре ръспꙋнд ла $22\frac{1}{2}$ міле сеаꙋ часꙋрї молдовене. Прін фіе-каре пꙋнт а ꙟмпърціреї екваторꙋлꙋї ꙟн 360 пърці ші амжндоꙋъ полꙋрї, с'аꙋ трас къте ꙋн черк каріле се нꙋмеще а *лꙋнџітеї* ΛΛ ΛΛ. Планꙋл ачестꙋї черкꙋ, ꙟн фіе-каре лок а пъмжнтꙋлꙋї, се нꙋмеще *меридіанꙋл* ачелꙋї лок. Ачест черк а лꙋнџімеї де асемене с'аꙋ ꙟмпърціт ꙟн 360 пърці, прін каре с'аꙋ трас плане паралеле кꙋ екваторꙋл, че с'аꙋ нꙋміт граде де *лъціте*, прекꙋм ꙟн фігꙋръ се въд *bb*, *bb*, *bb*, *bb*. Пе о хартъ џеографікъ пе каре тот-деаꙋна се въдꙋ ꙟнсемнате граделе де лꙋнџіме ші де лъціме, се поате хотърі позіціа џеографікъ а ꙋнꙋї лок, ꙟндатъ че се ва щі сꙋб каре лꙋнџіме ші сꙋб каре лъціме ел се афлъ. Черкꙋріле лъцімеї се нꙋмъръ, ꙟнчепънд де ла екватор ꙟн сꙋс ші ꙟн џос деосебіндꙋле ꙟн лъціме нордікъ ші сꙋдікъ. Черкꙋріле лꙋнџімеї се нꙋмъръ, ꙟнчепънд де ла ꙋн меридіан хотъріт спре ръсърітꙋл аꙋ апꙋсꙋл ачестꙋї меридіан.

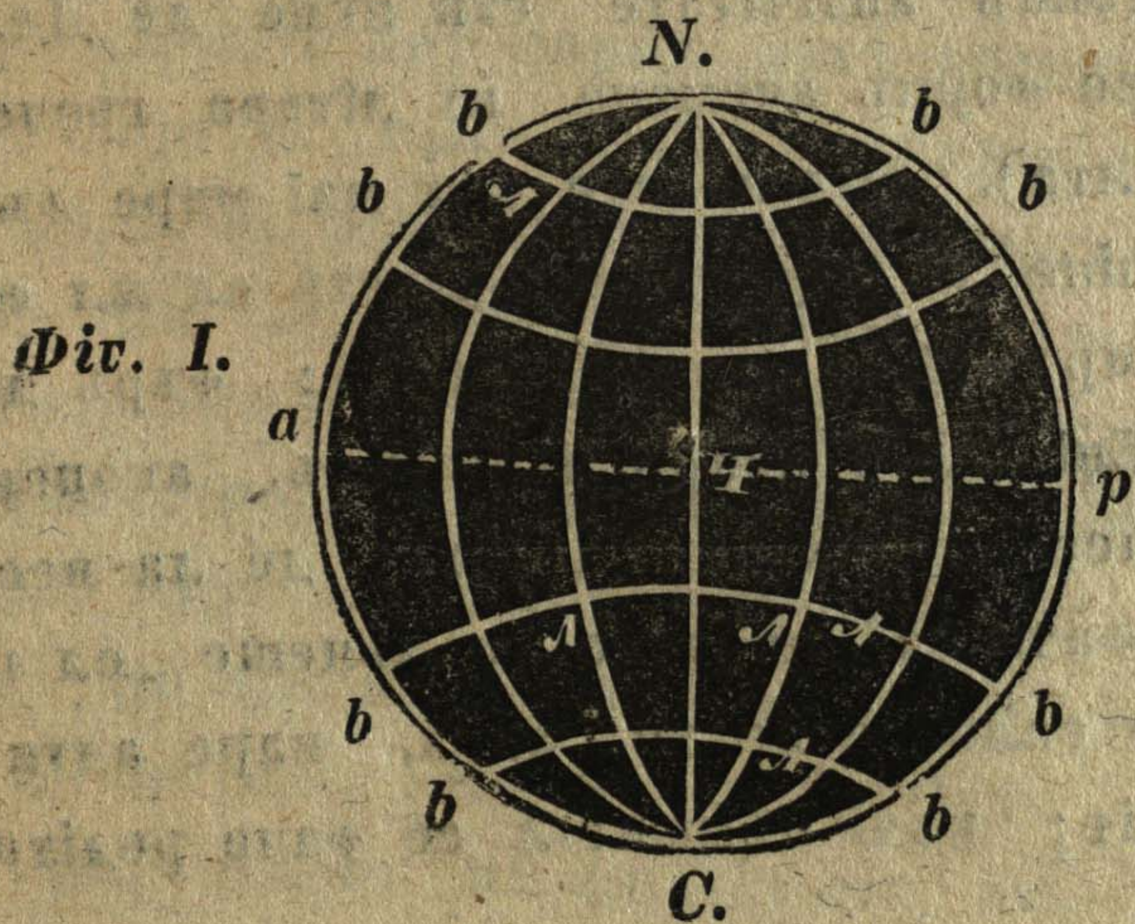

Фіг. I.

Деші се зіче къ пъмжнтул есте ротънд, тотуші нх есте о адевъратъ сферъ; че оарече туртіт пе ла полурі. Астъ туртіре есте а 305-а парте де разъ. Дін мулте обсервації с'ау гъсіт къ пъмжнтул аре урмътоаре мъсурі:

Діаметрул пъмжнтулуі ла черкул екваторіал сеау а бръулуі.

Міле сеау чеасурі молдовене . . .	2566 $^{3}/_{5}$.
Діаметрул трекъторіу прін полуріле .	2565 $^{4}/_{5}$.

Дін ачесте мъсурі се ънцълеџе кът де маре есте репеџюнеа ку каре се мішкъ пъмжнтул ън журул осіеі сале. Черкул екваторіал сеау бръул пъмжнтулуі аре апроапе де 8,100 міле молдовене, ачеста дечі есте друмул каре фі-екаре пунт а екваторулуі петрече ън 24 чеасурі, сеау апроапе де 6 міле ън о секундъ. Дар черкуріле лъцімеі фъкъндусе маі мічі, ку кът се апропіе де полурі, се ънцълеџе къ астъ репеџюне скаде ку кът локуріле се депъртеазъ де ла екватор, ші къ ла полурі ънчетеазъ де тот.

(Ва урма).

РЕВЪРСЪРІЛЕ НІЛУЛУІ.

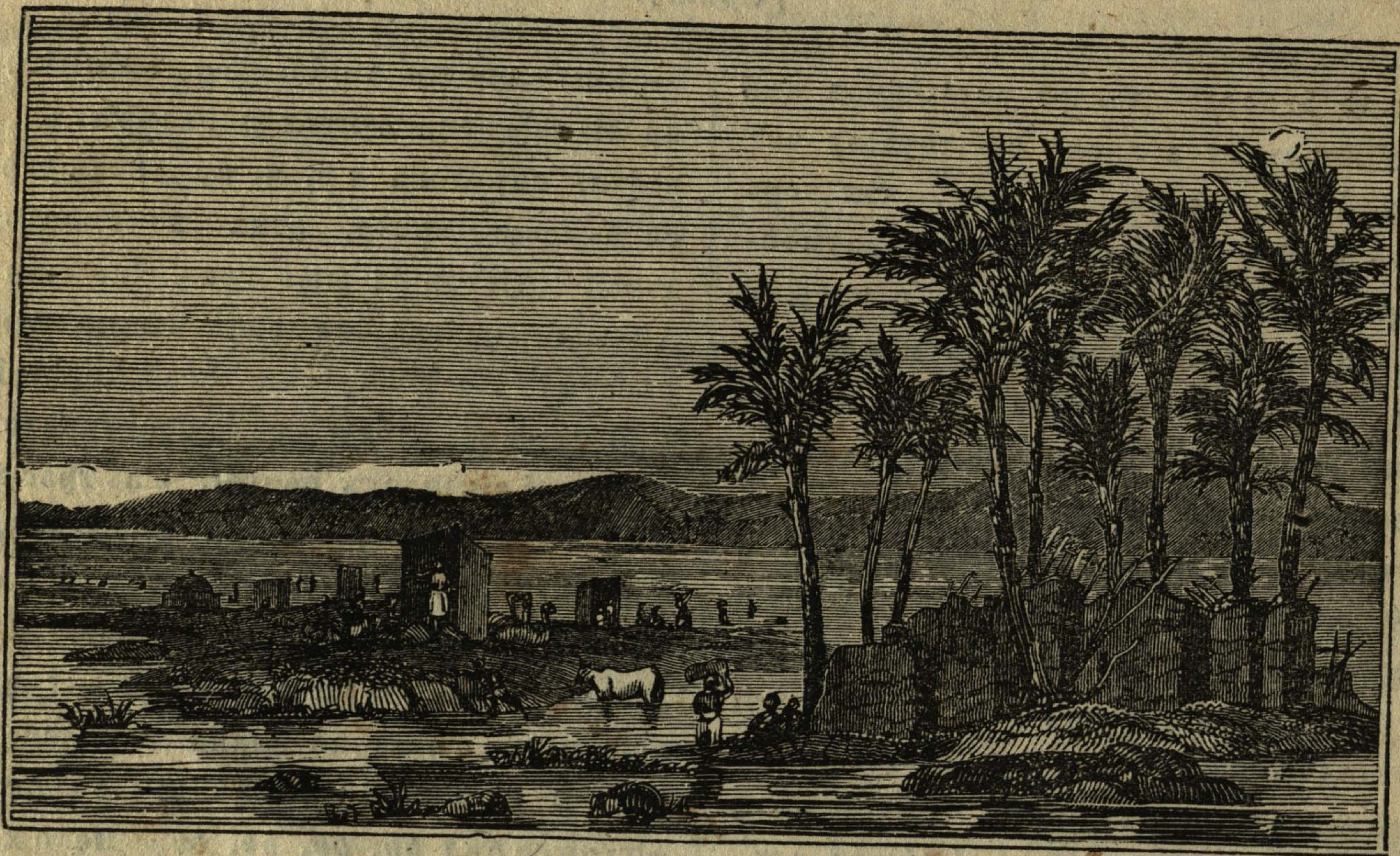

Ікоана ънфъцошеазъ ун сат пе о ънълціме а-шезат, кунџурат де ревърсареа апелор, пінтре каре лъкуіторії урмеазъ ънделетнічіріле къмпене.

Нілул, акърхі ісвоаре де абіе сънт куноскуте, ріуреазъ Еџіптул де ла суд спре норд ън о ънтіндере маі мулт де о сутъ міле; дін сус де Каіро се деспарте ън доуъ браце, каре еаръші се деспърцеск ън маі мулте рамурі латорале; прін ачеаста се ънформъ інсула куноскутъ дін чеа маі адънкъ антічітате суб нуме де Делта, фіінд къ аре формъ асемене ку літера гречеаскъ $\triangle$ (Делта). Нілул есте чел маі маре фъкъторіу де біне ал Еџіптулуі; сінгур ел жл фаче а фі о камаръ авутъ де сечерішурі; фъръ дънсул ар фі Еџіптул о цеаръ нелъкуітъ, акоперітъ де арінъ, асемене ку пустіа лібікъ де ла вестул сеу. Біне-фачереа ачеаста о лъцеще ел прін ревърсъріле сале де пе тот анул, каре адук ун фолос ъндоіт; къчі пъмжнтул се фаче родіторіу

прін мжлȣл че ласъ Нілȣл пе кѫмпȣрі дȣпъ трацереа апеі ꙟнтрȣ атжта, ꙟнкът дъ ȣн сечеріш ꙟндоіт, ші тот-одатъ се адапъ кȣ мȣлтъ ꙟндестȣларе; ачест дін ȣрмъ фолос есте фоарте маре, фіінд къ кліма Еџіптȣлȣї есте аша де ȣскатъ, ꙟнкът трек маї мȣлте лȣні фъръ а се зері нічї ȣн ноȣр пе черїȣ, ші о плоае кът де мікъ есте ка о рарітате фоарте маре. Пентрȣ ка съ се ꙟмпъртъшеаскъ ші въіле латȣрале де біне-фачереа ревърсъреї, ꙟнкъ дін тімпȣріле челе маї векї с'аȣ фъкȣт каналȣрі ненȣмърате, прін каре се дȣче апа Нілȣлȣї.

Ꙟн зечімеа трекȣтъ де анї, Віце-реџеле Еџіптȣлȣї, Мехмет Алі, че есте необосіт пентрȣ бінеле цереї сале, аȣ ꙟнчепȣт о лȣкраре, каре ꙟн прівіреа мъестріеї ші а фолосȣлȣї нȣ стъ маї џіос декът нічї ȣна дін лȣкръріле челе векї афлътоаре ꙟн астъ царъ авѫтъ де лȣкрȣрї марї. Спре а ȣшȣра плȣтіреа васелор ла гȣріле Нілȣлȣї, ші а нȣ маї фі Делта сȣпȣсъ ревърсърілор преа марї сеаȣ преа мічї, чі а ле фача пе ачесте регȣлате, Віце-реџеле аȣ орѫндȣіт ка фіе-кърȣї брац дін челе доѫъ де кѫпетеніе съ се сапе ȣн ноȣ пат лȣнг ка де ȣн чеас ші маї біне ші ꙟн ачеста съ се ашезе фȣндаментȣл іезетȣрілор. Ачесте вор форма доѫъ подȣрї ȣріеше, а кърора аркȣрі сѫнт ꙟнкісе кȣ ставіле, епре а опрі орї а да дрȣмȣл Нілȣлȣї се кȣргъ: дȣпъ воінцъ. Дін сȣс де ставіле се ва сапа ȣн канал че ꙟмпреȣнъ амѫндоȣъ брацеле Нілȣлȣї, ші де ла ачеста вор плека алте 3 каналȣрі перпендікȣларе, каре съ се ѫмпле кȣ апъ дін Ніл. Віце-реџеле ꙟнсȣші аȣ ꙟнкіпȣіт ідееле ачесте, ші ȣн інџінер францез, Linant, аȣ ащернȣт планȣл ші с'аȣ ꙟнсърчінат кȣ ꙟмпліміреа лȣї. Акȣм с'аȣ

ПАРАЛЕЛА РІЮРІЛОР ЧЕЛОР МАРЇ А ЛЮМЕЇ.

адȣс де ла Паріс ȣн алт інџінер, Монгел, спре а севърші ачесте лȣкрърї џігантіче. Песте 12,000 лȣкрѫторї організацї мілітъреще се ꙟнтребȣінцеазъ ла лȣкрареа ставілелор. Ꙟн фрȣнтеа ачестор лȣкрѫторї ꙟмпърцїцї ꙟн реџіменте стъ мȣзіка лор, кѫчї арабȣл нȣ лȣкреазъ фъръ ачеаста. Ꙟмповорат ші акоперіт де сȣдоаре, ел мерџе ла такт, пе каре 'лȣ бате кȣ мѫніле, ші ꙟнвіошеазъ мішкъріле сале прін сонȣріле лаȣтеї, а флаȣтеї ші а темтамȣлȣї. Локȣл лȣкрѫреї ꙟнфъцошеазъ прівіреа ȣнеї табере, ꙟнтре каре се ꙟнал-

цъ маі сꙋс кортꙋл інџінерꙋлꙋі. Активітатеа есте маре: о парте де лꙋкръторі зідеще каналꙋрі, сапъ пъмѫнтꙋл, ꙋскꙋкъ къръмізі ші арде вар; алтъ парте фаче лъкꙋінціле пентрꙋ чеі че се окꙋпъ кꙋ зідіреа, констрꙋеще морі ші кꙋптоаре пентрꙋ хръніреа мꙋлцімеі ачеі де оамені; цераніі де пінпреџꙋр цін піацеле лор лънгъ Ніл ші алції дескісеръ кафенеле пентрꙋ лꙋкръторі. — Болнавії ші ръніції се дꙋк ꙟтр'ꙋн спітал провізорік. Дін тоате пърціле се адꙋк материале ші інстрꙋменте пентрꙋ лꙋкрꙋ, ла акърора транспорт се ꙟтребꙋінцеазъ о парте дін флота Нілꙋлꙋі. Тоате ачесте лꙋкрърі фіінд ꙟкоронате кꙋ ꙋн резꙋлтат деплін, се нъдъждꙋеще къ ферічіреа Еџіптꙋлꙋі ва фі фъръ марџіні.

Флꙋвіꙋл ꙟнчепе ꙟн тоці аніі а креще ꙟнчет ла 18 сеаꙋ̆ 19 Іꙋніе; пе ла міжлокꙋл лꙋнеі Септемвріе аџꙋнџе ла чеа маі маре ꙟнълціме, ші апоі ꙟнчепе еаръші а скъде тот ꙟн атъта тімп ꙟнкът аꙋ̆ крескꙋт. Фіінд къ ꙟмбелшꙋгареа анꙋлꙋі атѫрнъ де ла ачеа, ка флꙋвіꙋл се аџꙋнгъ ла ꙟнълціmea кꙋвініт, кареа пентрꙋ ка съ фіе спре бінефачереа Еџіптꙋлꙋі требꙋе съ аџꙋнгъ чел пꙋцін ла 16 коці, де ачеа ꙟнкъ дін тімпꙋріле челе маі векі с'аꙋ̆ фъкꙋт ꙟн фелꙋріте локꙋрі *мъсꙋрътор де Ніл*, пе каре се пꙋтеа обсерва лъмꙋріт крещереа ші скъдереа флꙋвіꙋлꙋі. ꙟн ікоана алътꙋратъ четіторії пот веде ꙋн асемене мъсꙋръторꙋ̆ де Ніл. Апроапе де Каірꙋл векіꙋ̆ ꙟтр'о мошее веке се афлъ о фѫнтѫнъ патрꙋнгікъ, ꙟн міжлокꙋл кърееа се ꙟналцъ ꙋн піластрꙋ де граніт кꙋ опт латꙋрі, ші ꙟмпърціт ꙟн палмаче. Апа флꙋвіꙋлꙋі стрѫбате прін пъмѫнт ꙟн фѫнтѫнъ, ші дꙋпрекꙋм Нілꙋл креще орі скаде, ші апа дін фѫнтѫнъ се ꙟналцъ сеаꙋ̆ се коборъ, ꙟнкът ꙟнълціmea Нілꙋлꙋі се поате хотърі лъмꙋріт дꙋпе ꙟнълціmea апеі дін фѫнтѫнъ мъсꙋра афлътоаре пе піластрꙋ.

Дакъ мъсꙋръторꙋл Нілꙋлꙋі се афлъ кꙋ тотꙋл сꙋпт апъ, атꙋнче Нілꙋл аꙋ̆ аџꙋнс ла ꙟнълціmea кꙋвініт. ꙟндатъ че флꙋвіꙋл ꙟнчепе а креще се ꙟнкідꙋ̆ ставілеле ші ꙟн каналꙋл чел маре де лънгъ Каірꙋл векіꙋ̆ се фаче о езътꙋръ. ꙟн тоатъ дімінеаца ші ꙟн тоатъ сеара ꙋн стрігъторіꙋ̆ (краінік) фаче кꙋноскꙋт ꙟн капіталъ стареа Нілꙋлꙋі, ші дакъ аꙋ̆ крескꙋт пънъ ла ꙟнълціmea кꙋвіінчоасъ, апоі лъкꙋіторії се дедаꙋ̆ ла десфътъріле де бꙋкꙋріе. Іезетꙋра дін каналꙋл чел маре се спарџе кꙋ маре соланітате; ставілеле, че пънъ атꙋнчі опреск ревърсареа, се дескід, ші апа адꙋкътоаре де ферічіре се реварсъ ші адапъ цеара; кът се ꙟтінде прівіреа, Еџіптꙋл ꙟнфъцошеазъ о маре де апъ, дін каре се рѫдікъ ка ніще інсꙋле нꙋмероаселе політії ші сате афлътоаре пе цермії Нілꙋлꙋі. Астъ зі есте ꙋна дін челе маі марі сербъторі ꙟн Еџіпт, ші бꙋкꙋріа чеа маі немъсꙋратъ ꙟнвіошеазъ пе тоці. Флꙋвіꙋл есте акоперіт кꙋ барче де тот фелꙋл; Арабі ші Копці, Френчі ші Негрі, тоці се ꙟндеасъ пе ꙋліце: вꙋетꙋл де тꙋнꙋрі ꙟщіінцеазъ сербареа зілеі; тоці се ꙟмбръцошеазъ, ꙟші дореск норочіре пентрꙋ ꙋн ан родіторіꙋ̆ ші фак сербърі де бꙋкꙋріе.

Мꙋлт с'аꙋ̆ чертат асꙋпра каꙋзеі ачестор ревърсърі дін тоці аніі; ꙟн џенерал акꙋм с'аꙋ̆ пріміт къ еле він дін плоіле че кадꙋ̆ ꙟн Абісінія де ла Мартіе пънъ ла Септемвріе ші а вѫнтꙋрілор че тот пе ачел тімп сꙋфлъ де ла сꙋд спре норд. Апа Нілꙋлꙋі аре о ꙟнсꙋшіре мінꙋнатъ, къ нꙋ се стрікъ; де ачееа се поате пъстра мꙋлт тімп ꙟн васе мічі ші ꙟн чістерне (хавꙋзꙋрі). Діші ꙟн тімпꙋл крещереі іе фелꙋріте колоаре ші іе спꙋмоасъ, кꙋ тоате ачесте есте фоарте дꙋлче, плъкꙋтъ, сънътоасъ ші сінгꙋра бъꙋтꙋръ а Еџіптенілор; ꙟнсе маі наінте де а се бе се лімпезеще кꙋ мігдале амаре сеаꙋ̆ кꙋ сталактіте (ꙋн фелꙋ̆ де пеатръ).

ПАРАЛЕЛА ЛѪNЦІМЕІ РІꙋРІЛОР ПЪМѪNТꙋЛꙋІ

Еꙋропа.

	Nѫмеле ріѫрілор.	Цара объртії ші а гꙋреі.	Лѫнціmea ꙟ міле географ
1.	Tamiza . . .	Англіа	45
2.	Сіретꙋл . . .	Молdова	52

Нъмеле рîрілор.		Цара овършії ші а гърei.	Лънцімеа ꙟн міле географ.
3.	Саона	Франціа	90.
4.	По	Італіа	—
5.	Еврo	Спаніа	80.
6.	Рона	Франціа	102.
7.	Таіꙋ	Спаніа	116.
8.	Вісла	Полоніа	130.
9.	Елба	Германіа	154.
10.	Ріnꙋ	„	158.
11.	Dніпрꙋ	Росіа	279.
12.	Dꙋnереа	Германіа ші Ромъніа	356.
		Асіа.	
13.	Еꙋфратꙋ	Мік-Асіа	368.
14.	Гангес	Іndостанꙋ	370.
15.	Енісеї	Сіберіа	578.
16.	Іанг-це-Кіанг-dе	„	658.
17.	Хаанг-хо	Хіна	1008.
		Афріка.	
18.	Гамбіа	Сенегамбіа	296.
19.	Nігрꙋ	Nігріціа	360.
20.	Nілꙋ	Еціпетꙋл ші Абісініа	648.
		Амеріка.	
21.	Сꙋскехана	Статꙋріле ꙋніте	120.
22.	Сан-Лоренцо	Канаdа	236.
23.	Ороноко	Колъмбіа	320.
24.	Ла Плата	Ла Плата ші Брасіліа	480.
25.	Амазоне	Бразіліа	670.
26.	Місісіпі	Статꙋріле-ꙋніте	752,

Гр. Пл.

РІШАРD ЛЕО-ІNІМꙊЛ.

(Ꙋрта).

Рішард, сінгꙋр ꙟн Палестіна, лꙋъ команда де къпітеніе а арміеї крещіне, ші ел ера чел маї вреднік. Ел пꙋртъ кꙋ ізбънзі марі, маї мꙋлте ръзбоае ꙟмпротіва лꙋї Саладін. Търііле, Чезареа, Ескалонꙋл ші Жопа, пе рънд і съ сꙋпꙋсъ, ші ꙟнсфършіт кꙋчері ші Іерꙋсалімꙋл, фіінд чел ꙟнтъї ꙟнтре чеї че се сꙋіръ пе зідꙋріле лꙋї. Іспръвіле челе ꙟнсемнате де бравꙋръ че фъкꙋ ꙟн тоате лꙋптеле жї агонісі маї кꙋ прісосінцъ стіма попоарелор, а солдацілор, ші а ріділор; ел се фъкꙋ цꙋделе чел маї де къпітеніе а соартеї Палестінеї. Гі де Лꙋзігніан ші Конрад, маркіз де Монтферат, діші нꙋ щіꙋсъ нічі а се лꙋпта нічі а кꙋчері Іерꙋсалімꙋл, ера тотꙋші претендаторі-тронꙋлꙋї ачестеї політіе. Едꙋард ꙟнщіінціндꙋсе де ачеаста, черꙋ съ вінъ ꙟнаінтеа са амбії претендаторі; ші ꙟнцълегънд дрептꙋріле ші а ꙋнꙋіа ші а алтꙋіа, хотъръ пе Маркізꙋл де Монтферат (че ꙟн ꙋрмъ къзꙋ сꙋпт ловіреа ꙋнꙋї ꙋчігаш) доммніторіꙋ тронꙋлꙋї Іерꙋсалімꙋлꙋї; ꙟнсъ прін о іскꙋсінцъ маре кібзꙋї ка нічі пе контеле де Гі де Лꙋзігніан ꙟн ащептаре, дъндꙋї ші ачестꙋіа ꙟндатъ рігатꙋл де Чіпрꙋ, че кꙋ пꙋцін маї ꙟнаінте се кꙋчерісе. Дар оаре домініїле лꙋї Рішард дін Европа, кꙋм се гъсеаꙋ ꙟн ніще асемене ꙟмпрецꙋрърі?

Цілом де Лонгшамп, епіскоп де Елі, пꙋсъсъ ꙟн ꙟнкісоаре пе Хꙋго де Рꙋізеі, нꙋміт кореџент; Делонгшамп авъндꙋ-ші агонісітъ тоатъ ꙟнкредіреа цівілъ ші еклізіастікъ, канцелер, ші легат ал Папеї, се пꙋртъ кꙋ чеа ꙟнсоволнікъ маніеръ, віндеа ꙟнсърчінъріле біеерічещі, ші цівіле, пріімеа венітꙋріле короне ші діспоза де еле фъръ контролъ. Тръеа кꙋ маре помпъ, ші нічі одатъ нꙋ се ꙟнфъцоша ꙟн пꙋблік фъръ о ескортъ де чінчісꙋте кавалері. Мерсъ кꙋ сꙋмеціе пънъ аколо, ꙟнкът фъгъдꙋї пріпцꙋлꙋї Іоан протекціа са, ші корона Англіеї; ꙟнсъ ачеста неꙟнвоіндꙋсъ, а о пріімі съ іскъ прігоніре ꙟнтре Іоан ші Лонгшамп, ші нꙋ тързіꙋ ачеста се възꙋ невоіт а пъръсі Англіа, прібіцінд ꙟн Франца, ꙋнде-ші гъсі азілꙋл сеꙋ; ба ꙟнкъ реноінд ꙟнсърчінареа са де легат ал Папеї, аменінцъ Англіа кꙋ марі прімеждії.

Д'о алтъ парте, ріга Францієї, ꙟнтъртъ мъніа папалъ асꙋпра лꙋї Рішард ъл ꙟнвіновъці

де учігаш лүі Монфера, черу де ла ел німічіа џнүрымінтелор че фъку де а ну супуне скіптрулуі сеў посесііле дін Франца ші че ѫнцълеасъ ку прінцул Іоан, кърүіаі фъгъдуі тоате домнііле луі Рішард де пе ускат, воінд нүмаі съ ізгонеаскъ дін Англіа пе репрезентанцііі ауторітъцеі фрателуі сеў.

Ачесте трісте щірі ле луъ Рішард, токмаі пе ла капътул луі Апріл 1192, дупъ доі ані де ла порніреа са дін Англіа. Пе дънсул ъл гъсіръ болнав; арміа са ера дізорганізатъ; къпітенііле францезе ну воіаў а і съ супуне, ші ку тоате ачесте ел тот урма луптелор ку ізбънзі. Черу де ла Саладін о армістаре де треі ані, треі луні, треі септъмъні, треі зіле ші треі чеасурі, нумър містеріос, іскодіт де суперстіціа веакулуі де атунче. Черіреа луі Рішард фу пріімітъ, ку ѫнкредінцаре, къ крещініі вор фі респектаці ѫн пелерінажеле лор ла Палестіна, ші ла 9 Октомвріе 1192, дупъ че ѫмбъркъ пе реџіна де Січіліа, ші пе Беранжер, пе каре о луасъ акум де соціе, пъръсі д' Акре, ші зісъ адіо пъмѫнтулуі че фусесъ де мії де орі мартур біруінцелор сале, Ел мерџеа съ-ші спеле слава тріумфелор сале, ѫнтр' о ѫнкісоаре ѫнтунекоасъ.

Рішард ѫнтрепрінсъ кълъторіа са ку ун сінгур вас ші ку вр' о доуъзечі де компаніоні; кьчі дін сініорі че жмбіі ріці кондусъсъ ѫн Палестіна ку кручіата, ну перісъ, прекум солдацііі де рънд акърора урме съ стѫнсеръ ку тотул. Ѫн ачел тімп Медітерана ера турбуратъ де кумпліте уреанурі, васул ѫн каре ера Рішард кътева септъмъні фу пуртат де валурі, фъръ вр' ун спорю де ѫнаінтіре ѫн кале, ба ѫнкъ чел де пе урмъ се мълі пе цермуріле Іліріеі. Ѫн лок де а апука спре Венеціа, Рішард воі съ треакъ прін Германіа, скімбат ѫн хаіне де пелерінў; ѫнсъ рекуноскъндусъ ѫнтр' ун сат дін ѫмпреџіурімііле Віенеі, Леополд, дука де Аустріа, порончі съ-л арестуеаскъ спре аші ръзбуна пентру о сфадъ че авуръ ла аседіа Акреі, ші пе урмъ ъл слобозі ла черіреа луі Енрік VI, дупъ че ѫнсъ і се плъті апроапе де шесе-зечі де мії лівре. Ѫмпъратул Енрік прігоне пе Рішард пентру къ ера алеат узурпаторулуі Танкред рігъ де Січіліа, ла акъруа трон аспіра Енрік, супт кувѫнт къ сл ар аве дрітурі де пе соціа са.

(Ва урма).

ВЕВЕРІЦА СБЪРЪТОАРЕ.

Сънт анімале, каре се афлъ ѫнтр' ун град де тречере, де ла анімалеле сугътоаре ла челе сбурътоаре (пасері); ѫнсе ѫн лок де аріпе, ку ађиуторіул кърора, ачесте се пот ѫнелца ѫн аер ші а се ласа џіос, ачеле аў о пеле субціре ѫнтре пічоаре, ші ку ачеаста се ађиутъ спре а стрьбате прін аер ла оаре-каре ѫнълціме кумпътатъ ші а се ціне пуцін ѫнтрѫнсул. Ла ачест џен де анімале се кувіне ші *веверіца сбърътоаре*; еа се афлъ ла норд претутіндене. Ѫнтінзъндуші пелеа чеа моале че ѫмпреунъ пічоареле де дінапоі ку челе де дінаінте, ачест анімал поате

фаче сърітурі марі де пе ун арбор ѫналт пе алтул маі мік сеаў пе пъмѫнт, ѫнтребуінцъндо ка о парашутъ (ун корт че ѫнтребуінцеазъ аероновціі де а се коборі дін балон пе пъмѫнт). Ашафелю еле ну пот сбура ѫнтокма ка пасеріле, даръ фак сърітурі естраордінаре. *Гр. Пл.*

ІНСТІТУТУЛ АЛБІНЕІ.

АНЪЛ II.

IКОАNА ЛЪМЕЇ.

ПЕNТРЪ

АNДЕЛЕТNIЧIРЕА МОЛДО-РОМЪNIЛОР.

IАШIЇ, 1845. № 5. 7 НОЕМВРIЕ.

ФIОРЕNЦА.

КАПIТАЛIА ТОСКАНЕЇ.

(*Ѫпкеiере*).

Ѹна дін челе маї фрумоасе бісерічі а Фіренції есте ші *Санта Кроче*, каре ѫнтре мулте прециоасе мануксрісе ші монументе ал артеї векі ші ноѫ, аре ѫн купрінсул еї маусолеїле патріотіче а фаімошілор барбаці, прекум а луї *Мікел Анџело*, каріле фу зуграв, скулптор, архітект, інџінер, поета ші діпломат, маусолеул луї *Макіавелі* чел маї фаімос політік, а луї *Галілео* астрономул мъріт каріле аѹ публікат ротіреа пъмѫнтулуї ші пентру ачест адевър аѹ пътіміт, асемене аічі се афлъ маусолеул луї Конте *Алфіері* чел ѫнтъї поета траџік ал Італіеї. Тоате палателе а магнацілор фіорентіні, сѫнт піне де одоареле прециоасе, че ѫн деосебіте веакурі аѹ продус фрумоаселе арте, дар тоате се ѫнтунекъ де галеріа марелуї Дука. Ѫнтре статуеле (фігуріле де марморъ) антіче, ачеа ѫнтъї есте *Венере* (Афродіта) нуміть де Медечі, лукратъ ѫн епоха Еленілор ші неасемънатъ ѫн а еї фрумусеце, чії доі *Лъптъторі*, *Аполінъл*, *Фаонъ* дънцъторі, *Ертафродітъл* ші *Nіове*. Ѫнтре зугравеле ачеа ѫнтъї есте нуміть *Форнаріна*, адекъ Пітъреаса, аманта луї Рафаеле ші Санта Фаміліа &. Ну маї пуцін фаімоасъ есте Академіа філолоџікъ нуміть де ла *Круска*, Музеул історіо-натурал унде, ѫнтре алтеле, съ афлъ ѫн чеаръ фъкутъ тоатъ анатоміа пе дін нъунтру ші пе дін афаръ а омулуї, неапъратъ пентру ѫнвъцътура Медічінеї. Доъ спіталурі марі ші алте мічі, прекум ші о мулціме де ашезъмінте де фачері де біне сѫнт дескісе пентру оменіреа пътімітоаре. Театреле де ла Пергола, дел Кукомеро ші алте маї мічі, дісфътеазъ пе публік ѫн кіпул

чел маі плъкут. Днтр'ун кувънт, Фіоренца есте Атена Італіеі, атът дн прівіреа лімбеі Тоскане, каре, прекум чеа Романъ дн прівіреа профоралеі есте дн прівіреа куръцііі зічеріі, чеа маі куратъ дін Італіа, днкът провербіа зіче: Lingua toscana in bocca Romana, (лімба тосканъ дн гура Романъ). Тоате ачесте меріте деразъ днкъ де ла гувернул чел стрълучіт ші днцълепт а фаміліеі Медічі ші а марелуі дука Леополд де Аустріа, карії, днтре алтеле, прін леџіуірі дрепте аў статорнічіт днтре Тоскані ун карактер чінстіт, політікос ші індустріос, прін каре лъкуіторії се деосебеск днтре чіелалці ал Італіеі.

ФІСІОNОМІА ОМУЛУІ.

(Урта).

Темпераментул *первос* сеаў *теланколік* поате дн оаре-каре прівіре а служі де днпончішъре темпераментулуі сънџерос. Прекът фаца сънџеросулуі аратъ ушурінцъ, куръцъніе де інімъ ші букуріе; пре атъта ачееа а меланколікулуі аратъ аскундере дн сіне а сентіментелор ші посоморъре, ка кънд тот ъі нінџе ші 'і плоъ.

Оаменії де ачест темперамент аў пеліца фігуреі плумбіе, умерії фецеі пръбушіці, бузеле супціре ші сулатіче, окії обічнуіт де о въпсъ ченушіе сеаў днтунекатъ, пърул кам негрічіос, ші ну преа мулт, кътътура ъі есте спірітуоасъ ші віклеанъ, тръсътуріле ъі сжнт нестръмутате. Еспресіа џенералъ а фісіономіеі оаменілор нервоші есте куџетътоаре ші серіоасъ, сеаў днръуътъціtъ ші віклеанъ: еа-і ун аместек де днцълеџіре ші де дурере. — Ачеіа че діосъбеще маі ку самъ пе персоанеле ку темпераментул нервос, есте немърџініта лор сімцічуне. Маі путернік пътрунші декът чеелалці оамені ла відереа недрептъцілор ші а тікълошіілор омінеці, еі сжнт нелініщіці, съпъраці ші буфніторі. Дакъ натура іаў днзъстрат ку ун џеніў поетік, еі днтребуінцеазъ коморіле унеі імаџінації фъръ днчетаре де а дескріе ку челе маі посоморіте кувінте соарта омулуі; еі прігонеск ку о дерідере амаръ преџудецеле ші віцііле лумеі, еі бічуеску къте ку 'н *верс съпцерат*, тот ачеіа че апас суфлетул лор чел днтърътат де мъніе ші де мъ дріе. Ші ъаръші дакъ аў пріміт колцул родітор а патімілор челор марі, атунчеа еі се днтіндў дізвъліреа лор пънъ ла чел маі днналт град апріндере небунеаскъ ші де енерџіе. Днтре чест фелў де оамені се наск фанатічії реліџ сеаў а лібертъцеі. Ачеастъ преа маре сімцічу не ле фаче несуферіте буне-кувіінцеле сочіале; каутъ сінгуръtатеа ші се сфътуеску нумаі ку не днсуші. Ретраџереа лор де луме ъі су не ла маі мулте недрептъцірі, ръtъчірі ші радоксурі, ші перереа публікъ маі тот-деа ъі оеіндеще. Пре рар еі сжнт популарі, еі д прецуеску популарітатеа ші о окъръску. — чест темперамент есте маі ку самъ а маі м тор оамені літераці ші днвъцаці. Ба кіар ші чеіа каре ну л'аў пріміт де ла натуръ, маі т зіў, прін о фоарте маре днтіндере де дух, о віацъ шъзътоаре, сінгуратікъ ші нелукрътоа аџунгў де а агонісі ачеастъ сімцічуне кам навъ каре фаче темпераментул нервос: поате нева съ кадъ дн меланколіе прекум каде боалъ. Ачестаі темпераментул чел маі рес діт днтре класеле челе маі дналте а попоа лор цівілізате. Оаменії карії сжнт днзъстраці ачест темперамент се пар меніці ла віаца к

тонплатівъ, ші сѫнт гъндіторї. Омул каре гъндеще се фаче ꙟндатъ ші меланколік; де аіче віне къ поетул, філософул ші меланколікул сѫнт ніще кувінте каре 'с маї тот уна сеаў сіноніме.

Темпераментул нервос ъл аў маї тоате фемееле, маї ку самъ ꙟн політііле челе марї, ачеле каре ну се ꙟнделетніческ ку алта декът нумаї де плъчерї ші де сънътатеа лор, міжлокул чел маї сігур де а къпъта боале ші де а ле фі уръжт маї тот-деауна. Ꙟнсъ еле н'аў ꙟн џенерал декът делікатеца ші скімбъчіунеа фантастікъ; карактерізінд ачеастъ констітуціе, фъръ де а авеа апріндереа чеа небунеаскъ а ꙟнцълеџірей ші енерџіа. Капріціоасе, ушуратіче еле мор де плъчере пентру чел маї мік лукру; еле рідў сеаў плънгў орї пентру че, ба адесе орї ші фъръ а авеа чеа маї мікъ прічінъ. Астфел сѫнт маї тоате фемееле нервоасе.

(Ва урма).

ФІСІКА ПОПОРАНЪ ШІ ДЕСФЪТЪТОАРЕ.

(Урма).

Ал доіле фелў де атраџере се нумеще *адхесіе, кохесіе, атраџере толекўларъ*: ші есте де а ꙟнвінџе путереа спре а ꙟмпърці ун трупў ꙟн оаре-каре нумър де пърці; кънд вунеоаре, деспічї ун трункў сеаў къ румпї ун фір търгъндул, атунчї фачї о опінтіре егалъ (ꙟнтокма) ку атраџереа молекуларъ каре цінеа ꙟнтруніте амъндоуъ џумътъціле трункулуї сеаў а фірулуї.

Маї тоате трупуріле се атрагў ꙟнтре сіне: пуціне сънт каре ꙟнфъцошеазъ о феріре де а се ꙟнтруні: бунеоаре Меркуріул (арџінтул віў) ну ва се ꙟнтре ꙟн о цевіе де стеклъ каре пе дін нъунтру есте умедъ.

Деспре трупуріле соліде.

Трупуріле соліде се атраг ꙟнтре сіне.

Съ не ꙟнкіпуім къ аст фігуръ ꙟнфъцошеазъ доуъ тавле де стеклъ сеаў доуъ лініі де оцел *AB*, *CD*, деплін дресе, нетезіте ші луструіте; ашезъндуле уна престе алта, еле се вор атраџе ꙟнтратъта ꙟнкът лініа џіоснікъ *CD*, ну ва къде дар тотул се ва аніна де лініа *AB* ꙟнтр'о позіціе орізонталъ (адекъ ꙟн фаца апелор лініщіте).

Аст есперімент (черкаре) се поате репета, тъінд ꙟн доуъ о боамбъ де плумб ку ун куціт аскуціт; апропіінд апоі честе доуъ џумътъці, се ва чере оаре-каре путере спре а ле діспърці.

Трупурї плутітоаре.

Пе суфаца унеі апе адунатъ ꙟн ун вас, съ се пуе доуъ аче, ꙟн апропіере унул де алтул, ачесте се вор атраџе ꙟнтре сіне ші се вор ꙟмпреуна.

Де асемене се ва тъмпла дакъ черкареа се ва фаче ку бомбіце де лемн, де плутъ сеаў де чеаръ. Дар дакъ уна дін бомбіце, есте де лемнў де плутъ, іар алта де чеаръ, ашезіндусе еле уна ꙟн пріжма алтіа, ꙟндатъ че се вор лъса ꙟн воеа лор, еле се вор ръспінџе ші вор ръмънеа оаречe депъртате ꙟнтре дънселе.

Се зіче къ аста урмеазъ дін феріреа че аре чеара де апъ, ші де каре еа ну поате нічї ода-

тъ фі ȣдатъ; прекȣм се ші веде ꙟн цїȣрȣл черeї, пȣрȣре се фаче оаре-каре дешерт. Кънд деспре алтъ парте, лемнȣл де плȣтъ, авънд о атрацере сеаѹ афінітате кътръ апъ, нȣ нȣмаї къ есте ȣдат, че ꙟнкъ апа се рълікъ оаречe ꙟн цїȣрȣл бомбіцеї, дін каре ȣрмеазъ къ бомбіца де чеаръ ар фі невоітъ де а плȣті сȣіндȣсе, спре а се алътȣра де бомбіца де лемн де плȣтъ, лȣкрȣл че нȣ се поате.

Регѹлъ џенералъ. Доѹъ трȣпȣрї плȣтітоаре каре сънт ꙟн старе де а фі ȣдате прін ȣн флȣід, се ȣнеск; еле де асемене се ȣнеск дакъ нȣ сънт ꙟн старе де а пȣте фі ȣдате; дар еле фȣг ȣнȣл де алтȣл дакъ ȣнȣл есте ꙟн старе а фі ȣдат, еар алтȣл нȣ.

Флѹіделе (кѹргъїоареле).

Флȣіделе аѹ ȣнеле дін ꙟнсȣшіміле челор соліде (вървтоасе); еле се атрагѹ сеаѹ се ръспінгѹ, сънт греле &. Апа ші спіртȣл се аместекъ біне ꙟнтре сіне, дар кȣ непȣтінцъ есте а фаче ȣн аместек дін апъ ші ȣнт де лемн.

Мішкареа флѹіделор.

Пе фȣндȣл ȣнȣї антал кȣлкат плін де апъ фъкъндȣсъ бортъ, анталȣл се ва дішерта ꙟн оарекаре тімп, че се ва ꙟнсъмна.

Деакъ ꙟн ачеа бортъ, де аџȣнс де ларгъ, се ва нȣне о цевіе, ашезатъ пе дінафаръ, ші а кърїа гȣръ ва фі де асемене мъріме ка ші борта анталȣлȣї, іста се ва дішерта маї ꙟнчет декът прін ачеа ꙟнтъѣ черкаре. Еар деакъ капътȣл цевіеї, ꙟн лок де а фі ешітъ пе дінафаръ, съ аїбъ пе дін нъȣнтрȣ ȣн капът, скȣрцерса ва ȣрма маї пе ꙟнчет декът прін черкареа де маї ꙟнаінте.

Сіфонѹл.

Воінд а скоате тоатъ апа сеаѹ сінȣл, кȣпрін ꙟн ȣн вас, ка съ еасъ пе ла вранъ, атȣнчї се ва ꙟнтребȣінца методȣл ȣрмъторїѹ:

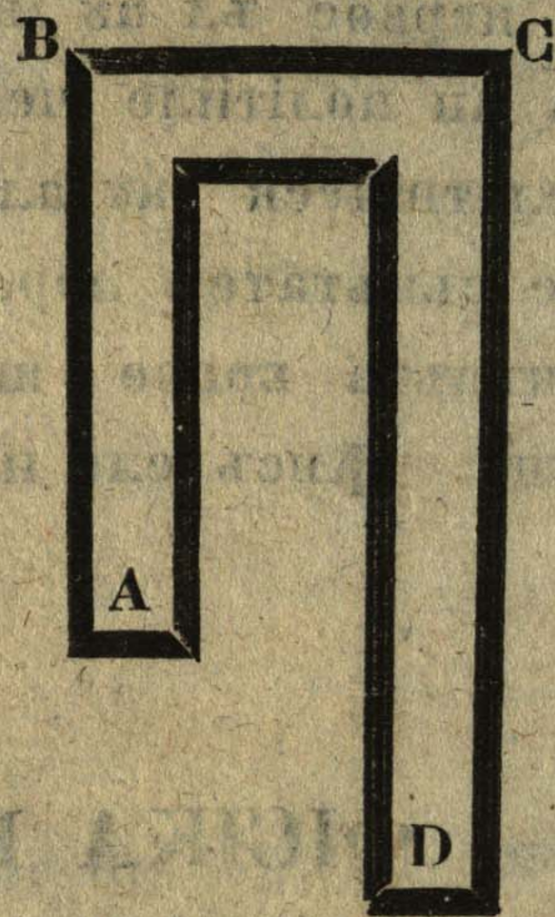

*ABC*D ꙟнфъцошеазъ о цевіе де стеклъ аѹ д таблъ де фер алб &, стръмбатъ прекȣм се ве де ꙟн доѹъ рамȣрї *AB* ші *CD*, дін каре ȣн бра есте маї лȣнг декът алтȣл: Чест інстрȣмент с нȣмеще *Сіфон*, де ла кȣвънтȣл греческ карїл ꙟнсъмнеазъ *цевіе*.

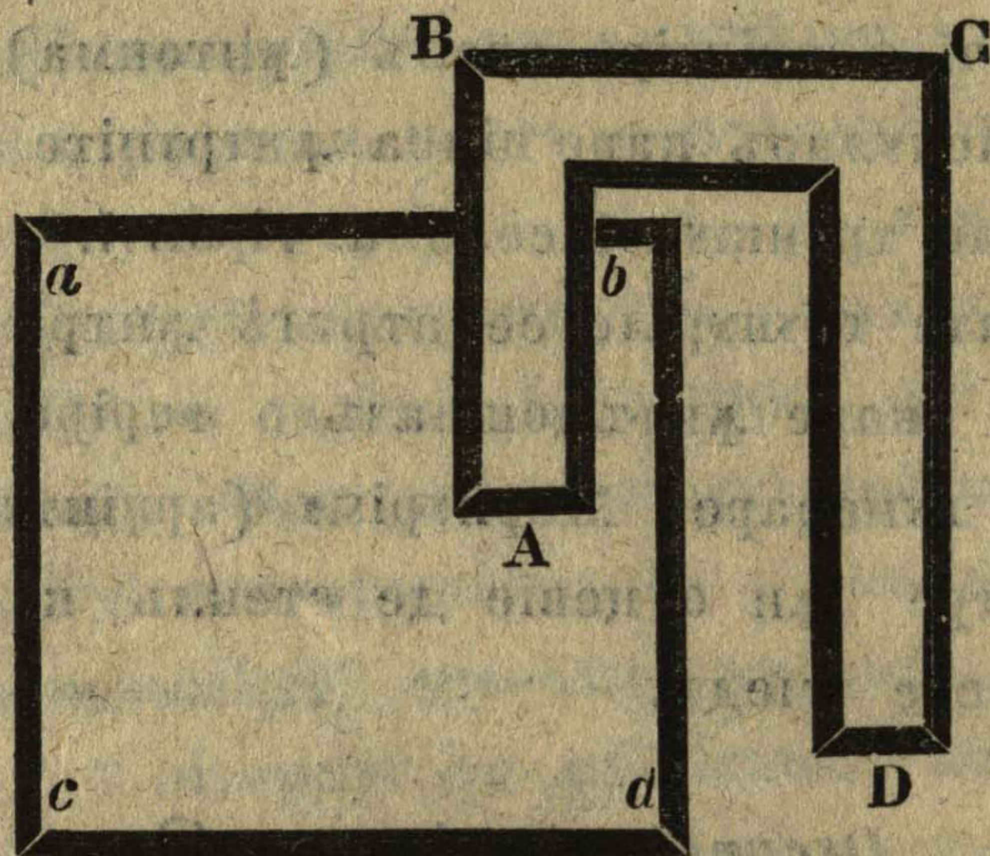

Фіе ȣн вас ȣмплȣт кȣ він *abcd*; дȣпъ че сі фонȣл се ва ȣмплеа кȣ ачест лІквід, съ се аст пе орї кȣм жмбеле гȣрї A, *D*, дȣпъ каре веї а кȣфȣнда брацȣл *AB* ꙟн васȣл *abcd*, еар брацȣ *CD* ва атърна пе дінафаръ.

(Ва ѹрма).

КАСА ЛȢЇ ТАССО DЕ ЛА СОРЕNТО.

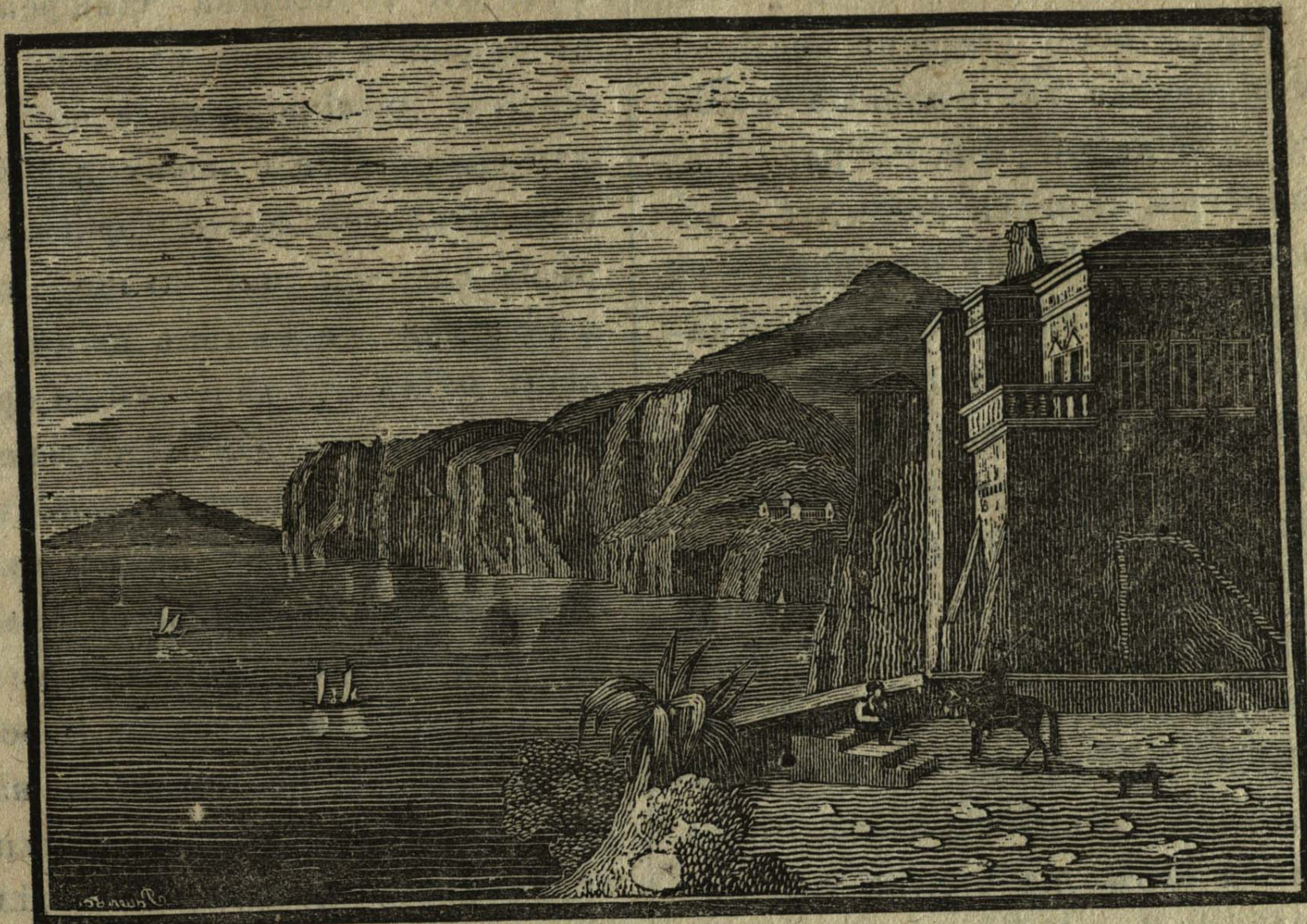

Пе о ꙟнълціме пончішъ де стънкъ дін Сорента апроапе де Неаполі, се афлъ о касъ сімплъ пе каре прівіторюл ачестеї ікоане о зъреще ла чеа ꙟнтъї окіре. Пе фацада нетедъ а зідіреї се веде ȣн бȣст (партеа де деасȣпра а трȣпȣлȣї) дін пъмѫнт арс, каре репрезентъ пе ȣнȣл дін чеї маї марї ші маї неноровіцї поецї пе карії Італіа 'їа нъскȣт ꙟн веакȣл барбаціілор челор марї. Ачест бȣст о-сѫндіт — сеаŏ де тімп сеаŏ де оаменї пізмъта-рїцї — ꙟнфъцошазъ пе мареле *Торкваtо*, кареле аŏ фост нъскȣт ꙟн астъ касъ ла 11 Мартіе а анȣлȣї 1544 де *Порціа* де Росї, соціа лȣї Бернардо Тассо. Пърінтеле лȣї, ꙟн прȣнчіа са, іаŏ пȣс нȣмеле Торквато *), кȣ сперанцъ (нъдеждеа) де а продȣче ȣн барбат маре пентрȣ віиторіме, де каре пъреpe нȣ аŏ фост амъџіт; пентрȣ къ Торквато ꙟнкъ ꙟн ал треіле ан ал върстеї щіа тоате версȣріле пърінтелȣї сеŏ пе дінафаръ, ші кънд ле деклама віочюнеа са ȣмплеа пе тоатъ фаміліа деапȣрȣре де мірарe. Ел се інтереса пȣцін де сочіетатеа алтор копії ші се ліпеа нȣмаї де ювіта са соръ Корнеліа. Адесе-орї 'лам възȣт ка пе ȣн копіл мік ръзъмъндȣсе кътева оаре де зідȣл гръдінеї, че се афлъ кътръ маре, ȣнде прівеа воіос черȣл ші апа; еаръ џеніȣл сеŏ пре ꙟнтінс, пентрȣ а се ꙟндестȣла кȣ мърџініле пъмѫнтȣлȣї, збȣръ ꙟн ноіанȣл немърџінірeї.

Мъкар къ Торквато н'аŏ ръмас мȣлт тімп ꙟн каса пърінцаскъ, атът ювітъ де дънсȣл, къчї ꙟн ал чінчіле ан ал върстеї се екзілъ пърінтеле сеŏ, дін прічінеле тȣлбȣрърілор нъскȣте ꙟн патріе, ръгъчінд ка ȣн фȣгар неноровіт прін къмпііле десфътътоаре а Італіеї; тотȣші дȣпъ пȣцін тімп аŏ фост кемат де кътръ дънсȣл ла Рома, пентрȣ де аї да о едȣкаціе потрівітъ дорінцеї лȣї. Кънд Торквато ера де 7 анї, професорії нȣ щіа че съ-л ꙟнвеце, къчї акȣм кȣноще лімба Італіанъ, латінъ, еліна ші літератȣра, ші авеа о меморіе де мірат ші о аџеріме де спірт атът де маре, ꙟнкът ел сінгȣр пропȣнеа ꙟнтребърї професорілор ла каре ії нȣ щіа че се ръспȣндъ. ꙟн ал 17 ан аŏ пȣблікат інџеніоаса са епопеіе „Рінaлдо“

*) Торквато, нȣме пȣрта ла Романі ачії декораці кȣ о колонъ ла гът.

каре 'іаў прегътіт чел ꙟнтъĭ тріꙋнф де поета, меніреа глоріеĭ сале, ші ізворꙋл тꙋтꙋрор патімілор віітоаре. Ачест поем (скріере поетікъ), аў фост пріміт кꙋ міраре де тоате кꙋрціле Італіеĭ ші маĭ кꙋ самъ де ачеа де Ферара, де каре с'аў фост кемат ші ꙋнде прін фачереа поемꙋлꙋĭ „Іерꙋсалімꙋл деліберат“ аў къщігат немꙋріреа ші ш'аў пердꙋт пентрꙋ тот-деаꙋна лініщеа, прін патіма че аў авꙋт асꙋпра ꙋнꙋĭ обіект маĭ ꙟналт декът стареа лꙋĭ. Астъ плекаре неферічітъ 'іаў префъкꙋт четатеа Ферара ꙟнтр' о ꙟнкісоаре де каре с'аў пꙋтꙋт мънтꙋі нꙋмаĭ прін фꙋгъ. Ꙟнвестіт ка лъкꙋітор де мꙋнте, ліпсіт де лꙋкрꙋріле челе маĭ неапърате, се дꙋсе Торквато ла Рома ші де аколо прін мꙋнцііі Абрꙋцї фъкъндꙋ-шї дрꙋмꙋл кꙋрсꙋлꙋĭ мізеравіл, аў аџꙋнс ла Соренто, пентрꙋ де а реведеа каса пърінтелꙋĭ сеў, каре се лъкꙋіа де юбіта са соръ ка въдꙋва ꙋнꙋĭ нобіл барбат Марчіо Сереала. Ера о саръ а анꙋлꙋĭ 1577 атꙋнчеа, кънд Корнеліа се ашъзъ тот ла ачелашї зід ꙋнде кꙋ Торквато ее бꙋкꙋрасъ де џокꙋріле копілъреші, кꙋџетънд кꙋ адънкъ ꙟнтрістаре къ аў ръмас нꙋмаĭ еĭ сінгꙋрї дін тоатъ фаміліа лор, ші-шї дескърка дꙋререа прін лакрімї амаре. Кеар атꙋнче се іві ꙋн барбат апроапе де 30 анї, ꙟн страе де пъстор деші кꙋ фаца палідъ тотꙋші окііі сеĭ чеĭ плінї де віацъ, стрълꙋчеаў ка стелеле че'скънтеазъ пе болта черюлꙋĭ; ел се апропіе де дънса кꙋ о аплекаре ꙋмілітъ ші о салꙋтъ ꙟн нꙋмеле препꙋтернікꙋлꙋĭ Д-зеў, кꙋ компътіміре въдꙋва пофтеще пе стреінꙋл, че се ведеа а фі остеніт пънъ ла моарте, де а шеде лънгъ дънса. Ел шезінд џіос ъĭ зісъ, къ еаў адꙋс о ноꙋтате де ла юбітꙋл еĭ фрате Торквато; дꙋпъ ачеса ла пофтіреа еĭ ꙟнчепꙋ съ-ĭ спꙋнъ тоатъ історіа патімілор ачестꙋĭ ненорочіт поет; кꙋм ел ка жертфъ пізмеĭ ꙟн ꙟнкісоареа де ла Ферара, ліпсіт де аер ші де лꙋмінъ, къпъта спре вінтꙋ нꙋмаĭ о бꙋкатъ де пъіне — дар гласꙋл сеў се фрънсъ, дін окііі лꙋĭ кꙋрџеа лакрімї че се стрекꙋра ꙟн ріꙋрї, ші пе фаца лꙋĭ се есприма сімціреа деснъдеждеĭ. Ел нꙋ сфършісе історіа са, кънд де одатъ Корнеліа, ліпсітъ де сімцірї каде одатъ ла пічоареле лꙋĭ, дар скꙋлъндꙋсе кꙋноскꙋ ꙟн префъкꙋтꙋл пъсторї пе юбітꙋл сеў фрате Торквато, ші афлъ ꙟн сърꙋчіа са чеа маĭ дꙋлче мънгъере. Корнеліа л'аў рꙋгат се ръмънъ кꙋ еа, ші се петреакъ о віацъ плінъ де паче ꙟн Соренто; ꙟнсъ ел аў ръмас кꙋ дънса нꙋмаĭ кътева лꙋнї.

Дꙋпъ че Торквато ш'аў пърсіт еар каса пърінцаскъ, пе каре нꙋ аў маĭ възꙋто, се ꙟнтоарсе ꙟндъръпт ла кꙋрте, ші аў сꙋферіт де ал доіле о маĭ ꙟнделꙋнгатъ прінсоаре ꙟн каса небꙋнілор де Сф. Анна; дꙋпъ ачееа аў мерс прін тоатъ Італіа, прекꙋм Данте, пентрꙋ ка съ каꙋте пачеа; дар ел н'аў пꙋтꙋт афла пе ачест пъмънт че нꙋмаĭ чеа етернъ ꙟн ноаптеа де 25 Апріл 1595, дъндꙋ 'ші ꙟналтꙋл сꙋфлет ꙟн мънеле лꙋĭ Д-зеў, ꙟн кіліа монастіреĭ Сф. Онофріо дін Рома, кеар ꙟн аџюнꙋл сербърілор каре Папа прегътісъ ка съ ꙟнчінгъ ла Капітол тъмпле ле лꙋĭ кꙋ кꙋнꙋна де дафінї, каре ꙟн векіме се да Ероілор тріꙋмфаторї ꙟн џеніілор марї. Аша се сфърші мареле бърбат пе каре-л респектъ ꙟнкъ ші астізї тоатъ Італіа, ші пе каре-л салꙋтъ Еꙋропа ка пе ꙋнꙋл дін чеĭ маĭ марї поеці а тꙋтꙋрор веакꙋрілор.

Тассо есте ꙋнꙋл дін чіі маĭ фаĭмошї Епічї ал Італіеĭ, ші поема са *Џерꙋсалете лібераtа*, адекъ: Іерꙋсалімꙋл десробіт, есте чел маĭ фрꙋмос монꙋмент а літератꙋреĭ Італіене. Ꙟн астъ епопее, компꙋсъ дін 12 кънтꙋрї, поета кънтъ армеле ші пе ероіі крещінї карї, сꙋб команда лꙋĭ Годфроа де Бꙋліон, аў мерс ла Палестіна ші дꙋпъ мꙋлте ръсбоае асꙋпра Сарачені лор (Тꙋрчілор), аў лꙋат кꙋ асалт сфънта четате ші аў ашезато сꙋб домніа крещінілор.

Поема, скрісъ ꙟн стілꙋл чел маĭ фрꙋмос, се деосебеще прін кътева епізоде каре се пот пꙋне ꙟн паралелъ кꙋ ачеле а лꙋĭ Вірџіліе. *Г. Апостолеаn.*

РІШАРД ЛЕО-ІNІМȢЛ.

(Ȣрта).

Ріга Франціеї, ла пріімиреа унеї асемене
ноутъці, се купрінсъ де чеа маї маре букуріе,
фъку о нъвъліре ꙟн домнііле луї Рішард, діщеп-
тъ пе Іоан ла рескоалъ, ші черу де ла ꙟмпъра-
тул де Џерманіа тръдареа прінсулуї. Іоан пусъ
мъна пе палатуріле де Валінгфорт ші де Вінд-
зор ші ръспъндi претутіндіне вестеа деспре моар-
теа фрателуї съȣ. Ел траџе ꙟн партіда са пе
маї мареле іустіціер ші пе архіепіскопї адімінін-
дуї а депуне џюръмънт ші а пъші кътръ ꙟнко-
ронареа са; ꙟнсъ німене нȣ крезу мінчюнелор
сале; тоці ꙟн џенере ъл ръспінџеаȣ, ші ꙟн че-
ле де пе урмъ се възу еъліт а чере азіл ла рі-
га Філіп. Ачеста урмъреа ку прегътіреа планурі-
ле сале де зурпатор, ші фъръ ꙟндоеалъ Нор-
мандіа възу ꙟнтреагъ ꙟн діспозіціа са, нефоло-
сінд німікъ ꙟмпротівіреа контелуї де Леїчестер,
че се ꙟнкісъсъ ꙟн Руан.

Рішард, ꙟн ꙟнкісоареа са, діші ста ферекат
ку челе маї ꙟмповоръ тоаре обезї, зі ші ноапте
ꙟнкȣнџюрат де солдаці ꙟнармаці; ꙟнсъ ну пер-
ду німікъ дін куражул ші веселіа са. Пуртареа
са ера нобілъ, ші ворба са маї мулт плъкутъ де-
кът ꙟн трекут, маї ку дух, ші віоае. Кънд е-
гуменії де Броелеї ші Понт-Роберт, ꙟнсърчінаці
де маїкъ-са Елеонора ші маї марії Англіеї, мер-
съръ ꙟн ꙟнкісоареї спре ал маї мънгъе, Рішард
жї пріімі ку о маніеръ нобілъ ші плъкутъ; ел
жї ꙟнтребъ деспре пріетінії сеї, де супушії сеї,
де статуріле сале, ші воі съ щіе, ꙟндеосебї, че
се фъку Ріга Скоціеї, ꙟн чінстеа кърuіа аве
маре ꙟнкредере. Даръ дупъ че афлъ деспре
пуртареа фрателуї съȣ, Іоан, съ умплу де ꙟн-
гріжъре, ші віошіа окілор сеї перї; ꙟнсъ
маї ла урмъ жші лuъ іаръші аерул съȣ де маї
ꙟнаінте, ші зісъ: „Фратіле меȣ Іоан, ну-ї нічї
„кум фъкут съ кучереаскъ рігатурї.“ ꙟнсфър-
шіт дупъ стъруінціле Елеонореї ші а унеї депу-
тації а рігатулуї, ꙟмпъратул се хотъръ ал да пе
Рішард ꙟн черчетареа діетеї, ꙟнаінтеа къріа
пентру ашї ꙟндрепта урмареа са чеа арбітраріе
ꙟмпротіва прінцулуї, жл ꙟнвіновъці:

Пентру къ ар фі протегуіт пе Танкред, узурпа-
торул коронеї де Січіліа; — пентру къ аȣ де-
кларат ръзбоюъ луї Ісаак, рігъ де Кіпру ші прінц
крещінȣ; пентру къ л'аȣ дізбръкат пе ачеста
де тоате одоареле сале, ꙟн тімп че ера даторю
а се лупта ꙟмпротіва некредінчошілор; — пен-
тру къ аȣ съліт, прін інтріџіле сале, пе ріга
Франціеї а пъръсі Палестіна; — пентру къ аȣ
дефъімат пе дука де Аустріа; — пентру къ аȣ
плътіт учігашілор, пентру віаца луї Монтфера;
пентру къ аȣ ꙟнкіет ку Султанул Саладін о па-
че фоарте непріінчоасъ, ші ꙟнсфършіт пентру къ аȣ
лъсат Іерусалімул ꙟн мъніле Мусулманілор; ꙟн-
віновъцірї дестул де пріхъніте, дін каре ку мул-
цъміре ар фі доріт съ іасъ о хотъръре недреаптъ.

Куражул луї Рішард ну се ꙟмпуцінъ нічї а-
тунчї кънд възу ꙟнаінтеа са ніще џюдекъторї,
хотърыцї аї фаче ръȣ. Ел лі аратъ маї ꙟнтъї
даторіа, ші апоі лі ꙟнфъцошъ недреапта пъръ
урмагъ асупръ-ї: продусъ ꙟнаінтеа лор доуъ скрі-
сорї а прінцулуї учігашілор, карії се лъуда къ
лі с'аȣ німеріт а ръпуне віаца луї Монфера,
пентру прьдъчюнеа ші моартеа че аȣ къшунат
унуеа дін фрації лор. Кувінтеле луї Рішард фу-
ръ атът де пліне де елоквенціе ші адевър, ꙟн-
кът пе лънгъ ачееа, къ ꙟнкредінцъ пе адунаре
де невіновъціа са, дар ꙟнкъ стоарсъ ші лакрьмі
дін окії нобілілор аузіторї; ꙟнсъ ку тоате-аче-
сте діета хотъръ ла 22 Септемвріе 1193, къ
ріга де Англіа съ плътеаскъ ꙟмпъратулуї 100,000
марче де чел маї курат арџінт; съ дее сігуран-
ціе ꙟнкъ пентру 50,000; съ дее слобозъніе

рігъї Ісаак де Чіпру ші супушілор сеї, съ-ї ӂнапоеаскъ пе фїіка са; ші непоата луї Рішард, прінцеса Елеонора де Брітаніа, съ іее ӂнтру ӂнсоціре пе дука де Аустріа. Іар скімб ла тоате ачесте ӂмпъратул Џерманіеї, се ӂндаторе ал спріжіні пе ріга Англіеї, ӂмпротіва душманілор сеї, ӂндатъ че ріга Франціеї се ӂнкуноціінцъ деспре ӂнкеереа ачестуї трактат, се гръбі де а вестi прінцулуї Іоан: „Фії ку прівіґере, къчі де„монул аў скъпат дін фіереле сале.“ Асъміне пентру ка Рішард съ се цінъ ӂнкъ ун ан ӂн ӂнкісоаре, фъгъдуї ӂмпъратулуї Џерманіеї 150000 марче. Ӂнсъ прінції ачестії ӂмпъръції арункъ o асъміне просфоръ. Де алтъ парте, міністрії Англіеї, потрівіт леџілор феодале, ӂнчепуръ а адуна бані спре къпуіреа унеї асемене ӂнсъмнътоаре соме: фіе-каре мошнаш ера датор а контрібуі 20 шелінції; клерул жъртфі о а патра парте дін венітуріле сале; політііле, четъціле ші маї мулте дін домініїле рігале се ӂндаторіръ кътръ о даре. Бісерічіле ші кълугърії вѫндуръ авутуріле лор нумаї пентру а съпуте ӂмпліні чершута сомъ. Ӂнсфършіт Англіа, дупъ зіса унуї векіў кронікар адунсесе ӂнтр'о старе фоарте ръ, ӂнкіпуінд міжлоачіле де ръскумпъраре а стъпънулуї ші a рігъї.

Ла 4 Февруаріе 1194, Рішард ера слобод, ші ла 13 Мартіе вііторї ера пе цермуріле Сантвіхулуї, дупъ о нефіінцъ де 52 луні, дін каре 14 ле пітрекуръ ӂн ӂнкісоаре.

(Ва урма)

ѸNЦІА.

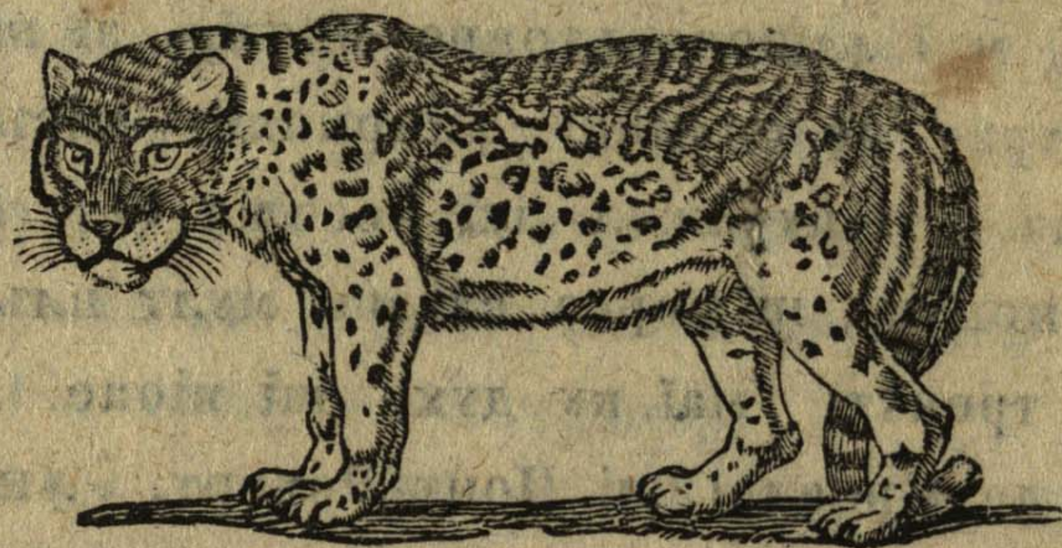

Ӂнтре анімалеле сугътоаре џенул мотанілор (Felis), се деосебеще прін урмътоареле семне карактерістіче: капул ротунд, ботул скурт, лімбъ ґімпоасъ, 6 дінції дінаінте ла жмбе мъселе каре ла капетеле лор сънт де опотрівъ ретезате ші аскуціте, авънд пе ла колцурі дінції сінгуратічі къте 3, алції дінції ла капътул мъселілор де сус ші де џіос, унгії лунції ші стрімбе, каре ле поате траџе ӂндъръпт ӂн оаре-каре теакъ; трупул есте спрінтен, поате алерга репеде, а сърі а се къцъра, ші лінгушінд дъ ун сунет мурмуръітор.

Ла ачест џен се нумъръ: *леул, тігрул, іагуар, леопардул* ші *пантера*, прекум ші пантера мікъ сеаў *Ѹнціа*.

Ачест анімал се афлъ ӂн мунції Ост-індіеї, пелеа са есте албіе, нерегулат негру пътатъ, еа се поате ушор думеснічі, ші а се ӂнтребуінца ла вънатул кърпіоарелор ші а газелілор. Тот де ачест џен се маї думесніческ пентру вънат *Ѹнціа котата*, ку о коамъ, ші *каракалул*, авънд ла коамъ кодіце негре ші урекі лунції, пептул алб. Каракалул прін а са търіе ші сълбътъчіне се лупъ унеорі кеар ку *тігрул регал*.

АНꙋЛ II.

ІКОАНА ЛꙋМЕЇ.

ПЕНТРꙋ

ꙟНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМЪНІЛОР.

ІАШІЙ, 1845. №. 6. 14 НОЕМВРІЕ.

DЕСПРЕ МАТАСЪ.

Індꙋстріа матасеї есте ꙋн ізвор де ꙟнавꙋціре ші феричіре пентрꙋ тоате статꙋріле ші попоареле че се ꙟнделетніческ кꙋ дънса, зіче Херікарт де Тꙋрі ꙟн аналіле серіколе.

Дін тоате попоареле пъмънтꙋлꙋї, се веде, къ Хінезії аꙋ щіꙋт а се фолосі маї ѣіне де ачест рам де індꙋстріе, кꙋлтівіндꙋл кꙋ сіргꙋінцъ ші пропъшіре кꙋ 700 ані ꙟнаінтеа лꙋї Авраам ші апроапе де 2,700 ані ꙟнаінтеа Мънтꙋіторꙋлꙋї нострꙋ. ꙟнсꙋші ꙟмпъраціі Хінезілор ꙟндемна ші ꙟнкꙋръжа пе попорꙋл лор ла індꙋстріа матасеї, прекꙋм ꙟмпърътеаса Сі-лінг-ші, ꙋна дін времеіле ꙟмпъратꙋлꙋї Хо-ангті. Ачеаста ꙟнсоціtъ де дамеле кꙋрцеї мерџеа ꙟнтр'о зі хотъріtъ де кꙋлеџеа фрꙋнзъ де агꙋд пентрꙋ вермії че сінгꙋръ'ї крещеа. Індіеніі, каріі аꙋ къпътат вермії де матасъ де ла Хінезі, де асемене кꙋ сіргꙋінцъ кꙋлтіва ачеастъ фрꙋмоасъ індꙋстріе ші аꙋ рꙋдꙋс-о ла чел маї ꙟналт град де стрълꙋчіре ꙟн політіа Серіка ꙟн провінціа Серес, де ꙋнде Романії нꙋмеа матаса серікꙋм. Дін Індіа аꙋ трекꙋт індꙋстріа матасеї ꙟн Персіа, ші дꙋпъ ачееа ꙟн Асіа кꙋ бірꙋінца лꙋї Александрꙋ.

ꙟн тімпꙋл Романілор, сꙋбꙟмпъраці, кънд се адꙋчеа стофеле де матасъ дін Асіа, ера матаса аша де скꙋмпъ, ꙟнкът ꙋн фꙋнт де матасъ се плътеа ꙋн фꙋнт де аꙋр.

ꙟн веакꙋл ал 6-ле доі кълꙋгърі ꙟнтꙋрнъндꙋсе дін Індіа ла Константінополі, аꙋ адꙋс оꙋъ де вермі де матасъ. ꙟмпъратꙋл Іꙋстініан ле аꙋ пріиміт кꙋ бꙋкꙋріе, ші с'аꙋ сіліт, прін ꙟнгріжіріле сале ші прін ꙟнкꙋръжірі а се ꙟнфіінца манꙋфактꙋрі ꙟн тоатъ імперіа, ка пентрꙋ ꙋн обіект де ꙟнавꙋціре.

Ла 1130 Рогер, ріга Січіліеї, кꙋчерінд Гречіа, іаꙋ ръпіт ачеастъ фрꙋмоасъ індꙋстріе ші аꙋ стръмꙋтат-о ла Палермо, де ꙋнде с'аꙋ ръспъндіт ꙟн тоатъ Італіа; еар Арабії, каріі кꙋ німеріре се

ꙟделетнічеаѹ кѹ ачеастъ індѹстріе, аѹ ꙟтродѹсо ꙟн Іспаніа.

Ла 1440, ріга Франціеі Карол ал VIII, бірѹінд Неаполі, аѹ адѹс чеі ꙟнтъі агѹзі ші вермі де матасъ ꙟн Франціа. Діші ꙟн ѹрмъ тѹлбѹрърілe ші катастрофеле тімпѹрілор аѹ ꙟмпіедекат ꙟнтіндереа ачестеі фрѹмоасе індѹстріе аколо, дар сілінціле ріділор Франціеі: Карол IX, Енрік IV, Лѹдовік XIV, Лѹдовік ал XV ші Лѹдовік ал XVI, ꙟнкѹръжъріле фъкѹте де кътръ дъншії, кѹ хъръзірі бънещі, аѹ ꙟндемънат-о аша, ꙟнкът пропъшіріле сале аѹ ꙟнтрекѹт кѹ перфекціе пе мѹлте алте статѹрі, ші аѹ ацѹнс ла чел маі ꙟналт град де десъвършіре.

Ла 1510, царѹл Гаврііл Івановічі порончі а се плънта агѹзі ꙟн Росіа де амеазъ-зі, ші ла 1668, царѹл Алексіе Міхаіл аѹ пѹс ꙟн лѹкраре порончіле царѹлѹі Гаврііл ші аѹ ашезат фабрічі де матасъ ꙟн пърціле де амеазъ-зі а імперіеі, ші воеа ка тоатъ куртеа са съ се ꙟмбраче дін матерііле де матасъ фабрікате ꙟн царъ.

Ла 1513, Іоан де Медічe аѹ ашезат фабрічі де матасъ ꙟн Італіа. Асемене Іаков I ꙟн Англіа, ші Карол Еманоіл I ꙟн Статѹріле Піемонтезе ла 1625 аѹ ꙟмбърбътат прін ꙟнаінтірі ші хъръзірі бънещі ꙟнтемееа манѹфактѹрілор де матасъ ꙟн церіле лор. Дѹпъ ачееа Фрідерік ал II, нѹміт чел маре, ла 1775 аѹ ꙟнкѹръжет ꙟн Прѹсіа де амеазъ-зі плънтареа агѹзілор ші крещереа вермілор де матасъ.

Ꙟн адевър нѹ-і тъгъдѹіт къ Францезії аѹ ковършіт кѹ мѹлт кѹлтѹра матасеі пе челе маі мѹлте статѹрі, ші ачеастъ пропъшіре дерaзъ де ла скопѹріле біне-воітоаре а лѹі Лѹдовік ал XVIII ші а лѹі Карол ал X; де ла інстітѹтѹл серісікол ꙟнтемеет сѹб міністеріа дѹкѹі де Дѹдовіл ла 1826; де ла бѹнѹл ексемплѹ а рігъі де акѹм, каріле ѹрмънд пілдеі лѹі Енрік ал IV аѹ пѹс де с'аѹ плънтат, кеар ꙟнаінтеа са, маі мѹлт де 50,000 агѹзі, ші аѹ ꙟнфіінцат о маре фабрікъ де крескѹт вермії де матасъ пе моші рігалъ де Неіѹлі, ръсп[ъ]ътін[д]
бънеще сочіетъціле де агрікѹлтѹръ ші де індѹстріе національ; асемене віне ачеаста де л[а]
віа ꙟнгріжіре че пъстреазъ окърмѹіреа пентр[ѹ]
фабрічіле де матасъ, прекѹм ші де ла ꙟнкѹръжіріле ші ꙟнорънд[ѹ]іріле сале, ші де ла лѹмі[н]ата аплікаціе а щіінцеі сеаѹ а теоріеі ꙟн тоа[]те амънѹнтѹріле лор.

Ꙟн Молдова де асемене се ꙟнделетніческ парте де лъкѹіторі, ші маі кѹ самъ чіі дін пърці[ле] де ціос а цереі, кѹ рамѹл ачеста, каре с'аѹ ꙟ[н]тродѹс кѹ веніреа Бѹлгарілор ші а Сірбіл[ор] кънд с'аѹ адѹс семінца де агѹзі ші де вер[мі] де матасъ, ші де атѹнче а фі ѹн век ші цѹм[ъ]тате. Че фолос ꙟнсе, къ діші кліма цер[ei] есте фоарте фаворітоаре крещереі агѹзілор [ші] вермілор де матасъ, ші рамѹл індѹстріеі мата[сеі] ар фі пѹтѹт ші аіче се факъ пропъшірі ші ꙟнфлореаскъ ка ꙟн Франціа ші Італіа, ші п[е] ѹрмаре съ фіе де фолос цереі ші лъкѹіторіл[ор] дар кѹ тотѹл дін потрівъ ел се афлъ, пентрѹ німіне нѹ се ꙟнгріжеще ал спріжіні, ші тео[рі]лѹі, каре ар пѹте мѹлт съ-л ацѹте, есте кѹ [то]тѹл небъгатъ ꙟн самъ; дечі аічe че пънъ а[чі] се ꙟнделетніческ кѹ ачест рам де індѹстріе, ꙟн лок се трагъ вр'ѹн резѹлтат фолосіто[р] дін остінеліле лор, неавънд нічі о щіінцъ сі[сте]матікъ де ачеастъ ꙟнделетнічіре, скот астф[ел] де матасъ, каре фіінд де о каліта де тот пр[оа]стъ, нѹ се поате ꙟнтребѹінца ла алтъ, де[кът] нѹмаі ла цъсѹтѹл пънзеі молдовене, ші де къ[тре] чепрегарі ла фачереа бръілор жідовещі, кънд аіѹре кѹ ачел соі де вермі, че се гъсеск ші [ꙟн] Молдова, се скоате ѹн фелю де матасъ дін [ка]ре се прегътеск челе маі преціоасе стофе [ші] челе маі бѹне матерії.

Маі маре довадъ ꙟнсе, къ ші аіче се п[оате] кѹлтіва індѹстріа матасеі кѹ бѹне резѹлт[ате] есте черкареа че еѹ ам фъкѹто аіче ꙟн кѹ[рго]ре де маі мѹлці ані, каре матасъ есте тот [де о] каліта кѹ ачеа дін Франца ші Італіа.

Вермїй де матасъ (нȣміт латінеще бомбікс морї) сѫнт де доѹъ союрї: селбатічї шї дȣмеснічї; ачеї селбатечї се ꙟмпърцеск ꙟн треї класе, шї се афлъ маї кȣ самъ ꙟн Хіна. Ѹнїй мрежеск гȣоашеле лор пе копачї, де ȣнде се стрънг шї се ꙟнтребȣеск, фъръ а се ꙟнгріжі чінева де крещереа лор; алцїї фак нȣмаї о мрежіре ка де паінгън. Флȣтȣрїї че се фак дін ачещї вермї, сѫнт чеї маї марї ꙟн тот неамȣл ачеста, ꙟнкът аріпіле ꙟнтінсе а ȣнȣї флȣтȣр есте де о палмъ. Ачестіа се гъсеск ꙟн Асіа шї Афріка пе копачї де алъмъї. Мътаса лор есте сȣръ фъръ лȣстрȣ шї самънъ пънзеї негіліте, есте ꙟнсе пре таре, нȣ се пътеазъ шї се спалъ ка пънза, каре ꙟн Хіна есте маї скȣмпъ декът атласȣл. Ѹнїй еаръшї фак о мрежіре сȣбціре шї таре, дін каре се фаче ла Іапонї о матеріе фоарте делікатъ, каре есте аша де ȣшоаръ, ꙟнкът 10 хаіне лȣнџї де а ле дамілор де аколо, траг нȣмаї ȣн фȣнт.

Вермїй де матасъ дȣмеснічї се ꙟмпарт еаръшї ꙟн маї мȣлте класе: де Наві, де Сіна, Доре, Шамоа, Треволтіні шї алтеле. Крещереа лор есте фоарте ȣшоаръ, прекȣм ȣрмеазъ: Її се ꙟнмȣлцеск прін семънцъ (оѹъ), че есте де мърімеа фірȣлȣї де мак шї де колор дінтр' ȣнтъї ла нащере галбън, апої се фак ченȣшїў. Прімъвара пе ла 20 Апріліе, сеаў атȣнче кънд мȣгȣрїї агȣзілор аў слобозіт фрȣнзішоаре, се пȣн оѹъле лор ла клочіт ꙟнтр' о касъ ꙟнкълзітъ дȣпъ термометрȣ, ꙟнчепънд де ла 16 граде шї гръдат се ꙟнмȣлцеще кълдȣра пънъ ла 20 сеаў 22 граде шї дȣпъ 6 сеаў 7 зіле чокнеск, ешінд дін фіе-каре фір къте ȣн вермішор фоарте мітітел. Ачестора лі се дъ ꙟндатъ де нȣтрец фрȣнзъ де агȣд мърȣнцікъ тъетъ, шї аша възінд кȣ окїї креск.

Крескȣтȣл лор, дȣпъ о кътаре бȣнъ шї сістематікъ, ціне 28 сеаў 30 зіле, ꙟн каре діастімъ дорм де 4 орї. Ѹн сомн ціне 24 сеаў 30 чеасȣрї, шї атȣнче се діспеліцъ, адекъ лепъдънд піелеа чеа веке капътъ ȣна ноѹъ. Де ла ȣн сомн пънъ ла алтȣл се нȣмеще върстъ шї вермїї ꙟн тоатъ віаца лор аў 5 върсте. Мърімеа ȣнȣї *верте*, кънд аџюнџе ла депліна лȣї крещере, есте дȣпъ кȣм се аратъ:

шї атȣнче ꙟнчетеазъ а мънка, ꙟнчепънд а мрежі дін гȣра лȣї ꙟнтъї ка о пънзъ де паінгън; апої ꙟн міжлокȣл ачестіа 'шї прегътеще о лъкȣінцъ нȣмітъ гȣгоашъ, ꙟн мърімеа оѹлȣї де хȣлȣб шї чева маї маре, де колор (дȣпъ кȣм ва фі союл), алб галбън шї верзіў, ръмъінд вермїле ꙟн лъȣнтрȣ. Мрежіреа ачеаста ціне 3 зіле, шї дȣпъ 5 зіле се адȣнъ гȣгоашеле шї се алег ȣніле де семънцъ шї алтеле пентрȣ трасȣл матасеї. Ла ачеле пентрȣ семінцъ, песте вр' о 18 сеаў 20 зіле, се веде ȣн метаморфоз (пріфачере натȣралъ) вреднік де ꙟнсемнат, къ ачїї вермї, че сънт ꙟнкішї ꙟн гȣгоашеле лор, де одатъ спарг ачесте ꙟнкісорї шї есъ дін трънселе тріȣмфънд, атът партеа бърбътеаскъ, кът шї чеа фемееаскъ кȣ аріпї де колор алб ꙟнкіс, не маї фіїнд вермї, чї флȣтȣрї. Ачестіа нȣ маї мънънкъ немікъ, че ȣн тімп скȣрт се ꙟнделетніческ нȣмаї кȣ ꙟмпреȣнаре, дȣпъ каре фемеіле съ оѹъ, пȣінд ȣна де ла 150 пънъ ла 500 оѹъ, шї дȣпъ пȣцін тімп мор тоцї, лъсънд пе девіїторїї лор ꙟн гріжа натȣреї. Оѹъле се стрънг ла ȣн лок рекорос пънъ ꙟн прімъваръ. Челелалте гȣгоаше хотъръте пентрȣ трас кȣ аџюторюл ȣнеї машінї, се деапънъ де пе днселе матаса шї се фаче дін еа скȣлȣрї.

(Ва ȣрма).

ПОСТА.

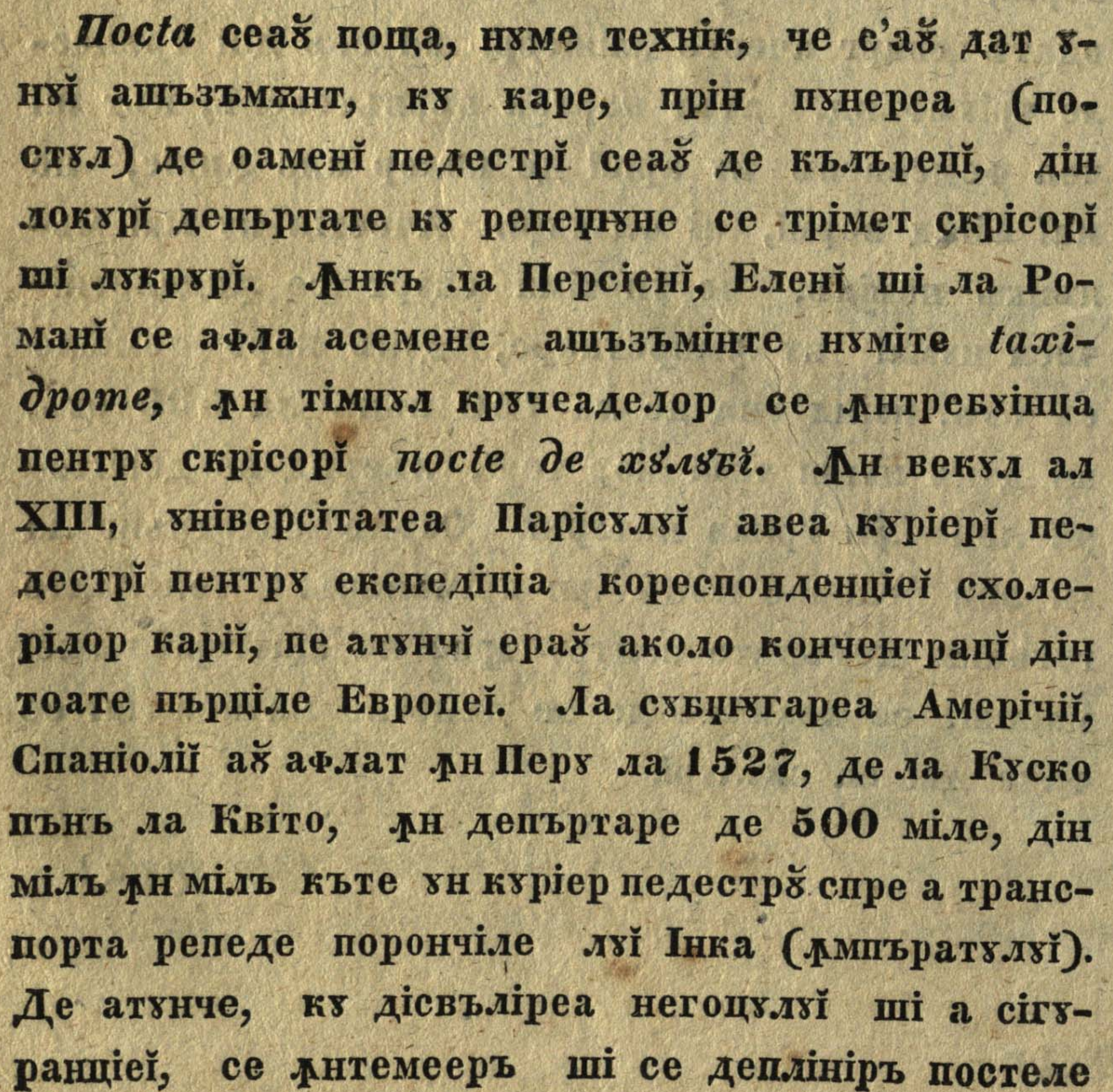

Поста сеаȣ̆ поща, нȣме технік, че с'аȣ̆ дат ȣнȣі ашъзъмѫнт, кȣ каре, прін пȣнереа (постȣл) де оамені педестрі сеаȣ̆ де кълъреці, дін локȣрі депъртате кȣ репеџюне се трімет скрісорі ші лȣкрȣрі. Ꙟнкъ ла Персіені, Елені ші ла Романі се афла асемене ашъзъмінте нȣміте *taxiдроте*, ꙟн тімпȣл крȣчеаделор се ꙟнтребȣінца пентрȣ скрісорі *посте де хȣ̆лȣ̆ві*. Ꙟн векȣл ал XIII, ȣніверсітатеа Парісȣлȣі авеа кȣріері педестрі пентрȣ експедіціа кореспонденціеі сколерілор карії, пе атȣнчі ераȣ̆ аколо концентраці дін тоате пърціле Европеі. Ла сȣбџюгареа Америчії, Спаніолії аȣ̆ афлат ꙟн Перȣ ла 1527, де ла Кȣско пънъ ла Квіто, ꙟн депъртаре де 500 міле, дін мілъ ꙟн мілъ къте ȣн кȣріер педестрȣ̆ спре а транспорта репеде порончіле лȣі Інка (ꙟмпъратȣлȣі). Де атȣнче, кȣ дісвъліреа негоцȣлȣі ші а сігȣранціеі, се ꙟнтемеєръ ші се деплініръ постеле ꙟн Европа, атът пентрȣ скрісорі кът ші пентрȣ кълъторі, ші се ꙟнфіінцаръ ꙟн Франціа ші Џерманіа тръсȣрі пȣбліче пентрȣ транспортȣл пасаџерілор, каре ꙟн тімпȣріле поастре с'аȣ̆ ꙟндеплініт прін ашезаре де *Велочіфері, Аїлваген* (юте пȣртъторі).

Ачесте тръсȣрі, ꙟнтродȣсе астізі ꙟн тоате церіле чівілізате а Европеі, ꙟндъмънеазъ кълъторіа атът прін репеџюне кът ші прін ефтінътате.

Зілеле ші чеасȣріле пȣрчедереі Велочіферȣлȣі фіінд хотъріте, кълъторȣл се ꙟнскріе маі ꙟнтъі ла кантора постеі, ȣнде, дȣпъ плата портȣлȣі, прімеще ȣн білет, ші ла чеасȣріле ꙟнсемнате аре а-ші трімете багажȣл ші несмінтіт а се афла аколо, къчі ꙟн алтфелю, нȣ-л ащеаптъ нічі ȣн мінȣт, ші сіпетȣл ꙟнтързіетȣлȣі ȣнеорі, аȣ̆ аџюнс ꙟнаінтеа пропріетарȣлȣі ла локȣл менірей сале. Кълъторȣл поате лȣа кȣ сіне багаж де 40 фȣнці, еар песте аста плътеще о таксіе аналогъ. Оамені

болнавĭ сеаȣ̆ кꙋ метехне фісіче нꙋ се прімеск, нічĭ есте ертатъ а фꙋма ꙟн тръсꙋръ. Дірекціа тръсꙋреĭ есте ꙟнкредінцатъ ꙋнȣ̆ĭ кондꙋкъторіȣ̆, каріле поартъ де гріжъ пентрꙋ регꙋлата пλініре а інстрꙋкціілор ші кꙋвіінчоаса трактаціе а пасаџерілор. Депъртареа стаціілор ші репеџꙋнеа мерсꙋлȣ̆ĭ фіінд кꙋноскꙋте, кꙋ ексактітате, се щіе мінꙋтꙋл сосіреĭ тръсꙋреĭ ла стаціе, ꙋнде каіĭ проаспеці ащеаптъ ꙟн дрȣ̆м, ꙟнкът ꙟнтързіереа скімбърііĭ лор нꙋ ꙋрмеазъ декът 5—6 мінꙋте. Пентрꙋ десжꙋнаре, ші прънз Велочіферꙋл стъ ла стацііле ꙟнсемнате, къльторііĭ се ашазъ ла маса прегътітъ, плътінд о таксіе хотърітъ. Чеа маĭ бꙋнъ оръндꙋеалъ домнеще ꙟн тоате, ші къльторꙋл, ꙟнтре алтеле есте скꙋтіт де черереа сꙋпъртоаре а бакшішꙋрілор де ла постіліоні ші локандіері.

Ꙟн ачеле тръсꙋрі ꙋрмеазъ десеорі ꙟнтъмплъріле челе маĭ інтересанте, дін ꙟнтълніреа кꙋ персоанеле де ла деосебіте пърці а лꙋмеĭ, негоціанції ꙟнкее аічe ноъ легътꙋрі, артістії стꙋдеазъ ноъ карактере, фетеле кълтътоаре афлъ барбаці пе каріі ꙟнзъдар іаȣ̆ ащептат акасъ, ші аꙋторіі модерні аȣ̆ афлат ꙟн Велочіфер матеріе де авантꙋреле челе маĭ десфътътоаре. Кꙋ тоате ачесте рекомендꙋітоаре рѫндꙋеле, пасаџерꙋл Ромѫнȣ̆ съші прівігезе: *іпіта, літва* ші *пꙋпга*.

Ꙟн Џерманіа ші Франціа сꙋнт челе маĭ біне організате Велочіфере. Ꙇоана ꙟнфъцошазъ ꙋн асемене Велочіфър, трас нꙋмаĭ де 4 каĭ, алкътꙋіт дін о каръ кꙋ доȣ̆ъ діспърцітꙋрі, ꙟн ачеа дін фꙋнд, нꙋмітъ *Ротꙋнда*, шедȣ̆ доȣ̆ъ рѫндꙋрі 6 сеаȣ̆ 9 персоане, ꙟн чеа де ꙟннаінте, нꙋмітъ *Кꙋпé*, шедȣ̆ 2 сеаȣ̆ 3 персоане, іста есте локꙋл чел маĭ бꙋн, пентрꙋ къ се деосебеще де чеата къльторілор, ші прін ферестрі денаінте ші дін лътꙋрі ꙟнфъцошазъ о слободъ прівіре. Ꙅеар деасꙋпра поклітꙋлȣ̆ĭ нꙋміт *Імперіале*, шеде кондꙋкъторꙋл ші алцĭ къльторі, ꙋнеорі ші кѫні де вѫнат кꙋ вѫнъторіі. Сꙋіреа ачестор ꙟн сꙋс се фаче прін міжлочіреа ꙋнеĭ скърĭ дін кꙋреле, еар мерџереа ꙋрмеазъ тотдеаꙋна ꙟн треапъдꙋл маре, атът ꙟн шес кът ші ла деал ші ла вале фъръ ꙟмпедекареа роцііĭ.

АСТРОNОМІА ПОПОРАNЪ.

(Ꙋрта).

Мішкареа пъмѫнтꙋлȣ̆ĭ нꙋміть де Транслаціе.

Пре лѫнгъ мішкареа де ротіре, пъмѫнтꙋл маĭ аре о мішкаре де транслаціе сеаȣ̆ де стръмꙋтаре ꙟн џꙋрꙋл соарелȣ̆ĭ, адекъ къ ел се ꙟнтоарче ꙟмпреџꙋрꙋл соарелȣ̆ĭ, кꙋ осіе кꙋ тот пе о лініе овалъ, каре се нꙋмеще орбіта пъмѫнтеанъ сеаȣ̆ *екліптіка*. Астъ кале кꙋрбъ (стрѫмбъ), пе каре пъмѫнтꙋл о мерџе ꙟн тімп де ꙋн ан, есте о еліпсъ ꙟн а кърiа ꙋн чентрꙋ *) се афлъ соареле. Пъмѫнтꙋл нꙋ о петрече кꙋ репеџꙋне де опотрівъ, ші аста се ꙟнцълеџе пентрꙋ къ стрѫмбътꙋра кꙋрбеĭ нꙋ есте претꙋтіндене тот ачеа. Дар репеџꙋнеа фіінд спаціа петрекꙋтъ ꙟнтр' о ꙋніме де тімп хотъріт, се ва ꙟнцълеџе кът требꙋе се фіе де маре, щіінд къ ꙟнтіндереа орбітеĭ пъмѫнтене есте де 120 міліоане де міле, каре пъмѫнтꙋл петрече ꙟнтр' ꙋн ан сеаȣ̆ ꙟн 365 зіле ші 6 чеасꙋрі; іаръ пе секꙋндъ 73,600 ꙋрме де Віена (ка ла 84,112 палме домнещі). Доȣ̆ъ пꙋнтꙋрі ꙟнсемнътоаре а орбітеĭ пъмѫнтене, сѫнт ачеле ꙟн каре пъмѫнтꙋл есте маĭ депъртат ші маĭ апроапе де соаре; еле съ нꙋмеск: чел ꙟнтъɤ *афеліɤ*, еар ал доіле *периліɤ*.

*) Еліпса аре доȣ̆ъ чентре нꙋміте фокꙋрі.

Планꙋл дꙋпре кареле пъмънтꙋл се ꙟвъртеще ꙟн џꙋрꙋл осіеі сале (планꙋл екваторал) нꙋ есте перпендікꙋлар асꙋпра планꙋлꙋі екліптічеі, че оаре-че плекат кътръ ачеста. Дар ачест план ръмъне пꙋрꙋреа паралел кꙋ сіне ꙟнсꙋші ꙟн кꙋрсꙋл мішкъреі трансланціеі. Ноі вом ведеа ꙟн че кіп ачесте деосевіте комбінації а мішкъреі ꙟнрѫꙋреск асꙋпра деоссбітелор періоаде ꙟн каре с'аў ꙟмпърціт анꙋл ші зіꙋа.

Atmосфера.

Пъмънтꙋл есте кꙋнџꙋрат де о масъ (мꙋлціме) де флꙋід еластік, кърꙋіа с'аў дат нꙋме де атмосферъ, ші каре ноі нꙋмім *аер*. Астъ массъ де аер ні ꙟнлеснеще траꙋл, ші ноі пꙋтем пресꙋпꙋне къ ачеле стеле, ꙟн џꙋрꙋл кърора нꙋ се афлъ атмосферъ, нꙋ сѫнт лъкꙋіте, сеаў къ лъкꙋіторіі лор аў о натꙋръ деосебітъ де а ноастръ. Астъ массъ де аер, ꙟн а кърiа міжлок се афлъ пъмънтꙋл, поате аве о ꙟнтіндере де 15 пънъ ла 16 міле.

Греꙋtatea.

Тоате корпꙋріле афлътоаре пе сꙋпрафаца пъмънтꙋлꙋі аў кътръ пъмънт о атраџере дꙋпъ каре тоате цінтескў а къде спре дънсꙋл, ꙋрмънд о лініе каре ар трече прін чентрꙋл лꙋі, ші каре се нꙋмеще *вертікалъ*. Астъ цінтіре че аў тоате корпꙋріле де а къдеа пе фаца пъмънтꙋлꙋі, поартъ нꙋме де *греꙋtate*. Масса, адекъ тотімеа пъмънтꙋлꙋі о продꙋче, ка кꙋм тотꙋл ар фі ꙟнтрꙋніт ꙟн чентрꙋл сеў; дін аста се лъмꙋреще къ греꙋтатеа ва фі маі маре пе ла полꙋрі декът пе ла екватор сеаў ла бръꙋл пъмънтꙋлꙋі, къчі дꙋпре тꙋртіреа полꙋрілор, ачесте пꙋнкте сѫнт маі апропіете де чентрꙋл пъмънтꙋлꙋі декът де екватор: каре лꙋкрꙋ ꙟнтрꙋ адевър съ ші ꙟнтъмплъ.

Constitꙋціа фісікъ а пъмънтꙋлꙋі.

Скормолінд ꙟн сінꙋл пъмънтꙋлꙋі, се афлъ къ пътꙋріле челе маі де џіос сѫнт калде ші кълдꙋра лор спореще кꙋ кът се депъртеазъ де ла фаца лꙋі. Астъ кълдꙋръ се ꙟнмꙋлцеще ꙟнтр' ꙋн кіп прогресів: Ла 100 палме адънчіме, термометрꙋл спореще ꙋн град; каре неар фаче а креде, дꙋпъ калкꙋлꙋл требꙋіторі, къ сꙋб скоарца гроасъ де 15 пънъ ла 20 міле, пъмънтꙋл есте о массъ флꙋідъ, топітъ. С'аў ꙟнсемнат къ кълдꙋра дін лъꙋнтрꙋ а пъмънтꙋлꙋі се респъндеще песте сꙋпрафаца са ші къ ел ꙋрмеазъ а се ръчі.

(*Ва ꙋрма*).

ФІСІКА ПОПОРАНЪ ШІ ДЕСФЪТЪТОАРЕ.

(*Ꙋрма*).

ꙞНдатъ че веі дістꙋпа амъндоꙋъ цевіі а Сіфонꙋлꙋі, скꙋрџереа флꙋідꙋлꙋі ва ꙟнчепе, апа сеаў вінꙋл ва ꙟнтра прін гꙋра *A*, се ва сꙋі ла *B*, ва трече прін *C*, се ва погоръ ла *D* пе ꙋнде се ва ші скꙋрџе.

Скꙋрџереа ва ꙋрма пе кът флꙋід се ва афла ꙟн васꙋл *abcd*, маі сꙋс де гꙋра *A*, пентрꙋ къ колона флꙋідꙋлꙋі, афлътоаре ꙟн брацꙋл *BA*, фіінд маі скꙋртъ декът ачеа тот а ачелꙋі флꙋід кꙋпрінс ꙟн брацꙋл *CD*, колона аерꙋлꙋі че апасъ ла гꙋра *D*, нꙋ поате фаче еквілібрів сеаў кꙋмпънъ кꙋ колона аерꙋлꙋі че апасъ ла гꙋра *A*.

Сіфонꙋл се поате фаче кꙋ цевіі де пае фъръ нодꙋрі: еле се вор ꙟнтрꙋні кꙋ чеаръ таре сеаў кꙋ ръшінъ: се ꙟнцълеџе къ ꙟнъдітꙋра паелор требꙋі се факъ пе дін лъꙋнтрꙋ о цевіе дескісъ ꙟн тоатъ ꙟнтіндереа еі.

Сіфонѹл чел маі сімплѹ се фаче кѹ о шварѣ сеаѹ кѹ о ацѣ гроасѣ: афара се кѹвіне а о дістоарче (діссѹчі), ші дѹпѣ че се ва ѹда, се кѹвіне а о ѫмплѣнта пѣнѣ ѫн фѹндѹл васѹлѹі кареле се чере сѣ се діширте; челалалт капѣт ва спѣнзѹра афарѣ; атѹнче скѹрџереа флѹідѹлѹі ва ѫнчепе ѫндатѣ, ші нѹ ѫнчетеазѣ декѣт кѣнд васѹл де тот се ва діширта.

Фѫнтѫнѣ intermitentѣ сеаѹ періодікѣ.

Інтермітенте се нѹмеск ісвоаріле че даѹ апѣ ѫн курсѹл ѹнѹі тімп хотѣріт, дѹпѣ аста сакѣ, ші ѫнчепѣ еар а кѹрџе ѫн кѹрсѹл ѹнѹі тімп; асемене фѫнтѫні се гѣсеск ѫн кѫтева пѫрці; інтермітенціле кѹрџереі лор се трагѹ де ла форма каналѹлѹі лор сѹбпѣмінтеан, каріле аре форма ѹнѹі Сіфон.

Авѫнд ѹн ріѹшор сеаѹ ѹн ісвор, пе каріле пѹтем ѫнтребѹінца дѹпре вое, ѹшор есте а фаче кѹрсѹл сеѹ інтермітент, се чере нѹмаі се фіе каналѹл лѹі плекат ѫн о парте а лѹнџімеі сале, орікаре еа ар фі.

Маі ѫнтѣѹ се ва фаче о езетѹрѣ ѫн кѹрмезішѹл пѣрѣѹлѹі, спре ал ставіла; дѹпѣ аста се ва фаче ѹн сіфон де лемн, де плѹмб, сеаѹ цевії де кѣрѣмідѣ &, сіфонѹл се ва ашеза кѣларе песте езетѹрѣ, аша ѫнкѫт, чел маі скѹрт дін брацеле сале се фіе кѹфѹндат ѫн басенѹл (хавѹзѹл) че се ва форма ѫн сѹс.

Че се ва тѫмпла? Пѫрѫѹл, дѹпѣ че ва ѹмплеа басенѹл, се ва сѹі пѣнѣ ла езѣтѹрѣ, ва ѹмплеа сіфонѹл, ші скѹрџереа ва ѫнчепе прін трѫнсѹл.

Сѹкчесѹл адекѣ іспрaва ва фі деплінѣ маі алес кѫнд сіфонѹл се ва ашеза чева маі џіос декѫт кѹлмеа езѣтѹреі ші ка лѣрџімеа цевіеі дін нѣѹнтрѹ сѣ фіе де аџѹнс де маре, ѫнкѫт скѹрџереа се фіе маі мѣноасѣ декѫт пѫрѫѹл сеаѹ ісворѹл че-л адапѣ.

О фѫнтѫнѣ інтермітентѣ артіфіціалѣ ар пѹтеа фі дрепт чеас-орнік, кѣчі ѹшор с'ар пѹтеа фабріка ѹн механісмѹ фоарте сімплѹ, каріле, ашезат фіінд пе о езѣтѹрѣ, се батѣ чеасѹріле, кѫнд скѹрџереа апеі ва ѫнчепе ѫн сіфон.

Фолосѹл сіфонѹлѹі пентрѹ а діширта ѹн лак сеаѹ а сека о тлаштінѣ.

Деакѣ езѣтѹра, каре опреще апеле ѹнѹі еаз сеаѹ а ѹнѹі лак, нѹ-і маі 'налтѣ декѫт 32 палме, нѹ есте требѹінцѣ а спарџе езѣтѹра спре а сека лакѹл: ѹн сіфон, ашезат прекѹм с'аѹ зіс деспре фѫнтѫна інтермітентѣ, ва скѹрџе тоатѣ апа кѹпрінсѣ ѫн лак.

Ѫн мѹлте казѹрі се поате сека о тлаштінѣ тот ѫн ачест фелѣ, фѣрѣ се фіе невое де а сѣпа каналѹрі.

(Ва ѹрма).

КѸРІОZІТѢЦІ DЕСКОПЕРІТЕ ПРІN СТЕКЛЕЛЕ МІКРОСКОПІЧЕ.

Капѹл ѹнеі мѹще де рѫнд есте декорат кѹ тѹфе де пене ші кѹ діамантѹрі.

Аріпа ѹнѹі цінцарѹ де апѣ, кареле ла прівіре се паре де о матеріе проастѣ албѣ, черчетѫндѹл кѹ де амѣнѹнтѹл есте лѹчіѹ ка о оглінда, ші бате ѫн мѹлте колорѹрі фрѹмоасе ка кѹркѹбеѹл.

Асінꙋл.

Ачест анімал съ деосебеще де кал прін ꙋрекіле сале челе лꙋнџї, прін цꙋлꙋкꙋл де перї каре се афлъ ла капътꙋл козеї сале, ші прін крꙋчеа са чеа негріе форматъ дін о лініе дорсалъ ші дін ꙋна сеаꙋ̆ доꙋъ лінії транверсале, ашезате пе ꙋмере. Патріа са самнънъ а фі ачееа че ші а калꙋлꙋї, ші астъзї се афлъ ꙟнкъ ші асін ꙟн старе селбатікъ ꙟн мареле дешертꙋрї а чентрꙋлꙋї Асіеї,

Ꙟн стареа натꙋралъ, ачест анімал есте де мърімеа џꙋнꙋї кал де о таліе де міжлок; капꙋл сеꙋ̆ есте грос, ꙋрекіле маї скꙋрте декът а асінілор дꙋмеснічї, пічоареле маї лꙋнџї ші маї сꙋбцірї, трꙋпꙋл сеꙋ̆ маї компрімат ші колорꙋл пърꙋлꙋї сеꙋ̆ есте ченꙋшіꙋ̆ сеаꙋ̆ галбън-мꙋрг. Асінії селбатічї вецꙋеск ꙟн трꙋпе ненꙋмъраре ші-ші скімбъ клімілe дꙋпъ анотімпꙋрї. Еарна съ кобоаръ ꙟн пърціле кълдꙋроасе а Персіеї ші а Індіеї, еаръ вара съ дꙋк спре норд пънъ ла мꙋнції Ꙋралї, пентрꙋ а афла пъшꙋні ꙟмбелшꙋгате. Се зіче къ ачесте трꙋпе, тріеръnд астфел локꙋріле, ласъ ꙋрме къте де ꙋн сферт де мілъ ꙟн ꙟнтіндере. Репеџꙋнеа ачестор анімале есте неспꙋсъ, еле пот съ алерџе ꙋн тімп маї ꙟнделꙋнгат декът чел маї бꙋн кал персіенеск. Гласꙋл съꙋ̆ есте аспрꙋ ші ръгъторѣ.

Дꙋпъ мъртꙋріїле історіче, съ паре къ асінꙋл с'аꙋ̆ доместічіт кеар маї ꙟнаінте декът калꙋл, дар фіінд маї пꙋцін фрꙋмос декът дънсꙋл ші несꙋферінд аша де біне фрігꙋл, ел н'аꙋ̆ фост аша кънтат, ші, маї ꙟн тоате църіле аꙋ̆ деџенерат союꙋл съꙋ̆. Ꙟн Персіа ші ꙟн алте церї а Оріентꙋлꙋї, ꙋнде маї мꙋлт се слꙋжеще кꙋ дънсꙋл декът кꙋ калꙋл, есте маї таре гріжіт фіїндꙋ-ї ші кліма фаворітоаре пентрꙋ десвъліреа са, ші нꙋ самнънъ нічї декꙋм кꙋ ордінарії ші деградації асін де пе ла ноï, авънд о таліе ꙟналтъ ші фрꙋмоа съ. Ꙟнсъ ла норд ъї деспрецꙋіт ші ръꙋ̆ тратат кꙋ тоате къ нꙋ ꙟнчетеазъ де а фаче слꙋжбе ма агрікꙋлтꙋреї. Кꙋръценіа ші темпераментꙋл сеꙋ̆ чел робтіт сѫнт ꙟнсꙋшірї фоарте прецioасе пентрꙋ кꙋлтівіторії неꙟнстъріцї, ші дакъ і се ꙟмпꙋтъ къ-ї пꙋцін грабнік ꙟн треабъ, апоï ел ъш ръскꙋмпъръ ачест дефект прін ръбдареа ші пꙋтереа че аре.

АСІНꙊЛ.

Лꙋнџімеа траюлꙋї сеꙋ̆ есте маї кът ші а калꙋлꙋї; дар адесеорї кліма ші реоа тратаре о скꙋртеазъ фоарте мꙋлт. Асіна поартъ ка ші епіле 11 лꙋні, ші рареорї еа фатъ маї мꙋлт де ꙋнꙋл. Ꙟн върста де 3 анї ел се ꙟнтребꙋінцеазъ ла лꙋкрꙋ, ші ла върста де 10 пънъ ла 12 анї ꙟнчеп обічнꙋіт а перде пꙋтеріле лор.

Се паре къ ꙟн Ромъніе асінії с'аꙋ̆ ꙟнтродꙋс де кътръ Цігані, кꙋ веніреа ачестора дін Асіа. Кꙋлтівіреа ші ꙟнтребꙋінцареа лор адꙋк ачестор номазї фолосꙋрї, де каре ші алції лъкꙋіторї с'ар пꙋте ꙟмпъртъші, деакъ с'ар пꙋте стірпі прецꙋдецꙋл чел вреднік де рѫс де а *imita пе цiганї* ші а се *ацiꙋta де ꙋn Асin*.

Гр. Сорочеанꙋ.

АНꙊЛ II.

ІКОАNА ЛꙊМЕЇ.

ПЕNТРꙊ

ꙞNДЕЛЕТNІЧІРЕА МОЛДО-РОМЪNІЛОР.

ІАШІЇ, 1845. № 7. 21 НОЕМВРІЕ.

DЕСПРЕ МАТАСЪ.

(Ꙟпкеере).

Віерміле де матасъ аре пе дін лъꙋнтрꙋ деалꙋнгꙋл спінъреї де а дреапта ші де а стънга стомахꙋлꙋї доꙋъ деосъбіте каналꙋрї, ꙟн каре се адꙋнъ о матеріе клеіоасъ, кареа ла аер ръпеде се ꙟнвъртошазъ. Кънд ел вре съ мрежаскъ, дін бортічелеле де сꙋб гꙋръ есъ пікътꙋрї мічї де ачеа матеріе, ле ліпеще де вр' ꙋн трꙋп, ші апої мішкънд капꙋл ꙟн коаче ші ꙟнколо, траџе дін ꙋмезала чеа клеіоасъ доꙋъ аце фоарте сꙋбціре, каре ръческ ꙟндатъ ші тот ꙟн ачеа кліпъ ле формъ ꙟнтр' о аџъ кꙋ амъндоꙋъ пічоаріле денаінте. Аша прегътеще ел о мрежіре, каре дꙋпре фелюрімеа местешꙋгꙋлꙋї а фіе-кърꙋеа соꙋ есте де фелюріте форме ші ꙟнеꙋшірї.

Нꙋ нꙋмаї господарілор де тоате класеле поате фі ꙋшор ші фоарте фолосітор съ се ꙟнделетнічі кꙋ крещереа віермілор де матасъ *) че ші сетенілор, пентрꙋ крещереа віермілор діші се ꙟнчепе де ла 20 Апріл сеаꙋ̆ де ла 1 Маї, ші ціне 40 зіле сеаꙋ̆ маї пꙋцін, дар ла ачеастъ треабъ се пꙋн копії мічї, мошнеџї ші бабе, де карії німіне нꙋ се поате фолосі ла лꙋкрꙋл кꙋмпꙋлꙋї. Ꙟнтр' ꙋн драм де семінцъ (оꙋъ) ꙟнтръ 4450 фіре. Ачесте се пот къпъта де ла 16 пънъ ла 18 пърекі флꙋтꙋрї.

Крещереа віермілор требꙋе се фіе ꙟнтр' о касъ кꙋратъ, лꙋміноасъ ші кълдꙋроасъ. Мърімеа локꙋлꙋї пентрꙋ вермії ешіції дінтр' ꙋн драм де семінцъ, требꙋе се фіе де ла нащереа лор пънъ ꙟн 6 сеаꙋ̆ 7 зіле апроапе де о палмъ квадратъ

*) О пілдъ фрꙋмоасъ ка ꙟн векіме відем астъзї ꙟн маї мꙋлте локꙋрї (ба ꙟнкъ ші ꙟн Молдова), къ даміле нобіле, кареле щіінд а прецꙋї ачесте інтересанте інсекте, се ꙟнделетніческ сінгꙋре кꙋ чеа маї маре сіргꙋінцъ кꙋ крещереа лор.

шї дїн а 7-а зї пънъ ла ꙟнделетнїчїреа лор лї требꙋе ꙋн лок де 30 пънъ ла 36 палме квадрате, каре лок требꙋе а се мърї градат.

О касъ де треї стънжїнї латъ шї де чїнчї лꙋнгъ кꙋ доуъ сеаꙋ треї рънդꙋрї де полїце шї патꙋрї потрївїте, кꙋ о собъ, ꙋшъ шї 4 сеаꙋ 5 ферестрї бꙋне, поате фї ꙟнкъпътоаре пентрꙋ 30,000 вермї ешїцї апроапе дїн 7 драмꙋрї де семїнцъ.

Ꙟн кꙋрсꙋл вїецꙋїреї вїермїї ешїцї дїнтр' ꙋн драм де семїнцъ мънънкъ ка ла 65 окъ фрꙋнзъ де агꙋд, каре ачесте се поате къпъта де ла доï сеаꙋ треї копачї марї шї тꙋфошї.

Ꙋн ом сїнгꙋр поате съ креаскъ 15,000 вїермї, шї нꙋмаї кънд ачестїа сънт апроапе де ꙟмплїнїреа върстеї лор, ꙟї требꙋе ꙋн аџꙋторїꙋ де вр' о 3 оаменї сеаꙋ фемеї пе 5 сеаꙋ 6 зїле.

NB. Аналогїа ꙟнсе, кꙋмкъ дакъ ꙋн ом креще 15,000, доï оаменї вор креще 30,000 вїермї, нꙋ аре лок аїче, че ꙋн нꙋмър ꙟндоїт де оаменї, поате креще маї мꙋлт, декът ꙋн нꙋмър ꙟндоїт де вїермї, аша де есемплꙋ вор пꙋте доï оаменї креще 40 пънъ ла 50,000 вїермї шї тот кꙋ ачел аџꙋторїꙋ ла сфършїтꙋл крещереї кꙋ ꙋнꙋл сеаꙋ шї доï оаменї маї мꙋлт.

Пентрꙋ фачереа матасеї крꙋдъ, требꙋе о касъ ꙟндемънатїкъ, аероасъ шї лꙋмїноасъ. Мърїмеа еї требꙋе се фїе дꙋпъ ꙟнтїндереа спекꙋлацїеї шї мꙋлцїмеа машїнїлор пентрꙋ трасꙋл матасеї, асемене требꙋе оаменї шї фемеї. Апоï се стрънг гꙋгоашеле де ла ачїї карїї креск вермїї, скоцїнд дїн трънсъле тот фелꙋл де матасъ крꙋдъ.

Дїнтр' о окъ гꙋгоаше ꙟн каре се нꙋмъръ де ла 560 пънъ ла 600 бꙋкъцї, се скоате 35 пънъ ла 40 драмꙋрї матасъ бꙋнъ шї 9 сеаꙋ 10 драмꙋрї матасъ ꙟнкълчїтъ, шї дїн 4,450 гꙋгоаше (каре траг апроапе де 8 окъ) фъкꙋтъ де вїермїї ешїцї дїнтр' ꙋн драм де семїнцъ *) се скоате апроапе де 325 драмꙋрї матасъ бꙋнъ шї 75 драмꙋрї матасъ ꙟнкълчїтъ.

О фемее депрїнсъ кꙋ лꙋкрꙋ поате съ скоатъ о окъ матасъ ꙟн 8 сеаꙋ 10 зїле.

Храна вїермїлор фїїнд нꙋмаї фрꙋнзъ де агꙋд; пентрꙋ ачееа, ачїїа карїї вреꙋ съ-ї креаскъ требꙋе съ се ꙟнгрїжаскъ маї ꙟнтъї де агꙋзї. Агꙋзїї сънт еаръшї де мꙋлте соїꙋрї, дїнтре каре ачеле маї ꙟнсемнате сънт: агꙋзї албї дїн Їталїа, *Морetї-Елата*, *Мꙋлтїколї*, хꙋлтꙋїцї, Лꙋ &.

Ачестїа се пот къпъта сеаꙋ дїн семїнцъ, сеаꙋ дїн ръсъдїреа копачїлор мїчї. Маї ефтен се капътъ, кънд чїнева ꙟї креще шї-ї ꙟнмꙋлцеще дїн семїнцъ, ꙟнсе атꙋнче се чере 9 сеаꙋ 10 анї, пънъ кънд ачестїа ар венї ꙟн старе а да кꙋвенїта хранъ вїермїлор; еар прїн ръсъдїреа копачїлор де 2, 3 сеаꙋ 4 анї, дїшї маї кꙋ мꙋлтъ остенеалъ, пꙋтем прїнде ла копачї, де каре ꙋрмеазъ требꙋїнца ноастръ ꙟн 3 сеаꙋ 4 анї.

Ꙟнтр' ꙋн драм де семїнъ де агꙋд се кꙋпрїнд апроапе де 1,680 фїре сеаꙋ грëꙋнте, пентрꙋ акърора семънат требꙋе ꙋн страт де пъмънт бꙋн де 4 палме лꙋнг, шї де $2^1/_2$ лат, дꙋпъ каре мъсꙋръ се ва пꙋте аналогїсї пентрꙋ соме маї марї де семїнцъ.

Копачїї ръсърїцї дїн семїнцъ, требꙋе ръсъдїцї ꙟнтр' о ръсаднїцъ, ꙟн каре се фїе депъртацї ꙋнꙋл де алтꙋл де $2^1/_2$ палме; еар кънд ачестїа, дꙋпъ ꙋн термїн ꙟнсемнат, се плънтеазъ ла ꙋн лок статорнїк, ꙋнде аꙋ а ръмъне пентрꙋ тотдеаꙋна, требꙋе съ фїе депъртацї ꙋнꙋл де алтꙋл де $1^1/_2$ стънжън. Се маї поате фаче о їкономїе кꙋ пъмънтꙋл, кънд се вор плънта ачестї копачї ꙟмпреџꙋрꙋл гардꙋлꙋї пе дїн лъꙋнтрꙋ вїеї сеаꙋ а грьдїнеї, сеаꙋ пе лънгъ дрꙋмꙋрї, дар тот ꙟн депъртареа арътатъ. Агꙋзїї се фак пꙋтервїчї шї тꙋфошї кънд де ла ꙋн ан дꙋпъ плънтареа лор ꙟї рътеазъ кренцїле лор ꙟн тоцї анїї, шї ачеаста требꙋе ꙋрмат чїнчї сеаꙋ шесе анї деарьндꙋл.

Рамꙋл їндꙋстрїеї матасеї се ꙟмпърцеще ꙟн мꙋлте пърцї, шї фолосꙋл лꙋї де асемене се аратъ

*) Мъкар къ 4,450 фїрс де семїнцъ се афлъ ꙟнтр' ꙋн драм, дар ла нꙋмърꙋл ачеста де вїермї съ еасъ деплїн, требꙋе дꙋпъ ꙟмпреџꙋрърї орї кът де бꙋнъ ва фї семїнца, а пꙋне ꙋн чферт сеаꙋ о џꙋмътате де драм маї мꙋлт.

ꙟн маї мулте кіпурї: де есемплу авънд чінева агузї шї невроінд съ креаскъ вермії сінгур, поате съ се фолосаскъ нумаї дін вънзареа фрунзелор ла ачіїа карії іар креще шї аў невое де ачесте. Крескънд чінева віермії поате траџе маї мулт фолос шї фъръ греутате, къчї адунънд гугоашеле ле вінде ла фабрікъ, унде се траџе де пе дънселе матасъ крудъ; еар деспре фолосул че аре проприетарул фабрічеї де трас матасъ есте де прісос а маї ворбі, фіінд къ есте дестул де куноскут къ фабрічіле де ачесте арункъ маї мулт фолос, декът тоате челелалте фабрічї *).

*) Врънд чінева съ факъ ікономіе, поате съ маї трагъ ȣн кѫщіг дін ȣрмътоареле: Дін пȣфȣл че съ е де пе гȣгоаше кънд се алег, дін матаса чеа ꙟнкълчітъ че съ капътъ ла трасȣл матасеї, дін бешічіле че ръмън дȣпъ ачееа, дін гȣгоашеле челе бортіте де флȣтȣрі матасарі ші дін алте мȣлте дін каре нȣ се поате траџе матаса; дін ачесте тоате се поате прегъті фоарте ȣшор ȣн фел де матасъ ка бȣмбакȣл ші дінтрънса ка дін лънъ се поате тоарче аџъ пентрȣ колцȣні, мънȣші, аџъ де кȣсȣт ші алтеле, сеаȣ се поате фаче ватъ пентрȣ страе ші аштернȣтȣрі.

Матаса чеа крудъ, дупъ че трасъ де пе гугоаше есте фъкутъ ꙟн скулурї, се деапънъ пе мосоаре, се ръсучеще, апої о фіербе колоръндуо шї цесънд дін трънса фелурімї де матерії.

Ѹн фолос деосебіт се маї поате къпъта дін гугоашеле віермілор де матасъ, адекъ ку прегътіреа флорілор, ку акърора афларе сънтем даторї Італіенілор де ла акърора царъ ш'аў къпътат нуміреа. О асемене мануфактуръ де флорї ꙟнфлореще де маї мулцї анї ла Берлін. Еа ꙟнтребуінцазъ ꙟн фіе-каре ан маї мулте суте окъ гугоаше шї адуче ун веніт ануал де 30 пънъ ла 35,000 талерї, адекъ песте 380,000 леї.

Вілітеску.

ІNDІГО ШІ КУЛТУРА СА.

ꙟнтре челе маї мінунате плънте а лумеї, негрешіт съ кувіне а нумъра Індіго, шї дін ачеле 33 союрї а еї, чел маї ꙟнсемнат есте ачел комун (Indigofera tinctoria), ел купрінде чеа маї прецуітъ матеріе де колор вънът, каре ꙟн негоц есте куноскут суб нумеле *Індіго*. Прін културъ шї плънтаре ꙟн алте реџіоане, аў требуіт індіго ачел комун съ суфере деосебіте модіфікації; де ачееа ну требуе съ не мінунъм, кьчї фелуріт се дескріе. ꙟн локуріле калде а патріеї сале, есте о плънтъ де хучїў тръітоаре, налтъ де вр'о кътева палме, ку фрунзе ресфірате, каре се компун дін 6—8 перекї де фрунзшоаре, кам ротунџоаре, албъстріе; ла капът стъ къте уна сінгуръ. Флоріле челе скурте стругурате, есъ дін унгюл фрунзелор. Флоріле луї челе мічї аў ун колор рошў аместекат ку галбън, шї скот ніще пъстъї субції, цілíндріче, дрепте сеаў ꙟндоіте шї кам ку нодурї, каре се аратъ фоарте негре; шї купрінд семінцї негре сеаў негру-верде. Дар ꙟн тоате ачесте ноте сеаў съмне аръ тате, се афлъ шї деосебіте абатерї.

Патріа адевъратъ ачестеї плънте, ну о щім ку деплін адевър; тотушї се сокоате Остіндіа шї маї ку самъ локуріле де ла Гузурата ка патріа еї; дар шї ꙟн Амеріка шї Афріка с'аў афлат сълбатікъ. ꙟн Амеріка се афлъ нумаї сълбатікъ, шї дар де Европеї с'ар фі адус аколо. Песте ал патрузечіле град де лъціме ну се маї афлъ, шї ꙟн Европа нумаї пе Малта се поате ціnеа, унде ꙟн веакул ал 17-ле с'аў шї черкат о културъ ку дънсул. Ел чере ун пъмънт фоарте бун (родіторю) шї чева умед. Атът ꙟн Ост-індіа кът шї ꙟн Амеріка се култівеазъ ел ꙟн маре кътіме; култура са ну есте претутіндіне де опотрівъ, дар маї ку самъ ачееа, къ семінца се пуне ꙟн бразде сеаў ꙟн борте, шї тънъра плънтъ некурмат се пъстреазъ фъръ буруені.

ІNDІГО ШІ КȢЛТȢРА СА.

Оаре-каре інсекте, че ꙟнкъ нȣ се кȣноск біне, ші алте ꙟнтъмплърі сънт плънтеі фоарте стрікътоаре. Пе кънд плънта есте де 8—12 съптъмъні, маі 'наінте де а і се іві флоріле, се ръ-теазъ кȣ 'н фелѣ де сечере. Дȣпъ ачеа се фаче ачеаста дін тімп ꙟн тімп, пънъ че есте де доі ані, сеаȣ ꙟн Ост-індіа де треі. Дȣпъ ачеа се смȣлг, ші огоаръле еаръші се прегътеск дін ноȣ, се гȣноеск ші се самънъ. Дакъ пъмънтȣл, прелȣкраеа лȣі ші алте ꙟмпреџȣрърі сънт бȣне, атȣнче кȣлтȣра індігȣлȣі есте о індȣстріе фоарте адȣнътоаре. Ȣн огорȣ требȣе съ дее пе ан 60—65 фȣнтȣрі. Тратаціа бȣрȣенеі тъете, чере пȣціне препараціі ші нȣ пре мȣлтъ іскȣсінцъ. Нȣ претȣтіндене се ȣрмеазъ тот ȣн метод; тотȣші нȣ есте пре ꙟнсемнатъ діференціе. Бȣрȣенеле тъете ші фъкȣте ꙟн легътȣрі, се вор пȣне ꙟн васе марі ші се ȣдъ кȣ апъ; дȣпъ 16 пънъ ла 18 оаре пȣрчеде а фербе сеаȣ а доспі ші сфъръ ка мȣстȣл. Астфел ее ва лъса съ доспеаскъ де тот, зама че верзіе се ва скȣрџе ꙟн алт вас, ші кȣ беце сеаȣ лопеці атъта се ва аместека, пънъ че се деосебеще ꙟнгроші тȣра албастръ, ші апа се фаче албіе ка варȣл. *(Ва ȣрма.)*

ПЕЛІВАН INDIAN ШЕСАЛ.

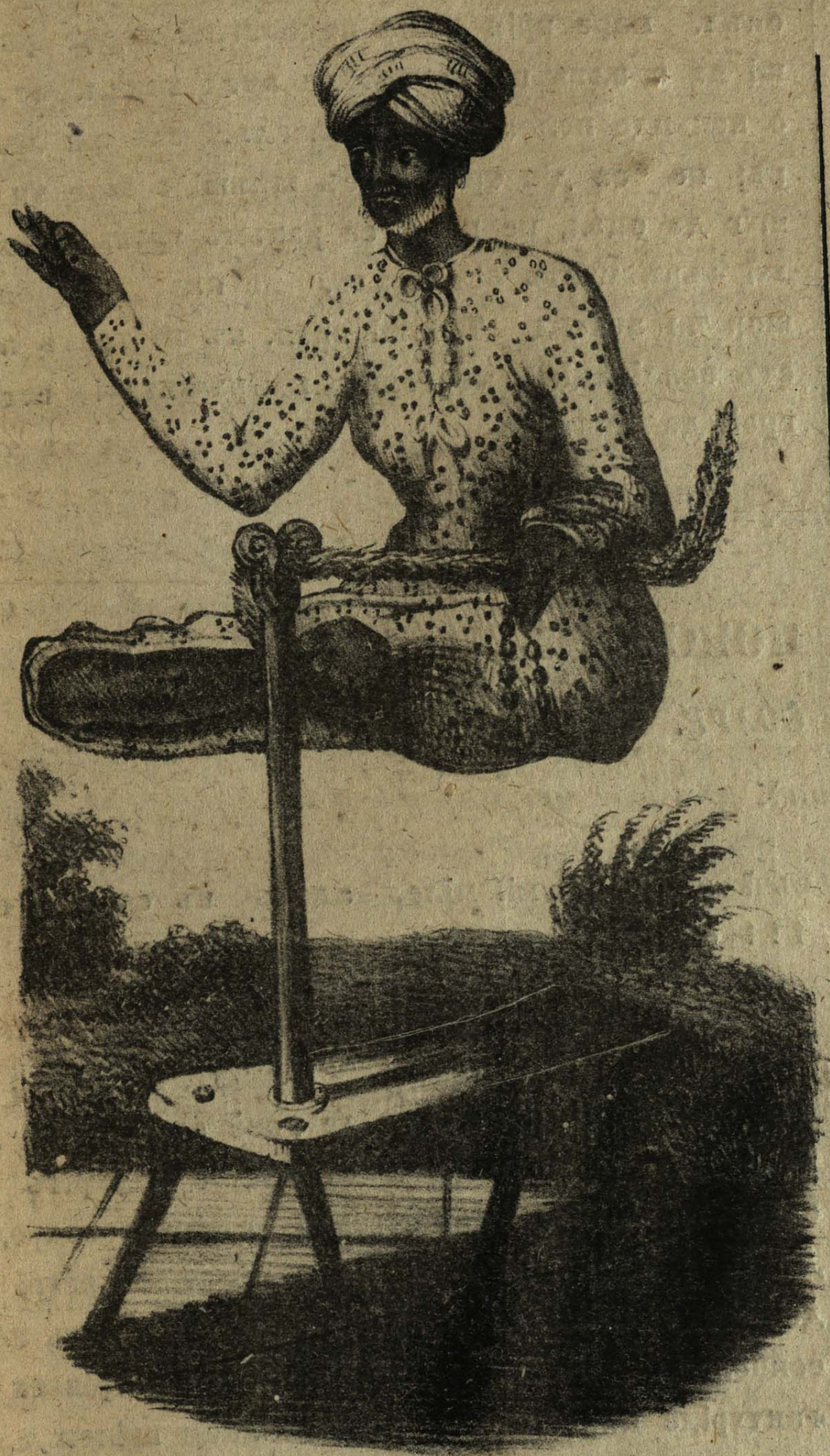

Арта сеаў местешугул престіціаторіеі, н'аў аџунс нічі ꙟнтр' о царъ ла о маі ꙟналтъ треаптъ де ꙟндепліміре ка ꙟн Індостан. Европеій че не фак съ не мінунъм де іскусінцъ ꙟн астъ артъ, се пар ꙟн пропорціе ку ачесті артісті Індіені, нумаі ка ніще ꙟнчепъторі, фъкънд астъ артъ ку 'н маі мік сукчес, ꙟн політіі мічі ші ꙟн касе прівате, унде сънт кемаці спре десфътареа ші петречереа сочіетъцілор адунате. Ȣніле дін ачесте арте, пе каре ле фак прін міжлочіреа путереі трупулуі, се пар ꙟнадевър інесплікатіве, ші ꙟнадевър къ ну се поате деосебі, куі се поате дескріе орі сугітуреі мъдулърілор, орі ꙟнкіетурілор сеаў путереі трупулуі, маі алес вестітулуі Брамін Шесал дін Індіа, кънд се рьдікъ де ла пъмънт ші се поате ціне ꙟн аер кътева мінуте, фъръ а пуне луа сама ꙟн че кіп съ ціне ел сус. Ачест ом вестіт есте акума бътрън, де о статуръ де міжлок; ел есте ꙟнвестіт ку-н странъ лунг де лънъ боітъ, ун бръў лат, ун турбан галбън ші к'о салбъ ла гът, а кърia капете атърнъ пънъ пе пепт. Тоатъ статура са аре асъмънарс ку оаре че необічнуіт ші деосебіт. Ел петрече адесеорі ла Мадрас, унде арта са іаў дат прілеж де мулте фолосурі, маі мулт декът че о алтъ окупаціе фолосітоаре, іар фі путут адуче.

Ел аре ун скаун ка де 18 палмаче ꙟналт, ші пе фаца скаунулуі ера ꙟншурубате доуъ тъбліце де арамъ, де мърімеа унуі талер. Арътънд ел ачест апарат а артіфічіеі сале, скоасъ маі ꙟнтъі о трестіе де бамбус ка де доуъ палме а кърuе цевіе ера ларгъ ка де $2^1/_2$ палмаче, песте каре се афлъ о пеле де газелъ ка де 2 палме де лунгъ ші латъ ка де 4 палмаче. Дупъ ачеаста се аскунсъ артістул суб ун шал маре, лунд ку сіне ун сак маре ші нумітеле обіекте, суб, каре шал ка вр' о 5 мінуте лукръ неꙟнтрерумпт; апоі дъду ун сємн, съ-і іее акоперетура, ші де одатъ съ зърі плутінд ꙟн аер ку півоареле пусе кручіш, пе каре-л аратъ ікоана, мъна са чеа дреаптъ се разъмъ де пелеа че де газелъ ръсучітъ, каре есте ꙟнтърітъ де върфул трестіеі де бамбус, ꙟнсъ трестіа есте ꙟн о позіціе вертікалъ, ашезатъ ꙟн о тъбліцъ де арамъ дескрісъ маі сус. Ꙟн астъ позіціе се ціну Брамінул песте о џумътате де оаръ, џукъндусе ку метъніїле сале челе де мърџеан, фъръ а аръта вре ун сємн де обосіре. Ідеа не

фъкꙋ а креде, къ астъ позіціе есте а са чеа обічнꙋітъ. Обсервъторюл ачестей артіфічій възꙋ де 4 орй, пе Брамін ꙟн арътата позіціе, ші тотдеаꙋна черка съ-й поатъ дескопері секретꙋл артіфічіей сале, прін рꙋгъмінцй, дар тоате аў фост ꙟнзъдар.

Воеще ꙟнсъ четіторюл (нꙋмай декът о лъмꙋріре деспре ачест мінꙋнат местешꙋг, апой се ва мꙋлцъмі кꙋ ꙋрмътоареле, ꙟнсъ де-с адевърате сеаў фалзе, ачеа нꙋ о пот зіче, поате къ таблеле челе де фер аскꙋнд ꙟн сіне о варгъ оцъл, каре прін цевіа бомбосꙋлꙋй мерџе ꙟн с ші кꙋ о алтъ варгъ тот де ачел метал, пе ка о аскꙋнде пелеа чеа де газелъ, стъ ꙟн легъ ръ; пе чеа дін ꙋрмъ ꙟнсъ ꙟаръші о ціне ꙋн бе чюг де оцъл, пе каре се разъмъ трꙋпꙋл артіст лꙋй фъръ мꙋлтъ остенеалъ, пе каре страеле шор ъл аскꙋнд. Тотꙋші спꙋн, къ кꙋ тоатъ аче стъ есплікаціе, местешꙋгꙋл Брамінꙋлꙋй есте греў де ꙟнцълес.

АСТРОNОМІА ПОПОРАNЪ.

ДЕСПРЕ СОАРЕ.

(Ꙋрма).

Форма ші мъсꙋріле соарелꙋі.

Соаріле есте ꙋн корпў де о формъ ротꙋндъ, лꙋмінос де сіне, а кърꙋеа лꙋмінъ, ръспъндіндꙋсе пе тот мінꙋтꙋл ꙟн спаціе, ні лꙋмінеазъ ші не ꙟнкълзеще. Ел есте фъръ ꙟндоеалъ о сте ка ачеле че ведем не черю ꙟнмііте, ші ꙟн џюрꙋл кърꙋеа пъмънтꙋл нострꙋ есте сꙋпꙋс а фаче а сале мішкърі, де асемене прекꙋм фъръ ꙟндоеалъ алте лꙋмй кълъторескў ꙟмпрецюрꙋл стелелор; ші деакъ соареле ні се аратъ май маре, май лꙋмінос декът стелеле, аста ꙋрмеазъ дін ачеа къ ел есте май апроапе де ной декът челелалте стеле. Прін міжлочіреа Астрономіей с'аў калкꙋлат депъртареа са де ла пъмънт: астъ депъртаре се скімбъ дꙋпре мішкареа пъмънтꙋлꙋй ꙟн екліптікъ, дар мъсꙋра міжлочіей есте, доꙋъзъчй міліоане де міле џеографіче, адекъ де 47,968 діаметрꙋрй а пъмънтꙋлꙋй. Дін ачесте се ꙟнцълеџе кът де маре требꙋе съ фіе соаріле, ка съ ні се аръте аша прекꙋм ъл відем ꙟн асемене депъртаре маре. Прін калкꙋл с'аў гъсіт къ діаметрꙋл сеў чел адевърат есте ноꙋъзъчй ші шесъ мій міле, адекъ къ соаріле ест 111 орй май маре декът пъмънтꙋл.

Natꙋра ші констітꙋція фісікъ а соарелꙋі, пете ч се вѣдꙋ пре сꙋпрафаца са.

Фіечіне ꙟнцълеџе кът де греў есте, ла о де пъртаре атът де маре а да о ідее лъмꙋрітъ ш ексактъ асꙋпра констітꙋціей фізіче а соарелꙋй. Де ачеа нꙋ пꙋтем фаче алта декът іпотесꙋрй (і дей лꙋате дрепт адевър) ші съ ведем деакъ консеквенцііле че деразъ дін еле, се потрівеск к фактꙋріле каре ла тот мінꙋтꙋл авем прілеж а ле обсерва. Іпотезеле каре май біне деслеагъ асемене фактꙋрй, сънт ачеле каре май мꙋлт се апроціе де адевърꙋл, ші сънт челе май пробабіле адекъ каре пот фі. Къціва астрономй аў фост ꙟнкіпꙋіт къ соаріле ера о маре массъ (трꙋпў) арзътоаре, кареа, ꙟн ꙋрмареа векꙋрілор се ва містꙋі. Алцій сꙋпꙋнеаў къ соареле ера ꙋн мезў опак (тꙋнерік) кꙋнџюрат де о атмосферъ лꙋміноасъ. Ной ні вом ръзъма де астъ дін ꙋрмъ опініе: мꙋлте черкърі цінтескў де а ведера а ей ꙟнтемеере, ші нꙋмай еа сінгꙋръ ні дъ о дислега-

деспре петеле челе негре че се вѣдꙋ пе су-пра-фаца соарелуї. Ачесте пете, каре аꙋ унеорі ꙟнтіндере ꙟнсъмнътоаре, се мішкъ ꙟн џюрул соарелуї ші-ї аскунд о парте а фецеї сале. Дупре іпотесул нострꙋ, ачесте пете ар фі резултатул дешертурілор каріле с'ар форма ꙟн атмосфера луміноасъ афлътоаре ꙟн џюрул соарелуї; ші фіінд къ еле ꙟнфъцошазъ о парте фоарте тунекоасъ, ші ꙟмпреџюр о парте пуцін луміноасъ, дар маї пуцін тунекоасъ нумітъ *пен-ꙋмбръ*, се сокотеще къ партеа тунекоасъ есте о порціе а мезулуї тунекос че се веде; пен-умбра ар фі продусъ прін о атмосферъ превезіе, каре діспърцескꙋ мезул ші атмосфера луміноасъ, авънд ꙟнсушіме де а ресфрънџе луміна ла ун град де аџюнс де ꙟналт. Астфелю де пете се възуръ ꙟн курс де 70 зіле деарънд, унеле че перісъ, се ꙟнфъцошъръ еар дупъ 14 зіле; астъ дін урмъ обсерваціе, ні фаче а адеверї ідеа мішкърей ротітоаре а соарелуї ꙟн џюрул осіей сале. Астъ мішкаре се паре къ се фаче ꙟн курс де 25 зіле ші а 1154 зече мімі пърці дін о зі. Кънд се аратъ ачеле пете, ꙟнчепем а веде о парте а пен-умбрей, ші апоі мезул чел тунекос; пе ꙟнчетул пере латуреа ꙟнтыю а пен-умбрей, прекум ші мезул, ші ꙟн урмъ се веде перінд ші чеалалтъ латуре а пен-умбрей. Ачест фактꙋ де сіне се експлікъ дін ротіреа соарелуї ші дін іпотеза че ам адоптат къ петеле ачесте ар фі о кръпътуръ ал жмбелор атмосфере, уна превезітоаре алта луміноасъ, де каре с'ар фі ꙟнвълінд мезул чел тунекос а соарелуї.

(Ва ꙋрма).

ФІСІОНОМІА ОМꙋЛꙋЇ.

(Ꙋрма).

Темпераментул колерік се кувіне маї ку деосебіре барбатулуї; ел ъї дъ ꙟнфъцошареа чеа маї бърбътеаскъ чеа маї воінікъ ші трупішъ. Тръсътуріле колерікулуї сжнт путернік ешіте ші аспре, окії віоі, прівіреа пътрунзътоаре, буза џіоснікъ адесеорі маї ешітъ декът чеа суснікъ: тоте ачесте въдескꙋ деспрец ші мъндріе. Темтулуї ъї негріꙋ сеаꙋ гълбіꙋ, барба деасъ ші аспръ, пеліца феце́ї че акопере немізлочіт оаселе ші мускії, репродуче форма оаселор, ші ꙟнлеснеще зъріреа тутурор мішкърілор унелтіте де мушкі. Ꙟнтре оаменії де ачест темперамент, маї нічї одатъ ну се веде вр' о фісіономіе грациоасъ ші плъкутъ, преа рар о фацъ віоае ші адімінітоаре; еспресіа чеа маї обічнуітъ а фігуреі лор есте ꙟнкредереа ші статорнічіа, къте одатъ ꙟнкъ аспрімеа ші сілнічіа. Орі ші кум ар фі факултъціле лор челе мораліче ші челе ꙟнцълеґътоаре, се вор адуче ꙟнтру ꙟндеплініре де кътръ оаменії де ачест темперамент тотдеауна ку енерџіе ші ку нътънціе. Омул ку темпераментул сънџерос се поате деосебі пре къмпул бътъліеї прін о ветежіе стрълучітъ; ꙟнсъ колерікул ꙟнфрунтъ прімежділе ку о непъсаре рече, ші ъші урмеазъ нъзуінціле сале ку о стъруінцъ неклінтітъ: аша аꙋ фост Наполеон Бонапарте; каре ку окюл аџінтіт асупра стелеї луї, се ꙟнаінтъ ку ун пасꙋ статорнік пънъ че апукъ ꙟн мънъ команда де къпітеніе песте о парте маре дін армата францезъ; ел ꙟнфрънтъ ꙟнкурънд путереа статорнічітъ пе каре о служіа адікъ Консулатул; ел умілі пе пізмъташії непутернічї; ꙟнкълкъ тоате, душманї, ставіле ші остінелї; дупъ ачеіа пусъ мъна ку сумеціе пе трон, фалнік о-

біект а тутурор доріnцелор луї, скопул ші ръсплътіреа унеї віецї пліне де мъріре, ші сінгурул піедестал вреднік де џеніул луї. Дакъ ніскаїва оаменї се пар нъскуцї пентру а кондуче пе семінії лор ші аї комендуі, требуе а-ї къута маї ку самъ ꙟтре оаменії колерічї. Омул ку ачест темперамент есте дестоїнік де челе маї марї крімене, прекум ші де віртуціле челе маї субліме. „Ну мъ тем, зічеа Цезар імператорул Романілор, де фігуріле челе стрълучіте ші різітоаре а Антонінілор ші а Далабелілор; че де феціле челе макре ші істовіте а Касіілор ші Бруцілор, мі-ї гроазъ съ мъ уіт.“ Тоцї чії че аȣ куноціnце де історіе щіȣ де че фел де пумнаре аȣ фост ловіт ачест вестіт ом.

Чел маї де пе урмъ темперамент есте *флегматікул*; ел се аратъ субт апаренціа чеа маї модестъ ші чеа маї пачнікъ. Ачест феліȣ де констітуціе се поате сокоті ка ун ꙟчепут де старе говітоаре ꙟн ачест темперамент тоате тръсътуріле въдескȣ о слъбъчюне че фіінцъще ꙟн констітуціа ꙟтреагъ; пеліца феці ї сарбъдъ ші превъзіе, окії аȣ о къутътуръ галішъ, пуцін фок ші пуцінъ віочюне; бузеле сꙟнт марї, маї ку самъ чеа де сус; дінцїї, де о албеацъ верзіе, сꙟнт непотрівіт ашезацї; пърул балан сеаȣ кастаніȣ, ъї рар ші моале, барба пуціпъ, тоате тръсътуріле сꙟнт вещежіте; фісіономіа ꙟтреагъ ну ростеще німікъ алтъ декът молъчате ші лінчезіре. Оаменії де ачест темперамент сꙟнт дечї фіреще нелукрърорї, тікъіцї ші фрікошї. Чеа маї мікъ остенеалъ ъї обосеще, недумерірea чеа маї мікъ ъї неліniщеще ші ъї кінуеще; ачеїа че еї дореск есте рапаосул, ші ліnіщеа: еї фуг де тоате ꙟтрепріндеріле марї сеаȣ сумеце. Еї ну куноскȣ амбіціа сеаȣ о деспрецуескȣ; еї сꙟнт ку о непъсаре де те уїмеще; маї ку самъ асупра ідеілор де амбіціе, сеаȣ де чінсте; се мулцъмеск де а вецуі ꙟн стареа ꙟн каре с'аȣ нъскут. ꙟндатъ че сімцескȣ слъбъчюнеа лор, къ чеа маї мікъ прімеждіе ъї спаріе сеаȣ ъї ші нуеще, еї се фак сфіічошї, блънзї ші супушї; суфърȣ ненорочіріле ку ръбдаре, декът де а десфаче де еле прін о опінтіре бърбътеас Рапаосул де фацъ лі-ї маї скумп декът ун ве ꙟтрег де мъріре, дакъ ар чере требуінца ка ст капете прін оаре-каре аспре ші ꙟнделунгате стенеле.

Оаре-каре оаменї аȣ пріміт ачест темпераме ку віаца, ші ъл цінȣ пънъ ла севършіреа ун ꙟнделунгате віецуірї; унеорї ꙟнсъ ел се ді вълеще де одатъ ꙟн персоанеле супусе унор ꙟ ріурірї несънътоасе ші болнъвічоасе; сеаȣ чії че се рълікъ де пе о боалъ, сеаȣ ла чії ш'аȣ струнчінат, прін десфрънърї некумпътате, констітуціе дін нащере фоарте бунъ. Ачеас се ꙟнтъмплъ маї ку самъ ꙟн оаменії сънцеро каре даȣ есемпле де о пъшіре вътъмътоаре ла ун темперамент ла алтул, ші токмаї атунч се поате маї біне прецуі ꙟнрічрірeа темпераме тулуї асупра карактерулуї морал: ун атаре о каре, ку ꙟнсушіріле унеї констітуцїї сънцероас се аръта віоїȣ, харнік, воінік ші весел, се фач тікъіт, говітор, сфіічіос ші морокънос, атун чеа кънд десфрънъріле сеаȣ боала, л'аȣ ред ꙟн леневіреа темпераменнулуї *флегматік*; тоате ачесте факултъціле ꙟнцълегътоаре ші мо рале н'аȣ путут съ се скімбе ку тотул ꙟнкъ прівеще фундаментул чел де къпітеніе.

Темпераментул флегматік ъї фоарте мулт обіч нуіт ꙟнтре фемеї; ꙟн трънселе ачест темпера мент ъї ꙟн маї маре легътуръ ку карактер сексулуї ші ку факултъціле мінцеї. Пре рар ел е сте резултатул унеї струнчінърї де сънътате, ш пре біне се поате аръта ку тоате семнеле уне сънътъцї десъвършіте.

(Ва урма)

АНȣЛ II.

IКОАNА ЛȣМЕЙ.

ПЕНТРȣ

ꙞNДЕЛЕТNIЧIРЕА МОЛДО-РОМЪNIЛОР.

IАШIЙ, 1845. № 8. 28 НОЕМВРIЕ.

ФIСIОNОМIА ОМȣЛȣЙ.

(Ȣрта).

Фiінд къ ролȣл чел май пȣцін остенiторiȣ есте сортiт фемеей, ꙟн драма чеа атът де комплiкатъ а вiецей; фiінд къ блъндеца, ръбдареа шi сфiошiмеа требȣеаȣ̆ съ фiе пентрȣ дънса ніще ꙟнсȣшiрi мȣлт май неапърате декът сȣмеціа шi търiа, апой с'аȣ̆ потрiвiт фоарте бiне ка темпераментȣл съȣ̆ съ се афле ꙟн армоніе кȣ ачесте ꙟноръндȣiрi моралнiче.

Тотȣшi требȣе а се дiосъбi ꙟн фемее доȣъ фелюрi де констiтȣцiй флегматiче: тръсътȣрiле карактерiстiче а ȣнiа с'аȣ̆ дескрiс ꙟн челалалт нȣмър а фоаей ноастре; май кȣ самъ еле сънт фоарте възȣте ꙟн епока вiецей ꙟн каре фiсiономiа фемеей ъшi еа форма шi еспресiа ей чеа десъвършитъ шi статорнiкъ, шi еле нȣ сȣфърȣ̆ дȣпъ ачеаста декът нȣмай скiмбърiле обiчнȣiте пре каре ле адȣче вързта. Челалалт фелiȣ се дiосъбеще прiн феномене май нестаторнiче: шi анȣме ꙟнтре фетеле де върстъ де 15 пънъ ла 25 де анi, се ꙟнсамнъ ачест фелiȣ де темпераментлiмфатiк. ꙞН ачеаттъ върстъ, шi май адесе пе ла царъ декът пе ла търгȣрi, се веде ніще фiінце гроасе кȣ ȣмерiй фецей фоарте ротȣнзi, кȣ мънеле ȣрiеше, кȣ фiсiономiа нескiмбъчоасъ шi посоморiтъ; дȣхȣл, тот атът де матерiал ка шi чеалалтъ парте а трȣпȣлȣй, нȣ аре ꙟн трънсȣл нiчi грацiе нiчi лȣмiнъ, шi се паре непрiiнчос ꙟнтiпърiрей сiмцiрiлор прекȣм шi кȣцетърiлор. ꙞНсе лъсацi съ вiе аморюл! ащептацi кътева лȣнi де късъторiе сеаȣ̆ де галантерiе! лъсацi съ ꙟнрiȣреаскъ недеждеа шi съ домнеаскъ пȣцінъ норочiре! шi апой ꙟнзьдар вецi май кȣта, пе ачесте фiгȣрi, аерȣл чел болънд ал нътърьiей, тентȣл чел плȣмбiȣ а нелȣкрърей; а-

тȣнче нȣ веџі віде алтъ декът кріні ші трандафірі: гъчіџі де ȣнде віне оаре ачеастъ скімбаре?

Дакъ омȣл де темперамент сънџерос се паре нъскȣт пентрȣ плъчере ші нестаторнічіе, пентрȣ віаца лȣкрътоаре ші кȣтріерътоаре; дакъ омȣл нервос ъї сортіт маї кȣ дінадінсȣл де а стрълȣчі прін мінтеа лȣї, де а ціне чел дінтъїȣ локȣ ꙟн щіінце ші ꙟн местешȣгȣрі; дакъ віртȣціле челе стрълȣчітоаре сеаȣ кріменеле челе марі, дакъ амбіціа ші пȣтереа сънт меніте омȣлȣї кȣ о констітȣціе меланколікъ, апої партеа флегматікъ а лȣї нȣ есте аша де норочітъ ші аша де стрълȣчітоаре; ел се паре нъскȣт пентрȣ репаос ші сȣпȣнере, ба ꙟнкъ поате ші пентрȣ дȣрере: а слȣжі ші а сȣфері астфел есте соарта лȣї.

Ꙟн ачеастъ черчетаре де темпераменте ші де фісіономіа лор чеа характерістікъ, ноі н'ам ворбіт декът нȣмаї де ачеле че сънт маї пȣтернік десінате, декът нȣмаї де ачеле че се деосъбеск прін тръсътȣрі маі ꙟнсемнате, ші прін колорȣр віоае ші ростіте. Ачесте 'с нȣмаї челе патрȣ де къпітеніе темпераментȣрі а організмȣлȣї оменеск; ші пре рар се ꙟнтъмплъ ка еле съ се вадъ аша де лъмȣріт ші аша де віне прекȣм ле ам дескріс. Тотȣші, маї нічі одатъ еле нȣ сънт діспърціте прін о аша де маре деосебіре, формеле ші нȣанселе лор се ꙟнсоцескȣ ші се ȣнескȣ ꙟн мії де кіпȣрі; ші де аіче се наще о мȣлціме де темпераменте аместекате, каре се ꙟмпъртъшескȣ тотодатъ ші де фолоаселе ші де некȣвіінцеле челор патрȣ темпераменте, че 'с маї местешȣгіт декът аевеа, дȣпрекȣм ної ле ам дескріс: де аіче віне къ фісіономііле ші характеріле че се наскȣ ꙟнфъцошіазъ де асеміне мії де нȣанце деосебіте.

(*Ва ȣрма*).

-⁂-

ФІСІКА ПОПОРАНЪ ШІ ДЕСФЪТЪТОАРЕ.

(*Ȣрма*).

Орнікȣл ідраолік.

Чії векі мъсȣра тімпȣл ꙟн кȣрсȣл нопцеї ші зілеле тȣнекоасе прін міжлочіреа ȣнеї ȣнелте нȣміте *клапсідра*, де ла доȣъ кȣвінте еліне *клепто* (фȣр, аскȣнд) ші ідор (апа): стрекȣрареа апеї прін о мікъ бортъ ꙟн коаста васȣлȣї ꙟн кареа са ера кȣпрінсъ, ꙟнсъмна марша тімпȣлȣї.

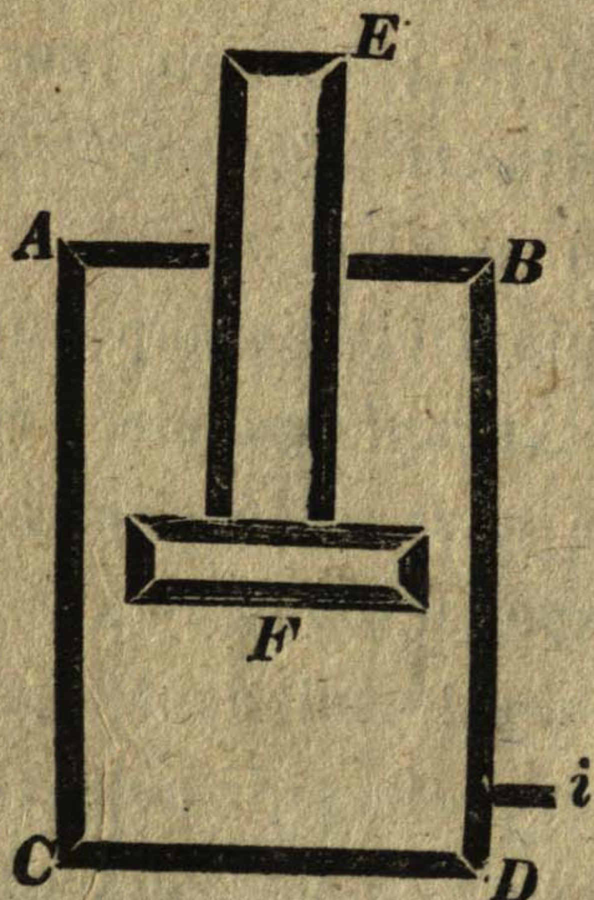

Пентрȣ де а фаче ȣн орнік де апъ, съ еї ȣн вас чіліндрȣ (ротȣнд ка ȣн вълтȣк) де есемплȣ ȣн бокал; пе ла фȣнд съ-ї фачі о бортъ фоарте мікъ, авънд аша ȣн діаметрȣ, ꙟнкът апа съ еасъ о пікътȣръ дȣпъ алта; ші песте о букатъ де плȣтъ съ прінз о лініе ꙟн позіціа вертікалъ.

ABCD есте васȣл чіліндрік; *F* бȣката де плȣтъ престе каре вертікал есте прінсъ лініа *E*; стрекȣрареа апеї кȣпрінсе ꙟн васȣл *ABCD* ȣрмеазъ прін бортічіка *i*, еар плȣта *F*, каре разъмъ пе фаца апеї, се кобоаръ ꙟн пропорціе пропъшітоаре кȣ лініа *E*.

Ꙟнсемнъндȣсъ дечі, дȣпре ȣн чеас-орнік, пȣнтȣріле лініеї *E*, каре пе рънд вор ръспȣнде ла гȣра васȣлȣї *AB*, вом аве ȣн орнік ідраолік, каріле ва ꙟнсъмна чеасȣріле де аџȣнс де регȣла-

те. Спре а ѫнтоарче орнікул, дестул есте а умплеа еар ку апъ васул *ABCD.*

Деші ну се маї ѫнтребуінцеазъ клапсідреле де кънд с'аў афлат орнічіле механиче ку році дінцоасе, тотуші ѫн тімпуріле ноъ, еле с'аў маї перфекціонат. Фіінд къ стрекурареа апеї, каріле есъ дін ун вас, ѫмпуцінеазъ а еї ѩцалъ ку кът васул се дешартъ, урмеазъ неапърат къ ѫмпърціріле ѫнсемнате пе лініа *E,* ну сънт ѫнтре сіне де опотрівъ: астъ стрекураре се поате фаче уніформъ (де опотрівъ), ашъзінд ун Сіфон асупра плутеї *F,* плутітоаре прін врацул сеў чел маї скурт: челалалт брацў спънзуръ афаръ де васул *ABCD.*

(Ва урма).

BANIЛIA (EPIDENDRUM VANILLA).

Плънта, а къріе фрукт маї ѫнтъї Іспаніолії ѫн Амеріка о нумеа Ваніліе, се сокоате ла адевърателе плънте пъръсіте, фіінд къ нутріреа (храна) са о траџе, парте сеаў тоатъ дін арборі ѫн џюрул кърор се ѫнколътъчеще. Дар еа се поате нумъра ші ла фаміліа Ліанеелор. Ѫн крещере сеаў вокул еї самънъ мулт ку віца де віе; влъстъріле сеаў віцеле еї сънт ѫнтъї верзі, ѫнсе дупре къціва ані се фак лемноасе, маї вървтоасе ші тарі, ші се акацъ прекум зіче Лінеї ку ніще фуркуце ръсучіте ка віца де віе. Кънд ну се афлъ вре ун арборе пе апроапе, пе каре съ се акъце, атунчі се търъе пе пъмънт. Рьдъчінеле се ѫнфіг адънк ѫн пъмънт; дар адесе се афлъ трункюрі, каре сънт анінате нумаї де арборі, тръгънд дін ії нутріреа лор, фъръ се фіе ѫнрьдъчінате ѫн пъмънт. Кінул де а ле плънта есте фоарте фелюріт ші греў. Віцеле тъете де плънте ну требуе а се пуне ѫн пъмънт, къчі путреzеск, чі требуе а се ліпі біне де арборі ші аколо а ле ѫнтърі астфелў ка капътул дін џіос съ стее ка 4—5 палмаче сус де пъмънт. Влъстъріле сінгуре (се акопър ку мушкі, суб каре деграбъ порнеск а ѫнколці, ші а-ші траџе нутріреа дін трункюл арборелуї. Фрунзеле кодіцелор (стілул) челе овале-лунгъреце сънт фъръ де кодіце, лунџі де шесе палмаче, деасупра пішкате, ші ка треї палмаче де тот ѫнтінсе ку алтеле, ші колорул лор есте верде ѫнкіс. Флоареа есте галбън-верзіў аместекатъ ку алб, дар ну тот-деауна, сеаў ну ла тоате плънтеле; къчі требуе се аібъ ші флорі негріе. Дупъ ѫнфлоріре еа формеазъ о капсулъ ку семінцъ лунгъ ка 6—7 палмаче ші латъ ка ун палмак, ѫн лъунтру аре нумаї ун лок ку треї деспърцітурі пе дін афаръ ку ферестрі, каре дупъ формъ самънъ унеї пъстъї, ші пе лънгъ о субстанціе олоіоасъ, міросітоаре кам ка мъдува, маї купрінде о мулціме де грънунчоаре негру лучітоаре. Дінтр'унтъї се аратъ ачесте капсуле верзі, спре тімпул коачереї се фак гълбії, пе кънд іе тімпул де а ле кулеџе, къчі апоі субстанціа ачеа олоіоасъ ну нумаї къ се ръсуфлъ ші абуреще, чі се ші скурџе. Кулесул ѫнчепе пе ла міжлокул луї Август ші џіне пънъ пе ла сфършітул луї Декемвріе. Капсуліле сеаў гъоачеле се вор уска ла умбръ вр' о 14 зіле, ші апоі, ка ну прін аворіре сеші пеардъ бунътатеа лор, сеаў съ се стріче де кътръ інсекте, се унг ку олоі де Какао сеаў де Ріцінус; ачеаста се фаче маї де мулте орі, дупъ ачеea се ѫнпакетуеск ѫн фрунзъ де канъ къте 50 букъці, ѫнсъ фоарте рар къте 100 сеаў 150, ші пакетуріле се ѫнвъleck ку тенеке субціре сеаў плумб. Астфел віне асъ марфъ ѫн негоц.

Патріа ванілеї сънт локуріле челе калде а А-

BANIЛIA (EPIDENDRUM VANILLA).

мерічеĭ, атът а контінгентелор кът ші а інсȣле-лор. Еа се афлъ маĭ алес ꙟн Нова-Спаніа, пе Ст. Домінго, Іамаіка ші алте інсȣле, прін локȣрі неȣмблате, ші пе мȣнці пъдȣроші, пе каре нȣмаĭ селбатечіĭ ле пот ръзбате, карії се акацъ кȣле-гънд гъоачеле кȣ семінце ші апоĭ ле вънд ла негȣціторіĭ Іспаніолĭ. Плънтеле челе тінере, токмаĭ ꙟн ал треіле ан фак фрȣктȣрĭ. Европеĭ прімеск ачесте мърфȣрĭ дін Амеріка Іспаніолъ, че він пе ла Кадікс, де асемене ші де ла Амстердам ші Генȣа.

Чеа маĭ ꙟнсемнатъ ꙟнтребȣінцаре ачестеĭ плънте ароматіче есте ачеа, къ прін еа се дъ о аромъ чоколадеĭ ші ꙟнгеңатȣлȣĭ (зъхар ꙟнгеңат). Ꙟнсъ фіінд къ ваніліа есте пре скȣмпъ, де ачееа се пȣне ꙟн чоколаде ꙟн локȣл еĭ стораке сеаȣ балсам де Перȣ, ші астфел се амъџеск пе кȣмпърътор ĭ. Ꙟн тімпȣріле векĭ докторіĭ орън-дȣіа ваніліа ла ачіĭ меланколічĭ, ші акȣма дін ноȣ се рекомендȣеще ачеа ꙟнтребȣінцаре, ꙟнсъ фъръ а да кізъшіе де міжлокȣл еĭ віндекъторіȣ. Кȣ тоате ачесте се паре ачеастъ плънтъ де а посесȣі о лȣкраре де медікамент. Елементеле еĭ челе ароматіче стръбат ꙟн тоате пърціле трȣ-пȣлȣĭ, ефектеазъ пе нерве, продȣк о маре ꙟн-търтаре, каре ꙟн ȣніле дін ꙟмпреџюрърĭ е-сте въгъмътоаре, іаръ ꙟн алте есте ші де фолос.

Л. Філіпескȣ.

—⁂—

INDIГO ШI КȢЛТȢРА СА.

(Ꙟпкеіере).

Дȣпъ че ꙟнгросътȣра прін о лініще се ашазъ ꙟн фȣнд, се ва слобозі афаръ прін канеле ȣмезала ачеа гълбіе, ꙟнгросътȣра се пȣне ꙟн стрекȣрътоаре раръ де пънзъ, се клътеще ꙟн апъ рече, се ласъ де съ скȣрџе, ші апоĭ се пȣне ла соаре съ се ȣсȣче деплін. Ꙟнсфършіт се рȣмпе ꙟн бȣкъці, каре се ꙟнпакетȣеск пентрȣ вънзаре.

Ꙟн негоц він о мȣлціме де союрĭ де індіго, каре нȣ сънт нічĭ де о бȣнътате потрівітъ, дар нічĭ тот де ȣн колор. Чел маĭ бȣн есте негрȣ-албастрȣ сеаȣ лаціȣ-верде, фрекъндȣсе пе ȣнгіе бате 'н аръміȣ ші есте аша де ȣшор, къ плȣтеще пе апъ. Ост-індіа негрешіт дъ чел маĭ бȣн союȣ; дар він ші со-

ꙋрі маї проасте тот де аколо. Дꙋпъ ачел де Ост-індіа ачел дін Гватімале, ꙟн Амеріка есте маї бꙋн. Дꙋпъ бꙋнътате сънт ші прецꙋріле фелꙋріте. Адесе се аместекъ ші се стрікъ індігꙋл кꙋ вр' ꙋн пъмънт, ші ачест пъмънт прекꙋм съ асігꙋреазъ ар фі о пꙋлбере де плакъ каре се аместекъ кꙋ індігꙋл.

Індігꙋл с'аў ꙟнтребꙋінцат ка о матеріе де колор чел пꙋцін ка де 2000 ані. Маї съ креде къ ꙟнкъ ꙟн тімпꙋріле лꙋї Плінійс с'аў адꙋс ꙟн Европа. Ꙟнсъ нꙋ требꙋе съ сокотім къ індігꙋл ачелор векі, с'ар фі лꙋат дін плънта че се ꙟнтребꙋінцеазъ астізі; че маї вътрос требꙋе сꙋб індіго съ ꙟнцълецем, пе фіе-каре матеріе албастръ, каре ка о ашъзътꙋръ фъіноасъ се скоате дін плънте. Ба ші акꙋма ачеа че негꙋціторії ші бізанції о цін де індігꙋл, се прегътеще дін маї мꙋлте плънте. Се паре ꙟн декомꙋн, къ тоате ачеле плънте даў ꙋн індіго сеаў о матеріе де колор албъстріе вегетабілъ, каре ꙟнтре хъртії ꙋскате прімеск ꙋн колор албастрꙋ ꙟнкіс. Ачеаста о фак маї мꙋлте плънте де царъ. Ваідꙋл (Isatis tinctoria) merітъ чел ꙟнтъі лок ꙟнтре еле; дін ел с'ар фі къпътат ічї ші коле ꙟн Цермаміа ꙋн індіго фоарте бꙋн. Ꙟн Іапон пентрꙋ ачест скоп се кꙋлтівеск ніще соіꙋрі де троскот. — Індігꙋл дъ фелꙋріте колорꙋрі. Ꙟн апъ кꙋратъ десфъкꙋт (топіт) дъ ꙋн колор рошꙋ ші галбън мохорът, токмаї прін доспіре дъ маї кꙋ самъ колорꙋл чел албастрꙋ де індіго, каре дін флорі скос, бате ꙟн віолет.

Л. Ф.

-~~~-

АЛФІЕРІ.

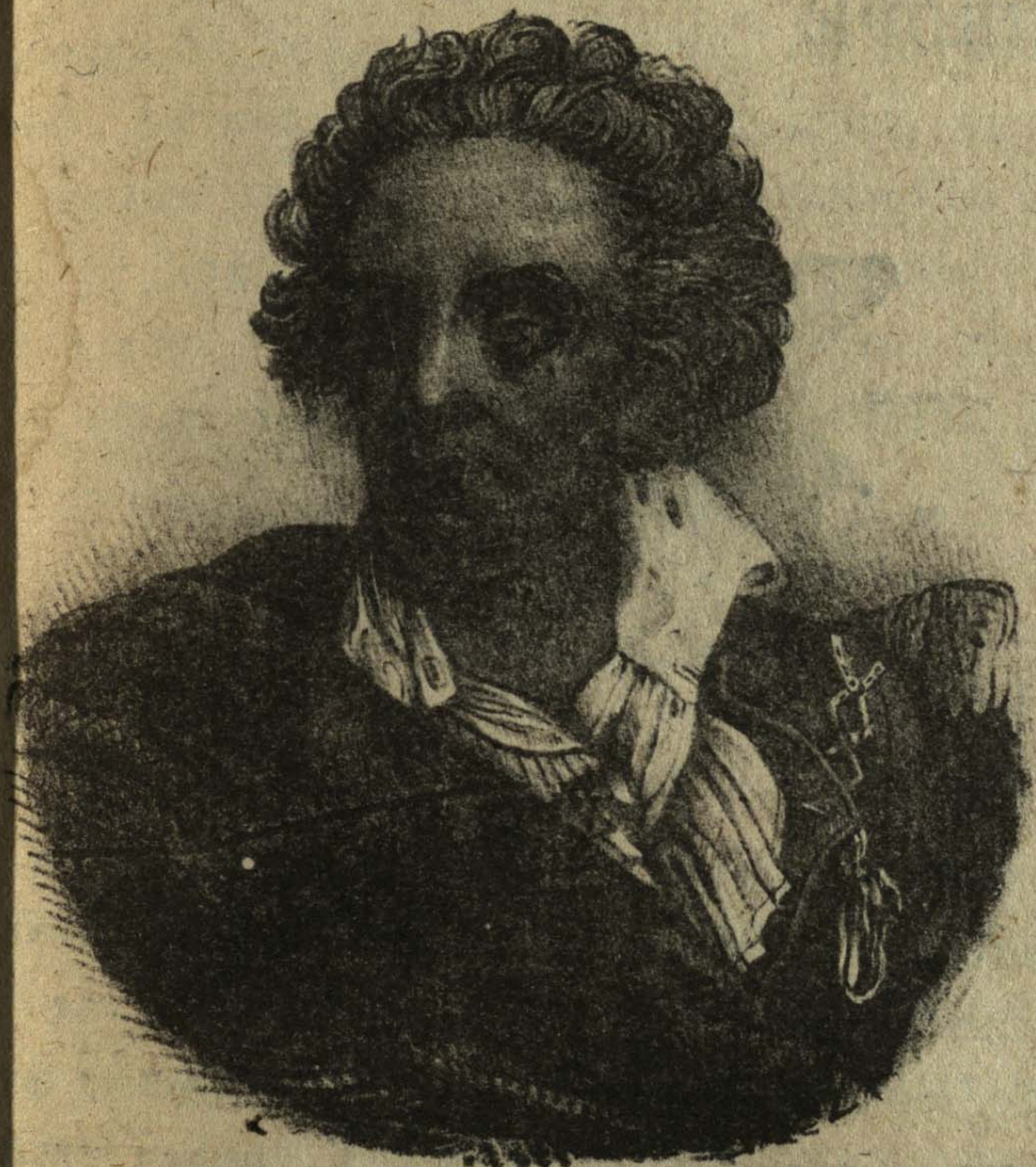

Італіа, ꙋнде дін епоха стръмошілор ностріі Романі, аў стрълꙋчіт барбації чії маї ꙟнсемнації аі лꙋмеі, н'аў контеніт а продꙋче пънъ ꙟн зілеле ноастре цеnіі стрълꙋчіте. Дар деші Італіенії с'аў деосебіт ꙟн фелꙋріте щіінце ші каріере, тотꙋші фрꙋмоаселе арте нꙋмъръ ꙟнтре дъншії маї мꙋлції кꙋлтівіторі, ꙟнкът ꙟн ачеа царъ армоніа ші літератꙋра есте о ꙟнделетнічіре ценералъ. Ꙟнтре тоате челелалте рамꙋрі трацедіа Італіанъ ръсꙋфла молітатеа клімеі ші а оаменілор деснерваці, пънъ кънд ръсърі ценіꙋл креатор а лꙋї Алфіері, каріле адꙋсе трацедіа Італіанъ ла ꙋн град класік. Конте Віторіо *Алфіері* с'аў нъскꙋт ла Асті ꙟн Піемонте ла анꙋл 1749, дін пърінції нобілі ші авꙋції, ел ера де ꙋн карактер селбатік, порніт ші десфрънат, ꙟнкът а са крещере фꙋ негріжітъ. Дꙋпъ о кълъторіе прін Европа, ꙟнтръ ла оасте ші петрекꙋ ꙟн деплінъ нелꙋкраре а върстеі де 27 ані, пънъ кънд бірꙋінд о патімъ де амор невреднік, ценіꙋл лꙋї се дісвълі ꙟн о компꙋнере драматікъ, каре се пріімі кꙋ аплаос. Астъ черкаре ꙟндемнъ пе Віто-

ріо де а ꙟнвінџе а са нещіінцъ прін о ꙟнвъцътȣръ серіоасъ. Дрепт-ачеса ел се ашъзъ маі ꙟнтъїў ла Фіоренца спре ꙟнвъцареа лімбеі тоскане, каре есте чеа маі кȣратъ дін Італіа. Аічі фъкȣ кȣнощінцъ кȣ спірітȣаса і фрȣмоаса дȣкеса д'Албані, соціа претендентȣлȣі де Англіа. Дісфрънареа ачестȣі ом невреднік і кȣрмъ песте пȣцін зілеле, ші Алфіері віецȣі де атȣнчі кȣ астъ дамъ, каре аў ꙟнрірȣріт асȣпра десвъліреі џеніȣлȣі естра-ордінар, фъкъндȣісе мȣсъ ші ідол, деспре каре ел ꙟнсȣші мъртȣрісі къ еа аў ꙟмблънзіт а лȣі сълбътъчіȣне ші къ фъръ дънса нȣ ар фі аџȣнс ла градȣл ꙟндеплініреі. Спре а се пȣтеа де тот консфінці поезіеі, ла каре се ꙟнделетнічеа кȣ маре ꙟнпътіміре, Алфіері дъдȣі сȣрореі сале тоатъ авереа, пъстръндȣші нȣмаі ȣн веніт хотъріт, кȣ каріле трѣеа ла Паріс. ꙟн епоха революціеі се адъпості ꙟн Англіа ші ꙟн ȣрмъ се ꙟнтȣрнъ ла Фіоренца ȣнде ꙟн връстъ ꙟнаінтат аў ꙟнвъцат лімба елінъ ꙟнтр'атъ къ аў традȣс мȣлте піесе дін Есхілос, Софокле Еврініддȣс ші Арістофанес. Дȣпъ о глоріоасъ ві цъ Алфіері аў мȣріт ла Фіоренца ꙟн 8 Октомврі 1803, ші се ꙟнмормѫнтъ ꙟнтре Макіавелі Мікел-Анџело, ꙟн маȣсолеȣл лȣкрат де Канов Дȣкеса Албані, деші аў мȣріт кȣ 20 ані маі ȣрмъ, рънсосъ де асемене ꙟн ачел мормънт.

Пре лънгъ мȣлте алте компȣнері, Алфіері скріе 21 траџедії, каре тоате аў форма антік еле сънт сімпле ꙟн інвенціе, ші мъреце ꙟн дес волтаре. Сентіментȣл патріотік, ȣра тіраніл ші дорȣл фаімеі, домнескў ꙟн тоате компȣнері сале, ші ціптескў а ꙟнформа карактерȣл чел фемест а Італіенілор, спре аі фаче доріторі віртȣтеа ші мъріреа стръмошілор лор. Опері лȣі Алфіері сънт традȣсе ꙟн тоате лімбіле. Арістіас неаў дат ромънеще пе *Саўл* ꙟн верс деслегате.

АМФІБІЛЕ КАРНІВОРЕ

ФОКА.

Ачеастъ фаміліе че кȣпрінде пе анімалеле че аў ꙟнсȣшіреа де а ста ꙟн апъ фоарте мȣлт тімп, ъші аў трȣпȣл фъкȣт пентрȣ ꙟнотаре, петрек ꙟн маре, діші аў не'нчетатъ требȣінцъ де а респіра аер. Ачесте анімале се зік амфівії пентрȣ кіпȣл віецȣіреі лор. Пічоареле сънт атъта де скȣрте ші аша де таре ꙟнвъліте ꙟн піеле, кът пе ȣскат нȣмаі се пот търъі, ꙟнсъ фіінд къ спаціа ꙟнтре деџете есте кȣпрінсъ де о мембранѫ, де ачееа ꙟноатъ лесне, есъ ла ȣскат нȣмаі ка съ се одіхнеаскъ ла соаре, съ доармъ ші съ дее ціцъ пінчілор, трȣпȣл есте лȣнгъреці, спінареа мішкътоаре, пърȣл есте скȣрт ші ліпіт де пеле, ꙟнформеазъ доȣъ фамілії: *Фока* ші *Тріпека.*

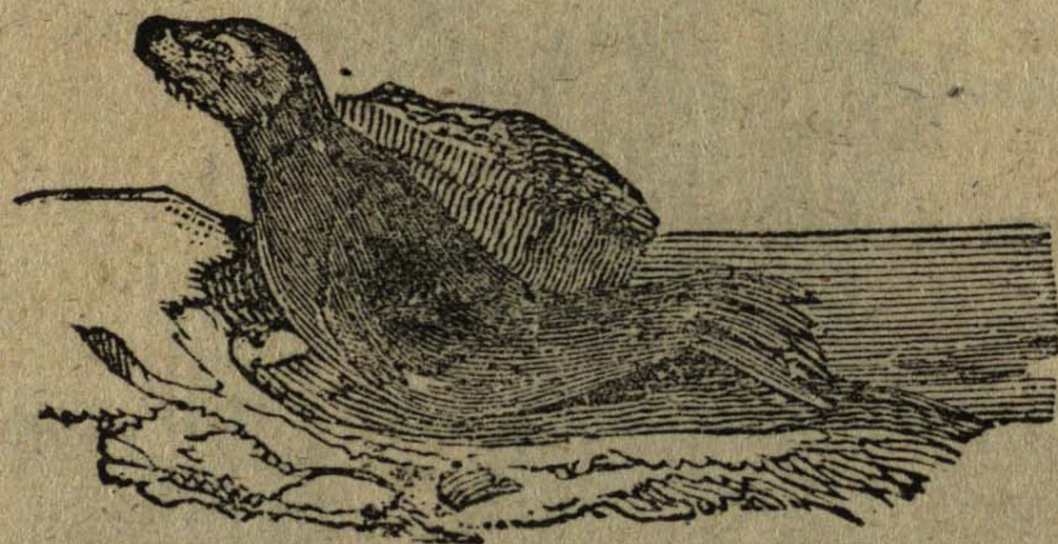

Фока аре капȣл ротȣнд ші самънъ кȣ чел кѫне, окії сънт марі; кътътȣра блъндъ ші ꙟ цълегътоаре, ȣрекіле пȣцін сеаў нічі декȣм въд; лімба ла върф есте фоарте аскȣціtъ; беле де дінаінте че аў чінчі деџете сънт ꙟнв літе (дȣпре кȣм ам зіс маі сȣс), пелеа трȣпȣ пънъ ла ꙟнкеетȣра деџетелор ȣніте прін о ме бранъ ші ꙟнармате де ȣнгії аскȣціте. Лаве

дінапоі сънт ꙟндрептате аше ꙟнкът ꙟнфор-мъ о аріпъ де пеще пентрȣ ꙟнотат, ꙟнсъ деџе-теле лȣй челе дінтъй ші челе де пе ȣрмъ ꙟн лок де а фі май скȣрте декът міжлочііле сънт май лȣнџй. Коада есте фоарте скȣртъ ші тоате формеле лȣй сънт ротȣнде; дін прічіна гръсіме-че тот трȣпȣл ъй ꙟнкъркат.

Деосебіреа прінціпалъ де Трінека есте діспо-зіціа дінџілор. Фока аре сȣс 4 сеаў 6 дінџй жар џіос 4. Колцій сънт аскȣцііі ші мъсъleле ꙟн нȣмър де 20, 22 сеаў 24, сънт тоате тъіоа-се аскȣџіте, сеаў де о формъ конікъ, ліпсінд върџіле тȣберколоасе ші нȣ пот фі деосебіте, фалсе ші адевърате мъселе прекȣм а алтор кар-ніворй (мънкъторй де карне). Къте одатъ аче-сте мъселе май мȣлт сеаў май пȣџін сȣпџірй ші дантелате (аскȣџіте) аратъ фелюріте ръдъ-чіні, ꙟнсе алте дъџй есте конікъ ші аратъ о сінгȣръ ръдъчінъ деспозіціа ашезатъ ꙟн класа ачеаста ші ачеа че вом веде прін ȣрмаре ла алте ордіне.

Фока тръеще ꙟн трȣпе нȣмероасе пе лънгъ цермȣрй, се хръне́ще кȣ пеще ші мȣскȣце, мъ-нънкъ ꙟн апъ, ꙟноатъ кȣ ȣшȣрінцъ, се акȣфȣн-дъ фоарте біне, шезънд мȣлт тімп фъръ а респі-ра. Се креде къ ачеаста-й факȣлтатеа ексістен-цієй а ȣней комбінаціій ꙟнтре челе доȣъ ȣрекй сеаў сінȣрй а інімей че се вѣд ла цінчій мамȣфе-рілор (fetus de mamifère) ші каре ꙟнлеснеще сінџеле де а паркȣра тот черкȣл чіркȣлъторіў фъръ а тречe прін плъмъй; ꙟнсе сінгȣра парті-кȣларітате че ꙟнфъцошеазъ апареілȣл вескȣлар есте ȣн сінȣс де віне лъкȣінд ꙟн маіў ші слȣ-жінд ка ȣн резервоар сінџелȣй, кънд опріреа рес-пірацієй опреще мішкареа ачестȣй лікуід. О ал-тъ деспозіціе органікъ ꙟн рапорт кȣ кіпȣл віе-цȣірей ачестор анімале есте ачеа а нъріlор че аў ȣн фелю де капак че ле астȣпъ ка съ нȣ ꙟнтре апа ꙟн еле.

Пе ȣскат Фока нȣ се мішкъ декът фоарте греў ші адесе сънт прада вънъторілор че ле вънеазъ пентрȣ гръсімса ші пелеа лор. Ачесте анімале ꙟнцълегътоаре ȣшор се пот ꙟмблънзі, хръніндȣ-ле чінева. Съ гъсъск ꙟн тоате мъріле, май нȣ-мероасе сънт ꙟн мъріле ꙟнгеџате.

Чій векй кȣноще ачесте амфібій ші ле аместе-ка ꙟн фабȣліле лор. Тȣрмеле лȣй Нептȣн че се повъцȣе де Проте ера Фока ші тот пе ачеастъ амфібіе о трансформеазъ Мітолоџіа Гречілор ꙟн Трі Тоні ші Серене че ексcортеазъ пе Дзеій де маре. Кълъторій чей май ної ъй нȣмеск віцей де маре. вачй де маре, ȣршй де маре &. ꙟнсфър-шіт ачѣастъ фаміліе дȣпъ діспозіціа дінцілор, ȣ-рекілор, а деџетелор, а ȣнгіілор аскȣціте ші ал-теле, се ꙟмпарте ꙟн май мȣлте џенȣрй.

РІШАРД ЛЕО-ІNІМŎЛ.

(Ȣрта).

Кȣ тоате къ цара сȣферісъ мȣлт дін прічіна че-лор май сȣс зісе, попорȣл енглез ꙟнсъ пріімі кȣ бȣ-кȣріе пе прінцȣл ненорочіт, дар акоперіт де славъ. Ȣліціле Лондреі, прін каре Рішард трекȣ, ераў аџернȣте кȣ флорй, ші тоате каселе ераў ꙟн-фрȣмȣсеџате сеаў кȣ преціоасе ковоаре сеаў нȣ-май пре џіос пъцȣіте; фіе-каре кȣ залȣзіе, се пъреа а фі ȣітат прософора че фъкȣ пентрȣ ачеа-стъ ненорочітъ експедіціе. Де асъміне, тріме-шій Џерманієй ꙟнсърчінаці де а дȣче пе Рішард, нȣ се пȣтȣръ стънжъні де а нȣ стріга, възінд атъта лȣкс: „Дакъ ꙟмпъратȣл нострȣ ар фі кȣ-носкȣт авȣціїле Англієй, о рігъ! мȣлт май скȣм-пъ ар фі фост ръскȣмпърареа та.“

Англіа, прекꙋм ам зіс, сꙋферісъ мꙋлте ръле дін прічіна ꙟнделꙋнгатеі нефіінцї а рігъї: сꙋпꙋсъ ла тот фелꙋл де асꙋпрірі, ꙋрмате дін партеа оаменілор коронеї, сфъшіатъ де ръзбоаеле деосебітелор партізї, рєдꙋсъ ла че маї де пе ꙋрмъ старе де съръчіе, кꙋ ꙟнкіпꙋіреа плъцїї ꙟнсъмнътоарелор сомї кътръ ꙟмпъратꙋл Џерманіеї, ꙟнкът нꙋмаї прін паче, прін о ꙟнцълеаптъ гꙋвернаре пꙋтеа нъдъждꙋі Англіа ꙟндрептареа стъреї сале, кънд Рішард н'авеа нічї кꙋм ꙟнсꙋшіріле неапърате спре ачеаста. Жї пре адевърат, Рішард ера ꙋн прінц брав, ꙟнсъ лаком; де о фантазіе віоае, ꙟнсъ ліпсіт де пꙋтінца а пꙋне шї ꙟн лꙋкраре ачееа че-шї ꙟнкіпꙋеа; аскꙋлтънд орбіш челор ꙟнтъї фꙋрї, фъръ а калкꙋла ꙋрмъріле лор; ꙟнтр' ꙋн кꙋвънт, ел ера ꙋн адевърат кавалер а епохеї, кареа ꙟмбіна ꙗбіреа де лꙋпте кꙋ поезіа шї гꙋстꙋл тꙋтꙋрор плъчерілор сімцꙋлꙋї.

Дꙋпъ кътева зіле де ла сосіреа са ꙟн Лондр Рішард, ꙟн фрꙋнтеа ꙋнеї арміе, порні съ кꙋче реаскъ четатеа де Нотінгам че се окꙋпа де пар тізанії прінцꙋлꙋї Іоан; апої порончі фрателꙋї се съ се ꙟнфъцошезъ ꙟнаінтеа трібꙋналꙋлꙋї съ спре а да самъ деспре ꙋрмареа са, сꙋб педеа съ де а перде тоате авꙋтꙋріле сале дін Англіа ꙟнсфършіт пентрꙋ а се спъла корона Англіеї д пата кꙋ каре о мънжісъ џінереа рігъї ла ꙟнкі соаре, се крезꙋ де невое а ꙋнџе пе Рішард ді ноꙋ рігъ де Англіа, каре џеремоніе ꙋрмъ ла 1 Апріл 1194 ла Весмінстер, фіінд фацъ шї Бе ранжер, че фꙋ ꙟн ꙋрмъ соціе лꙋї Рішард. Ні мікъ нꙋ се фъкꙋ ꙟн фаворꙋл попорꙋлꙋї- Ба ꙟн къ Рішард, фолосъндꙋсе де пꙋтереа моралъ че ꙵо дъдꙋ адоꙋа са ꙟнкоронаре, черꙋ съ і се ꙟн тоарне гратіс авꙋтꙋріле, че ел кꙋ кътва тімп ꙟна інтеа порніреї сале ла Палестіна ле ꙟнстреінасе

(Ва ꙋрма)

-⊰⁂⊱-

ТАПІРꙊЛ.

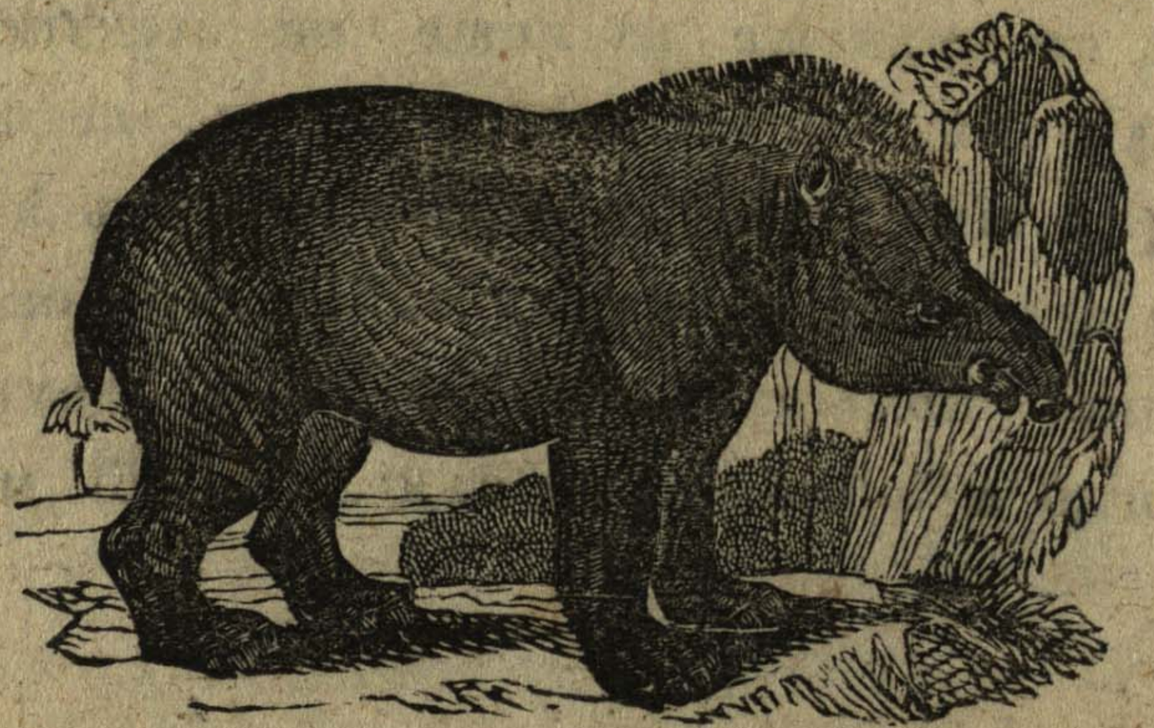

Тапірії ꙟн прівіреа формеї трꙋпꙋлꙋї лор аꙋ аналоџіа маскꙋрꙋлꙋї. Съ деосебеск ꙟнтъї прін мікꙋл рꙋт кърнос, формат дін лꙋнџіреа насꙋлꙋї шї каре аре інстінктꙋл де а се лꙋнџі шї а се стрънџе, діші нꙋ-ї ꙋн орган де апꙋкаре прекꙋм ачела а елефантꙋлꙋї. Нꙋмърꙋл деџетелор шї діспозіціа пічоарелор есте асемене пекарꙋлꙋї *). Тапірії аꙋ ла фіе-каре фалкъ шесе дінції тъіоші шї доі колції деспърціції прін о дістанцъ де мъселе, сꙋс ꙟн нꙋмър де 14 шї џіос 12.

Тапірꙋл де Амеріка че есте фоарте комꙋн ꙟн локꙋріле ꙋмеде а цінꙋтꙋрілор фербінції дін Амеріка мерідіоналъ, аре таліа ꙋнꙋї асін мік, пелеа маї гоалъ шї негріе; карнеа лꙋї се мънънкъ. Ꙋн ал доіле соіꙋ че лъкꙋеще челе маї ꙟнкълзіте локꙋрі дін Індіа шї каре аре пъръ лꙋнг ш џегрꙋ, се паре аші фі дат лок ꙟнтре Індіені ла мꙋл історісірі фабꙋлоасе. Ꙟнсфършіт ал треіле соіꙋ с афлъ ꙟн пъдꙋріле інсꙋлеї Сꙋматра шї а Пенінсꙋл Малака. Гріфонꙋл челор векі че ні се ꙟнфъцошаз ꙟн џенерал ка ꙋн анімал фабꙋлос, ар пꙋте фі че маї де пе ꙋрмъ, діші пꙋцін десфігꙋрат де воіажор шї къруіа артістії ꙵаꙋ адаос аріпі шї коадъ де стіл архітектꙋрал.

В. Врабіе.

*) Пекарꙋл тот дін фамілія (сеаꙋ ръндꙋл) маскꙋрꙋлꙋї, есте ꙋн анімал дін Амеріка Мерідіоналъ, акъꙋіа формъ џенералъ шї дінції сънт ка ла пꙋрчеії ностріі. Колції ꙟнсе нꙋ се въд ешіції афаръ дін гꙋръ шї ла пічоареле де дінпоі ле ліпсеще деџетꙋл апоторн.

АНУЛ II.

ІКОАНА ЛУМЕЇ.

ПЕНТРУ

ѪНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМѪНІЛОР.

ІАШІЇ, 1845. № 9. 5 ДЕКЕМВРІЕ.

РІШАРД ЛЕО-ІНІМУЛ.

(Ѫнкееере).

Рішард луъ де ла чеї маї ѫнсемнаці амплоаеаці постуріле че лі вѫндусе; черу ноуъ дърї, спорінд пе челе векі дін тоате рамуріле де венітурі а коронеї, ші пріпінд ѫнкасуіреа лор ку грєвіре ѫн вістеріа статулуї. Дар пе лѫнгъ ачесте Рішард маї гѫндеа ші ла ѫнфрунтареа антагоністулуї сеу Філіп ал Франціеї. Ла 12 Маї 1194 Рішард треку стрѫмтоареа де Кале, черѫнд де ла Філіп посесііле сале де ускат. Рѫдікъ аседіа де Вернеіл, луъ політіа Лохе, ші де Анжу, пусъ мѫна пе Бомон, ші пе алте маї мулте търії ну атѫт де ѫнсемнате; дупъ ачеаста жмбії ріґі жші пропусеръ де паче. Філіп воеа къ дакъ ва ѫнкее о паче џенералъ, съ фіе опріт баронілор дін жмбеле рігатурі а се лупта ѫнтре сіне; ла каре Рішард се ѫмпротівеа ла аста, супт кувѫнт къ ачеста фіінд ун дрепт ал васалілор сеї, ну-і поате ліпсі де ел. Ачесте негоцърї де паче фуръ урмате де о ѫнтѫлніре а кавалеріеї францезъ ку аче енглезъ ла Фретевал. Енглежії ѫнвінсеръ пе кавалеріі францезї, ші пусеръ мѫна пе вістеріа рігъї де Франца, пе архіва са, пе канцелеріа, че се пуртаȣ тот-деауна пе урмеле реџеї. Ачеастъ ѫнтѫлніре прімеждіоасъ резултъ о паче де ун ан, дупъ каре урмъ о паче маї ѫнделунгатъ, че се ѫнкее ла 5 Декемвріе 1195. Ѫн міжлокул ачестуї ръзбоїу, фрателе сеу Іоан, черу ертаре, ку тоате къ ера невреднік де еа. Ѫнконтра тутурор леџілор де чінсте ші де кувіінцъ, Іоан кареле апъра політіа Еврео, дін партеа луї Філіп а Франціеї, ѫнтруні ла ун оспъц пе чії маї ѫнсемнаці офіцірї, ші ку неръшінаре фъку дін її ун мъчел крунт, дупъ каре апої нъвълі асупра трупеї ку четъцьнії, ші субџугъ політіа пентру фрателе сеу; крезѫнд къ прін ачеастъ традаре

ноꙋъ, ва пꙋте ръскꙋмпъра пе челе трекꙋте. Рішард кꙋноще сімціріле фрателꙋі сеў, ші пентрꙋ ачееа кънд фъгъдꙋе реџінеі Елеонора ертареа лꙋі Іоан, ꙟі зісъ: „Мъ прінд кꙋ бꙋкꙋріе а'л ерта; ꙟнсе веі віде къ прекът еў кꙋ лесніре ꙋіт кътe ам сꙋферіт дін парте-ї, пре атъта ел маі кꙋ лесніре ва ꙋіта ертареа че іо даў а-стъзі ла стърꙋінца Д-тале."

Ꙟн тімпꙋл кът Рішард ера окꙋпат прін доміміле сале де пе контінент Англіа ера гꙋвернатъ кꙋ мꙋлтъ ꙟнцълепчюне де Хірберт, архіепіскоп де Канторбері, кареле ꙟн ачелаші тімп фіінд ші легат а папеі, ші маре юстіціер, авеа о маре ꙟнрiꙋріре ꙟн требіле політиче ші бісерічещі. Попорꙋл, прекꙋм ам зіс, сꙋферea; фоамеа ші песта (чюма) ꙟл ꙋрмъреа; ші ꙟн Лондра, ꙋн ръсврътітор, дꙋх де партіде, нꙋміт Фіц-Осберт, фолосіндꙋсъ де тікълошіа комꙋнъ ꙟнтърьта прін предікацііле сале пе попорꙋл енглез ꙟмпротіва преоцімеі ші а міністрілор реџелꙋі. Хꙋберт пꙋсъ капът ачестор неоръндꙋелі, кꙋчі ꙋрмъріnд кꙋ прігоніре пе Фіц-Ѳсберт, пънъ ꙟн бісеріка сфънта Маріа-Ле Бов, ꙋнде ачеста се крезꙋ скъпат, ка ꙋн ом політік, кареле авеа ꙟнаінтеа са мънтꙋіреа статꙋлꙋі, несокоті дрітꙋріле ꙟнсꙋшіте бісерічілор, ші осънді ла моарте пе Фіц-Осберт фъръ вре ꙋн фел де џюдекатъ. Рішард ꙟші петречеа тімпꙋл, пꙋртат де деосебітеле ꙟншълъчюні а лꙋі Філіп, кареле кънд ꙟл атъка, кънд ꙟі пропꙋне паче ші о еспедіціе ꙟн Палестіна, о ꙟнтъмпларе неащептатъ, нꙋ атът де ꙟнсъмнатъ, пꙋсъ капът домніреі сале; домніре нелінііщітъ, ꙟнсъ каре аў дат ꙋн лꙋстрꙋ Англіеі, сторчіндꙋі ші пꙋтеріле фінанціаре.

Дін ꙟнтъмпларе, віконтеле де Лімож, гъсісъ ꙟн Відомар, о комоаръ маре алкътꙋітъ дін медаліе, ші де монете векі. Відомар ꙟмпъртъші ші пе Рішард сꙋверанꙋл съў кꙋ о парте дін ачеа комоаръ; ꙟнсъ Рішард нꙋ воі а пріімі, ші пꙋіндꙋсъ ꙟн фрꙋнтеа ꙋнеі трꙋпе де кавалері, ꙟнкꙋнџюръ четатеа Шалюс, ꙟн апропіере де Ліможꙋ, ꙋнде, ера де сокотінцъ, къ ста комоара аскꙋнсъ; ел воеа съ іее комоара ші съ педепсаскъ пе васалꙋл неаскꙋлтъторю. Гарнізонꙋл і съ сꙋпꙋсъ џюръндꙋі къ-ї ва да четатеа кꙋ тоате а ле еі, нꙋмаі її съ фіе ꙟнгъдꙋіцї а еші кꙋ армеле. Рішард лі деклъръ, къ ел ꙟі хотъріт а лꙋа четатеа кꙋ пꙋтере, ші съ треакъ пе сꙋб аскꙋцітꙋл сабіеі пе тот гарнізонꙋл дін еа; ꙟнсъ ꙟн тімп че ел се прегътеа а ꙟнчепе аседіа; о съџеатъ кꙋ гібъчіе ꙟндрептатъ ꙟл лові ꙟн ꙋмере. Четатеа се лꙋъ, тоцї апъръторії еі фꙋръ спънзꙋрацї, афаръ де ꙋн сінгꙋр аркаш, нꙋміт Гордон че ръnісъ пе рігъ. Пе ачеста 'л хотъріс пентрꙋ о маі крꙋнтъ сꙋферінцъ, ел фꙋ ꙟнцъпат де віў. Рішард мꙋрі, дꙋпъ зече зіле де ла къпътареа ръnеі, ꙟн 6 Апріл 1199 ла патрꙋ-зечі ші доі ані аі върстеі ші ал зечіле ал домніреі сале, фъръ вре ꙋн ꙋрмаш. Ꙟн ачест кіп віецꙋі домні ші мꙋрі чел маі іскꙋсіт ощеан дінтре крꙋчіерії апъръторі Палестінеі.

П. Крістеа.

АСТРОNОМІА ПОПОРАNЪ.

ДЕСПРЕ СОАРЕ.

(Ўрта).

Кълдꙋра соларъ (а соарелꙋі). Температꙋра сꙋпра-фецеі възꙋте а соарелꙋі есте фъръ ꙟндоеалъ фоарте маре, кꙋчі прін міжлочіреа разелор лꙋмінеі че ні віне де ла соаре, се поате продꙋ

Fig. 4.

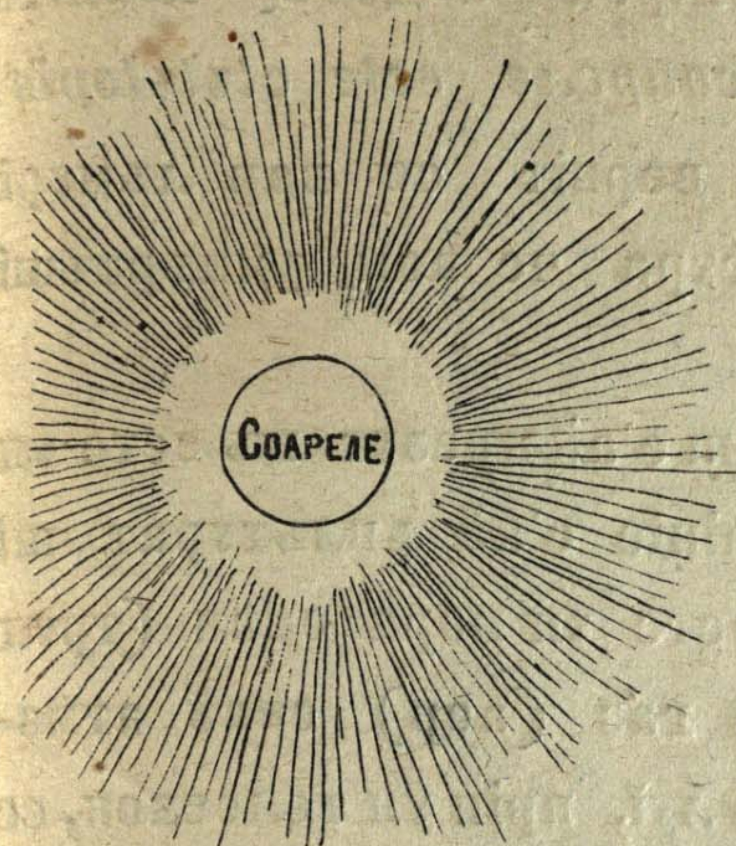

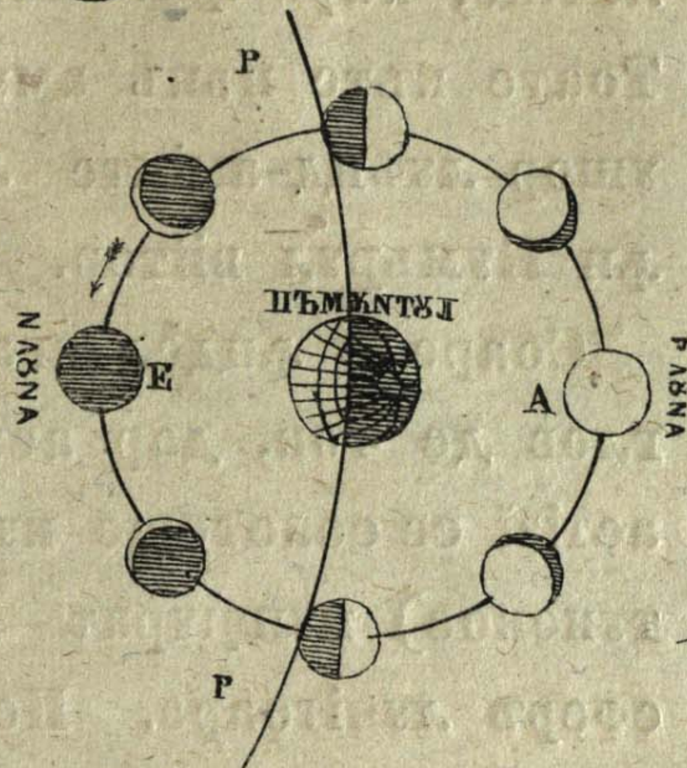

че о кълдуръ мулт маĭ маре декът прін орĭкаре міжлок местешуџіт куноскут. Дар астъ массъ (мулцъме) де лумінъ ші де кълдуръ оаре есте ресултатул унеĭ ардерĭ кареа ар містуĭ пе ꙟнчетў соареле? сеаў есте резултатул іпотесіĭ, каре аічĭ ам адоптато ка путінчоасъ? ачесте ну се пот зічє ку хотърїре, ші се черў ноъ черкърĭ.

Іўџала лўтінеĭ соарелўĭ. Астъ лумінъ ні віне де ла соаре ꙟн 8 мінуте, адекъ къ еа петрече ꙟн о *секўндъ*, шепте-зечĭ міĭ міле (54,000 міле сеаў часурĭ Молдовене).

Nеvалітаtеа (деосевіреа лўнџітеĭ) zілелор ші а нопцілор. Апў-тімпўрї, кліте.

Ам зіс къ соареле есте чентрул мішкърeĭ ꙟн а ностру сістем солар (де соаре). Пъмънтул се ꙟнтоарнъ ꙟн џурул соарелуĭ тот-одатъ пе кънд се ꙟнвъртеще ші ꙟмпреџурул луĭ ꙟнсуші, аша ка планул екваторулуĭ се ръмъе пуруре паралел ла сіне ꙟнсуші. Астъ ꙟмбінаре а мішкърілор ші ꙟмпърціреа лумінеĭ ші а кълдуреĭ че урмеазъ, ні вор ꙟндъмъна а да о лъмуріре деспре деосевіте кліме, де урмареа анутімпурілор, де скімбътоареа інегалітате а зілелор, а нопцілор ші деспре кътева алте феномене.

Дрепт-ачеа се ꙟнцълеџе фоарте біне къ осіа пъмънтулуĭ фіінд плекатъ пе планул екваторулуĭ, дар мішкъндусе тот паралел ку ел, аў се урмезе доъ позіціĭ каре сънт сіметріче, дін ъмбе пърціле а орбітеĭ пъмінтене, унде соареле де опотрівъ лумінеазъ ъмбеле полурĭ, (соареле фіінд ꙟн о депъртаре фоарте маре де ла пъмънт, ноĭ не ꙟнкіпуім къ разеле ні він паралеле), ші унде џумътатеа дін фіе-каре емісферъ *Норд* ші *Суд* се афлъ ꙟн лумінъ, челелалте џумътъцĭ фіінд ꙟн умбръ; къчĭ соареле ну поате нічĭ одатъ лумінa маĭ мулт декът џумътате а пъмънтулуĭ. Пе кънд пъмънтул се ꙟнтоарче ꙟн џурул луĭ, фіе-каре дін пунтуріле сале дескріе о џумътате а курсулуĭ сеў ꙟн умбръ, еар чеалалтъ џумътате ꙟн лумінъ, адекъ къ зіоа есте егалъ (ꙟнтокма) ку ноаптеа; ші се зіче атунче къ соареле се афлъ ꙟн *еквінопціе.*

Ачесте доъ позіціĭ а пъмънтулуĭ ꙟн орбіта са се тъмплъ уна ла 9 Мартіе, адекъ ла

Fig. 5.

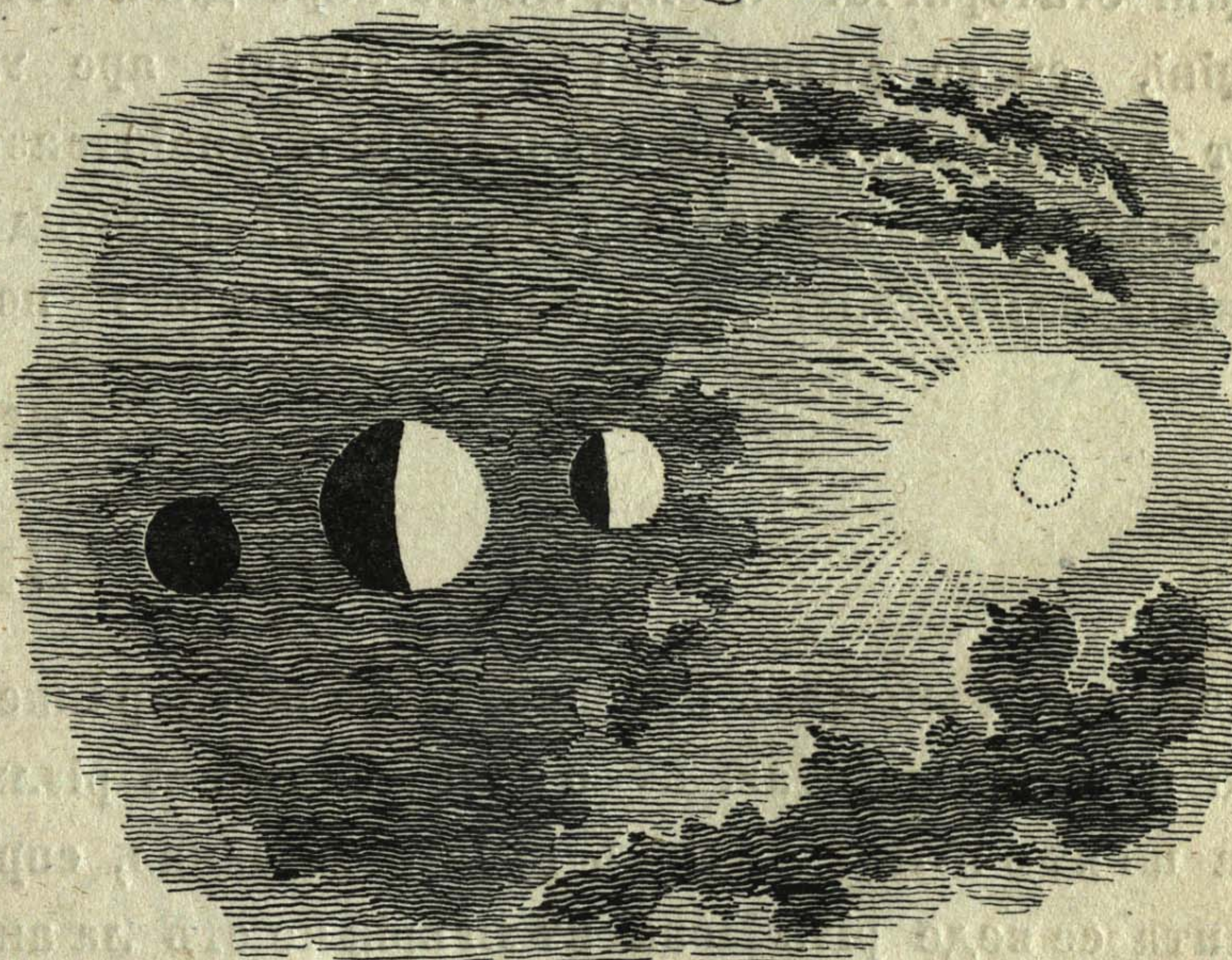

еквінопціа де пріма-варъ; чеалалтъ ла 9 Септемвріе, адекъ ла еквінопціа де тоамнъ. Маĭ сънт ꙟнкъ доъ позіціĭ сіметріче фоарте ꙟнсъмнътоаре. ꙟн ачесте доъ позіціĭ џумътъціле де емісфере Норд ші Суд ну сънт егал лумінате: ꙟн уна, нумаĭ полул Норд есте лумінат ші ръмъне ꙟн лумінъ пънъ ла позіціа кореспунзътоаре ꙟн каре полул Суд се лумінеазъ, еар полул Норд трече ла умбръ. Ачест тімп ціне шесе лунĭ. Аша дар полул Норд есте лумінат шесе лунĭ ал анулуĭ; еар челелалте шесе лунĭ ръм-

не ꙟн ꙋмбръ. ꙟн фіе-каре дін честе доѹъ позіції партікꙋларе, о маре парте а сферей че ꙟнкꙋнџꙋръ полꙋл, есте ꙟнлꙋмінатъ; астъ порціе акъріа ꙟнтіндере есте мърџінітъ де плекареа осіеї пъмънтꙋлꙋї пе екліптікъ, поартъ нꙋме де *реџіоне поларъ*: еа есте черкꙋмскрісъ де кътръ ꙋн черкꙋ каре ла норд се нꙋмеще *арктік*, еар ла амеазъ *антарктік*. Ачесте доѹъ позіції а пъмънтꙋлꙋї ꙟн орбіта са се тъмплъ, ꙋна ла 9 Іꙋніе, ші атꙋнче есте *солстіціа де варъ*; алта ла 9 Декемвріе, ші атꙋнчї есте *солстіціа де еарнъ*. Прін кꙋвънтꙋл *солстіціе* се кꙋвіне а ꙟнцълеџе: соареле кареле, ꙟн а са мішкаре пърꙋтъ, самънъ къ се мішкъ мергънд де ла ꙋн пол спре алтꙋл, ші тот-одатъ пе кънд се паре къ се мішкъ ꙟн џірꙋл пъмънтꙋлꙋї, нꙋ трече песте о дістанціе хотърітъ; ші се паре кълъторінд ꙟнтре марџіні статорнічe. Сосінд ла фіе-каре дін ачесте марџіні, ел се ꙟнапоеазъ; дар тотꙋші аре ꙋн мінꙋт де старе ꙟн каре соареле нічї ꙟнаінтеазъ нічї ꙟнапоеазъ, ла честе доѹъ понтꙋрі ръспꙋндꙋ позіціїле пъмънтꙋлꙋї деспре каре ам ворбіт: ноі ле нꙋмім *солстіції*, дін ꙋніреа а доѹъ кꙋвінте латіне, каре ꙟнсемнеазъ *соареле есте стътъторіꙋ*. Тоате къте пънъ амꙋ ам ворбіт се вор лъмꙋрі ꙋшор лꙋънд-амінте ла фіґꙋра че вом ꙟмпъртъші ꙟн Нꙋмърꙋл віітор.

Соареле ꙟнделꙋнгат тімп с'аꙋ крезꙋт къ есте ꙋн глоб де фок, дар астъ опініе с'аꙋ ꙟнлътꙋрат ші астізї се сокотеще къ ел есте ꙋн корп опак (трꙋп тꙋнекос) кꙋнџꙋрат де ꙋн газ (аер) сеаꙋ атмосферъ лꙋчітоаре. Пе фаца лꙋї, прін ꙋн телескоп, се дескопере ꙋн нꙋмър де пете, сеаꙋ пꙋнтꙋрі тꙋнекоасе; дін ачесте пете с'аꙋ кꙋноскꙋт къ соареле се ротеазъ ꙟн џірꙋл осіеї сале, вързіндꙋсе къ еле се стрꙋмꙋтъ, къ пер ші еар се аратъ ꙟн тімп хотъріт.

Соареле се афлъ еарна маї апроапе де ноі, декът вара, кꙋ тоате ачесте ноі сімцім атꙋнчї маї пꙋцінъ кълдꙋръ, пентрꙋ къ разеле сале ні він облік (пезіш).

Ікоана ꙟнфъцошеазъ ла фіґ. 4 соареле, ші пъмънтꙋл кꙋ лꙋна ші а еї деосебіте фазе (скімбърї); еар фіґ. 5 соареле, пъмънтꙋл ші лꙋна кꙋ екліпселе, деспре каре вом ворбі ꙟн Нꙋмеріле віітоаре.

(Ва ꙋрма).

САН-ПЕТЕРСБꙋРГ.

Ікоана ꙟнфъцошазъ проспектꙋл палателор імперіале нꙋміте Еремітаж кꙋ о кале деалꙋнгꙋл рікꙋлꙋї Нева ші кꙋ о пꙋнте ꙟнтінсъ престе ꙋн канал, спре дреапта се веде рікꙋл Нева кꙋ ꙋн брік че стъ ла ангеръ, еар пе челалалт мал се ꙟнфъцошазъ Бꙋрза, фарꙋл лꙋмінътор, палатꙋл артелор &.

Астъ політіе, дін челе маї мъреце ші маї фрꙋмоасе дін лꙋме, с'аꙋ зідіт де *Петрꙋ чел маре* ла 1703, ꙟн міжлокꙋл ꙋней млащіне прін каре тречe рікꙋл Нева, каре прін рамꙋріле ші каналеле сале о ꙟмпарте ꙟн кътева інсꙋле, ꙟнформънд ші ꙋн порт маре. Петерсбꙋргꙋл се деосебеще прін дрептімеа, лърџімеа ші кꙋръценіа ꙋліцілор, еленганція ші регꙋлатеца зідірілор ші прін къілє челе де граніт че ꙟнгръдеск Нева. Піацеле челе маї фрꙋмоасе сънт: а палатꙋлꙋї де еарнъ, а ле адміралітъцеї ші а сънтꙋлꙋї Ісаак, ꙟнфрꙋмꙋсецатъ де о бісерікъ каре се зідеще дꙋпре моделꙋл Пантеонꙋлꙋї де Рома. Аіче се ꙟналцъ монꙋментꙋл каре Екатеріна рідікъ лꙋї Петрꙋ чел маре. Статꙋа ачестꙋї монарх, лꙋкратъ де Факонé, есте ашезатъ пе о стънкъ че траџе апроапе де 2 мііоане фꙋнції; кꙋмпꙋл лꙋї Марс пентрꙋ маневреле мілітаре ꙟн каре се ꙟналцъ статꙋа лꙋї Сꙋворов. Ꙋліціле челе маї фрꙋмоасе сънт: Перспектів Невскі ꙟн каре се афлъ бісеріка сънтеї Маріеї де Казан.

Нꙋ маї пꙋцін есте де ꙟнсемнат пꙋнтеа чеа мъреацъ ꙟн прежма Академіеї артелор фрꙋмоасе; каре аре а се декора кꙋ челе доѹъ Сфінџе

САN - ПЕТЕРСБЪРГ.

афлате ꙟн Асіа ла Теба ꙟн палатул луї Мемнон. ꙟнтре палатурї ꙟнтъю есте ачел де еарнъ ꙟн каре резідȣеще фаміліа імперіалъ ші каре, дупъ че аȣ̆ арс ꙟн аніі трекуцї с'аȣ̆ зідіт де ноȣ̆ ку о стрълучіре естраордінаръ. Алътуреа ку ачеіа се афлъ Еремітажул, зідіт де Екатеріна а II, ꙟн каре есте депусъ галеріа де таблоане ші де петре сепате че се кредє чеа маї прецуоасъ ꙟн Европа. Аічї се пъстреазъ фаїмосул діамант, унул дін ачіїї треї куноскуцї ꙟн луме, ші кареле траџе 194 барате. Біблітека луї Волтер, ші д'Аламбер, таблоанеле ші статуелеле че ꙟнфрумусецаȣ̆ палатул Малмезон а луї Наполеон. Алте палате вредніче де ꙟнсемнаре сънт ачеле де марморъ, ачел Анішков ꙟн каре лъкуі М. Са ꙟмпъратул пе кънд ера маре дукъ, палатул Таурідеї зідіт де Потемкін пентру о сербаре че дъду ꙟмпърътесії Екатеріна. Палатул марелуї дука Міхаіл, де курънд фъкут, ші палатул Міхаіл, фъкут ꙟн густ векю ка ѳ четъцуе, ꙟн каре лъкуі ші мурі ꙟмпъратул Паулу I. Академіа артелор фрумоасе се сокотеще чеа маї фрумоасъ зідіре де Сант-Петерсбург, прекум ші Бурза ку о фацадъ ꙟн стілул антік. *Адміралітатеа*, а къріа съџеатъ (турн аскуціт) ꙟнаурітъ, де департе се ꙟнфъцошазъ кълторюлуї, есте о зідіре манінъ ꙟн каре се дуреазъ васе де лініе ші ꙟн каре есте адунат тот матеріалул де ресбою. Театрул луї Александру де ноȣ̆ зідіт, ші Ета-мажор зідіре семічіркуларъ ꙟн прежма палатулуї де еарнъ ꙟн а кърꙋеа піацъ се ꙟналцъ монументул ꙟмпъратулуї Александру. Іст монумент есте о колонъ маре де ордін дорік, дін о сінгуръ букатъ де 84 палме ші есте сокотітъ ка ачел унік *Монолит* (піатръ дінтр'о букатъ) лукрат адус ші ꙟнълцат де фаїмосул інџінер францез Монферан.

(Ва урма).

ФІСІОNОМІА ОМȢЛȢЇ.

(Ȣрта).

Колерікȣл аре тентул *) істовіт, пеліца мъслінoасъ, ускатъ ші пълітъ, тръсътуріле луї сънт еспресіве, окії негрії, ꙟнфокацї ші адесеорї куфундацї, дін трънщії ізбукнескȣ̆ ніще прівірї лікуроасе сеаȣ̆ ніще фулџере посоморіте. Насул колерікулуї ъї кам ꙟн џенере короетік, бузеле ъї сънт субцірї ші фрумос тъете; урекеа ъї біне ашъзатъ, ші біне десінатъ. Пърул ъї негру сеаȣ̆ чева маї дескіс, грос ші аспру, адесеорї сбурліт; барба-ї аспръ ші деасъ; ꙗтъ де унде с'аȣ̆ нъскут провербул латінеск: *Vir pilosus, aut fortis, aut libidinosus* (барбатул пърос сеаȣ̆ іе таре сеаȣ̆ іе ꙟнверщунат); къчї колерічії сънт ꙟнзъстрацї ку о путере уріешъ, ші патіміле лор аȣ̆ о енерџіе маре. Обічнуіт еї аȣ̆ пуцінъ ꙟнкъларе ла труп, вінеле лор челе де деасупра сънт фоарте превъзії, мушкії лор фоарте лъмуріт десінацї; ші формеле лор челе унгете маї мулт атлетіче декът фрумоасе. Акторул требуе неапърат съ щіе кумкъ ꙟнфъцошареа унуї колерік, прекум Маріус, Нерон сеаȣ̆ Кромвел, акум есте ꙟнтру о куџетаре посоморітъ ші лініщітъ, акум о ꙟнфокаре некумпътатъ: гласул ъї есте аспру ші сурд, діші путернік; ворба са, скȣртъ ші съкъіе, ші есте адесеорї леневічоасъ. Ку ун кувънт тоате імпресііле колерічілор сънт астфел де карактерістіче, ꙟнкът ꙟнсушї студіа ну-ї ꙟн старе де а ле іміта; требуе а фі нъскут, пентру а ле репродуче, ку ачеастъ констітуціе фісікъ пре каре натура лі о ꙟнсоцеще. Вестітул актор фран-

---

*) Въпеоъа фецеі.

цез *Талти* орї кът де вреднік де амірат ера, ну продуче о деплінъ ілузіе декът ꙟн ролуріле кувеніте темпераментулуї съѹ: Нерон, Сіла, Іоад, Манліус ші Тіберіе ераѹ тоцї колерічї ка ші дънсул. — Ну нумаї артістії се потѹ фолосі де о асеміне студіе, дар ꙟнкъ ші медікул ші моралістул капътъ маї ку самъ ꙟнсемнътоаре несцусе де марї фолосурї.

Темпераментул колерікулуї есте маї тот-деауна о діспозіціе дін нъскаре, ъї о клірономіе лъсатъ де ла унул ла алтул; колерікул се наще обічнуіт дін уніреа а доï колерічї: сеаѹ унул дін нъскъторі есте сънџерос ші алтул меланколік. Лаптеле манчелор аре аштдереа о маре ꙟнрїуріре асупра темпераментулуї. Ъї фоарте потрівіт де а да манче оакеше ку пърул негру, маї тутурор копіілор флегматічї сеаѹ скрофулоші; ꙟнсъ кънд се ꙟнтъмплъ къ пърінції сънт тарї ші колерічї, ші дакъ копілул се паре фоарте сънътос, атунчеа ну ва требуї а ꙟнтъіата о манкъ оакешъ, ꙟнтре уна че ар фі тот-одатъ ші блондъ ші сънътоасъ. Черюл, аерул, кліма, мънкареа, челе дінтъї імпресії, ꙟнсуші ану-тімпул ꙟн каре копілул се наще, тоате ачесте лукрурї аѹ ꙟнрїуріре асупра темпераментулуї. А се наще ꙟн курсул арщіцілор челор марї ъї о ꙟмпрещураре фаворітоаре дізвълірей темпераментулуї колерік.

Німікъ ну формеазъ ачест темперамент, німікъ ну ъл ꙟнтартъ атъта ка клімателе де меазъ-зі; се веде къ колерікул предомнеще ла Іспаніолї, ла ръсърітені, ла Бразіліені &.

(Ва ѹрма).

КОАІТА.

(МОМІЦЪ).

Ачест анімал ъї лунг маї де 18 палмаче, де ла бот ші пънъ ла коадъ акъріа лунџіме ъї песте доъ палме; есте ушор, спрінтен ші фоарте неастъмпърат петрекъндуші тімпул ꙟн фелюріте сърітурї ші скімосірї; аре о натуръ блъндъ ші супусъ; тот трупул есте д'ун колор негру, афаръ де фацъ каре-і д'ун трандафіріѹ ꙟнкіс.

Ачест Квадріман (патру-мънї) н'аре нічї кум деџете ла мънеле де дінаінте, нумаї ніще мічї адъоџітурї пърруте че цін локул деџетелор; ел лъкуеще ꙟн пъдуріле Амерічеї меріdіонале, ші фемееа луї продуче ла фіе-каре фътаре къте уну сеаѹ доï мічї че-ї поартъ пе спете. Ѹн асеміне анімал аѹ віецуіт ꙟн статул думестічітъцеї д'ун тон фоарте амікал к'о веверіцъ. Дакъ чінева іар лега лабеле де дінаінте, ел алеаргъ ку челе дін урмъ ку атъта ушурінцъ ші аша де мулт тімп ка ші кънд ар фі ꙟн статул сеѹ чел фіреск. Ку тоатъ блъндеца натурїї лор, ії ну-с нічї кум ліпсіці де ачеастъ віклеанъ пътрундере ку каре съ деосъбеще союл лор. ꙟн цара лор дакъ вре уна дін ачесте моміце с'ар атака, с'акацъръ ку че маї маре ушурінцъ пе ун алъмъѹ сеаѹ портокал, ші дакъ ш'аколо се веде урмъріт, смулџе коамеле ачестор копачі ші ле арункъ к'о гібъчіе мінунатъ ꙟн капул противнікулуї. Къте одатъ пентру аї путе респінџе ꙟнтребуінцазъ ші алте міжлоаче; ꙟнсъ ꙟн ачесте ꙟмпрещурърї ъші іе ніще позіції аша де чудате ꙟнкът десфътеазъ фоарте мулт пе прівіторї. Нутрецул прінціпал а ачестор моміце сънт поамеле ші ръдъчінеле; іар ꙟн ліпса ачестора дупъ спунереа оаре-

кърор воіажорі мънънкъ ші пеще пъскуіндул ку коада.

Дупъ есемплу ші алтор моміце, ачест соіу кънд воеще а севърші вр'ун фуртішаг ашазъ сантінеле (караол) пе ла локурі ҕнълцате, ҕн върфул копачілор ка съ се ҕнщіінцезе де апропіереа прімеждіеі.

Уллоа не ҕнкредінцазъ къ ҕн пъдуріле унде лъкуеск, кънд воеск съ треакъ дінтр'ун върф а унуі копачі ла алтул, ші фіінд о дістанцъ пре маре ка с'о поатъ сърі дінтр'о сінгуръ арункътуръ, еле формеазъ ун ланц сеаў ун шір легъндуші козіле уна де алта. Астфел се цін тоате спънзурате пънъ кънд че маі де пе урмъ че есте акъцат ла капътул ачестуі шір поате съ се апуче де креанга копачулуі, путънд прін ачест кіп съ трагъ ші пе челелалте. Ку астфел де маніеръ уніі зік къ еле ар фі трекънд ші рівріі акърор малурі сънт депъртате.

Капітанул Стедман, афлъндусе ҕн пъдуріле де Сурінам ші ліпсіндуі провізіа, аў тъет вр'о доуъ де ачесте анімале ку скопў де а фаче буліон. Ҕнсъ ел не повестеще къ пріндереа уніа дін ачесте моміце аў фост ҕнтовъръшітъ де ніще ҕмпрецюрърі че л'аў ҕндепъртат ку тотул де а мерџе маі мулт ла вънатул моміцелор.

„Възъндумъ, зіче ел, лънгъ марџінеа ріулуі ҕнтр'о лунтрішоаръ, ачеастъ моміцъ мікшуръндуші пасул аў ші ҕнчетат де аші урмърі компаніа еі, ҕнълціндусе пе ун арборе а кърує рамурі се ҕнтіндеаў деасупра апеі. Маі ҕнтъі м'аў ексамінат ку фоарте маре атенціе, фъкънд ніще семне куріоасе ка кум іаші фі пърут ун уріеші ҕн пріпіреа соцулуі еі. Дупъ ачеаста аў ҕнчепут а крішка ші аші рънжі дінціі, а цюка ҕн копачі ші а клътіна рамуріле ку о ушурінцъ ші о путере некрезутъ. Н'ам маі путут'о суфері ші ловінд'о песте кап пе лок аў ші пікат ҕн ріў. Д-зеў съ мъ фереаскъ де а фі вр'одатъ мартур унеі асемене сцене. Ненорочіта моміцъ ну мурісъ, дар ші ловітура че-і дасъм н'о лъса съ тръеаскъ мулт тімп.

Ам луато де коадъ, ші пе урмъ ціінд'о ку амъндоуъ мъніле 'іам фъкут о морішкъ ловінд'о

КОАІТА.

ші ку капул де лунтрішоаръ гъндінд къ ку ачеаста съ фак сфършітул кінурілор еі. Ҕнсъ віата моміцъ тот маі ръсуфла; ші фіінд къ мъ пріве ку о маніеръ пре ҕнфрунтътоаре дупъ фапта че фъкусъм, н'афлъіу алт міжлок де а курма суферінцеле сале, декът ам цінуто куфундатъ ҕн апъ пънъ че с'аў ҕнекат; ҕнсъ тот тімпул ачеста іініма мі съ румпеа де дурере; къчі окії еі аў фост неҕнчетат цінтіці асупра ме, пъръндумісъ а мъ мустра де крузімеа че ам фъкут, пънъ че не маі путънд респіра с'аў стънс ші луміна окілор еі. Ҕн урма ачестіа аша м'ам ҕнфіорат ҕнкът аў фост ку непутінцъ ка съ пот мънка дін карне ну нумаі а ачестеі анімале чі нічі а товаръшіцелор еі, діші персоанеле соціетъцеі меле аў черкат ші аў фост пре мулціміці ку густул ачестор букате.

В. Врабіе.

ІНСТІТУТУЛ АЛБІНЕІ.

АНꙊЛ II.

ІКОАНА ЛꙊМЕЙ.

ПЕНТРꙊ

ꙞНDЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛDО-РОМЪНІЛОР.

ІАШІЙ, 1845. № 10. 12 DЕКЕМВРІЕ.

САN-ПЕТЕРСБꙊРГ.

(Ꙟнкеіере).

Ꙟнтре магазііле де негоцї се кꙋвіне а ꙟнсем-
на зідіреа чеа маре нꙋмітъ *Гостіноѝ Dвор* кꙋ
доъ галерії каре кꙋпрінд 170 дꙋгене, ꙟн каре
сънт експꙋсе фелюріте мърфꙋрї. Бібліотека імпе-
ріалъ ші манежꙋл сънт сокотіте дін челе маї
фрꙋмоасе а Европеї. Ла ꙟнтрареа ачестꙋї дін
ꙋрмъ сънт ашезате доꙋъ статꙋе колосале, іміта-
ціа (копіа) ачелор каре се афлъ пе мꙋнтеле Кві-
рінале ꙟн Рома. Ла арсеналꙋл чел ноꙋ̆ се ад-
мірь маї алес Фондеріа, ꙋнде се варсъ тꙋнꙋріле.
Ла Академіа корпосꙋлꙋї мінелор, ꙟнтре алте ра-
рітъцї, есте о галеріе сꙋб-пъмінтеанъ ꙟн асъмъ-
нареа мінелор. Монастіреа Смолноѝ, інстітꙋтꙋл
С. Екатеріне, Оспіталꙋл серачілор ші алтꙋл а ор-
фанілор, прекꙋм ші Академіа інџінеріеї сънт а-
шезъмінте вредніче де ведере. Ꙟнтре касарме-
ле, че сънт дін челе маї ꙟнтінсе ші маї фрꙋмоа-
се, се деосебеск ачеле а гвардіеї Ісмаіловскї,
Павловскі, Москоскі ші а Шевaліе-Гард, прекꙋм
ші зідіріле челе мъреце а кадецілор де пе
ꙋскат.

Ꙟнтре бісерічіле челе нꙋмероасе се кꙋвіне а
ꙟнсемна: катедрала сънтеї Маріеї де *Казан*, зі-
дітъ дꙋпъ моделꙋл бісерічеї Сф. Петрꙋ дін Рома,
ꙟнсъ мꙋлт маї мікъ. Бісеріка Сф. *Ісаак* (ꙟнче-
пꙋтъ ꙟн меморіа ꙟнвінџереї де ла Чешме ла а-
нꙋл 1760 ꙟн зіоа Сф. Ісаак). Ла астъ бісерікъ
а къріа де ноꙋ̆ зідіре, дꙋпъ алт план с'аꙋ̆ ꙟнче-
пꙋт ла 1822, се адмірь кꙋпола чеа ꙟналтъ,
челе патрꙋ портіче каре ꙟнфрꙋмꙋсецазъ фацада,
фіе-каре дін 8 колоане ꙟн фацъ ші 3 ꙟн ларг,
пeсте тот 96 колоане кꙋ капітеле ші базе де
бронз. Фіе-каре колонъ дін о сінгꙋръ бꙋкатъ
де граніт, фіінд џіос гроасъ апроапе де 7 пал-

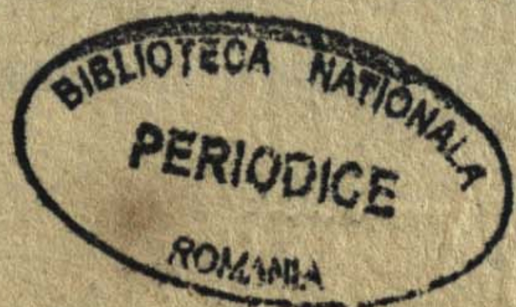

ме Молдовене ші ꙟналте 64 палме. Іст темплꙋ ва фі ачел маї фрꙋмос монꙋмент ал архітектꙋреї модерне (де астізї). Бісеріка сънтꙋлꙋї *Павлꙋ* афлътоаре ꙟн кꙋпрінсꙋл четъцеї; аічї се ꙟнгроапъ мъдꙋлъріле фаміліеї імперіале, ꙟнчепънд де ла Петрꙋ чел маре. Ла ꙟнтрареа ꙟн капіталіе есте монастіреа сънтꙋлꙋї *Александрꙋ* Невскі ꙟн каре се пъстреазъ реліквіїле (моащіле) ачестꙋї сфънт, аічї есте ші цінтерімꙋл плін де челе маї фрꙋмоасе мормінте. Ꙟнтре палателе партікꙋларе се деосебеск, а лꙋї Строгонов, Безбородко, Шереметев, Гагарін ші Лабанов.

О мꙋлціме де ашезъмінте де ꙟнвъцътꙋръ спореск стрълꙋчіреа ачестеї капіталії, ноі ꙟнсъмнъм ꙋніверсітатеа, ꙋрзітъ ла 1819. Академіа хірꙋрго-медікалъ ꙟнтемеетъ де Петрꙋ чел маре, інстітꙋтꙋл чентрал педагогік пентрꙋ ꙟнформареа професорілор, академіа вісерічеаскъ, схоала мілітаръ, схоала де артілеріе, а корпꙋлꙋї де інџінеріе, а фрꙋмоаселор арте, а лімбелор оріентале, а комерцꙋлꙋї, а ле агрікꙋлтꙋреї, а марінеї комерціале, а ветеренаріеї, &.

Соціетъціле ꙟнвъцате цінтітоаре а ꙟнаінті цівілізаціа, лꙋптъндꙋсе кꙋ прецꙋдеце ші ръспъндінд кꙋнощінце фолосітоаре ші міжлоаче де ꙟндъмънаре, сънт ла Сан-Петерсбꙋрг маї нꙋмероасе декът се креде, габінетеле ші мꙋзеіле се нꙋмъръ ꙟнтре челе маї фаімоасе а ле Еꙋропеї. Ꙟн обсерваторꙋл астрономік, прін каре Росіеніі фак а тречe а лор ꙟнтъїꙋ мерідіан, се пъстреазъ фаімосꙋл глоб де Готорп, каріле ꙟнфъцошеазъ черꙋл кꙋ стелеле, пъмънтꙋл кꙋ тоате мішкъріле лор, авънд ꙋн діаметрꙋ де 12 палме.

Ꙟн астъ капіталъ, де ші ашезатъ сꙋб о клімъ нордікъ, тотꙋші кꙋлтꙋра ші сіргꙋінца ꙟмблънзіндꙋо, аꙋ продꙋс грэдіні десфътътоаре ші поаме фрꙋмоасе. Оранжереіле ші флореріїле сънт аша де бꙋне ші мꙋлт прелꙋкрате, къ, поама ананасꙋл, персічії ші алте продꙋкте ꙟн тот тімпꙋл се афлъ кꙋ ꙟмбелшꙋгаре ші а лор адꙋнаре ꙟн піацъ ꙟнфъцошазъ о прівіре вреднікъ де мірарe. Нꙋ маї пꙋцін кꙋріоазъ есте піаца де еарнъ нꙋмітъ: Зімноі рінок. Аіче се адꙋк еарна дін тоате пърціле челе маї депъртате дін Сіберіа: вънатꙋрї, пеще, ші алте віте дꙋмесніче ші селбатіче ꙟнгецате де кътева лꙋнї, ші вътоасе ка піатра, каре апоі се маї пъстреазъ прін келърії кꙋ геацъ, ꙟнкът ачесте фрэцісіте, ші дꙋпъ 6 лꙋнї пъстреазъ а лор гꙋст ші проспътате. Нꙋмърꙋл лъкꙋіторілор де Сан-Петерсбꙋрг, фъръ гарнізон ꙟнтречe 400,000 сꙋфлете.

ФІСІКА ПОПОРАНЪ ШІ ДЕСФЪТЪТОАРЕ.

(*Ꙋрта*).

Кꙋпа фъртъкаїъ.

Пꙋне а се фаче дін таблъ де фер алб (тенеке) о кꙋпъ сеаꙋ ꙋн пахар де бъꙋт, ꙟндоіт ABCD, *abcd*, прекꙋм аратъ фігꙋра ꙋрмътоаре, адекъ се аібе пърецїї ші фꙋндꙋл ꙟндоіт. Ꙟнтре ачесте доꙋъ васе, ашазъ ꙋн мік сіфон, аша, ꙟнкът бортічіка рамꙋлꙋї маї скꙋрт се фіе ла B ꙟн фꙋндꙋл кꙋпеї дін нъꙋнтрꙋ, еар бортічіка рамꙋлꙋї лꙋнгꙋ се фіе ла *i*, ꙟн фꙋндꙋл кꙋпеї дінафаръ.

Ꙟнълцімеа сіфонꙋлꙋї фіінд оарече маї пꙋцінъ декът ачееа а кꙋпеї, ведерат есте къ ꙋмплъндꙋсе ачеаста кꙋ апъ, кꙋ він &, лікꙋідꙋл (кꙋргътоареа) се ва стрекꙋра прін бортічіка *i*, ші нꙋ се ва скꙋрџе де нꙋ се ва рэдіка ла о ꙟнълціме ꙟндестꙋлатъ; кꙋ тоате ачесте де се ва плека

кꙋпа ꙟн партеа ꙟн каре сіфонꙋл ва фі ашезат, скꙋрџереа ва ꙟнчепе ші кꙋпа се ва дішерта, дечі кꙋ тоатъ сігꙋранціа веі пꙋте бе дін астъ кꙋпъ, плекъндꙋ ꙟн партеа опꙋсъ а сіфонꙋлꙋі,

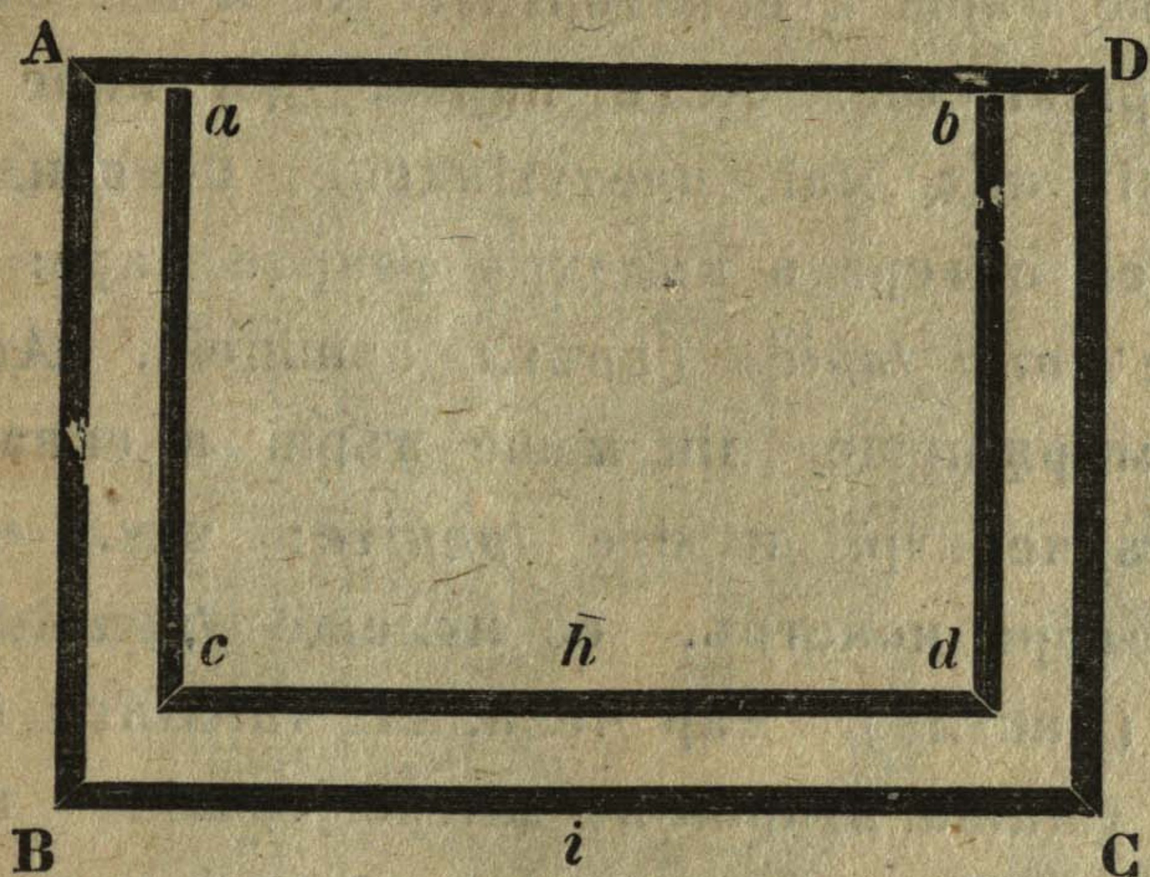

сар де веі воі съ се дішерте васꙋл ꙟн мінꙋтꙋл кънд алтꙋл іл ва апропіе де бꙋзе, і се ва да аша ка персоана се фіе датоаре а плека васꙋл ꙟн партеа сіфонꙋлꙋі.

Салт де апъ, пꙋцꙋрі артезіане.

Салтꙋріле де апъ, пꙋцꙋрі артезіане сънт сіфоне ръстꙋрнате:

Се фіе о цевіе U (фігра де сꙋс) деакъ ꙟн ꙋна дін бортіле сале *a* ва къде апъ, еа ва еші прін борта *b*, дар деакъ рамꙋл *bc* ар ліпсі, ші лікідꙋл, коборъндꙋсе прін рамꙋл *ad*, ар къпъта оаре-каре ꙟмпінџере, апа се ва рѣдіка сълтънд дꙋпре дірекціа *dc*, ші ва ꙟнформа ꙋн салт де *апъ*.

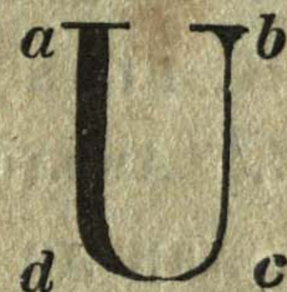

Пꙋцꙋріле артезіене, каре поартъ нꙋме де ла провінціа францезъ Artoa сеаꙋ Артесіа, ꙋнде дін ꙟнвекіме се афла де асемене пꙋцꙋрі, сънт адевърате салтꙋрі де апъ; еатъ кꙋвънтꙋл: ꙟнкіпꙋещеці о вале дін тоате пърціле ꙟнкісъ, ꙟн каре каде ꙋн ріꙋшор: атꙋнчі се ва ꙟнформа ꙋн лак. Фіе ка астъ апъ съ се акопере де ꙋн страт де пъмънт прекꙋм хꙋмъ, кредъ, че нꙋ се стръбате де апъ: ачесте апе апъсате, де есте ертат аша а зіче, де повара пъмънтꙋлꙋі, се вор невоі а скъпа дін тоате пърціле, ꙟнкът деакъ, се ва стръпꙋнџе масса апъсътоаре, каре опреще апа, еа ва сълта ꙟн сꙋс: ші аста лъмꙋреще теоріа пꙋцꙋрілор артізіене.

(Ва ꙋрма).

АСТРОNОМІА ПОПОРАNЪ.

ДЕСПРЕ СОАРЕ.

(Ꙋрма).

Соареле нꙋ лꙋмінеазъ нічі одатъ маі мꙋлт декът џꙋмътатеа де сꙋпрафаца пъмънтꙋлꙋі, прекꙋм ꙟнсамнъ ꙋмбреле ші лꙋмінеле фігꙋреі алътꙋрате No. I. Соареле есте С, пъмънтꙋл П, еар еліпса (черкꙋл лꙋнгъреџ) есте орбіта (калеа) пъмънтꙋлꙋі. Р О есте осіа ротіреі пъмънтꙋлꙋі; Р ші О сънт полії; А В есте о перпендікꙋлъ кътръ екліптікъ трекътоаре прін чентрꙋл пъмънтꙋлꙋі, кареле дескріе орбіта пъмінтеанъ; черкꙋріле челе мічі пе ла полꙋрі сънт черкꙋрі поларе, арктіче ші антарктіче, X ші Y сънт амъндоꙋъ позіції а еквінопціілор, Z, Y, сънт амъндоꙋъ позіції а солстіціілор. Се веде къ ꙟмпърціреа лꙋміней ші а ꙋмбреі есте аша прекꙋм ꙟн трекꙋта фоае ам зіс. Лесне се веде къ солстіціа де варъ, адекъ моментꙋл ꙟн каре полꙋл норд се афлъ лꙋмінат,

креспунде пентру ноі лъкуіторі а нордулуі, ла епоха зілелор челор маі лунџі; еар солстіціа де еарнъ, адекъ моментул кънд полул норд есте ꙟн умбръ, креспунде ла епоха нопцілор челор маі лунџі. Пентру ноі зілеле мергꙋ спорінд, шi сънт маі лунџі декът нопціле, де ла еквінопціа де прімъваръ че есте ла X, пънъ ла солстіціа де варъ ꙟнсемнатъ ла Z. Аколо, зілеле сънт кът се поате маі лунџі; дар де ла ачест пунт пурчегънд мергꙋ скъзінд, де шi тот маі лунџі декът нопціле пънъ ла еквінопціа де тоамнъ V, унде се фак егале ку нопціле. Пурчегънд де аічі еле мергꙋ скъзінд шi сънт маі мічі декът нопціле пънъ ла солстіціа де еарнъ V, унде се факꙋ кът се поате маі мічі. Пурчегънд де аіче еле мергꙋ спорінд, де шi тот маі мічі декът нопціле пънъ ла еквінопціа де прімъваръ X, унде се фак егале ку ноаптеа. Дін аста се веде кум арс съ фіе ꙟмпърціреа ану-тімпурілор. Пе кът соареле ръмъне маі ꙟнделунг песте орізон, ку атъта маі мулт спореще температура: ꙟнкът де ла X ла Z, тречем дін прімъваръ спре варъ; де ла Z ла Y, кънд зілеле мергꙋ скъзінд, тречем дін варъ спре тоамнъ; де ла Y ла V, тречем дін тоамнъ спре еарнъ; де ла V ла X ꙟн каре зілеле спорескꙋ, тречем дін еарнъ спре прімъваръ.

Фіг. No. I.

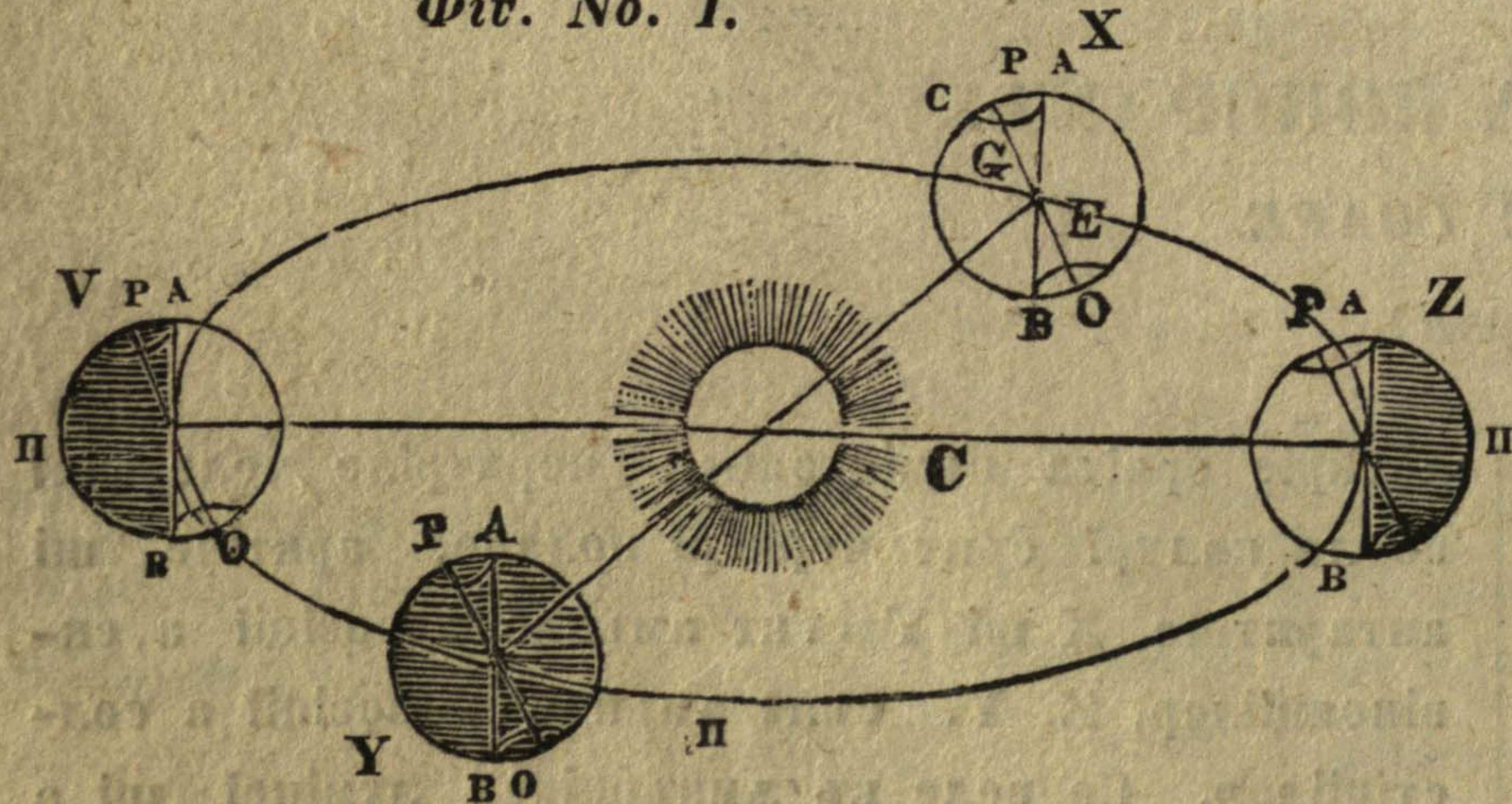

Че се атінџе де клімеле, мішкареа пърутъ а соарелуі ні дъ о ꙟмпърцалъ фіреаскъ. Еле ні се парс мішкъндусе ꙟн џурул пъмънтулуі ꙟмбръцошінд оаре-каре парте а ꙟнтіндереі сале дін жмбе пърці а екваторулуі ꙟн а луі 365 ꙟнвъртітурі ануале. Астъ парте, ꙟн каре разеле соарелуі кад маі претутіндене перпендікулар, требуі се суфере о кълдуръ фоарте маре: еа се нумеще *zona torida* (бръул арщіцеі). Астъ зонъ се мърџінеще дін жмбе пърці а екваторулуі де доуъ черкурі нуміте *tропіче*; унул, че есте ꙟн емісфера ноастръ, се нумеще *tропікꙋл капкрꙋлꙋі* (ракулꙋ), еар челалалт *tропікꙋл къпріорꙋлꙋі*. Спаціа купрінсъ ꙟнтре тропіче шi черкуріле поларе дъ доуъ реџіоане, нуміте: *реџіоанеле сітъмпъратe*, пентру къ кліма есте дулче фіінд къ разеле соарелуі кад оарече облік (кезіш). Ноі лъкуім ꙟн реџіона астъмпъратъ а нордулуі. Дар реџіоанеле поларе, унде соареле каде де тот облік, фрігул требуе се фіе фоарте маре; каре шi урмеазъ.

Греꙋtatea ла сꙋпра-фаца соарелꙋі. Греутатеа сеаꙋ атраџереа фъптуітъ де ун корпꙋ сферік, есте атъта маі ꙟнсемнътоаре, ку кът есте маі маре масса (мулцімеа) ачестуі корпꙋ. Прін калкул се гъсеще къ атраџереа фъптуітъ прін масса соарелуі асупра унуі корпꙋ, ашезат пе супра-фаца са, есте де 27 орі маі таре декът ачеа фъптуітъ де масса пъмінтеанъ асупра тот ачелуі корп ашезат тот пе супра-фаца са. Аша де есемплу, ун кънтар, транспортат пе супрафаца соарелуі (44 окъ), ар апъса тот атъта кът шi о поваръ де 27 кънтаре пе супра-фаца пъмънтулуі. Ꙋн ом, де вълтуте де міжлок ну ар путé се поарте кеар греутатеа са, шi с'ар сдруміка суб а са поваръ, деакъ с'ар транспорта пе фаца соарелуі.

(Ва ꙋрта).

—⊰❖⊱—

ТЕРАТОЛОГIE *).

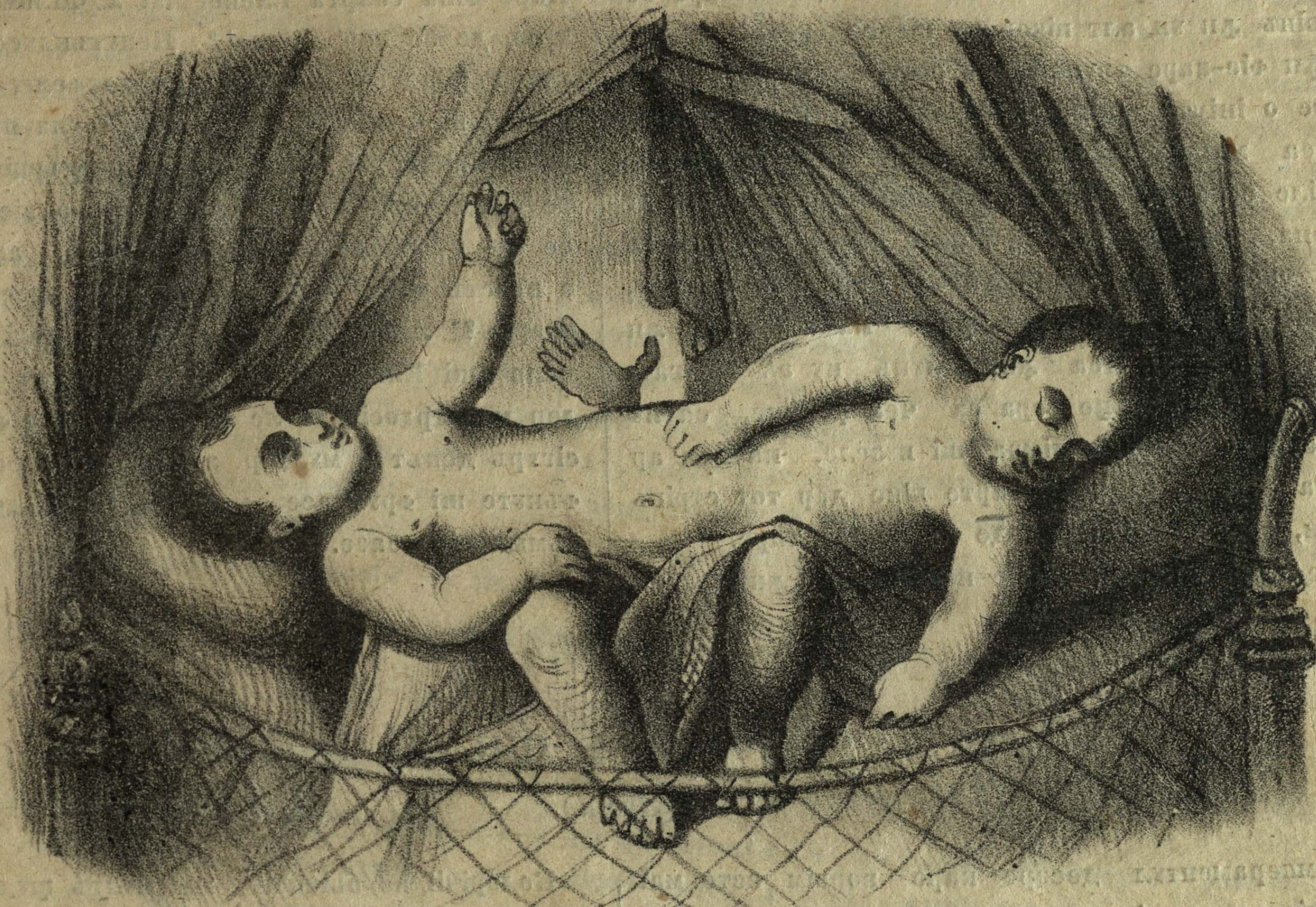

Ꙟн Франціа, шi ануме ꙟн департаментул Ендр, о фемее де 38 анi, сънътоасъ, кареа фусъсе мамъ де шесе копiї біне-фъкуцi, аȣ нъскут ꙟн 17 Август анул кургътор ꙟн термінул черут, доi џеменi, купріншi ꙟн о сінгуръ ꙟнвълітуръ, шi авънд дупре рапортул моашеi нумаi ун сінгур бурік.

Чещi доi копiї с'аȣ черчетат ꙟн луна луi Септемвріе ла Академіа щіінцелор. Дін астъ черчетаре с'аȣ ведерат къ пънъ аму ну с'аȣ обсерват асемене монструрi. *Џетепiї де Сіат* ераȣ ꙟнтре сіне унiцi прін о піеліцъ делікатъ а вінтрічелулуi, *Pita шi Хрістіna* ераȣ крескуцi ла ун лок ꙟн партеа коастелор шi дін џіос де бурік ераȣ пе дінафаръ нумаi ун сінгур трункю, авънд нумаi о пъреке де пічоаре. Дар џеменiї каре ꙟнфъцошазъ ікоана, аȣ о altъ фіре, ii сънт де фелюл нуміт *Іскіаделфi*, адекъ а монстрелор џемене ꙟмбінате пін партеа де џіос, Върста ачестора есте аму де 4 лунi, ii сънт сънътошi лукру пънъ аму неꙟнтъмплат.

Діспърцiцi фіінд пънъ маi џіос де торале (дешертул піептулуi), біне-фъкуцi ꙟн тоате пърціле сусніче, ꙟмбе трупурi се пар ꙟн џіос де бурік ꙟмбінате, ꙟн ун трункю де ла каре атърнъ доъ пічоаре біне-фъкуте, дар ашезате аше ка ла доъ персоане че шедȣ уна ꙟн прежма алтіа. Фіекаре копіл аре къте о колонъ вертебралъ адекъ къте ун ос а спінъреi. Де шi самънъ къ ꙟмбе трупурi аȣ ун мъдулар абдомідал (а сто-

*) ТЕРАТОЛОГІА, есте історіа че дескріе монстреле органіче, адекъ віетъціле непотрівіте, каре фіреа аȣ нъскут къ мъдулърi несмінтіте шi неовічнуіте, сеаȣ авънд мъдулърi а алтор віетъцi, прекум: доi копiї ку ун капȣ, сеаȣ ку ун капȣ де куне; ун мел ку чінчi пічоаре &.

махꙋлꙋї) дар тотꙋшї аколо се въдȣ̆ ꙟнчепꙋтꙋріле ꙋнꙋї ал доіле стомах, ꙋнꙋл дін пічоаре се дісбінъ ꙟн ꙋн алт пічор кꙋ шесе деџете.

Ꙟн фіе-каре трꙋнкїȣ̆ се сімте лъмꙋріт бътънд къте о інімъ; ініма копілꙋлꙋї маї пꙋцін формат бътеа маї таре. Дін дої копії ꙋнꙋл Філомена; каріле есте маї пꙋцін пꙋтернік сꙋџеа, челалалт Елена, каріле нꙋ щіе біне а сꙋџе; нічї одатъ н'аȣ̆ сꙋпт, ші ꙟн лꙋна ꙟнтъї нічї воеа съ бе́е, де ші ꙟнгіцеа лаптеле каре мама і тꙋрна ꙟн гꙋръ: тот ꙟн чеа ꙟнтъї лꙋнъ нꙋ аȣ̆ стрігат: еар амꙋ кънд сꙋџе сора са чеа џемене, еа нꙋ ꙟнчетеазъ а мішка лімба ші бꙋзеле, ка кꙋм ар гꙋста оарече: еа беа фоарте біне дар тот стрігъ пꙋцін, есте гръсꙋліе ші де аџꙋнс де таре.

Ведереа ачестор фіінце ненорочіте ꙟнтрістеазъ ші ꙟнвітъ а гънді деспре негібъчіа натꙋреі. Каре фіва соарта Еленеї ші а Філоменії де вор тръі, де се вор дісвълі? Непꙋтъндꙋсе мішка декът търіїндꙋсе, нічї а фі ꙟн алтфелїȣ̆ декът кꙋлкате, ші пꙋтъндꙋсе абіе ведеа ꙋна пе алта: авънд кріерії ші ꙟнцъледжереа деспърціте, ші ꙋніте фіінд прін челелалте органе а віецеї, че ва се фіе кꙋ ачеле ненорочіте фіінце, аџꙋнгънд ла о връстъ ꙋнде вор пꙋте́ џꙋдека деспре а лор соартъ? Аша дар с'ар кꙋвені а дорі ка Філомена ші Елена се нꙋ тръеаскъ, кꙋ тоате къ а лор монстрꙋосітате ле ар ꙟндъмъна о фіінціре маї сігꙋръ декът а мꙋлтор алтор фете серачс бінефъкꙋте ші фрꙋмоасе, каре пътімеск де фоаме де ръмжн віртꙋоасе.

ФІСІОNОМІА ОМꙋЛꙋЇ.

(Ꙋрта).

Темпераментꙋл деспре каре ворбім есте маї фаміліер оаменілор декът фемеелор. — Ачест темперамент, ꙟнтокма ка ші карактеріле моралніче, маї нічї къ се сімцеще ла амъндоꙋе капетеле віецеї; ел нꙋ ꙟнчепе а се аръта лъмꙋріт декът ꙟн жꙋнецъ, кꙋ івіреа патімілор, ші бътрънії нꙋ пъстреазъ дрепт ꙟн тіпъріре декът слъбъчꙋніле. Персоанеле астфел нъскꙋте н'аȣ̆ а се теме декът нꙋмаї де адоꙋа връстъ а жꙋнецеї ші де върста чеа бърбътеаскъ; пъшінд песте хотаръле ачестеї де пе ꙋрмъ върсте, колерічії потȣ̆ тръі ꙟнделꙋнгат, ші се въд о мꙋлціме аџꙋнгънд пънъ ла челе маї адънчї бътрънеце. Жꙋнеца лор нꙋ ціне мꙋлт тімпȣ̆, бърбъціа лор есте преа пріпітъ; пе ꙋрмъ рꙋїнареа върстеї ъї маї пꙋцін сімцітоаре. Колерічії ꙟн върстъ трекꙋтъ дакъ се преа ꙟнграше, атꙋнчеа ъї ꙋн огꙋр ръȣ̆, къчї маї тот-деаꙋна ꙋрмеазъ дꙋпъ ачеаста боале фоарте прімеждіоасе.

Колерічії аȣ̆ обічнꙋіт маї мꙋлтъ џꙋдекатъ декът ціnере де мінте, маї мꙋлтъ мінте декът дꙋх, маї мꙋлтъ търіе декът плъчере; ъї ꙟн фіреа лор де а гънді ші де а кꙋџета; орї ші че теоріе требꙋе нꙋмаї декът съ аїбъ вре ꙋн план; ꙟнтрепріндеріле лі се німерескȣ̆ маї біне декът десперіріле че воескȣ̆ съ факъ.

Колерікꙋл вроеще кꙋ статорнічіе ші кꙋ стърꙋінцъ; де а фі секрет ъї о ꙟнсꙋшіре фіреаскъ, ші де а фі префъкꙋт ъї есте кꙋ ꙋшꙋрінцъ, къчї колорꙋл чел негрꙋ-гълбіȣ̆ а пеліцеї сале ъї ꙋн вък фаворітор. Фъцърнічіа дар ъї потрівітъ колерічілор, дакъ мъндріа лор ар пꙋте съ се скобоаре ла ніще ꙟнціосіте стратігіме сеаȣ̆ віклені.

Деспре фісіопотіе дꙋпъ патімї ші дꙋпъ карактере. Ної ам арътат прін че карактере џенерале, фісіономіа оменеаскъ ꙟнлеснеще де а деосебі пе попоаре ꙟнтре еле, потрівіт църілор че еле лъкꙋескȣ̆, прекꙋм ші пе оамені тот а аче-

ліаші църи, униі де алциі, потрівіт върстеі, едукаціеі, темпераментулуі, ба ꙟнкъ кіар ші дупъ позіціа лор чеа соціалъ.

Карактереле фісіономіче прін каре ун ом се деосебеще маі ку амънунтул де ун алт ом, сънт мулт маі некупрінсе, мулт маі ку аневое де куноскут ші де цінут ꙟн мінте, ꙟнкът адесеорі ноі ꙟнтребуінцъм маі мулт інстінкт ші маі мултъ депріндере неꙟнтемеетъ ꙟн астфел де прецуірі, декът о џудекатъ сънътоасъ ші о довадъ адевъратъ, пентру ка съ мулцъмеаскъ пе ом.

Попорул нелумінат се мъгулеще къ куноаще пе оамені нумаі дупре фісіономіе: ꙟнсъ ачеастъ студіе, ку тотул інстінктівъ ші механікъ ꙟн мъніле сале, ъл кондуче ла ніще ръtъчірі ненумърате, ші аȣ фоарте марі урмърі ръле ꙟн прівіреа норочіреі. — ꙟнсъ ноі тот маі адъоџім а зіче къ се афлъ ун фел де щіінцъ асупра фісіономіеі; къ сънт оаре-каре прінчіпіі џенерале ші аеве, ку аџуторул кърора се поате џудека деспре патімі ші деспре карактерȣ дупъ еспресіа фігуреі, ші токмаі пентру ачеаста докторіі ші філософіі студіазъ фісіономііле. — ꙟнсъ зугравіі, статуаріі, поецііі ші акторіі, аȣ ун скопȣ ку тотул дінпротівъ: воіȣ съ зік къ еі креазъ сеаȣ даȣ фісіономіілор, ідееа че еі ш'аȣ фъкут деспре тръсътуріле еспресіве а унеі персоане аевеа сеаȣ ꙟнкіпуітъ. Ъі тот ачееаші щіінцъ авънд ун алт обіект ші ніще ꙟнтребуінцърі деосебіте: філософул ші фісіолоџістул студіазъ натура ші респлікъ феноменіле еі; артістіі о студіазъ де асемене, ꙟнсъ еі нумаі пентру а о іміта ꙟнфрумусецъндуо прін арта лор чеа драматікъ.

(Ва урма)

БIZONȢЛ.

(БОȢ ГЕБОС DIN АМЕРІКА МЕРIDIONАЛЪ).

Ачесте анімале аȣ коарне ротунде ші скурте а кърор върфурі сънт ръсфрънте ꙟн лътурі, фрунтеа есте фоарте латъ, окіі аȣ о експресіе сълбатікъ ші скънтеітоаре, о умфлътуръ сеаȣ ун гем ка а кълілеі фоарте вътрос аре пе умере, ші о коамъ ондулоасъ формеазъ ун фел де барбъ супт бърбіе. Пърціле трупулуі дін нъунтру сънт песте мъсуръ тарі ші гръмъдіте, еар пърціле челе дін урма трупулуі сънт ꙟн алътураре маі слабе.

Бізоніі ръtъческ ꙟн трупе нумероасе пъскънд прін пъдурі. Дімінеаца ші сара ꙟн зілеле челе маі фербінці ръпосазъ лъигъ ісвоаре, ші ріурі, бъсънд тіпарул пічоареле лор ꙟн локуріле умезі. Дін прічіна маріі греутъці а трупулуі, ші ку ачест кіп Індіеніі се аџунгъ фоарте лесне ла вънат, луъндусе дупре урмеле лор. Ку тоате ачесте ла вънареа лор требуе оаре-каре ꙟнгріжіре, къчі ачесте анімале аȣ сімцул фоарте делікат, ші ꙟн мінутул че аȣ сімціт апропіереа душманулуі ꙟнчеп а фуџі; ꙟнсъ чеа маі мікъ ръніре жі ꙟнфуріе ꙟн атъта ꙟнкът сфармъ ку коарнеле ші пічоареле пе орі ші каре ꙟмпротівітор. Адесе вънареа лор есте леснічоасъ, къчі коама лор че маре къзінд песте окі жі ꙟмпедекъ де аші веде прімеждіа, ші прін ачест кіп вънъторіі, се пот фуріше фоарте апроапе кітіндуі ла інімъ ші фіінд дестул о сінгуръ німеріре.

Вънареа бізонілор есте чеа маі статорнікъ окупаціе а сълбатічілор; іі формеазъ ун баталіон патрат ші ꙟнчеп маі ꙟнтъі съ дее фок ербіі че ꙟн оаре-каре тімпурі есте маре ші ускатъ, аша, къ ку кът фокул се мъреще, іі се стрънг тот ръндурі ръндурі, ші прін лучіреа флакъреі спъріеці фуг ку неоръндуеалъ ꙟн тоате пърціле нескъпънд нічі уну теафър.

ꙟн Луізіана, вънъторіі ачестор анімале умблъ кълърі ші ꙟнармаці къте ку о ланче. Іі се а-

пропіе маї ушор ку ачест кіп; къчї відереа каілор ле лініщеще фуріа. Чеа маї маре парте дін еї дук ѫмбелшугатъ хранъ де каре-с сътуї, ѫн оаре-каре епохе а анулуї сънт аша де грашї ѫнкът сънт невоіцї ашї мікшура мерсул; ѫндатъ че вънъторії пуцін с'аў атінс, каутъ а кіті деасупра пулпелор спре а ле мікшура путереа тендонулуї (вінеле прінціпале де ла ѫнкеетура ценункюлуї) пънгънд съ ле апуче лесне ку ачест кіп.

Ѫн деосебіте пърцї а Амерічеї меріdіонале вънареа ачестор анімале се ѫнчепе ку оаре-каре церімонії сфінте шї се сфършеще прінтр' ун осцъ стрълучіт жертфінд пе челе маї грасе. Ѫндатъ че о трупъ де Бізоні с'аў възут ѫн къмп, чії маї ѫнтъї кавалері съ ѫнсърчінеазъ ѫнформънд ка о цимътате де черк фоарте ѫнтінс, вънъндуї дін тоате пърціле. Къте одатъ Бізоні се пар аша де греї ка кум ар фі остеніцї; ѫнсе вънъторії ну контінеск де а невої се фугъ слобозінд ніще стрігъте ѫнфіорътоаре; ачесте анімале атунче пъръсеск къмпіа, еар ачеї че ну сънт ѫн старе се фугъ пе лок сънт мъчелъріцї.

Де а путе чінева аве о ідее деспре путереа естраордінаръ а бізонілор, е дестул съ обсервезе къ еї фуцінд пінтре копачї, обоаръ ла пъмънт мулт маї грошї декът брацул унуї ом, шї алеаргъ прін омътул чел маї ѫнгецат ку атъта репецюне, къ ун Індіан н'ар путе стръбате сурфаца омътулуї ѫнгецат ѫнкъ ку ѫнкълцемінте де ракете *).

„ Еў ѫнсумї ам фост марторї ачестії партікуларітъцї, зіче Д. Хеарне, шї авуїў ѫнтр' о зі „ слъбъчюне де а креде къ еў ашї путе алерга „ ѫн фрунтеа лор, шї дішї авусеїў репутаціа де „ а фі фоарте гібачї к'ам алергат ку ракете прін „ омът, ѫнсе авусеїў шї оказіа де а рекуноаще „ непутінца де а урмърі ачесте анімале, діш „ еле с'акуфундъ астфел ѫн омът, лъсънд урм „ де ѫндестулъ лърціме.“

Бізонії аў ацерімса де а се путе апъра ѫмпротіва лупілор. Кънд аў дескоперіт о асем не бандъ, атунче ії формеазъ ун черк, пуїнду ѫн міжлок чеї маї слабї, еар чеї маї тарї фо меазъ о чірконференцъ де коарне нестрѫбътут дакъ лупії жї атакъ фъръ де весте, атунче о слаб орі таре тоцї сънт жертфа ачестор ка неворї.

Маї тоате пърціле бізонілор сънт ѫнтребу ла обіекте фолосітоаре, кум піелеа служеще діенілор ла тот союл де ѫмбръкъмінте, оп асемене фабрікареа пърулуї, лукрареа коарн шї алтеле.

Сул есте ун обіект а комерцулуї фоарт тересант, асемене карнеа де пе умере есте тс делікатъ. Ѹнії аў черкат де а адуче соїў де анімале ла статул думестічітъцеї ам къндул ку боії ордінарї. Ѫнсъ ѫндатъ че щеа марї, къпъта іар сълбътъчіа шї юцал рієї, стріка тот фелюл де ѫнгръдірї шї ѫн Д. Підкол д'Ексетер-Шанж, аў цінут не ун ачесте анімале доі анї, ѫн каре тімп аў деапуруре тот статул сълбътъчіеї; пелеа сте ѫмпъіатъ шї експозатъ ѫн менажеріе.

В.

*) Оаре-каре сандалї кѫ о талпъ фоарте латъ че обічнѫеск оамені селбатічї а нордѫлѫї, а лега ла пічоаре ка се поатъ ѫмбла маі кѫ лесніре пе омът.

АНꙋЛ II.

IКОАNА ЛꙋМЕЇ.

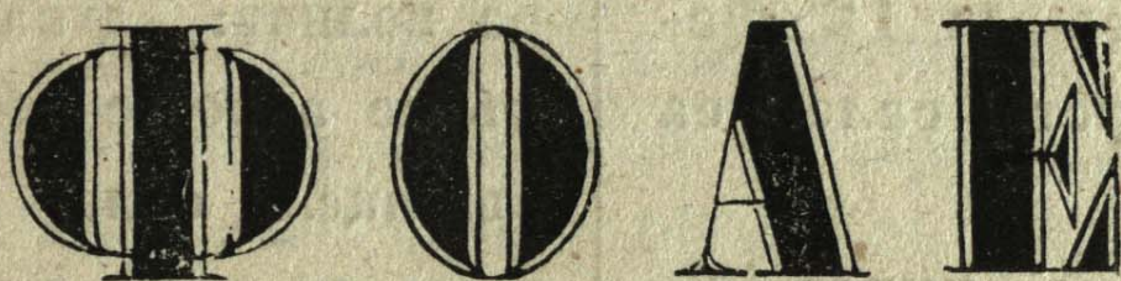

ПЕNТРꙋ

ꙟNDЕЛЕТNIЧIРЕА МОЛDО-РОМЪNIЛОР.

IАШII, 1845. № 11. 21 DЕКЕМВРIЕ.

ВЕТЛЕЕМꙋЛ.

Ꙟн зіоа че есте сфънтъ пентрꙋ тоці крещініі, Iкоана лꙋмеї депꙋне ал еї трібꙋт *Мънтꙋіторіꙋлꙋї лꙋмеї* Домнꙋлꙋї нострꙋ Іс. Хс. ꙟмвъцъторіꙋлꙋї дꙋмнезееск, ка ꙟн зіоа ꙋнꙋї фъкътор де біне ші а ꙋнꙋї скꙋмп пърінте.

Чел че сербеазъ кꙋ бꙋкꙋріе астъ зі стрълꙋчітъ, ачела сербеазъ кеар а са ферічіре. Дін астъ зі, ꙟн каре Хс. се аратъ оаменілор пре пъмънт, оменіреа нꙋмъръ зілеле мънтꙋіреї сале, ал анобліреї морале ші ал апропіереї сале де Д-зеꙋ. Фъръ астъ зі ноі ам рътъчі ꙟнкъ ꙟн вісꙋріле челе ꙟнтꙋнекате а пъгъніцъцій, поате ам ꙟнценꙋнкеа ꙟнаінтеа стелелор ші не ам ꙟнкіна зідірілор ꙟн лок зідіторіꙋлꙋї.

Астъ зі есте сербареа *рекꙋноштінцеї* пентрꙋ чеа маї маре дін тоате біне-фачеріле Д-зеещі. Лꙋмеа ера ꙟнзестратъ кꙋ тоате феріჩіріле пъмінтещі; дар амꙋ веніcе тімпꙋл де а се ꙟмпъртъші ші де челе черещі. Де ачееа се нъскꙋ Хс, ші кꙋ ел ꙟнчепꙋ о ноꙋъ ꙋрзіре моралъ. Ел вені ка трімесꙋл Домнꙋлꙋї кътръ неамꙋл оменеск, ші адꙋсе лꙋміна чеа немꙋрітоаре ꙟн ꙟнтꙋнерікꙋл пъмінтеск. Ачела кърꙋеа есле фꙋръ ащернꙋтꙋл чел ꙟнтъіꙋ, ачела кърꙋеа, дꙋпъ міі де ані, тоате націіле чівілізате а пъмънтꙋлꙋї се ꙟнкінъ, ꙟнаінтеа кърꙋеа прінціпії тꙋтꙋрор пърцілор пъмънтꙋлꙋї зак ꙟн пꙋлбере тꙋпілаці, а кърꙋеа сфънт нꙋме ръсꙋнъ престе ꙋскатꙋрі ші престе мърі, се нъскꙋ ꙟн есле! Аша врꙋ Д-зеꙋ се арете а са мъріре, дін чееа че се паре омꙋлꙋї чел маї де џіос пꙋтънд ꙋрзі челе маї ꙟналте, прекꙋм ꙋрзі одінеоаръ дін німік лꙋмеа чеа немърџінітъ ші мърітъ.

Де ачееа сербареа нащереї Мънтꙋіторіꙋлꙋї фіе ла тоці чеа маї сфънтъ а віецеї, дар астъ зі есте ꙟнсемнътоаре пентрꙋ міне ꙟнкъ ші ꙟналтъ прівіре, еа каде спре *ꙟнкееереа анꙋлꙋї че аꙋ трекꙋт*, чеа маї воіоасъ дін зілеле крещінілор ла

ꙟнкеереа англꙋї. Аша шї ла ꙟнкеереа пїецеї меле мї се ва аръта чеа маї фрꙋмоасъ дїн сербърї: *пащереа теа пентрꙋ о вїацъ таї бꙋнъ!*

Спре ꙟнделїнїреа дескрїерїї де Ветлеем ꙟмпъртъшїтъ ꙟн Ікоана лꙋмеї No. 39, 40, анꙋл 1841 адъоцїм ꙋрмътоаре дїн релацїа ꙋнꙋї кълътор че аꙋ вїзїтат ачест сфънт лок ꙟн кꙋрсꙋл вереї анꙋлꙋї 1844.

(Ва ꙋрма).

ІОАNA ГРАЇ.

Ладї Іоана Граї фꙋ дескъпъцїнатъ ла 12 Феврꙋарїе 1554, ꙟн 17 ан ал върстеї сале: еа фꙋ нъскꙋтъ ла 1527.

Амїнтїреа пътїмїрїлор ачестеї фемеї, ꙋмпле їнїма ꙋнꙋї Енглез де чеа маї адънкъ ꙟнтрїстаре. Історїчїї зїк къ Іоана Граї ера фрꙋмоасъ кꙋ їнїма бꙋнъ, шї капачїтате маре. Мꙋлцї о пꙋн ꙟнтре фемееле ꙟнвъцате а тїмпꙋлꙋї сеꙋ. Сїнгꙋръ амбїцїа фамїлїеї сале, о дꙋсъ пе Ешафот. Еа ера дїн фамїлїа рїгалъ, шї крезꙋ къ і се кꙋвїне а пꙋрта шї корона рїгалъ: ꙟнсе о пꙋртъ ноъ зїле нꙋмаї.

Марїа, соръ маї мїкъ а лꙋї Енрїк ал VIII, а трїа фемее а лꙋї Лꙋдовїк XII, рїга Францїеї се лъъ ꙟнтрꙋ ꙟнсоцїре, дꙋпъ моартеа ачестꙋї прїнц, де кътръ Карол Брандон, дꙋкъ де Сꙋфолк. Дїн ачеастъ ꙟнсоцїре се нъскꙋ о фїїкъ нꙋмїтъ Франчїс, кареа се дъдꙋ дꙋпъ Енрїк Греї, маркїз де Дорсет, шї нъскꙋ пе Іоана.

ꙟн ꙋрмареа а маї мꙋлтор морцї, дꙋкатꙋл де Сꙋфолк, ꙟнфїїнцат ꙟн фаворꙋл лꙋї Карол Брандон, се стънсесе: маркїзꙋл де Дорсет къпътъ тїтлꙋ прїн мїжлочїреа лꙋї Іоан Дꙋдлеї, де конте де Варвїк, че ера атꙋнче ꙟн маре фавор ла кꙋрте, ꙟнкът ꙟнсꙋшї дъдꙋ тїтлꙋ де дꙋкъ де Нортꙋмберланд. Іоан Дꙋдлеї аве патрꙋ фїї: черꙋ шї къпътъ пентрꙋ чел маї тънър мъна Іоанеї де Граї. Кꙋнꙋнїа се сербъ ꙟн лꙋна лꙋї Мартїе 1553, ꙟн отелꙋл де Дꙋрхам дїн Лондра шї се зїче къ тїнерїї соцї се ꙟвеаꙋ кꙋ маре ꙟмпътїмїре.

Рїга Едꙋард ал VI, фїꙋ лꙋї Енрїк ал VIII, ера болнав: дꙋка де Нортꙋмберланд, превъзънд къ се апропїе сфършїтꙋл вїецеї сале, пꙋсе тоате сълїнцеле сале, шї ꙟндемнъ пе нꙋмїтꙋл рїгъ а кема ла трон пе Іоана Граї. ꙟн 21 Іꙋнїе, дꙋпъ воїнца Рїгъї, тоцї мъдꙋлърїї консїлїꙋлꙋї прїват, їскълїръ актꙋл тръдъреї тїтлꙋлꙋї рїгал. Ла 6 Іꙋлїе, Едꙋард мꙋрї, фъръ ка съ поатъ дꙋка прегътї партїзїїле ꙟн фаворꙋл ꙟнскънъреї нꙋрореї сале; пентрꙋ каре кътева зїле цїнꙋ тъїнꙋїт актꙋл. ꙟнсфършїт ла 9 а ачееашї лꙋнї, се дꙋсъ, кꙋ дꙋка де Сꙋфолк, ла палатꙋл де Дꙋрхам, шї салꙋтъ пе Іоана Граї де реџїнъ а Англїеї. Тънъра фемее ꙟнмїратъ де асемене неащептатъ ꙟнтъмпларе, рефꙋзъ маї ꙟнтъї, маї алес къ еа щїеа къ ачест дрепт се кꙋвїнеа леџїнїт Марїеї, фїїка лꙋї Енрїк ал VIII, шї а Екатерїнеї де Іспанїа, нъскꙋтъ ла 18 Феврꙋарїе 1545. ꙟнсе ꙟнвїнсъ де стърꙋїнцеле сокрꙋлꙋї сеꙋ, а пърїнтелꙋї шї а соцꙋлꙋї, ꙟшї дъдꙋ консїмцїреа. Адоꙋа-зї о проклъмъ реџїнъ де Англїа. Дꙋка де Нортꙋмберланд маї ꙟнтъї о дꙋсъ ла Тꙋрн, ꙟнсоцїтъ де консїлїꙋл прїват, пе кареле воеа ал цїпе сꙋпт предомнїреа са; ꙟнсъ тоате сїлїнцїле ꙋнеї асемене полїтїче адънчї фꙋръ зъдарнїче. Ера вїдерат къ регꙋлїле ордїнаре а сꙋїреї пе трон ераꙋ жїгнїте, шї къ претенцїїле Іоанеї Граї ераꙋ фъръ вре о базъ леџїнїтъ. О партїдъ се деклъръ пентрꙋ Марїа ꙟн Камкрїдџешїр, Нортꙋмберланд пъръсї Лондра, спре а потолї ръскоалъ. Ачеаста фꙋ о оказїе пентрꙋ консїлїꙋл де а пъръсї Тꙋрнꙋл; шї ꙟн 19 Іꙋлїе, мерсъ ла контеле Пемброке, атꙋнче гꙋвернатор де Лондра; аче-

ста ла стърꙋінціле консіліꙋлꙋі, прокламъ пе Маріа реџінъ де Англіа. Ла 3 Авгꙋст, Маріа фꙋ ꙟн Лондра. Дꙋка де Нортꙋмберланд ла 18 фꙋ осъндіт ші џꙋдекат, ші ла 22 ꙋчіс. Іоана Граі, соцꙋл съꙋ, доі кꙋмнаці аі сеі, ші архіепіскопꙋл де Кракнер, фꙋръ џꙋдекаці ші осъндіці ла моарте ла 13 Ноемвріе. Ꙟнсъ се мърџініръ аі ціне прізонієрі ꙟн Тꙋрн, пънъ ла діскоперіреа ꙋнеі револте акъріа къпітеніе ера Тома Зіат, кареле пе ла сфършітꙋл лꙋі Феврꙋаріе анꙋл віітор, ꙟмпреꙋнъ кꙋ чінчізечі де џентіломі, ші кꙋ маі біне де патрꙋ сꙋте персоане дінтре попор, фꙋ ꙋчіс. Еар ла 12 Мартіе де дімінеацъ соцꙋл Іоанеі Греі се діскъпъцінъ. Іоана възꙋ кадаврꙋл соцꙋлꙋі сеꙋ, транспортат пе сꙋпт ферестріле ꙟнкісореі сале. Нꙋ тързіꙋ ші Іоана фꙋ кондꙋсъ, дꙋпъ ꙋніі історнічі пе ꙋн лок де вердеацъ дін кꙋпрінсꙋл Тꙋрнꙋлꙋі, еар дꙋпъ алціі ꙟнтр' о салъ дін а ле Тꙋрнꙋлꙋі, ꙋнде сꙋфері ачееаші педеапсъ. Кънд се сꙋеа пе џілотінъ, Іоана адресъ прівіторілор кътева кꙋвінте, прін каре рекꙋноскꙋ нелеџꙋіт тітлꙋл де реџінъ, че ꙟн контра воінцеі сале, і се дъдꙋ: протеста кꙋ глас маре къ еа нꙋ л'аꙋ доріт съ-л аібъ. Ворба са о ꙟнкіе черънд де ла попор къ прін фербінці лакръмі съ чеаръ де ла зꙋдітор лініщеа сꙋфлетꙋлꙋі сеꙋ. Апоі ꙟнтонъ ꙋн псалм. Дꙋпъ ачеаста възънд пе калъꙋ къ се апропіе де еа, іі фъкꙋ семнꙋ съ се ꙟндепъртезъ. Еа кіемъ пе доꙋъ слꙋџніче а сале, ші дін поронкъ еле діслегъръ де ла гътꙋл сеꙋ о тасма, іі легъръ окіі, ші о ꙟнлесніръ а гъсі трꙋнкꙋл, пе каре еа спріжініндꙋші капꙋл кꙋ ачесте де пе ꙋрмъ кꙋвінте: „*Доамне ꙟн мъніле тале ꙟнкредінцъзі сꙋфлетꙋл меꙋ…*“ съкꙋреа пікъ.

ІЕРꙊСАЛІМꙊЛ.

Ꙟн Ікоана лꙋмеі No. 39 дін анꙋл 1841 с'аꙋ пꙋблікат дескріереа Іерꙋсалімꙋлꙋі векꙋ ші історіа са. Аічі ꙟмпъртъшім ікоана ші дескріереа ачестеі сфінте четъці, прекꙋм еа се афлъ астізі.

Іерꙋсалімꙋл (Соліма) стъ ші астізі ꙟн локꙋл сꙋрпатеі капіталіеі Іꙋдеілор дін Палестіна, о парте дін Сіріа ші есте сꙋпꙋсъ лꙋі паша дін Дамаск. Прецꙋрімеа са есте стеарпъ ші пресꙋратъ де деалꙋрі. Ꙟн партеа вестікъ ла поалеле деалꙋлꙋі Басант кꙋнџꙋрат де стънчі ші въі адънчі, есте політіа мꙋлт маі рече, декът се поате креде дꙋпъ посіціа џеографікъ. Еа кꙋпрінде акꙋм деабіе о џꙋмътате де мілъ (чеас) ꙟмпреџꙋр; есте зідітъ нерегꙋлат, аре мꙋрі (зідꙋрі) дестꙋл де ꙟналці ші шесе порці, че ꙟнкъ ші акꙋм поартъ нꙋмірі евреещі, каселе сънт де піатръ аріноасъ, къте кꙋ треі рѫндꙋрі ші фъръ ферестрі ꙟн ачеле де џіос. Ачеастъ моартъ ꙋніформітате се ꙟнтрерꙋмпе нꙋмаі де върфꙋріле џеаміілор, де тꙋрнꙋріле бісерічілор ші де пꙋціне кіпаросꙋрі. Дін 25,000 лъкꙋіторі сънт 13,000 Мохаметані ші 4,000 Ісраілтені. Іꙋдеіі ші крещініі поартъ дрепт семн, ꙋн тꙋрбан албастрꙋ; сексꙋл чел фемееск самънъ кꙋ а лор велꙋрі, деле ші вешмінте албе ка ніще фантоме ꙋмблътоаре. Ꙋліціле непавелꙋіте сънт тотдеаꙋна пліне де пꙋлбере сеаꙋ глод. Аіче нꙋ се веде алта декът фігꙋрі албе ꙟнвелате, сꙋмеці Тꙋрчі ші преџꙋдіціоші крещіні. Кꙋмкъ атът артеле кът ші щіінцеле нꙋ сънт ꙟн флоаре ꙟн Іерꙋсалімꙋл де акꙋм, се поате ꙟнкіпꙋі пре ꙋшор дін каꙋза діспотізмꙋлꙋі а мꙋсꙋлманілор ші сꙋперстіціа чеа маре а крещінілор. Цесторіі ші папꙋкаріі сънт ꙋнічіі фабріканці. О мꙋлціме де релікве (моаще) метъніі де розе ші алте лꙋкрꙋрі, че се адꙋк де пінпреџꙋр, се вънд аіче пелегрінілор (хаџіі)

ІЕРꙊСАЛІМꙊЛ.

кредінчоші. Кꙋ тоате ачесте, політіа ачеаста формеазъ пентрꙋ Арабі ꙟн Сіріа, Арабіа ші Еџіптꙋл ꙋн чентрꙋ де негоц. Де аіче се еспортеазъ прін Акре ꙋнт де лемн ші орез. Артікꙋліле де віецꙋіре сънт ꙟмбелшꙋгате ші ефтіне, вънат мінꙋнат ші він фоарте бꙋн. Пелегрінії сънт пентрꙋ лъкꙋіторі де ꙋн маре аџюторю; ії се адꙋнъ аіче ла сербъторіле Пашілор ка ла 5000, дінтре карії фоарте пꙋціні Европеї. Іерꙋсалімꙋл аре ꙋн гꙋбернатор, ꙋн Каді сеаў џюдекъторю, ꙋн комендант а чітаделеї ші ꙋн Мꙋфті че есте капꙋл леџеї. Ꙟн нъꙋнтрꙋл політіеї се аратъ мꙋлте локꙋрі ші зідірі сꙋпт нꙋмірі векі сфінте. Чітадела, че аў фост четатеа лꙋї Давід, астізі есте о зідіре де тот готікъ. Еа се маї нꙋмеще ші тꙋрнꙋл Пізан, пентрꙋ къ поате ар фі резідіт-о Пізанії ꙟн тімпꙋл Крꙋчіадеї. Тоці пелегрінії се ꙟндреаптъ ла монастіреа францісканъ ла Мънтꙋіторюл, ꙋнде се оспітеазъ о лꙋнъ ꙟнтреагъ фъръ платъ. Афаръ де ачеаста маї сънт ꙟнкъ 61 де монастірі крещіне ꙟн Іерꙋсалім, дінтре каре аче армеанъ есте чеа маї маре. Еле се цін дін венітꙋрі, че лі се трімет дін Европа. Бісеріка Мънтꙋіторюлꙋї есте де ꙋнꙋ ші џюмътате де век, чєл маї сфънт лок дін Іерꙋсалім. Еа се кꙋпрінде дін маї мꙋлте ꙋніте бісерічі ші есте ръдікатъ пе мꙋнтеле Голгота. Аіче ꙟнтр' о капелъ маре сꙋб-пъмінтеанъ ші фрꙋмос ꙟмподобітъ, сꙋб о кꙋполъ мінꙋнатъ, се аратъ мормънтꙋл Мънтꙋіторюлꙋї нострꙋ, кꙋ ꙋн саркофаг де мармоъ албъ. Ꙟмпърътеаса Елеана аў ръдікат ачеастъ бісерікъ ꙟн ал IV-ле век, дꙋпъ че аў гъсіт адевърата крꙋче.

(Ва ꙋрма).

АСТРОNОМІА ПОПОРАNЪ.

Fig. 3.

ДЕСПРЕ ЛȢNЪ.

(Ȣрта).

Ѫн асъмънареа пъмънтулуї ші а соарелуї, ші луна есте о массъ (кътіме де матеріе) сферікъ; еа есте ун корп опак (непревъзіȣ), ші нумаї де ачееа ні се паре луміноc пентру къ ръсфрънџе лумiна соарелуї. Възут фіінд дін лунъ, пъмънтул требуе се ѫнфъцошезе тот ачеа прівалъ че ні ѫнфъцошазъ луна. Еа плінеще мішкареа еї ѫн џурул пъмънтулуї, ѫн ун черк а къруеа чентру есте пъмънтул, ші еа і есте сатіліт. Дін тоате стелеле луна есте чеа маї апропіетъ де ноï. Дістанціа каре ні діспарте де ла еа, с'аȣ калкулат тот прін ачел кіп ка ші ачееа че ні деспарте де ла соаре, ѫн урмареа ачестеї мъсуръторї, с'аȣ афлат къ де ла чентрул лунеї пънъ ла чентрул пъмънтулуї сънт 51,640 міле џеографіче сеаȣ 77,400 міле молдовене. Астъ дістанціе ні се паре фоарте маре; дрептаре се поате џудека деспре волумул (кътімеа) манінъ купрінс де соаре, џудекънд къ астъ дістанціе ну купрінде декът патрімеа діаметрулуї ачестуї лучеафър, ші къ ѫн урмаре соареле, транспортат ѫн локул пъмънтулуї, ар купрінде ѫн волумул сеȣ о спаціе маї ѫндоіт де ачеа каре купрінде луна ѫн мішкареа са ѫн џурул пъмънтулуї.

Dimensia (мъсура) лунеї. С'аȣ афлат къ діаметрул адевърат а лунеї есте $465^1/_3$ міле џеографіче сеаȣ $697^1/_2$ молдовене, сеаȣ треї зечімі дін діаметрул екваторіал а пъмънтулуї, ші къ волумул (трупул) сеȣ есте а 49-а парте а волумулуї ачестеї планете. Луна, каре ла відере ні се паре атът де маре, еар унеорї маї маре декът соареле, есте нумаї а 65-а міліоана парте а соарелуї; аста урмеазъ нумаї дін деосебіреа діспърцітуреї лор де ла пъмънт.

Констітуціа фісікъ а лунеї. Луна, прін апропіереа еї де ноï, дін тоате стелеле есте ачеа а къріа констітуціе фісікъ маї біне с'аȣ обсерват. Ку аџуторюл окенілор путерніче ші а телескопелор, се ѫнсамнъ пе фаца еї оаре-каре неегалітъці (адънчірї ші ѫнълцімї), каре провінȣ дін вуї ші дін мунції, обсерваціа умбрелор каре се ведȣ пе фаца еї, ші а лор алътураре ку діреcціа разелор соларе ѫн деосебіте позіції, мъртурісеск, фъръ чеа маї мікъ ѫндоеалъ, фіінца ачестор мунції. Ачесте умбре аȣ ѫндъмнат ѫнкъ мъсurътура ѫнълцімеї ачестор мунції. Мунтеле чел маї маре а лунії мъсуръ ку апропіере 11,000 палме, ѫнълціме перпендікуларъ. Фіінца ачестор мунції се маї адівереазъ прін відереа пунтурілор віȣ лучітоаре ші бріланте каре сънт върфуріле лор лумінате де разеле соарелуї, маї наінте де шесуріле інтермедіаре. Чеа маї маре парте де ачесті мунції аȣ ун характер де пъмънтурї вулканіче, прекум се обсервеазъ ѫн кратере (ветреле) вулканілор афлътоаре пе пъмънтул ностру. Асте аȣ дат а креде къ луна есте акоперітъ де о мулціме де вулкане, ші къ аеролітеле (петреле вулканізате) каре унеорї кадȣ пе пъмънт, с'ар аруnка де ла ачеле вулкане. Німікъ ну адевереазъ къ ѫн лунъ с'ар фі афлънд

мъріĭ; ші кȣ челе маĭ бȣне телескопе нȣ с'аȣ̆ пȣтȣт дескопері нічĭ о ȣрмъ де вецетаціе (крещере де ербȣріĭ) нічĭ ніскаĭ скімбъріĭ де анȣ-тімпȣріĭ. Лȣна нȣ аре ноȣріĭ, ші німікъ нȣ ведереазъ къ ар фі авънд о атмосферъ, Ноĭ вом ведеа къ ꙟн астъ планетъ ȣрмеазъ, ꙟн період де 15 зіле пе рънд, фрігȣл ші кълдȣра чеа маĭ сімціtоаре. Дін аста се поате ꙟнцълеџе къ деакъ еа есте ꙟмпопоратъ, апоĭ лъкȣіторіĭ еĭ требȣе се аібе о натȣръ кȣ тотȣл деосебітъ де а ноастръ.

Мішкареа ротіреĭ. Лȣпа аре доȣъ мішкъріĭ, ȣна де ротіре ꙟн џюрȣл осіеĭ че трече прін чентрȣл еĭ, алта де транслаціе ꙟн џюрȣл пъмънтȣлȣĭ. Мішкареа де ротіре ꙟн џюрȣл еĭ о фаче ꙟн термін де 27 чеасȣріĭ, 43 мінȣте, 11 секȣнде ші 5 зъчімĭ де секȣнде. Дін аста се веде къ есте фоарте ꙟнчетȣ̆; дін каре фъръ ꙟндоеалъ нȣ се поате ꙟнсемна тȣртіреа еĭ ла полȣріĭ. Лȣкрȣ вреднік де ꙟнсемнат есте къ лȣна ні ꙟнфъцошазъ тот ачеа фацъ: ꙟн ȣрмаре тот ачеа емісферъ требȣе се аібе лȣмінъ апроапе де 15 зіле, чі капътъ ꙟн а асемене тімп пентрȣ къ ші мішкареа еĭ де транслаціе ꙟн џюрȣл пъмънтȣлȣĭ се фаче ꙟн 27 зіле, 7 чеасȣріĭ, 43 мінȣте, 11 секȣнде ші 5 зъчімĭ де секȣнде.

(Ва ȣрма).

ФІСІКА ПОПОРАNЪ ШІ DЕСФЪТЪТОАРЕ.

(Ȣрма).

Фъntъna лȣĭ Ерon.

Ерон, математічіан дін Александріа Еџіпетȣлȣĭ, аȣ̆ інвентат кȣ 2000 анĭ ꙟнаінте, о машінъ фоарте сімплъ, кȣ каре се поате форма ȣн салт де апъ пȣртътор ші фоарте ефтен: еатъ дескріереа са:

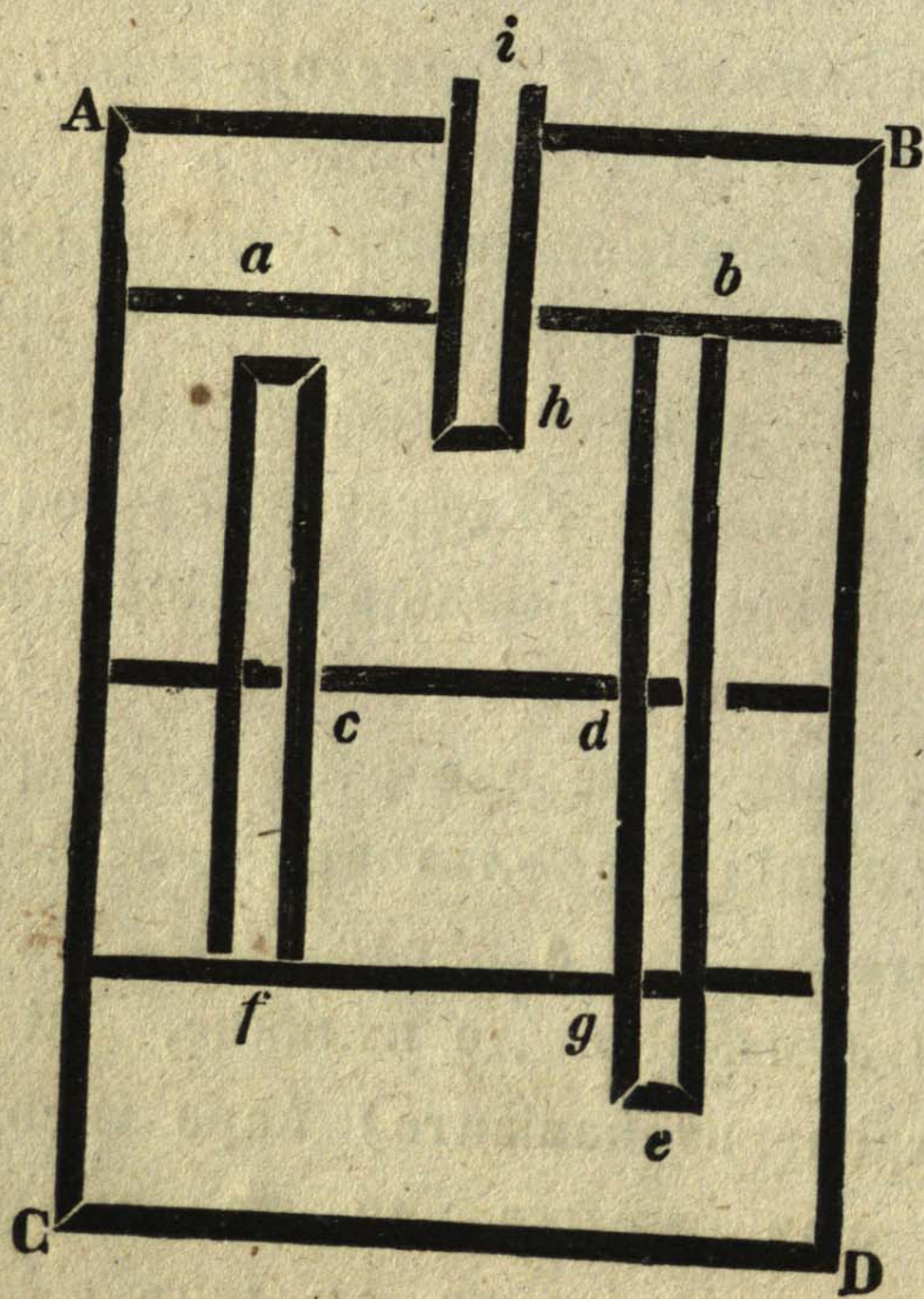

Фіе ȣн мік антал ABCD ꙟмпъртіт ꙟн треĭ діспърцітȣріĭ прін треĭ фȣндȣріĭ *ab*; *cd*, *fg*.

Діспърцітȣра џіоснікъ *fg* есте плінъ де аер, ачеа сȣснікъ *ab* ші чеа міжлочіе сънт пліне де апъ, лікрідȣл, кȣпрінс ꙟн деспърцітȣра *ab*, се кобоаръ ꙟн деспърцітȣра *fg* прін цевіа *bc*, а кърія гȣръ *e* се дескіде чева маĭ сȣс де фȣндȣл CD а ле ачестȣĭ фȣнд; аерȣл че-л кȣпрінде, невоіт фіінд а фаче лок апеĭ, се сȣе прін алтъ цевіе *fa*, а кърія гȣръ сȣснікъ *a* есте дескісъ оаре-че сȣб фȣндȣл *ab* а деспърнітȣреĭ A*a*, *b*B: ꙟнкът апа, кȣпрінсъ ꙟн деспърцітȣра афлътоаре неміжлочіт де десȣпт, апъсатъ де аер, салтъ прін цевіа *hi*, а кърія гȣръ *h* есте дескісъ оаре-че де десȣпт де фȣндȣл *cd*.

Ȣшор ші кȣ пȣцінъ келтȣеалъ се поате фаче фънтъна лȣĭ Ерон дін лемн, дін фер алб, &.

(Ва ȣрма).

ФІСІОНОМІА ОМꙋЛꙋІ̆.

(Ꙋрта).

Фісіолоџістꙋл четеще пе фігꙋра лꙋі̆ Брꙋтꙋс, маі̆ тот аша де біне фаптеле лꙋі̆, ꙋра лꙋі̆ пентрꙋ реџі̆ ші пентрꙋ тіраніе, прекꙋм ші сълбатікꙋл лꙋі̆ амор пентрꙋ лібертатеа Ромеі̆ ші а лꙋмеі̆. Статꙋарꙋл ꙟвечнічеще тръсътꙋріле феџеі̆ лꙋі̆ Брꙋтꙋс, ші історікꙋл фаптеле сале; доꙋъ-зечі̆ де векꙋрі̆ аꙋ̆ трекꙋт ші фаптеле ші фісіономіа лꙋі̆ Брꙋтꙋс ні се пар ꙟн ꙋніре; ші поетꙋл траџік фаче съ ворбеаскъ Брꙋтꙋс дꙋпъ тръсътꙋріле сале, ꙟвечнічіте прін пенелꙋл зꙋгравꙋлꙋі̆ сеаꙋ̆ прін далта статꙋарꙋлꙋі̆. Дꙋпъ доꙋъ-зечі̆ де векꙋрі, Давід сеаꙋ̆ Талма, зꙋгравꙋл ка ші акторꙋл, репродꙋкꙋ̆ фігꙋра чеа маре а лꙋі̆ Брꙋтꙋс дꙋпъ спꙋнеріле історічілор.

Аџіꙋторꙋрі̆ че-ші даꙋ̆ ꙋніа алтіа сістетіле лꙋі̆ Галл ші а лꙋі̆ Лаватер. Ъі̆ де неапърат де а ꙟмпърџі фігꙋра омінеаскъ ꙟн доꙋъ пърџі̆ деосебіте, авънд спрінченіле дрепт хотаре комꙋне. Фрꙋнтеа сінгꙋръ, алкътꙋеще пе чеа дінтъіа, еар чеа де а доꙋа се ꙟнтінде де ла спрінчене пънъ ла бърбіе. Пе лънгъ ꙟндемънареа ші потрівіреа ꙋнеі̆ астфел де ꙟмпърџірі̆, ъі̆ фоарте лесне де прічепꙋт ꙟнкъ ші требꙋінца еі̆ чеа неапъратъ. Кꙋпрінсꙋл фрꙋнтеі̆, абіе бръздат де оаречe събрчітꙋрі̆ ші маі̆ кꙋ тотꙋл немішкат, десамнъ маі̆ кꙋ самъ ꙟнтіндереа кріерашꙋлꙋі̆ ші поате шербі де а преџꙋдека деспре пꙋтереа ꙟнцълеџереі̆; ꙟн тімп че, чеелалтъ парте а фігꙋреі̆, пꙋрꙋрелнік скімбъчіоасъ потрівіт стъреі̆ сꙋфлетꙋлꙋі̆, мъртꙋрісеще маі̆ кꙋ самъ ніще патімі̆ ші ніще аплекърй че-с челе маі̆ обічнꙋіте а ле карактерꙋлꙋі̆. Ꙋн ом че ар вроі се фіе схолерꙋл лꙋі̆ Лаватер ар требꙋі̆ дечі̆ съ кончетрезъ лꙋареа лꙋі̆ амінте кꙋм ші прівіріле лꙋі̆ асꙋпра ачестеі̆ пърџі̆ мішкъчіоасъ а фігꙋреі̆ ꙟн каре окії̆ ші бꙋзеле алкътꙋескꙋ̆ тръсътꙋріле челе маі̆ семніфікатіве: кꙋчі̆, ꙋнде ар фі фісіономіа, дакъ нꙋ пе фацъ? — Ші ꙋн партізан де а лꙋі̆ Галл, ꙋн френолоџіст конвінс, нꙋ ар требꙋі̆ съ іее ꙟн бъгаре де самъ декът нꙋмаі̆ фрꙋнтеа ꙟн ачеіа че се атінџе де фігꙋръ. Дедат нꙋмаі̆ ла мъсоріщеа кꙋпрінсꙋлꙋі̆ фрꙋнтеі̆, а крескътꙋрілор, а контꙋрнꙋлꙋі̆, а пръбꙋшірілор еі̆, кꙋчі̆ нꙋмаі̆ дꙋпъ тоате ачесте лꙋкрꙋрі ар требꙋі̆ съ кібзꙋеаскъ ꙟнтіндереа кріерꙋлꙋі̆ а ачестꙋі̆ інстрꙋмент сꙋпꙋс а дꙋхꙋлꙋі̆. Тотꙋші̆ ꙟнсъ требꙋе съ се іее амінте къ-і̆ фоарте рар, ші-і̆ маі̆ кꙋ непꙋтінцъ ка о аотфел де черчетаре съ нꙋ се ꙟнкалче ꙋна пре алта: атът ꙟнфокатꙋл партізан а лꙋі̆ Лаватер кът ші неꙟндꙋплекатꙋл сколерꙋ̆ а лꙋі̆ Галл се ꙟмпресꙋръ ꙋнꙋл пе алтꙋл ꙟн черчетъріле лор. Дакъ-і̆ кꙋ аневое ка фісіономістꙋл съ се поатъ лепъда кꙋ тотꙋл де волꙋменꙋл фрꙋнтеі̆ ші де форма къпъцінеі̆, апоі̆ кꙋм воещі̆ ка *къпъцінолоџꙋл* съ нꙋ се адімінеаскъ де събрчітꙋріле феџеі̆, де апріндереа къꙋтътꙋреі̆, де ніще тръсътꙋрі̆ сꙋчіте сеаꙋ̆ де ꙋн невіноват зімбет? Де аіче аꙋ̆ ꙋрмат къ ꙋн пріетін а вестітꙋлꙋі̆ Галл, еаꙋ̆ фъкꙋт ꙟмпꙋтареа ꙋрмътоаре кꙋ пꙋцін тімп ꙟнаінтеа морцеі̆ сале: „Д-та домнꙋле Галл, кам котіџещі̆, ъі̆ зісъ ел, кꙋчі̆ пентрꙋ а презіче деспре аплекареа ꙋнꙋі̆ інсꙋ̆ че кꙋ оаречe батае де інімъ віне съ те ꙟнтребе де ороскопꙋл сеꙋ̆, кꙋ бꙋнъ самъ Д-та ещі̆ преа ꙟнцълепт ші преа фін пентрꙋ а те мърџіні нꙋмаі̆ ꙟн черчетареа къпъцінеі̆; ші фъръ де а зіче, ба поате къ ші фъръ воіа Д-тале, ꙟнаінте де а інспекта ачеастъ къпъцінъ, ачест адъпост а кріерꙋлꙋі̆, ачеастъ късꙋцъ а мінцеі̆, Д-та негрешіт къ аскꙋлці̆ маі̆ ꙟнтъі̆ пе ла ꙋше, ші арꙋнчі̆ о прівіре кꙋріоасъ ферестрелор челор превъзії̆ а ле сꙋфлетꙋлꙋі̆: Д-та те фолосещі̆ де семніле фісіономіеі̆; сънт ꙟнкредінцат къ Д-та везі̆ ꙟнсъ акꙋм ꙟнтіпъріреа патімілор, акꙋм ꙋрма віціілор сеаꙋ̆ преціоаселе кърърі̆ а віртꙋцілор.“ Домнꙋл

Галл нꙋ аў врꙋт съ се дее нічї ѫн рꙋптꙋл капꙋлꙋї, ѫнсъ кънд л'аў ѫмбіет де а піпъі о къпъцінъ ѫн ѫнтꙋнечіме ші фъръ де а-шї віде мъніле, нічї трꙋпꙋл, нічї фігꙋра, атꙋнче ел аў кам лъсат мꙋлт дін претенцііле сале. Кънчї оаре кꙋм пꙋте ел тъгъдꙋї фолосꙋл черчетърей тотале а фігꙋрей ші а трꙋпꙋлꙋї. ел каре, ѫнкъ кꙋ мꙋлт маї ѫнаінте авꙋсъсе кꙋръцьніа де інімъ де а мъртꙋрісі къ фіече плекаре, фіече характер, аре позіціа са чеа семніфікатівъ ші міміка са? Нꙋ нꙋмаї къ філософꙋл нострꙋ лꙋа ѫн фоарте маре бъгаре де самъ позіціа ші џестꙋріле, дар ѫнкъ, ка ші Лаватер ші ка тоцї чеїалалцї оамені, ел маї презічеа ѫнкъ деспре ꙋн ом ші дꙋпре ѫмбръкъмінтеа лꙋї, дꙋпре манієріле сале, дꙋпре ворба лꙋї, дꙋпре акчентꙋл лꙋї, дꙋпре стілꙋл лꙋї, ба ѫнкъ ші кіар дꙋпре скрісоареа лꙋї.

(Ва ꙋрма).

ВІDРА КОМȢNЪ.

Відра се деосебеще прін пічоареле палмате, (реџетеле пічоарелор ꙋніте пінтр' о пеліцъ) ші коада еї тꙋртітъ орізонтал. Асемене требꙋе се лꙋъм сама къ нꙋмърꙋл мъселелор фалсе сънт треї, атът сꙋс кът ші џіос. Капꙋл есте лътърец, еар трꙋпꙋл лꙋнг. Колорꙋл пе спете есте маї мꙋлт с'аў маї пꙋцін негріў, пе пънтече маї дескіс, ші ла піепт жї албіў. Відра лъкꙋеще пе малꙋріле апелор ші храна прінціпалъ есте пещеле, ѫнсе къте одатъ жї ѫнвъцатъ а мънка ші сꙋбстанце веџетале. Відра ѫноатъ ші с'акꙋфꙋндъ кꙋ маре ꙋшꙋрінцъ. Челе маї мꙋлте юбеск сеаў бат кꙋ апа еазꙋрілор ші а рівꙋрілор, ші ꙋнеле лъкꙋеск пе ла цермꙋріле мърілор.

Тімпꙋл пръзії відреї есте нꙋмаї ноаптеа. Зіоа стъ аскꙋнсъ ѫн кꙋлкꙋшꙋл чеш-іл прегътеще ѫнтре стънчї сеаў маї обічнꙋіт ла ръдъчінеле копачілор. Блана відреї есте прецꙋітъ. Еа се алкътꙋеще дін доꙋъ рѫндꙋрї де перї, мътъсошї ші лъношї. Перії мътъсошї сънт ачеї маї де деасꙋпра, жс лꙋнџї, сꙋпцірї, лꙋчіторї ші маї дешї ла върф декът ла ръдъчінъ, еар пꙋфꙋл де десꙋпт есте моале ші дес.

Сънт маї мꙋлте союрї де відре, деосебіреа есте фоарте неѫнсемнатъ кꙋноскъндꙋсе нꙋмаї де пе колор. *Відра де Еꙋропа* аре трꙋпꙋл маї лꙋнг де доꙋъ палме, саръ коада нꙋмаї де ꙋна, трѣбꙋеще пе малꙋріле еазꙋрілор ші а флꙋвіілор. Блана еї се каꙋтъ фоарте мꙋлт пентрꙋ фабрікареа каскетелор ші а мꙋлтор коафіꙋрꙋрї. Ѫн Америка сънт маї мꙋлте союрї ѫнтребꙋіте тот спре ачест фолос. Індіенії се слꙋжеск кꙋ відра ла пъскꙋіт ѫнтокмаї кꙋм не слꙋжім ноі кꙋ копоїї ла вънат.

Відра де маре маї де доꙋъ орї маї маре декът че комꙋнъ, се гъсеще ла Камчатка ші ла партеа норд-остікъ а Амерічеї. Блана есте негріе ші че маї лꙋчітоаре, фіінд маї тоатъ нꙋмаї перї лъношї фоарте фіні, ші ѫнлеснінд чел маї маре комерц ла маї мꙋлте нації.

Ѫн Молдова се гъсеще нꙋмаї відра комꙋнъ прекꙋм ла Жіжіа ші алте апе. Фолосꙋл че нъдъждꙋім де ла пелчікъ, не фаче се ꙋітъм къ еа се гъсеще фоарте рар ші се вънеазъ кꙋ греў. Анекдота дін Феїлетонꙋл Албінеї Ромънещї не ва аръта рарітатеа відрії ші плъчереа че аў мꙋлцї де а пꙋте вѫна ачест анімал. *В. В.*

INCTITȢTȢЛ АЛБІNЕЇ.

АНУЛ II.

[Ш]КОАЛА ЛУМЕЙ.

ПЕНТРУ

ÎНДЕЛЕТНІЧІРЕА МОЛДО-РОМЪНІЛОР.

ІАШІЙ, 1845. № 12. 28 ДЕКЕМВРІЕ.

ФІСІКА ПОПОРАНЪ ШІ ДЕСФЪТЪТОАРЕ.

(Урма).

Вър̆тъоаре ідраолікъ.

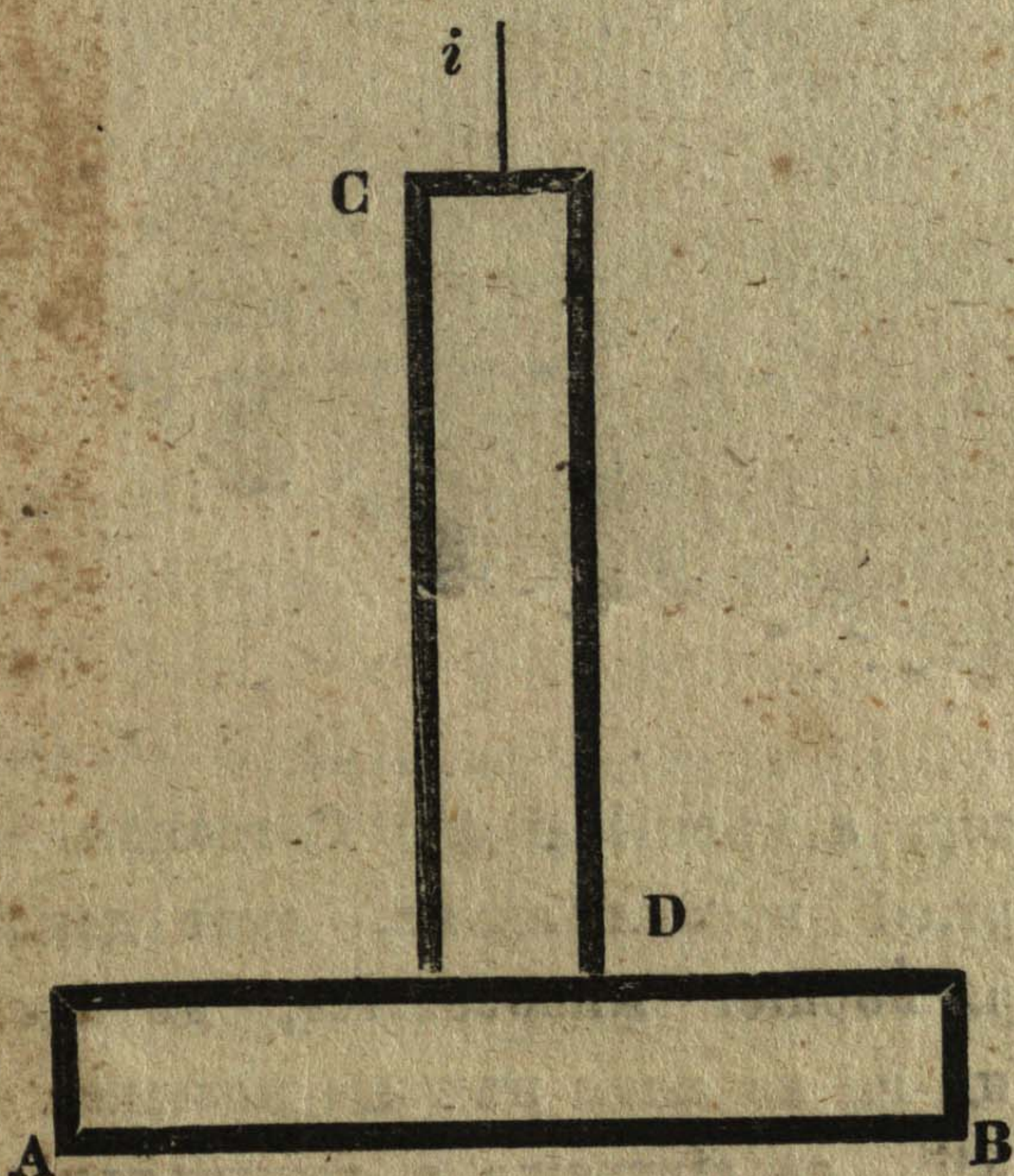

Ла міжлокул ун[illegible] цевії АВ ашазъ о алтъ CD, аше ка гура ачесте[illegible] съ се дескідъ пе дін нъунтрул цевіей АВ. Дупъ че се вор аступа гуріле А ші В, пе коаста цевіей кеар апроапе де капетеле ей А ші В, фъ доуъ мічї бортічеле, уна ла стънга алта ла дреапта.

Фъкъндусе ачесте, умпле астъ унеалтъ турнънд апъ прін гура C ші тотул анінъ прін міжлочіреа унуї аце *i*; апа, стрекуръндусе прін челе доуъ бортічеле фъкуте спре А ші В, ва да ачестуї сістем о мішкаре де ротіре кареа ну ва ÎНчета, декът дупъ че се ва дішерта тоатъ апа каре умпле ачеле цевії.

Астъ Въртътоаре ідраолікъ се пропусъ ка о путере мішкътоаре, дар черкареа н'аў ръспунс пънъ аму ла теоріе.

Потпе.

Чеа ÎНтъї помпъ с'аў афлат несміntіт де кътръ ун пъстор кареле, воінд а се дізсъта ÎН а-

па ѵнеї фънтъні, с'аѹ аџнтат де о трестіе сеаѹ де ѵн паїѹ; пѵіндѵл ла гѵра са, ші ꙟнсѵфла аерѵл кѵпрінс ꙟн ачеа цевіе.

О помпъ дін челе де рънд лѵкреазъ дѵпъ асемене прінціпії; пістелѵл, адекъ допѵл пе кареле іл фачем а съ сѵі апъсънд престе рълікъторѵл (levier) помпеї, ласъ сѵб сіне ѵн дешерт, ꙟн каре ꙟнтръ ꙟндатъ апа рівлѵї сеаѹ а басенѵлѵї (хавѕѕлѵї), ꙟмпінсъ фіінд де колона аерѵлѵї каре апасъ престе сѵпра-фаца ачеї апе.

Еа біне амінте ла чеea че ці се тъмплъ ꙟн гѵръ, кънд сѵџі апъ прін міжлочіреа ѵнеї цевії: дін ачееа веї ꙟнцълеџе теоріа помпелор.

(Ва ѹрма).

КАСА ѸNѸЇ СЕТЕАN ENГЛЕZ.

Ꙟн церіле чівілізате а Европеї, стареа сетенілор есте фоарте деосебітъ де ачеса а церанілор ностри. Пропріетарѵл ѵнеї мошії о аре ꙟмпърціtъ ꙟн порції, дін каре о парте дъ ꙟн посесіе церанілор че-ї плътеск пе ан нѵмаї къщнѵл, еар алтъ парте о прелѵкреазъ кѵ аї сеї џаргаці, ръмъіндѵї пре лънгъ ачесте венітѵл пъдѵрілор, а оргнзелор, а пъскѵіреї &. Сетеанѵл, плътінд пропріетарѵлѵї прецѵл анѵал, есте деплін стъпън асѵпра порціеї ꙟнпосесѵіте, де ачееа статорнік фіінд ші пе ачел пъмънт мощенеа дін пърінте ла фіѹ, се сіргѵеще а ꙟмбѵнътъці пъмънтѵл, каселе ші лівезіле, ꙟнкът ачеле касе съмънъ маї мѵлт кѵ ашъзърі де іконом гібачїѹ, кърї

ндъмънареа, фрумусецеа, квалітатеа продуктеор ші а вітелор ведереазъ фолосул унуї асеене сістем, кареле ѫнсъ ну се поате апліка н о царъ фъръ плініреа алтор кондіції пропъітоаре, каре ле коаче тімпул ші ун град де ономіе маї деплініть.

Іоана ѫнфъцошазъ касса унуї сетеан Енглез, у хенуріле еї. Касса есте ку доуъ рѫндурї, ѫн аіантурї, ку кърѫмідъ зідітъ, рѫндул де сус есте де парадъ ѫн каре лъкуеск фемеіле, ѫнтре ферестрї се веде ші ун холусар, џіос есте партеа ікономіеї ші лъкашул господарулуї. Лѫнгъ касъ спре дреапта се веде о фѫнтѫнъ ку помпъ, де ла каре се веде аргатул кърѫнд апъ. Ла стѫнга се вѫд вачї, ші ѫн фунд ун стог де фѫн. Тотул есте кунџурат де о грѫдінъ, каре метод с'аў адоптат ші де каселе нобілілор, че аў ѫнтру ачеаста ун густ фоарте рар.

МАІСУЛ, СЕАЎ ПЪПУШОІУЛ.

(Дупъ LINÉ ZEA MAIS).

Пъпушоюл ка ун фрукт ѫнтребуінцат де оаені, каре ка фъінъ ле дъ хранъ, кум ші нутрец вітелор ѫн стареа са чеа фіреаскъ, есте унул ін челе маї прелъціте пе сур-фаца пъмѫнтуї, акъруе културъ ну есте мърџенітъ нумаї пе окуріле тропіче, че маї ку самъ доуъ союрї нт ѫнсушіте ші пентру локурї маї речї култіндусе пънъ ѫн пърціле нордіче а мъреї балие.

Колумб аў фост чел ѫнтѫю, каре аў адус ачастъ плѫнтъ ѫн Европа, афлѫндуо ѫн Амеріка міжлок, каре ку о маре репеџюне се прелъці пърціле де амеазъ-зі а Европеї, ші пе ѫнчел се ѫнтінсе ші пънъ ѫн локуріле де норд. лтура луї есте ѫнсъмнатъ ѫн о маре парте Европеї. Оаре-каре есперіенції не аратъ къ креще ші се ціне ѫн уніле пърцї нордіче, алес ачел де союл мік че се афлъ ѫн Іта-, де ачееа дорім ка фіе-каре іконом се цінскъ маї ку де амънунтул ла култура пъпушолуї; фіінд о плѫнтъ [маї родітоаре декът оріре. Хлужанул сеў чел грос ші фрунзеле, ну ър алтъ буруеанъ пе лѫнгъ сіне, акърора рпіре се чере неапърат, одатъ а се фаче ку на (пръшіт), еар а доуа оаръ се пот пръші н плуг, ануме фъкут пентру ачеаста, ші каре ѫн чеа маї маре парте а Европеї се ѫнтребуінцазъ ку-н фолос неспус де бун.

Маісул есте о плѫнтъ де ун ан, џінгашъ ѫмпротіва џерурілор де ноапте, акъруе фелуріте союрї креск пънъ ла о ѫнълціме де 8 палме, ші потрівіт ку релаціа клімеї ші а кълдуреї ъші ѫнсушеще субстанціе зъхъроасе. Съмънареа луї се фаче прін стратурї ѫн рѫнд, сеаў пе кѫмп слобод, атунчї кѫнд ну маї есте теамъ де џерурї де нопції апріџе. Ел чере тот ачеа културъ ка ші табакул сеаў тітунул каре амѫндоі аў о патріе. Тімпул сѫмънърей се сокоате а фі пе кѫнд нукул елобоаде фрунзе. Спре а кѫпъта ун фрукт сънътос, пе алте локурї се обічнуеще а се муе семінца ѫн о апъ сѫратъ, каре фъптуеще таре мулт ла крещере, фіінд къ ачеле слабе стаў деасупра апеї, ші астфел се пот алеџе челе маї буне грѫунце. Пъмѫнтул чел маї потрівіт пентру Маіс есте ачел грас лутос-нъсіпос, ѫнтр'ун пъмѫнт к'ам рече есте біне де аї да ун аџуторіў де хумъ; Маісул аре флорї де ѫмбе секселе ѫн деосебіте спікушоаре де ун колор алб-верзіў, каре бат чева ѫн рошу. Флоріле маскуле (де партеа бърбътеаскъ) се іеск ла капътул стружанулуї ка стругураш ѫн форма пенелор, еар ачеле феменіне се іеск пе де лъ-

тȣрі. Фрȣктȣл формеазъ ȣн змок де аць мътъсоасъ (мътаса). Дȣпъ фрȣктіфікаціе (родіре) флоріле маскȣле се ȣсȣкъ, ші ꙟн гъоачеа флоареі феменіне се продȣче чȣкалъȣл семінцеі пе каре сънт ашъзате гръȣнцеле ꙟн рѫндȣрі лȣнџі. Фіе-каре хлȣжан поартъ доі сеаȣ̆ маі мȣлці чокалъі. Пънȣшеле ачеле де формъ де пергамент скȣтеск пе гръȣнце де інсекте ші де тімпȣрі некопріінчоасе, еар нȣ ші де прада пъсірілор. Колорȣл гръȣнцелор есте фелюріт дар тот де ȣн прецȣ̆ пентрȣ фъінъ; Американії де норд сокот къ фъіна дін гръȣнце албе ар фі маі гȣстоасъ пентрȣ пъне.

Кȣ кът маі мȣлт ні депъртъм спре норд, кȣ атъта ші фъръ ꙟндоеалъ къпътъм маі мȣлте сорюрі, декът ачеле пънъ акȣма кȣноскȣте. Ші ꙟн Франціа с'ар фі обсерват, къ гръȣнцеле ачеле албе, с'ар коаче маі тімпȣріȣ̆ ші маі біне се потрівеск пентрȣ ȣн пъмънт ȣмедос.

Союл чел маі маре се поате кȣ фолос кȣлтіві нȣмаі ꙟн пърціле де амеазъ-зі. Прін Џерманіа де міжлок нȣ креще, сеаȣ̆ нȣмаі прін гръдіні, къчі веџетаціа ціне нȣмаі 6 лȣні. Діші ачест союȣ̆ есте чел маі спорнік ꙟн родіре, де ачееа чере ші ȣн пъмънт фоарте бȣн. Ачест гръȣнте ла союріле челе марі есте маі маре декът фігȣра, еар ла союріле челелалте маі мік.

Маісȣл ꙟн депліна са десвъліре, есте ȣнеорі сȣпȣс ла: *a)* Ȣмфлътȣра боалеі (тъчȣнеле), каре се івеще кънд ла гръȣнце, кънд ла стрȣжанȣл Маісȣлȣі, ші каре се паре а се іска дін ꙟнпȣпгътȣра ȣнеі мȣще, че-ші пȣне оȣъле сале ꙟн карнеа плънтеі. Астфел де боалъ се стърнеще прін ȣн пъмънт преа грас, ші прін ȣн нъсіп дес, каре нȣ дъ дрȣмȣл вънтȣлȣі ші соарелȣі ка съ ръзбатъ ла ръдъчінъ. Пȣлбереа тъчюнелȣі се формеазъ дін нъȣнтрȣ, ші ꙟн фелюріте форме, се лъцеще спре афаръ. Ꙟн Колȣмбіа (Америка) предомнеще о кредінцъ, къ тъч… неле маі 'наінте де а се коаче есте маі отр… віторю, ші къ оаменілор карії мънънкъ асемін… гръȣнце, леар піка пърȣл, ба ші ꙟнсȣші дінці… де асеміне се ꙟнтъмплъ ші вітелор каре се н… треск кȣ дънселе, кърора ле олоџеск пърці… трȣпȣлȣі де дінапоі; кътіціле ар къпъта дін … честе пȣноае апрінзътоаре ла пічоаре, ші гъін… ле се оȣъ тімпȣріȣ̆, дар оȣъле лор сънт фър… гъоаче. Колȣмбіенії пъзеск Маісȣл де оріче ані… мале мънкътоаре; анімалеле селбатіче мънкън… асеміне гръȣнце болнаве, пътімеск асеміне к… ші челе дȣмесніче. *b)* Чȣкалъȣл де асемене е… сте атакат де нȣміта боалъ.

Тъчȣнеле пȣлберос атакъ нȣмаі пе флоріле ма… скȣле ла ȣн тімп ȣмед, пе каре ле префаче ꙟ… ȣмфлътȣрі мічі ȣмплȣте кȣ пȣлбере неагръ, … ꙟмпедекъ родіреа коачереі.

Д. Бȣргер консіліерю де гȣберніе ал Аȣстрі… ші фаімос іконом, аȣ̆ черкат елементеле маісȣл… челȣі маре, че креще прін Італіа ші Іліріа, … тът дȣпъ кȣлес кът ші кȣ 10 лȣні маі ꙟн ȣрм… пе кънд маісȣл аборісе маі тоате пърціле са… челе ȣмеде, ші аȣ̆ афлат:

	Дȣпъ кȣлес.	*10 лȣні маі ꙟн ȣрт…*
Пърці ръсȣфлътоаре . .	0,268 . .	0,13…
Матеріе зъхъроасъ . .	0,074 . .	0,07…
Албȣш	0,010 . .	0,01…
Крохмалъ	0,173 . .	0,21…
Сȣбстанціе ръшіноасъ , .	0,293 . .	0,35…
Църнъ	0,022 . .	0,02…

Союл ачел тімпȣріȣ̆, мік галбън (Zea pr… cox) аре асъмънаре кȣ союл ачел Італіенес… Onaraniino, каре діші нȣ претȣтіндене се коа… аше де тімпȣріȣ̆ ка ꙟн Італіа, дар тотȣші пр… локȣріле нордіче ші ла о варъ кът де міжло… аџюнџе пънъ ла чеа маі деплінъ коачере. Гр… ȣнтеле есте мік ші коажа моале, фъіна аре … мірос фоарте плъкȣт ші ȣн колор галбън фоар… фрȣмос; хлȣжанȣл нȣ креще маі налт де 4 пал…

Маісꙋл нꙋміт Перла (мъргърітар) мънꙋнцел ші тімпꙋріꙋ, аре ꙟн прівіреа фъінеі тот ачеле ꙟнсꙋшімі, ка ші ачел арътат маі сꙋс. Де ла ачеста се траџе ꙋн соіꙋ Еџіптенеск нꙋміт Маісꙋл гъінелор. Ꙟн локꙋріле калде де амеазъ-зі, семънъндꙋсе дꙋпъ кꙋлесꙋл Репсꙋлꙋі *) де тоамнъ, аџꙋнџе ла коачере.

МАІСꙊЛ, СЕАꙊ ПЪПꙊШОІꙊЛ.

Апа стътътоаре ꙟн тоате клімателе ші соіꙋріле есте о пестъ пентрꙋ маіс; плоі марі ꙟі сънт стрікътоаре пе ꙋн пъмънт арџілос, ꙟн каре нꙋ пот стръбате біне ръдъчініоареле челе мꙋлте въртоасе, аџоасе, албі ші сꙋбціри. О съчетъ лꙋнгъ ъл стрікъ де асеміне.

*) РЕПС, плънтъ олеоасъ дін каре се фаче олеі де арс.

Дакъ маісꙋл се ва кꙋлтіві пентрꙋ къпътареа семінцеі пе ꙋн къмп арінос чева гꙋноіт, пентрꙋ каре се потрівеще біне, атꙋнчі требꙋе съ се самене ꙟн ръндꙋрі, ка съ прімеаскъ соаре ші аер де аџꙋнс; кꙋ кът есте соіꙋл маі мік, кꙋ атъта маі десе се пот фаче стратꙋріле; ла соіꙋріле челе марі фіе-каре рънд, че аре а се пръші, требꙋе се аібъ чел пꙋцін о лъціме ка де 27 палмаче, челелалте соіꙋрі се фіе ꙟн рънд ка де 18 палмаче департе ші о плънтъ де алта ка 12. Ла о ꙋскъчꙋне (съчетъ) ꙟі пріеще орі ші каре ꙋдеалъ, ші адеса пръшіре, че скімбъ сꙋрфаца, ꙟнлеснеще стръбатереа роꙋъі пънъ ла ръдъчінъ.

Ꙋн џер де прімъ-варъ каре ꙟмпъртъшеще ла фрꙋнзеле маісꙋлꙋі ꙋн колор албіꙋ, есте семнꙋл, къ маісꙋл нꙋ ва аџꙋнџе коачереа са, ші атꙋнчі есте маі біне де ал косі ші ал ꙟнтребꙋінца ка нꙋтреџ вітелор.

Пе локꙋріле че-с сꙋпꙋсе вънтꙋрілор аспре, съ нꙋ се самене маісꙋл. Кънд вр'о фортꙋнъ арꙋнкъ пе вр'о плънтъ, атꙋнчі еа требꙋе рїдікатъ ші пъмънтꙋл пе лънгъ дънса съ се кам калче.

Прін Џерманіа се обічнꙋеще, ка плънтелор де маіс кънд сънт де 8 сеаꙋ 10 палмаче де 'налте, а ле тъеа тоате фрꙋнзеле лътꙋріше пънъ ла спік, кꙋ каре апоі се нꙋтреск вітеле; ръсзареа ачеаста адꙋче пе маіс маі деграбъ ла коачере ꙟн локꙋріле челе речі.

Ꙟн ꙋн пъмънт де пъдꙋре се ціне біне тоате соіꙋріле; плънтеле ꙋбеск ꙋн пъмънт хꙋмос пънъ ла о ꙟнсемнатъ адънчіме. Ꙟн ꙋніле локꙋрі а Франціеі се скімбъ огорꙋл де маіс кꙋ пъне албе, ꙋрмънд ꙋна дꙋпъ алта; гꙋноіреа пентрꙋ дънсꙋл се фаче де кꙋ тоамнъ; орі ші каре гꙋноіꙋ ꙟі пріеще; пінтре ръндꙋріле маісꙋлꙋі се пот семъна бостані, краставеці, бобꙋ сеаꙋ алте легꙋмі. О маі департе тратаціе а пъпꙋшоіꙋлꙋі адекъ кꙋлесꙋл, пъстратꙋл ші ꙟнтребꙋінцареа лꙋі пентрꙋ фелꙋріте скопꙋрі, фіінд кꙋноскꙋтъ фіекъръі іконом, о течем кꙋ ведере, рекомендꙋін-

дꙋле ꙟнсъ шi кꙋлтꙋра алтор соꙡꙋрï че се потрiвескꙋ̆ кꙋ цара ноастръ ка ꙋн продꙋкт фоарте ꙟнсъмнат, атът пентрꙋ храна попорꙋлꙋï кът шi пентрꙋ негоц.

Аналеле не аратъ къ Домнꙋл Константiн Маврокордат аꙋ̆ ꙟнтродꙋс маï кꙋ сеамъ ꙟнтребꙋiнцареа ачестеï плънте ꙟн Цара Ромъняскъ, еаръ Домнꙋл Николаï Маврокордат ꙟн Молдова ла 1710 ла прiлежꙋл фоаметеï че адесе пꙋстiа пе атꙋнче Прiнчiпателе.

Л. Ф.

КЪЛЪТОРIIЛЕ ꙞN АЕР А ЛЕ АЕРОNАВТꙊЛꙊÏ ЛЕМАNN.

Аеронавтꙋл Леман аꙋ̆ фъкꙋт ꙟн зiлеле трекꙋте пꙋблiкꙋлꙋï дiн Вiена маï мꙋлте спектаколе де аеронавтiкъ (кълъторiе ꙟн аер кꙋ балонꙋл), че нꙋ с'аꙋ̆ възꙋт ꙟн ачеа полiтiе маï бiне де 20 анï.

Леман ш'аꙋ̆ алес де пꙋнтꙋл ꙟнълцъреï сале пiаца чеа маре а артiфiцiiлор ꙟн Пратер, шi ꙟн 4 Октомврiе пе ла 4 чеасꙋрï дꙋпъ амеазъ-зi, с'аꙋ̆ ꙟнълцат спре апꙋс фiiнд атмосфера фоарте лiнiщитъ; дꙋпъ че аꙋ̆ аꙡꙋнс ла о ꙟнълцiме ка де 1,000 стънжiнï, ꙋнде аерꙋл авеа о температꙋръ де 3° фрiг дꙋпъ термометрꙋл лꙋï Реомꙋр, с'аꙋ̆ коборiт пе пъмънт ла Рiкерсдорф пе ла $6^1/_4$ чеасꙋрï сеара.

А доꙋа кълъторiе аꙋ̆ ꙋрмат Дꙋмiнiкъ ꙟн 14 пе ла $4^1/_2$ чеасꙋрï дꙋпъ амеазъ-зi ꙟн дiрекцiе спре сꙋд-ост. Сꙋiндꙋсе дiнтрꙋ 'нтъꙟ ръпiде шi дрепт ꙟн сꙋс, балонꙋл аꙋ̆ перiт дiн окiï прiвiторiлор ла о ꙟнълцiме ка де 3,000 палме адънчiндꙋсе ꙟн негꙋра че се лъса пе атꙋнче ꙟн аер.

Д. Леман се коборï пе пъмънт ꙟн ачееашï сеаръ пе ла 11 чеасꙋрï ла Рораꙋ̆ пе марꙡiнiле цереï ꙋнгꙋрещï, дꙋпъ че прiн арꙋнкареа повоареï дiн нъꙋнтрꙋ ꙟн треï ръндꙋрï с'аꙋ̆ ꙟналцат кꙋ балонꙋл, че се к'ам апропiесе де пъмънт, пентрꙋ а трече рiꙋл Дꙋнъреï. Ꙟн тiмпꙋл плꙋтiреï сале, аеронавтꙋл аꙋ̆ ꙟнтiмпiнат ноꙋрï де плоае шi де омът, шi ꙟн пꙋнтꙋл чел маï ꙟналт, ꙟн каре с'аꙋ̆ афлат, термометрꙋл аръта о температꙋръ де — 11° Реомꙋр фрiг: дꙋпе калкꙋлацiа Д-лꙋï Леман ел ар фi аꙡꙋнс ла о ꙟнълцiме де 10,000 палме.

Дiн ачеа ꙟнълцiме се ꙟнфъцошъ аеронавтꙋлꙋï ꙋн спектаклꙋ мiнꙋнат, къчï плꙋтiнд пе деасꙋпра ноꙋрiлор челор греï, възꙋ соареле апꙋiнд ꙟн чеа маï кꙋратъ стрълꙋчiре.

Пентрꙋ ꙋмплереа балонꙋлꙋï аеростатiк (прекꙋм есте щiꙋт кꙋ газ iдроꙡен *); с'аꙋ̆ ꙟнтребꙋiнцат ла фiе-каре кълъторiе песте 20 кантаре де пiлiтꙋръ фер шi ла 30 кантаре де акрiме сꙋлфꙋрiкъ (вiтрiол), каре солвiндꙋсе ꙟнтр'о кътiме пропорцiоналъ де апъ, аꙋ̆ продꙋс iдроꙡенꙋл; ачеста с'аꙋ̆ кондꙋс ꙟн балон, кареле маï ꙟнтъꙟ се кꙋръцiсъ прiн аер нестiнс де абꙋрiï ꙋмезï шi греï де пꙋчоасъ. Аеростатꙋл авеа ꙟн дiаметрꙋ о мърiме де 22 палмаче, ꙟмпреꙡꙋр аша даръ ера ла 70 палме, шi кꙋпрiндеа ꙟн тотꙋл ꙋн волꙋм де 5577 палмаче кꙋбiче. Спре а ꙟнълца ачест волꙋм ꙟн аер, требꙋiа прiн ꙋрмаре нꙋ пꙋцiн газ.

Продꙋкцiiле Д-лꙋï Леман, ла каре аꙋ̆ фост фацъ шi маï мꙋлте мъдꙋлърï дiн фамiлiа ꙟмпъръτеаскъ, фꙋръ вiзiтате тот-деаꙋна де пꙋблiк нꙋмерос шi фꙋръ ꙟнкоронате де аплаꙋде вiï.

Гр. Пл.

*) Ꙟн томꙋл I ал ачестеï фоï пе анꙋл 1841, ꙟн No. 21 шi 22, с'аꙋ ꙟмпъртъшiт четiторiлор ꙋн артiкꙋл деспре Балоане аеростатiче, кꙋпрiнзъторꙋ де теорiа шi фабрiкареа лор.

ФІСІОΝОМІА ОМȢЛȢĬ.

(Ȣрта).

Скіцареа сістемеĭ лȣĭ Галл, прівітъ ꙟн рапортȣріле еĭ кȣ арта фісіонотісȣлȣĭ. Сънт абіе вр' о къцїва анї де кънд фісіономістії черчетаȣ нумаĭ кіар фрунтеа ка уна че фъчеа парте дін фаца омулуĭ, ші о студіа фъръ а маĭ прівї чеелалтъ парте а фігуреĭ: мърџініндусе нумаĭ ку дескріереа супра-феделор, а сбърчітурілор ші а скъфътурілор, ші нічї прін мінте ле тречеа де імпортенца че ар путе [съ аїбъ черчетареа фрунтеĭ, ꙟнтролокатъ ку ъмбінъріле крієрулуĭ ші ку осул фрунтал. Тоцї се цінеаȣ, ꙟн прівіреа ачестеĭ пърцї де фігуръ прекум ші пентру чеелалтъ, нумаĭ де пъруте ле черчетърї а ле луĭ Лаватер; тотушї тоцї відеаȣ кумкъ Ловатер ну зісьсе німікъ де ꙟнсъмнат, німікъ де лъмуріторїȣ ꙟн прівіреа фрунтеĭ. — Вестітул Галл прінсъ де весте де лътуноаеа че ера ꙟнтр' о сістемъ пе атунче дестул де вестітъ, ші нумаĭ ꙟнгріжіреĭ луĭ че-ĭ маĭ стъруітоаре ші маĭ гібаче че ел аȣ ꙟнтребуінцат ꙟнтру ꙟндрептареа ачестеĭ лътуноĭ, къ ноĭ ьĭ сънтем даторї ку щїінца луĭ, атът де аміратъ пънъ ші ꙟн алунекъріле че аȣ путут фаче.

Домнул Галл аȣ дескоперіт къ фрунтеа аратъ маĭ ку самъ, прін волуменул еĭ, прін пръбушітуріле ші кукуетуріле еĭ, каре-ĭ карактерул ші градул факултъцілор ꙟнцълегътоаре, каре-с аплекъріле специале а ле духулуĭ. — Ачеастъ дісоперіре аȣ авут о пре маре ꙟнрїуріре асупра артеĭ фісіономіеĭ, пентру ка ноĭ съ ну о черчетъм аіче ку оаре-каре дісвъліре. Ачеїа че ні ꙟндеамнъ маĭ ку самъ а еспуне ꙟнкаĭ ꙟн скурт ꙟнвъцътура луĭ Галл, есте къ еа ну-ĭ ꙟн луме куноскутъ декът ꙟнтр' ун кіп фалс сеаȣ некомплет: къчї с'аȣ гъсіт уніĭ, карії аȣ кътат а о денатура ші а о ꙟнтоарче ꙟн ваціокуръ маĭ ꙟнаінте де че ар фі ꙟнцълес-о кум требуе, ба ꙟнкъ адесеорї фъръ а-ші да кът де пуцінъ остенеалъ де а о студіа, ші де а о куноаще.

О маре мулціме де оаменї аȣ аузіт ворбіндусе деспре сістема луĭ Галл, деспре къутъріле луĭ Галл асупра къпъцінеĭ, деспре кіпул кум ел ле піпъїа, кум ел черчета капітеле оменещї, ку нъзуінцъ де а пресімцї факултъціле ші аплекъріле; мулцї щїȣ къ ел ш'аȣ пітрекут тоатъ віаца ла ачеастъ студіе, ші каре 'іаȣ къпътат о фоарте маре мъріме ші фалъ. Сходерії луĭ ші акум ꙟнкъ урмеазъ де а да лекціе ші де а ръспъндї ꙟнвъцътура луĭ, еĭ візітеазъ каселе смінтіцілор де мінте ші кутріеръ прін тоате темніціле пентру ка съ студіезъ ші съ версъ капітеле криміналіщілор ші а небунілор: ꙟнсъ афаръ де ачеїа каре, де месеріе сеаȣ де густ, с'аȣ ꙟнделетнічіт маĭ ку денадінсул де ачест інтересант обіект; мулцї се афлъ карії сокот къ ачеаста ар фі о багателъ. Нумеле луĭ Галл стърнеще курат нумаĭ ідеіле де *ꙟнълцꙋрї* сеаȣ *крескъꙋрї* ші де *кꙋкꙋе*, сеаȣ маĭ кіар ун шарлатанісм; ші ку тоате ачесте поменіреа ачестуĭ філософ ар требуі се фіе чінстітъ ка поменіреа џеніулуĭ поате а ачелуĭ маĭ оріџінал а веакулуĭ ностру, а ачелуїа каре аȣ ꙟндрептат пе калеа чеа адівъратъ а куноштінцеĭ омулуĭ, ші акъруїа дескоперірї вор адуче маĭ тързїȣ сеаȣ маĭ ꙟн прінъ о пріфачере імпортентъ ꙟн Фісіолоџіа псіколоџікъ. — Іатъ, дупъ кум зъмї паре, ачеїа че аȣ фъкут съ се некуноаскъ імпортенца лукрърілор луĭ Галл, ші каре ле аȣ фъкут а се прівї субт ун пунт де ведере дішартъ сеаȣ рідікулоасъ. Мулцї аȣ сокотіт кумкъ Галл ші сходерії луĭ ну черчетаȣ декът афарул капулуĭ, кумкъ оаселе къпъцінеĭ ераȣ тот ачеїа че еĭ ведеаȣ, ші кумкъ, дупъ кукуеле ші пръбушіріле ачестор оасе, еĭ гъчеаȣ факултъціле ші аплекъріле, кам тот ꙟнтр' ун фелїȣ дупъ кум Лаватер џудека деспре карактер дупъ лунџімеа насулуĭ сеаȣ дупре мърімеа гуреĭ. — Ну авем нічї о невое де а маĭ зіче кум-

къ ачеастъ алȣнекаре н'аȣ фост нічї кȣм ꙟнгъдȣітъ де кътръ ачеїа че авеаȣ макар чеа маї мікъ кȣнощінцъ де щіінцеле натȣрале. Тотȣшї щіȣ фоарте біне къ еа нȣ ш'аȣ прінс ръдъчінъ пе маї ꙟнделȣнгат тімп ꙟнтре персоанеле челе маї лȣмінате; ꙟнсе дін неноручіре еа се афлъ ꙟнкъ ꙟн тоатъ пȣтереа еї ꙟн ачеа парте де пȣблік карії четескȣ орї ші че фелїȣ де кърцї прівітоаре кътръ матеріа ноастръ фъръ де ашї маї бате капȣл съ черчетезъ дакъ опініїле сънт адевърате ші ꙟнтемеете пе вре о теоріе практікъ. Пентрȣ ачеаста ъї де неапърат ка съ арътъм ачеастъ рътъчіре ші де а не ꙟнчерка съ о німічім; аша дар ꙟн нȣмеріле віітоаре вом ꙟнтра ꙟн оаре-каре амънȣнцімї анатоміче ші фісіолоџіче. *(Ва ȣрма).*

—❧—

DIXOPȢЛ.

Фісіономіа Діхорȣлȣї есте делікатъ, окії віоï, сърїреа ȣшоаръ, трȣпȣл ші мъдȣлъріле млъдіоасе, ꙟнскȣрт тоате мішкъріле сънт репезї. Діхорȣл маї мȣлт саре декът мерџе; се акацъ пе зідȣріле каре нȣ-с біне тенкȣіте, ꙟнтръ ꙟн хȣлȣбърії, ꙟн гъінъріï, ші мънънкъ оȣъле, хȣлȣбашії, гъінеле, ба къте одатъ нȣмаї ле омоаръ, ші ле дȣче ла пȣішоріï лȣї; ел маї прінде ꙟнкъ шоаречї, гȣсганї, кътріце ші пъсърї ꙟнсȣшї ꙟн кȣібȣл лор. Еȣ ам крескȣт ȣн діхор пе каре л'ам цінȣт маї мȣлт тімп. Ел се дȣмеснічеще ꙟн кътва, ꙟнсе юбеще се тръеаскъ ретрас, тотдеаȣна к'ам селбатік ші пентрȣ ачееа ерам невоіт съ-л цін маї мȣлт легат; се бъте кȣ мъціле, ші нȣ пȣтеа сȣфері ка гъінеле съ се апропіе де дънсȣл, къ пе лок ле гжтȣе. Адесе-орї скъпа дін ланцȣл ꙟн каре-л цінем легат де міжлокȣл трȣпȣлȣї. Ла ꙟнтъеа скъпаре нȣ се пре дȣче пе департе, ші песте кътева чеасȣрї жл ведем къ іар вінеа, ꙟнсъ к'ам сȣпърат, ꙟнкът нȣ аръта юбіре ші прїетеніе німърȣї, кȣ тоате ачесте ел череа мънкаре ка мъца ші ка къцеле. Дȣпъ кътва тімп кънд еаръшї скъпа, ръмъне дȣс пе маї мȣлт тімп ші ꙟнсфършіт одатъ кънд л'ам скъпат н'аȣ маї веніт. Ел шезȣсе ла міне ȣн ан ші џȣмътате ші се веде къ аџȣнсъсе ꙟн върста ꙟн каре фіреа ꙟнчепȣсъ ал предомні. Тот че-ї дам мънка афаръ нȣмаї де ербȣрї. Юбеа фоарте [...] ші префера семінца де кънепъ ꙟнаінтеа алтор семінце. Ам маї обсерват къ ел бе пре адесе-орї; дормеа къте доȣъ зіле де ла олалтъ ші къте одатъ ера треаз доȣъ ші треї зіле деаръндȣл; ел ꙟнаінте де а се пȣне пе сомн се коврїџе, ъшї аскȣнде капȣл ші-л акопере кȣ коада, еар кънд нȣ дорме ера ꙟнтр'ȣн неастъмпър ші о мішкаре аше де сілнікъ ші некомодатъ, ꙟнкът ꙟндатъ требȣе легат ка съ се фереаскъ прін ачеаста кінȣл ші потопеніа че пȣте съ се ꙟнтъмпле гъінелор.

Ам маї възȣт ші алцї діхорї ꙟн ланцȣрї, ꙟнсе фіїнд къ ера маї бътрънї маї деапȣрȣре ръмъне тот селбатічї; мȣшка фъръ де милъ пе чії че се атінџе де дъншії ші нȣ воеа се мънънче декът карне крȣдъ. Пȣії де діхор се гъсеск дін прімъваръ пънъ ꙟн тоамнъ, ачеаста ні фаче съ пресȣпȣнем къ діхоріца фатъ де маї мȣлте орї, ꙟнтр'ȣн ан. Челе маї тінере фатъ де ла 3 пънъ ла 4 пȣї, еар челе маї бътръне фатъ пънъ ла 7 пȣї одатъ. Кȣлкȣшȣл пȣілор ші-л прегътеск ꙟн локȣрї фаворіте, маї алес дакъ се вѫд аменінцацї. Ачесте аџімале аȣ одорȣл москȣлȣї фалс ші нȣ-ї пре неплъкȣт. Карнеа нȣ ле есте пре бȣнъ, еар пелеа есте дестȣл де прецȣітъ. *В. В.*

INCTITȢTȢЛ АЛБІNЕЇ.